Murdzieński Fr.
Kalendarz lekarski krakowski
na r. 1892.

KALENDARZ LEKARSKI

KRAKOWSKI

NA ROK

1892.

Na wezwanie Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego

ułożył

Dr Franciszek Murdzieński,

Lekarz ordynujący Szpitala ś. Ludwika.

ROK PIERWSZY.

W KRAKOWIE,

NAKŁADEM KSIĘGARNI S. A. KRZYŻANOWSKIEGO.

1892.

SPIS RZECZY.

W KRAKOWIE,

W DRUKARNI „CZASU" FR. KLUCZYCKIEGO I SPÓŁKI

pod zarządem Józefa Łakocińskiego.

PRZEDMOWA.

W roku 1868 wydał w Krakowie Dr Adam Czyżewicz, dzisiejszy Prof. położnictwa we Lwowie, pierwszy *Kalendarz lekarski polski*, aby, jak pisze w przedmowie: «wyrugować rozpowszechnione u nas i naszemi pieniądzmi kupowane kalendarze tego rodzaju zagraniczne». Powodzenie tego kalendarza było wielkie, jednak z powodu wyjazdu Wydawcy, dalszy rocznik się nie pojawił.

Dopiero w r. 1879 wydał Prof. Dr Janikowski, wraz z Doc. Drem Grabowskim *Kalendarz lekarski krakowski* na rok 1880, a następnie na rok 1881. Śmierć Prof. Janikowskiego przerwała dalsze wydawnictwo.

Uznając potrzebę tego rodzaju kalendarza dla lekarzy w Galicyi zamieszkałych *), zajął się wydaniem onegoż Dr Jan Stella Sawicki, Inspektor szpitalów w Galicyi. Przez szereg lat, t. j. od roku 1883 do roku 1891, pojawiały się roczniki *Kalendarza lekarskiego* we Lwowie, a nader staranne opracowanie, jednało im wielu przyjaciół. Należy Mu się

*) Nie mając zamiaru pisania historyi kalendarzy lekarskich, i uwzględniając jedynie stosunki galicyjskie, wspomnieć jednak muszę, że od r. 1870 wychodził w Warszawie *Kalendarz lekarski* nakładem „Gazety lekarskiej". Od r. 1882 *Rocznik lekarski*, wydawnictwo „Medycyny", wychodzący dotąd pod redakcyą Dra Fritschego, a od paru lat wychodzi też *Kalendarz lekarski* Dra I. Polaka, Redaktora „Zdrowia".

też za prace przez szereg tych lat podjęte, ze stron Kolegów w Galicyi zamieszkałych, pełne uznanie.

W roku bieżącym jednak doniósł Kol. Dr Sawicki «Towarzystwu lekarskiemu krakowskiemu», iż z powodu rozlicznych zajęć, nie może wydawać dalszych roczników, a zwracając uwagę na potrzebę takiego kalendarza, prosi, aby Towarzystwo nie dało upaść temu krajowemu wydawnictwu.

Wezwany przez Komitet «Towarzystwa lekarskiego krakowskiego», aby się zająć wydaniem *Kalendarza lekarskiego*, przyjąłem wezwanie li tylko dla tego hasła, jakie w tej żmudnej pracy ożywiało moich poprzedników, t. j. «aby pieniędzy za granicę nie wysyłano».

Chciałem odpowiedzieć jak najlepiej życzeniom Szanownych Kolegów, czas do zebrania materyałów miałem jednak za krótki. Jeżeli zatem napotkam na inne żądania, co do układu kalendarza, chętnie w przyszłym roczniku zaprowadzę zmiany.

W końcu składam serdeczne podziękowanie Kolegom, którzy mi dopomogli do ułożenia podręcznika terapeutycznego, a mianowicie: Prof. Drowi Gluzińskiemu, Drowi Marcisiewiczowi, Prof. Drowi Marsowi, Drowi Opieńskiemu, Prof. Drowi Pieniążkowi, Drowi Rosenzweigowi, Drowi Schaitterowi. Drowi Sokołowskiemu, Drowi Surzyckiemu, Doc. Drowi Trzebicky'emu i Drowi Zieleniewskiemu.

Kraków, w październiku 1891.

Dr Murdzieński.

Styczeń. Janwar.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	**Nowy Rok.** Almacha m.	20	Ihnatia jep. mucz.
2 S.	Makarego i Martyniana	21	Juliany mucz.
3 N.	**2 po Boż. N.** Daniela m.	22	**N. 4 Adw.** Anastazyia mucz.
4 P.	Tytusa m. i Eugeniusza	23	Muczen. 10 w Kry.
5 W.	Emiliana p. i Telesfora	24	*Wigil. do Rożdest.*
6 S.	**Trzech Króli**	25	**Rożdest. Chryst.**
7 C.	Juliana i Lucyana m. ☽	26	**Sobor Pr. Bohor.**
8 P.	Seweryna m. i Maksyma	27	**Stefana mucz.**
9 S.	Marcyanny panny m.	28	20 tysiacz. Muczen.
10 N.	**1 po 3 Kr.** Wilhelma b.	29	**N. 1 po Roż.** 14 tys. ubit. Mład.
11 P.	Higiniusza b. i Leonc.	30	Anysyi prepod.
12 W.	Honoraty i Arkadyusza	31	Mełanyi Rymianki
13 S.	Hilarego b. i Gotfryda w.	1	**Janwar. N. Obrez. Hosp.**
14 C.	Feliksa męcz. ○	2	Sylwestra papy Rym.
15 P.	Pawła 1 pust. i Maura w.	3	Małachia proroka
16 S.	Marcellego p. i Ottona w.	4	Sobor 70 apost.
17 N.	**2 po 3 Kr.** *Imie Jezusa*	5	**N. 2 po Roż.** *Wig. do Bohoj.*
18 P.	Kat. ś. Piotra. w Rzym.	6	**Bohojawłenyi Hospod.**
19 W.	Ferdynanda w. i Henryka	7	Sobor S. Joanna
20 S.	Fabiana i Sebastyana m.	8	Heorhia prepod.
21 C.	Agnieszki panny m.	9	Połyjewkta mucz,
22 P.	Wincentego i Anastaz. ☾	10	Hryhoria jepisk.
23 S.	Zaślubienie N. Maryi P.	11	Fteodosya prepod.
24 N.	**3 po 3 Kr.** Tymoteusza b.	12	**N. 1 po B.** Tatyanny mucz.
25 P.	Nawrócenie św. Pawła	13	Jermyła mucz.
26 W.	Batyldy i Pauli wdowy	14	SS. Otec w Synai
27 S.	Jana Złotoustego b. w.	15	Pawła Ftyweysk.
28 C.	Karola W. i Walerego b.	16	Petra Weryhy
29 P.	Franciszka Salezego b. ●	17	Antonyia Wełykaho
30 S.	Hiacynty i Martyny p. m.	18	Aftanasya i Kyryłła
31 N.	**4 po 3 Kr.** Alb.-Ludwiki	19	**N. 2 po B.** Makarya prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1 — 1 **Tebeht.**
6 — 6 Tekufah.
10 — 10 Post. Obl. Jerozol.
30 — 1 **Schebat.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 7 g. 2 m. 32 rano.
○ dnia 14 g. 4 m. 46 rano.
☾ dnia 22 g. 5 m. 2 rano.
● dnia 29 g. 5 m. 58 popoł.

Luty.		Fewrał.	
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	*Wigil.* Ignacego bisk. m.	20	Jeuftymya Wełykaho
2 W.	**Oczyszczenie N. Maryi P.**	21	Maxyma prepod.
3 S.	Błażeja biskupa męcz.	22	Tymoftea apost.
4 C.	Weroniki panny	23	Kłymenta jepisk.
5 P.	Agaty panny męcz. ☽	24	Xenyi prepod.
6 S.	Doroty panny męcz.	25	Hryhorya bohosł.
7 N.	**5 po 3 Kr.** Romualda opata	26	**N. 3 po B.** Xenofonta prep.
8 P.	Jana z Mathy	27	Joanna Złatoust.
9 W.	Apolonii p. m. i Sabina	28	Jefrema prepod.
10 S.	Scholastyki i Sylwiana	29	Ihnatia jep. mucz.
11 C.	Hipolita i Eufrozyny	30	**Trech Swiatyteł.**
12 P.	Modesta m. i Eulalii 🌕	31	Kyra i Joanna mucz.
13 S.	Juliana i Katarzyny R.	1	**Fewrał,** Tryfona mucz.
14 N.	**6 Starnz.** Walentego kapł.	2	**N. 4 po B. Strytenye Hospod.**
15 P.	Faustyna i Jowity mm.	3	Symeona bohopr.
16 W.	Julianny panny męcz.	4	Isydora prepod.
17 S.	Sabina bisk. i Sylwina	5	Ahaftyi mucz.
18 C.	Symeona i Konstancyi	6	Wukoła prepod.
19 P.	Konrada w. i Mansweta	7	Parftenya prepod.
20 S.	Leona p. i Zenobiusza	8	Fteodora mucz.
21 N.	**7 Mięsop.** Eleonory p. ☾	9	**N. 5 po B. Miasop.** Nykyfora
22 P.	Katedry ś. Piotra w Ant.	10	Charałampia mucz.
23 W.	Florentego w. i Piotra D.	11	Własya jep. mucz.
24 S.	Eberharda wyznawcy	12	Meletya archiep.
25 C.	*Macieja apostoła*	13	Martyniana prepod.
26 P.	Wiktoryna i Wiktora m.	14	Auxentia prepod.
27 S.	Aleksandra b. i Nestora	15	Onysyma apost.
28 N.	**8 Zapustna.** Anastazyi 🌑	16	**N. 6 Syrop.** Pamfyła mucz.
29 P.	Romana opata	17	*Post Wel.* Fteodora mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

28 — 30 R. Ch. | 29 — 1 **Adar.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 5 g. 10 m. 59 rano. | ☾ dnia 21 g. 1 m. 34 rano.

🌕 dnia 12 g. 8 m. 58 popoł. | 🌑 dnia 28 g. 5 m. 7 rano.

Marzec. Mart.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	W.	Albina b. i Antoniny	18	Lwa Papy Rymskaho
2	S.	*Popielec.* Heleny ces.	19	Archyppa apost.
3	C.	Kunegundy p. i Tycyana	20	Lwa episk.
4	P.	Kazimierza królew. pol.	21	Tymoftea prepod.
5	S.	Fryderyka op. i Euzeb. ☽	22	SS. MM. w Ewhen.
6	N.	**1 Wstępna.** Kolety p.	23	**N. 1 Wstupna.** Połykarpa j.
7	P.	Tomasza z Akwinu w.	24	Obr. Hławy Joanna Kre.
8	W.	Jana Bożego i Beaty	25	Tarasia archiep.
9	S.	*Such.* Franciszki Rzym.	26	Porfyrya archiep.
10	C.	40 Męczenników	27	Prokopia archiep.
11	P.	*Such.* Konstantego W.	28	Wasyłyia prepod.
12	S.	*Such.* Grzegorza W. pap.	29	Kassyana Sergia.
13	N.	**2 Sucha.** Krystyny p. ⊛	1	**Mart. N. 2 Postu.** Jewdoki
14	P.	Zacharyasza p. i Matyldy	2	Fteodota mucz.
15	W.	Izabelli i Leoncyi pp.	3	Jewtropia mucz.
16	S.	Cyryaka dyakona	4	Harasyma prepod.
17	C.	Gertrudy i Patrycego b.	5	Konona mucz.
18	P.	Aleksandra b. i Edwarda	6	SS. 42 muczennikow
19	S.	*Józefa oblubieńca NMP.*	7	Wasyłyia mucz.
20	N.	**3 Głucha.** Eufemii i Teod.	8	**N. 3 Postu.** Fteofyłaka m.
21	P.	Benedykta opata w. ☾	9	SS. 40 Muczennikow
22	W.	Katarzyny król. szwedz.	10	Kondrata mucz.
23	S.	Wiktoryana i Oktawiana	11	Sofronia prepod.
24	C.	*Wig.* Gabryela archan.	12	Fteofana prepod.
25	P.	**Zwiastowanie N. Maryi P.**	13	Nikyfora patryar.
26	S.	Teodora b. i Olimpii p.	14	Wenedykta prepod.
27	N.	**4 Srodop.** Jana pusteln.	15	**N. 4 Postu.** Ahapia mucz.
28	P.	Sykstusa pap. wyzn. ⊕	16	Sawyna mucz.
29	W.	Eustazego op. i Cyryla d.	17	Alexia prepod.
30	S.	Kwiryna m. i Zozyma	18	Kyryłła archiep.
31	C.	Balbiny i Kornelii pp.	19	Chrysanfta mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6 — 7 Śmierć Mojżesza.
10 — 11 Post Estery.
13 — 14 Purim.
14 — 15 Schuschan-Purim.
29 — 1 **Nisan.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 5 g. 8 m. 34 wiecz.
⊛ dnia 13 g. 2 m. 15 popoł.
☾ dnia 21 g. 6 m. 36 popoł.
⊕ dnia 28 g. 2 m. 37 popoł.

Kwiecień. Apriel.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	Hugona b. i Teodory m.	20	Prepod. Otec. w Ob. Saw.
2 S.	Franciszka z Pauli w.	21	Jakowa prepod.
3 N.	**5 Biała.** Pankracego	22	**N. 5 Postu.** Wasyłyia jepisk.
4 P.	Izydora bisk. wyzn. ☽	23	Nykona prep.
5 W.	Wincentego Ferer. w.	24	Zacharyi prepod.
6 S.	Celestyna papieża	25	**Błahowiszcze**
7 C.	Epifaniusza męcz.	26	Sobor Hawryiła
8 P.	7 *Boleści NMP.* Dyoniz.	27	Matrony mucz.
9 S.	Maryi Kleofe, siostry NP.	28	Ilariona prepod.
10 N.	**6 Kwietnia.** Ezechiela pr.	29	**N. 6 Postu.** Marka prepod.
11 P.	Leona pap. wyzn.	30	Joanna Listwycz.
12 W.	Juliusza p. i Damiana 🌕	31	Ipatya jepisk.
13 S.	Justyna m. i Idy panny	1	**Apriel.** Maryi Jehyp.
14 C.	*Wiecz. Pańska* Waleryana	2	Tyta prepod.
15 P.	*Wielki.* Ludwiny i Kasyl.	3	**Piatok wełyki.** Nykyty prep.
16 S.	*Wielka.* Lamberta męcz.	4	Josyfa prepod.
17 N.	**Wielk. Zmartw. P.** Rudolfa	5	**N. Woskresenye.** Fteoduła m.
18 P.	**Wielkan.** Apoloniusza m.	6	**Pon. switły.** Jewtychia jep.
19 W.	Jerzego b. i Antonii p.	7	**Wt. switły.** Heorhia prep.
20 S.	Agnieszki z Pol. ☾	8	Irodiona apost.
21 C.	Anzelma bisk. w.	9	Jewpsyhia jepisk.
22 P.	Sotera i Kaja mm.	10	Terentia mucz.
23 S.	*Wojciecha arcybisk. m.*	11	Antypy jepisk.
24 N.	**1 Przew.** Jerzego i Saby	12	**N. 1 po W.** Wasyłyia prep.
25 P.	Marka ewangielisty	13	Artemona jepisk.
26 W.	Kleta i Marcelina mm. 🌑	14	Martyna papy.
27 S.	Anastazego p. i Teofila	15	Arystarcha apost.
28 C.	Witalisa m. i Waleryi p.	16	Ahapii mucz.
29 P.	Piotra męczennika	17	Symeona prepod.
30 S.	Katarzyny Sen. panny	18	Joanna prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6 — 9 Tekufah.
11 — 14 Przeddzień do Paschy.
12 — 15 **Święto Paschy.**
13 — 16 **Drugie św. Paschy.**
14 — 17 } Półświęta.
15 — 18 }

16 — 19 } Półświęta.
17 — 20 }
18 — 21 **Siódme święto.**
19 — 22 **Koniec Paschy.**
27 — 30 R. Ch.
28 — 1 **Ijar.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 4 g. 7 m. 41 rano.
🌕 dnia 12 g. 7 m. 46 rano.
☾ dnia 20 g. 7 m. 20 rano.
🌑 dnia 26 g. 11 m. 6 wiecz.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 N.	**2 po W. Grobu Jez.** *Filipa*	19	**N. 2 po W.** Joanna prep.
2 P.	Zygmunta i Atanazego	20	Fteodora prepod.
3 W.	*Znalezienie ś. Krzyża* ☽	21	Januaria mucz.
4 S.	Floryana m. i Moniki	22	Fteodora Sykeota
5 C.	Gotarda b. i Piusa V.	23	Heorhia mucz.
6 P.	Jana w ol. i Benedykty	24	Sawwy mucz.
7 S.	Flawii i Domicelli pp.	25	Marka Apost.
8 N.	**3 po W.** *NP. Łask.* **Stanisł.**	26	**N. 3 po W.** Wasyłyia mucz.
9 P.	Grzegorza Naz. i Dyzmy	27	Symeona jep. mucz.
10 W.	Izydora włośc. i Joba	28	Jasona apost.
11 S.	Beatryksy panny	29	Dewiat muczenników.
12 C.	Nereusza i Pankracego🌕	30	Jakowa proroka.
13 P.	Hilarego b. i Serwacego	1	**Mai.** Jeremia pror.
14 S.	Bonifacego męcz.	2	Aftanasya Wełykaho
15 N.	**4 po W.** Zofii i 3 jej cór.	3	**N. 4 po W.** Tymoftea mucz.
16 P.	Jana Nep. i Ubalda b.	4	Pełahyi mucz.
17 W.	Paschalisa w. i Torpeda	5	Iryny mucz.
18 S.	Feliksa kapuc. i Eryka	6	Jowa Prawednaho
19 C.	Piotra Cel. i Pudenc. ☾	7	Wospom. Kresta
20 P.	Bernardyna Sen. wyzn.	8	Joanna Bohosław.
21 S.	Heleny królowej	9	Pren M. Nykoł.
22 N.	**5 po W.** Julii p. m.	10	**N. 5 po W.** Symeona Apost.
23 P.	† Dezyderyusza bisk. w.	11	Mokia mucz.
24 W.	† Joanny wd. i Afry m.	12	Jepyfania jepisk.
25 S.	† Urbana pap. i Grzeg.	13	Hłykeryi mucz.
26 C.	**Wniebowst. P.** Filipa N.🌑	14	**Wozn. Hosp.** Isydora mucz.
27 P.	Jana pap. męcz.	15	Pachamya Wełyk.
28 S.	Magdaleny de Pazis	16	Fteodora prepod.
29 N.	**6 po W.** Maksyma b. w.	17	**N. 6 po W.** Andronika ap.
30 P.	Feliksa pap. w.	18	Fteodora prepod.
31 W.	Petronelli panny m.	19	Patrykia jepisk.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

2 — 5 Post.
5 — 8 Post.
9 — 12 Post.
11 — 14 Passah-Scheni.
15 — 18 Święto szkolne.
27 — 1 **Sivan.**
31 — 5 Przeddz. Ziel. Świąt.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 3 g. 8 m. 31 wiecz.
🌕 dnia 12 g. 12 m. 19 noc.
☾ dnia 19 g. 4 m. 12 popoł.
🌑 dnia 26 g. 7 m. 9 rano.

Czerwiec. **Ijun.**

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	S.	Nikodema męcz.	20	Ftałatea mucz.
2	C.	Eugeniusza i Erazma ☽	21	Konstantyna i Jełeny
3	P.	Klotyldy król. i Pauli	22	Wasyłyia mucz.
4	S.	*Wigilia.* Flawiana bisk.	23	Michaiła prepod.
5	N.	**Zesł. Ducha ś.** Florencyi	24	**N. Sosz. S. Ducha.** Symeona
6	P.	**Świąteczny.** Norberta op.	25	**SSS. Trojcy.** Tretye Obr. Hł.
7	W.	Roberta bisk. i Sabiny	26	Karpa apost.
8	S.	*Such.* Medarda bisk. w.	27	Fteraponta jepisk.
9	C.	Felicyana męcz.	28	Nykyty prepod.
10	P.	*Such.* Małgorzaty kr. S. 🌕	29	Fteodosyi mucz.
11	S.	*Such.* Barnaby apost.	30	Isaaka prepod.
12	N.	**1 po S. SSS. Trójcy.** Onufr.	31	**N. 1 po S.** Jeremia apost.
13	P.	Antoniego z Padwy	1	**Ijun.** Justyna mucz.
14	W.	Bazylego W. bisk. w.	2	Nykyfora patr.
15	S.	Wita i Modesta mm.	3	Łukiłyana mucz.
16	C.	**Boże Ciało.** Justyny p.	4	**Tyło Chryst.** Mytrofana p.
17	P.	Adolfa b. i Marcyana ☾	5	Doroftea jep. mucz.
18	S.	Marka i Marcelina mm.	6	Wyssariona prepod.
19	N.	**2 po S.** Gierwazego i Prot.	7	**N. 2 po S.** *Post do Petra*
20	P.	Reginy i Florentyny pp.	8	Fteodora mucz.
21	W.	Alojzego Gonzagi w.	9	Kyryła archiep.
22	S.	Paulina b. i Konsorcyi	10	Tymoftea jep. mucz.
23	C.	Agrypiny i Wandy pp.	11	Warftołomea apost.
24	P.	*Serca Jez. Nar. ś. Jana* 🌑	12	Sostradan. Pr. Boh. i Onufr.
25	S.	Wilhelma w. i Łucyi p.	13	Akiłyny mucz.
26	N.	**3 po S.** Jana i Pawła br. m.	14	**N. 3 po S.** Jełyssea proroka
27	P.	Władysława króla w.	15	Amosa proroka
28	W.	*Wigilia.* Leona pap.	16	Tychona prep.
29	S.	**Piotra i Pawła apostołów**	17	Manuiła mucz.
30	C.	Emilii i Lucyny mm.	18	Leontia mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1 — 6 **Zielone Święta.**	25 — 30 R. Ch.
2 — 7 **Drugie święto.**	26 — 1 **Thamuz.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 2 g. 11 m. 11 rano.	☾ dnia 17 g. 10 m. 20 popoł.
🌕 dnia 10 g. 2 m. 52 popoł.	🌑 dnia 24 g. 3 m. 26 popoł.

Lipiec. Ijuł.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	Teobalda op. i Aarona	19	Judy Ftad. apost.
2 S.	*Nawiedz. NP.* i Ottona ☽	20	Meftodia jepisk.
3 N.	**4 po S.** Alfreda i Anatoleg.	21	**N. 4 po S.** Julyana mucz.
4 P.	Józefa Kalas. i Prokopa	22	Jewsewya jep. mucz.
5 W.	Cyrylla i Metodego ap.	23	Ahrypiny mucz.
6 S.	Izajasza pr. i Dominiki	24	**Rożdest S. Joanna Krest.**
7 C.	Estery kr. i Klaudyusza	25	Fewronyi prepod.
8 P.	Elżbiety król. wdowy	26	Dawyda prepod.
9 S.	Cyryla b. i Anatolii	27	Sampsona prepod.
10 N.	**5 po S.** Jana z D. i Amal. ●	28	**N. 5 po S.** Kyra i Joanna
11 P.	Pelagii, Sabina i Norb.	29	**Petra i Pawła Apost.**
12 W.	Jana Gwalb. i Epifany	30	SS. Apost. 12.
13 S.	Małgorzaty panny m.	1	**Ijuł.** Kosmy i Dam.
14 C.	Bonawentury doktora w.	2	Położ. Ryzy. Preś. Boh.
15 P.	Rozesł. Apost. i Henryka	3	Iakynfta mucz.
16 S	*NMP. Szkapl.* i Rajnolda	4	Andreia archiep.
17 N.	**6 po S.** Aleksego w. ☾	5	**N. 6 po S.** Aftanasia Afron.
18 P.	Szymona z Lipnicy w.	6	Sysoa prepod.
19 W.	Wincentego a Paulo w.	7	Ftomy prepod.
20 S.	Czesława i Kassyana m.	8	Prokopya mucz.
21 C.	Daniela pror. i Praksedy	9	Pankratya jep. mucz.
22 P.	Maryi - Magdaleny	10	45 Muczen.
23 S.	Teofila m, i Apolinarego	11	Jewfymyi mucz.
24 N.	**7 po S.** Krystyny p. ○	12	**N. 7 po S.** Prokta mucz.
25 P.	*Jakóba apost.* i Krzyszt.	13	Hawryiła archan.
26 W.	*Anny Matki N. Maryi P.*	14	Akyły apost.
27 S.	Natalii i Liliozy pp.	15	Kyryka mucz.
28 C.	Innocentego i Wiktora	16	Aftynohema jepisk.
29 P.	Marty gosp. p. i Lucylli	17	Maryny mucz.
30 S.	Julitty p. i Heleny wd.	18	Jemyłyana mucz.
31 N.	**8 po S.** Kunegundy kr. ☽	19	**N. 8 po S.** Makryny prep.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

7 — 12 Tekufah
12 — 17 Post. Zdob. świątyni.
25 — 1 **Ab.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 2 g. 3 m. 33 rano.
● dnia 10 g. 3 m. 3 rano.
☾ dnia 17 g. 3 m. 7 rano.
○ dnia 24 g. 12 m. 50 noc.
☽ dnia 31 g. 9 m. 5 wiecz.

Sierpień. Awgust.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	Piotra w Okowach m.	20	Ilyi proroka
2 W.	N. Maryi P. Anielskiej	21	Symeona prepod.
3 S.	Znalez. ś. Szczepana	22	Maryi Mahdałyny
4 C.	Dominika wyzn.	23	Trofyma mucz.
5 P.	NP. Snieżnej i Oswalda	24	Chrystyny mucz.
6 S.	*Przemienienie Pańskie*	25	Uspen. S. Anny
7 N.	**9 po S.** Kajetana i Alberta	26	**N. 9 po S.** Jermołaja mucz.
8 P.	Cyryaka i Maryana m. 🌕	27	Pantaleimona mucz.
9 W.	Kamilla z Lel. i Romana	28	Prochora apost.
10 S.	Wawrzyńca i Filomeny	29	Kałłynyka mucz.
11 C.	Zuzanny panny m.	30	Syły apost.
12 P.	Klary, Hilaryi i Felicys.	31	*Zapust do Uspenya*
13 S.	*Wigilia.* Hipolita męcz.	1	**Awgust.** Proischozd. K.
14 N.	**10 po S.** Euzebiusza m.	2	**N. 10 po S.** Stefana mucz.
15 P.	**Wniebowzięcie N. M. P.** ☾	3	Isaaka prepod.
16 W.	Rocha wyznawcy	4	Sedmy Otrokrw.
17 S.	Anastazego b. i Mirona	5	Jewsychnyia mucz.
18 C.	Heleny Szwedzkiej kr.	6	**Preobraz. Hospodync**
19 P.	Benigny p. i Sebalda w.	7	Demetya prepod.
20 S.	Bernarda op. i Samuela	8	Jemełyana jepisk.
21 N.	**11 po S.** Jacka w. i Joanny	9	**N. 11 po S.** Matftya apost.
22 P.	Symforyana i Tymot. 🌑	10	Ławrentya mucz.
23 W.	Zacharyasza i Filipa B.	11	Jewpła mucz.
24 S.	*Bartłomieja apostoła*	12	Fotya mucz.
25 C.	Ludwika kr. francusk.	13	Maxyma prepod.
26 P.	Aleksandra m. i Zefiryna	14	Michea proroka
27 S.	Róży p. i Przen. ś. Kaz.	15	**Uspenye Pr. Bohorodycy**
28 N.	**12 po S.** *Pociesz. NMP.*	16	**N. 12 po S.** Nerukotw. Obr.
29 P.	Ścięcie ś. Jana i Sabina	17	Myrona mucz.
30 W.	Feliksa męcz. ☽	18	Flora i Ławra mucz.
31 S.	Rajmunda wyzn.	19	Andrea mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

2 — 9 Post. Spalenie świąt.
8 — 15 Dzień radości.

23 — 30 R. Ch.
24 — 1 **Elul.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 8 g. 1 m. 17 popoł.
☾ dnia 15 g. 7 m. 57 rano.

🌑 dnia 22 g. 12 m. 18 rano.
☽ dnia 30 g. 2 m. 48 popoł.

Wrzesień.			**Sentiabr.**
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 C.	Idziego opata wyzn.	20	Samuiła proroka
2 P.	Stefana kr. i Kaliksty m.	21	Ftaddea apost.
3 S.	Eufemii i Bronisławy p.	22	Ahaftonyka mucz.
4 N.	**13 po S.** *Joach.* i Rozalii	23	**N. 13 po S.** Łuppa mucz.
5 P.	Wawrzyńca i Urbana p.	24	Jewtychia mucz.
6 W.	Zacharyasza proroka 🌕	25	Watftołomea apost.
7 S.	*Wigilia.* Reginy p. m.	26	Adryana m. i Natalii m.
8 C.	**Narodzenie N. Maryi P.**	27	Pimena prepod.
9 P.	Gorgoniusza i Sergiusz.	28	Moysea muryna
10 S.	Mikołaja z Tolent. w.	29	Usikn. Hławy S. Joanna
11 N.	**14 po S.** *Im. NMP.* Jacka	30	**N. 14 po S.** Alexandra patr.
12 P.	Tobiasza w. i Gwidona	31	Położ. Poiasz. P. Bohor.
13 W.	Aureliusza bisk. ☾	1	**Sentiabr.** Symeona S.
14 S.	*Such. Podwyż. ś. Krzyża*	2	Mamanta mucz.
15 C.	Nikodema, Emila i Melity	3	Anftyma mucz.
16 P.	*Such.* Ludmiły i Edity p.	4	Wawyły Swiaszczen
17 S.	*Such.* Piętna ś. Franc.	5	Zacharyi pror.
18 N.	**15 po S.** Józefa z Kop.	6	**N. 15 po S.** Wosp. Cud. S. M.
19 P.	Januarego m. i Konst.	7	Sozonta mucz.
20 W.	Eustachego i Faustyna	8	**Rożdestwo Pr. Bohorod.**
21 S.	Mateusza apost. ew. 🌑	9	Joakima i Anny
22 C.	Maurycego b. i Tomasza	10	Mynodory prepod.
23 P.	Tekli panny męcz.	11	Fteodory prepod.
24 S.	Gerarda biskupa m.	12	Awtonoma mucz.
25 N.	**16 po S.** Władysł. z Gieln.	13	**N. 16 po S.** Kornyła mucz.
26 P.	Jozefata b. i Cypryana	14	**Wozdwyżenye S. Kresta**
27 W.	Przenies. ś. Stanisława	15	Nykity mucz.
28 S.	Wacława męcz.	15	Josafata archiep.
29 C.	*Michała archanioła* ☽	17	Sofii mucz.
30 P.	Hieronima doktora w.	18	Jewmenia prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

18 — 26 Selichot.
21 — 29 Wigil. Nowego Roku.
22 — 1 **Tischri. Nowy Rok 5653.**
23 — 2 **Drugie święto.**
25 — 4 Post. Gedaljach.
30 — 9 Wig. Święto pojedn.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 6 g. 10 m. 27 wiecz.
☾ dnia 13 g. 2 m. 9 popoł.
🌑 dnia 21 g. 2 m. 36 rano.
☽ dnia 29 g. 7 m. 39 rano.

Październik. Oktiabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 S.	Remigiego bisk. wyzn.	19	Trofyma mucz.
2 N.	**17 po S. NMP. Różańc.**	20	**N. 17 po S.** Jewstafya m.
3 P.	Kandyda m. i Lukrecyi p.	21	Kodrata apost.
4 W.	Franciszka Seraf. w.	22	Foky mucz.
5 S.	Flawii i Charytyny pp.	23	Zaczat. s. Joanna Krest.
6 C.	Brunona bisk. wyzn.	24	Ftekły mucz.
7 P.	Justyny p. i Helana w.	25	Jewfrosini prepod.
8 S.	Brygidy wd. i Pelagii p.	26	Joanna Bohosłowa.
9 N.	**18 po S.** *Wincentego Kadł.*	27	**N. 18 po S.** Kałystrata m.
10 P.	Franciszka Borg. w.	28	Charytona prepod.
11 W.	Placydy i Filonelli pp.	29	Kyryaka prepod.
12 S.	Maksymiliana bisk.	30	Hryhorya jep. mucz.
13 C.	Edwarda króla wyzn.	1	**Octiabr.** Pokr. P. Boh.
14 P.	Kaliksta p. i Fortunaty	2	Kypryana jepisk.
15 S.	Jadwigi, Teresy i Aurelii	3	Dyonysya mucz.
16 N.	**19 po S.** Pawła opata w.	4	**N. 19 po S.** Jeroftea jep. m.
17 P.	Florentego i Małgorzaty	5	Charytyny mucz.
18 W.	Łukasza Ewangielisty	6	Ftomy apost.
19 S.	Piotra z Alkantary w.	7	Sergia i Wakha
20 C.	Przenies. ś. Wojciecha	8	Pełachii prepod.
21 P.	Urszuli panny m.	9	Jakowa apost.
22 S.	Korduli i Alodyi pp. m.	10	Jewłampya mucz.
23 N.	**20 po S.** *Jana Kantego*	11	**N. 20 po S.** Fyłypa apost.
24 P.	Rafała archanioła	12	Prowa mucz.
25 W.	Kryspina i Kryspiana m.	13	Karpa i Papyła
26 S.	Ewarysta pap. i Fulki	14	Nazarya mucz.
27 C.	Iwona w. i Sabiny m.	15	Jewtymy prepod.
28 P.	*Szymona i Tadeusza ap.*	16	Łonhyna mucz.
29 S.	Narcyza b. i Euzebii p.	17	Osyi proroka
30 N.	**21 po S.** Marcelego pap.	18	**N. 21 po S.** Łuki jew. ap.
31 P.	*Wigilia.* Wolfganga b.	19	Joiła proroka

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1 — 10 **Święto pojednania.**	14 — 23 **Radość z praw.**
5 — 14 Przeddz. św. kuczek.	21 — 30 R. Ch.
6 — 15 **Święto kuczek.**	22 — 1 **Marcheschwan.**
7 — 16 **Drugie św. kuczek.**	24 — 3 Post.
12 — 21 **Święto palmowe.**	27 — 6 Post.
13 — 22 Koniec kuczek.	31 — 10 Post.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

dnia 6 g. 7 m. 31 rano.	dnia 20 g. 7 m. 44 wiecz.
dnia 12 g. 10 m. 57 wiecz.	dnia 28 g. 10 m. 46 wiecz.

Listopad.			Nojabr.
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 W.	**Wszystkich Świętych**	20	Artemia mucz.
2 S.	*Dzień Zaduszny.* Wiktor.	21	Iłariona prepod.
3 C.	Huberta b. i Sylwii wd.	22	Awerkia jepisk.
4 P.	Karola Bor. i Modesty ◐	23	Jakowa apost.
5 S.	Elżbiety m. i Emeryka	24	Arefty mucz.
6 N.	**22 po S.** Leonarda w.	25	**N. 22 po S.** Markiana m.
7 P.	Herkulana i Amaranta	26	**Demetria mucz.**
8 W.	Czterech Koronatów m.	27	Nestora mucz.
9 S.	Teodora żołn. i Ursyna	28	Terentia mucz.
10 C.	Andrzeja z Aw. i Nimfy	29	Anastasyi mucz.
11 P.	Marcina bisk. w. ☾	30	Zynowia mucz.
12 S.	Marcina pap. m.	31	Stachya apost.
13 N.	**23 po S.** *Op. NP. i Stan. K.*	1	**Nojabr. N. 23 po S.** Kosmy
14 P.	Serafiona m. i Hipacego	2	**Josafata Archiep. mucz.**
15 W.	Leopolda wyzn.	3	Akepsymy mucz.
16 S.	Edmunda i Pawła od Kr.	4	Joannykia prepod.
17 C.	Salomei król. panny	5	Hałaktyona mucz.
18 P.	Pośw. kośc. Rz. i Grzeg.	6	Pawła archiep.
19 S.	Elżbiety kr. i Placydy ●	7	MM. 33 Mełyty
20 N.	**24 po S.** Feliksa de Val.	8	**N. 24 po S. Mychaiła archan.**
21 P.	*Ofiarowanie N. Maryi P.*	9	Onysyfora mucz.
22 W.	Cecylii panny męcz.	10	Szesty apostołów
23 S.	Klemensa p. i Lukrecyi	11	Myny mucz.
24 C.	Jana od Krzyża i Flory	12	Joanna myłostywa
25 P.	*Katarzyny panny męcz.*	13	Joanna Złatoust.
26 S.	Piotra Aleks. i Konrada	14	Fyłypa apost. *Zapust.*
27 N.	**1 Adw.** Waleryana b. ☽	15	**N. 25 po S.** Hurya i Samon
28 P.	Rufina m. i Grzegorza p.	16	Matftea jewanhel.
29 W.	Saturnina i Illuminaty	17	Hryhoria jepisk.
30 S.	*Post. Andrzeja apost.*	18	Płatona mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

20 — 1 **Kislev.** | 21 — 2 Prośba o deszcz.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

◐ dnia 4 g. 5 m. 9 popoł. | ● dnia 19 g. 2 m. 39 popoł.

☾ dnia 11 g. 11 m. 22 rano. | ☽ dnia 27 g. 11 m. 47 rano.

Grudzień. — Dekabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 C.	Eligiusza b. i Natalii wd.	19	Awdya proroka
2 P.	*Post.* Chryzologa i Aurel.	20	Prokła i Hryhory
3 S.	Franciszka Ksawerego	21	**Wchod. Pr. Bohorodycy**
4 N.	**2 Adw.** Barbary p. m.	22	**N. 26 po S.** Fyłymona ap.
5 P.	Sabby opata wyzn.	23	Amfyłochya jepisk.
6 W.	*Mikołaja b.* i Leoncyi	24	Jekataryny mucz.
7 S.	*Wigilia.* Ambrożego b.	25	Kłymenta papy
8 C.	**Niepok. Pocz. N. Maryi P.**	26	Ałypya prepod.
9 P.	*Post.* Leokadyi i Waleryi	27	Jakowa mucz.
10 S.	*N. Maryi P. Loretańskiej*	28	Stefana mucz.
11 N.	**3 Adw.** Damazego p. ☾	29	**N. 1 Adwontu.** Paramona m.
12 P.	Aleksego i Pawła	30	Andrea apost.
13 W.	Łucyi, Otylii i Eugen.	1	**Dekabr** Nauma pror.
14 S.	*Such.* Nikazego bisk.	2	Awwakuma pror.
15 C.	Ireneusza męcz.	3	Sofonia pror.
16 P.	*Such.* Euzebiusza bisk.	4	Warwary mucz.
17 S.	*Such.* Łazarza bisk.	5	Sawwy Oswiaszcze.
18 N.	**4 Adw.** Ocz. płodu NMP.	6	**N. 2 Adwentu. Nykołaja jep.**
19 P.	Faustyna i Nemez.	7	Amwrosia jep. medyoł.
20 W.	Teofila męczennika	8	Patapia prepod.
21 S.	*Post. Tomasza apostoła*	9	**Zaczat. Bohoro.**
22 C.	Zenona męczennika	10	Myny Jermoh. mucz.
23 P.	*Post.* Wiktoryi p. m.	11	Danyiła Stołpny
24 S.	*Wigilia.* Adama i Ewy	12	Spyridona jepisk.
25 N.	**Boże Narodzenie**	13	**N. 3 Adwentu.** Ewstratia ...j.
26 P.	**Szczepana pierwszego m.** ☽	14	Ftyrsa mucz.
27 W.	*Jana ewangelisty*	15	Jełewterya jepisk.
28 S.	Młodzianków męcz.	16	Ahhea proroka
29 C.	Tomasza Kantuaryjsk.	17	Danyiła proroka
30 P.	Dawida kr. i Sabina	18	Sewastyana mucz.
31 S.	Sylwestra p. i Melanii	19	Wonyfatya mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

9 — 20 Prośba o deszcz.
13 — 24 Wzniecenie światła.
14 — 25 Pośw. świątyni.
19 — 30 R. Ch.
20 — 1 **Tebeth.**
21 — 2 Koniec pośw. świąt.
29 — 10 Post. Obleż. Jeruzal.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

dnia 4 g. 3 m. 37 rano.
☾ dnia 11 g. 3 m. 49 rano.
dnia 19 g. 9 m. 33 rano.
☽ dnia 26 g. 10 m. 42 wiecz.

Spis środków lekarskich

zawartych

w podręczniku terapeutycznym.

PODRĘCZNIK TERAPEUTYCZNY

ze zbiorem

najwięcej używanych recept.

Abortus.

Jeżeli abortus habitualis, wykazanie przyczyny. Przeciw lues: leczenie przeciwkiłowe nawet podczas ciąży — jeżeli jakieś cierpienie macicy, leczenie takowego. Strzedz chorej w okresie w którym poprzednio roniła, szczególniej w pierwszej połowie ciąży. Usunięcie wpływów szkodliwych, podnoszących działanie tłoczni brzusznej, zabronienie spółkowania, nadmiernego ruchu, trzęsącej jazdy i td. Wolne swobodne ubranie. — Unikanie u osób krwistych czynników podniecających, napojów wyskokowych, silnych wrażeń. W razie krwawienia podczas ciąży, gdy nieodchodzą skrzepy krwi i przy badaniu jaja wyczuć nie można, leczenie wstrzymujące poronienie i spokój.

1. *Extr. Opii aquosi 0·10,*
But. Cacao q. s. ut. f. l. artis
Suppositoria ad anum Nr. quinque.
S. Rano i wieczorem czopek (i częściéj).

2. *Tinct. Opii simpl. 10·00.*
S. 20—25 kropli rano i wieczorem w lewatywie.

Gdy niema już nadziei utrzymania ciąży: środki pobudzające czynność porodową: zimne okłady na brzuch, wstrzykiwania do pochwy roczczynami środków przeciwgnilnych (kw. karbolowy 3%. Creolina 1—2%). Gdy jajo wystąpiło z jamy do szyi macicy, można podać secale cornutum.

Gdy krwawienie znaczne, zatamponowanie pochwy najpierw gazą jodoformową, poniżej zaś tamponami z waty, napojonemi gliceryną. (Zmienić za 6—10 godzin i przestrzyknąć pochwę). Jeżeli zachodzi możebność usunięcia jaja w całości, szczególniej gdy odchody cuchnące, usunąć takowe zabiegiem ręcznym.

W razie krwawienia skutkiem pozostania resztek z jaja płodowego w macicy — wyskrobanie tychże tępą łyżeczką. (Postępowanie aseptyczne).

W ostatnim czasie polecano też:

3. *Extr. fluid. Viburni prunifol. gtts. 10,* w połączeniu z 0·50 chloralu, dopóki bóle nie ustaną.

W następnych dniach:

4. *Ammon. bromat. 15·00,*
Extr. fluid. Viburn. 2·00,
Aq. dest. 120·00.
S. 2 razy dziennie łyżeczkę.

Abscessus frigidus.

Z otwarciem tego rodzaju ropni nie potrzeba się wcale spieszyć

wyjąwszy tych przypadków, w których rychło usunięcie ropnia wskazanem jest z przyczyn innych. Leczenie ropni zimnych może być bardzo rozmaite. Albo ograniczamy się tylko do otwarcia ropnia i wprowadzenia doń sączka, lub też aspirujemy ropę przyrządem aspiracyjnym Dieulafoy lub Potaina. Po wypuszczeniu całej ilości ropy, wstrzykuje się do jamy kilkadziesiąt gramów zawiesiny jodoformowej, z której część po kilku minutach wypuszczamy, resztę zaś w jamie ropnia pozostawiamy. Na cały ropień zakłada się następnie opatrunek uciskający z przylepca. Postępowanie to wyjątkowo tylko prowadzi do celu za pierwszym razem, zazwyczaj należy je powtórzyć kilka razy w odstępach kilkutygodniowych. W niektórych razach, można cały ropień otworzyć szerokiem cięciem, ściany jego wyskrobać ostrą łyżką a potem po zatamowaniu krwotoku, zalać całą ranę zawiesiną jodoformową i dokładnie zeszyć. Do przetok po ropniach gruźliczych, należy wprowadzać pręciki jodoformowe, kawałki lapisu lub też pręciki z balsamu peruwiańskiego.

5. *Jodoform 10·00.*
Glycerin 100·00.
S. Przed użyciem zakłócić.

6. *Jodoform 9·00,*
Mucill. gum. arab.
Glycerin. āā. 1·00,
Mf. bacill long. ctm. 4,
crass. mllm. 2.
S. Pręciki jodoformowe.

7. *Jodoform,*
Butyr Cacao āā. 10·00,
Mf. bacill long. ctm. 4,
crass. mllm. 2.

8. *Bals. peruv. Glycerin.*
Gelatin āā. q. s. f. l. a. bacill long. ctm. 8, crass. mllm. 4.
Nr. X.

Acne vulgaris.

Ropnie gruczołowe i podskórne otworzyć bisturem, zaskórniki wycisnąć, następnie naciera się miejsca te spirytusem mydlanym i zmywa letnią wodą, wreszcie używa się środków, które wśród miernej reakcyi, powodują szybkie oddzielenie przyskórka, a więc i komórek wyścielających gruczoły łojowe. Takiemi środkami są: siarka, naftol, resorcyna.

9. *Lactis sulphur. 10·00,*
Kali carbonici 5·00,
Spir. lavandul 20·00,
Glycerin. 50·00,
Ol. caryophyll,
Ol. menthae.
Ol. rosmarin āā. 1·00.
DS. Zakłócić przed użyciem.

Górną część tego płynu się zlewa, nabiera się na flanelę nieco osadu i wciera takowy dość mocno, nazajutrz zmywa się osad wodą letnią, i tak postępuje 8—10 dni.

Szybciej działa:

10. *Naphthol-B 5·00,*
Sulphur. praecip. 25·00,
Sapon. virid.
Vaselini flavi āā. 10·00,
Mf. Pasta. S. Maść.

Pastą tą naciera się wieczorem zapomocą flaneli, zostawia ją na skórze godzinę, a potem się ściera. Stosować 8—10 dni.

Bardzo energicznym środkiem jest:

11. *Resorcin.*
Zinci oxydat.
Amyli Oryzae āā. 10·00,
Vaselin. flav. 20·00.
Mf. Ung. S. Maść.

Maść tę wciera się wieczorem, zostawia przez 1/2 godziny, a następnie ją ściera.

Ponieważ wszystkie te środki drażnią skórę, należy je łączyć ze środkami łagodzącymi t. j.

wieczorem wcierać jedną z powyższych maści a rano wetrzeć:

12. *Zinci oxydati,*
Magist. Bismut. āā. 1·00,
Ung. emollient. 10·00.

Maść tę naciera się w cieniutkiej warstwie i posypuje pudrem.

13. *Pulv. lapid. Baptistae,*
Talci veneti,
Amyli orizae āā. 30·00,
Ol. rosar. gtts. IV.

Acne jodata ustępuje przy zaprzestaniu używania tego środka.

Acne rosacea. Pierwszym zadaniem usunięcie podstawy choroby, a więc przy nieżycie przewodu pokarmowego woda Karlsbadzka, Maryenbadzka, przeciw anaemii: żelazo, arszenik, w razie zmian chorobowych części rodnych, leczenie odpowiednie; zaprzestanie napojów wyskokowych. Leczenie miejscowe ma na celu sprowadzenie skurczu naczyń, jakoteż usunięcie guzków, będących następstwem przerostu tkanki łącznej i zapalenia grucz. łojowych. Telangiektazye usuwa się przez obwodowe nacięcie pni naczyń rozszerzonych, w kilka dni po tych nacięciach (których ma być kilkanaście) wciera się siarkę z wyskokiem.

14. *Lactis sulphur. 10·00*
Spir. vini gallici 50·00,
Glycerini 1·50.

lub maść naftolową:

15. *Naphtholi-B 2·00,*
Sulphur. praecip. 10·00.
Sapo virid.
Vaselin flavi āā. 7·00.

Maść tę wciera się wieczorem na godzinę, usuwając potem watą. Dobrze też działa maść resorcynowa *p. acn. vulg.*

Usunięcie większych guzków wymaga operacyi.

W ostatnich czasach polecano:

16. *Ichtyoli 2·00,*
Lanolin.
Vaselin āā. 10·00.
FUng. S. Na noc posmarować, rano zmyć wodą z mydłem.

Mały kawałek płótna macza się we wrzącej wodzie i na minutę przykłada na chore miejsca; powtórzyć 2—3 razy dziennie. Do wody można dodać nieco kwasu salicylowego.

Actinomykosis.

Ile możności doszczętne usunięcie części schorzałych, przez wycięcie lub wyskrobanie zapomocą ostrej łyżki. Opatrunek jodoformowy lub sublimatowy.

Adenitis inguinalis.

Absolutny spokój; w początkach lodowe okłady, przetwory jodowe. W dalszym okresie okłady wysychające (z letniej wody lub octanu glinowego). Skoro się tylko chełbotanie daje wykazać, należy ropień zapomocą szerokiego cięcia otworzyć i ranę wytamponować gazą jodoformową. Celem przyspieszenia wyleczenia, można resztki gruczołów, o ile jeszcze nie uległy zropieniu, wyłuszczyć lub usunąć ostrą łyżką. W zatoki powstałe podczas gojenia się rany, można wprowadzać pręciki jodoformowe lub kawałki lapisu, choć najpewniejszym sposobem pozostanie zawsze rychłe rozcięcie i otwarte leczenie tychże.

17. *Tct. jodi 30·00.*
S. Zewnętrznie.

18. *Tct. jodi.*
— *Gallar. āā. 30·00.*
S. Zewnętrznie.

19. *Kali jodat. 2·00,*
Jodi pur. 0·20,
Glycerin. 40·00.
S. Zewnętrznie.

20. *Kali jodat. 2·00,*
Jod. puri. 0·20,
Ungu. simpl. 20·00.
Mf. Ung. S. Maść.

21. *Jodoform 9·00,*
Glycerin.
Mucill. gumm. arab. āā. 1·00,
Mf. *bacill. long. ctm. 4.*
crass. mllm. 2.
S. S. n.

22. *Jodoform*
Butyr Cacao āā. 10·00,
Mf. *bacill. long. ctm. 4.*
crass. mllm. 2.
S. S. n.

23. *Argent. nitric. fus. inbacill. tenuissim 5·00.*
S. S. n.

Alkoholismus.

Acutus zobacz: Otrucia.
Chronicus. Leczenie tylko w zakładach możebne. *Tra chinae*, *Tartar. emetic.* czasami w lżejszych stopniach pomaga. Na tle *A.* najważniejsze zob. *delirium tremens.*

Alopecia.

1. *e. seborrhoea.* a) Przyczynowo: usunąć niedokrewność, poprawić ogólne odżywienie, leczyć kiłę (alopecia e seborrhea syphilitica).

b) Leczenie miejscowe. Istniejące strupy i łuski rozmiękczyć, a następnie zmywaniem usunąć. Do rozmiękczenia strupów używa się oliwy, tranu, olejku migdałowego, wcierając takowe pędzlem szczecinowym lub gąbką 4—5 razy dnia. U mężczyzn można poprzednio włosy krótko obciąć. Do zmycia rozmiękczonych strupów i łusek, używa się u dzieci płynnego mydła glycerynowego, u starszych spiritus saponato Kalinus. Mydło wciera się gąbką lub flaneIą aż do powstania obfitej piany, spłukując je obfitą ilością wody letniej. W ten sposób zmyta skóra g wy jest zaczerwieniona, suc napięta, skłonna do pęka przyskórka, dlatego w tym ok sie wciera się w nią olejc l pomady.

24. *Zinci oxydati 5·00,*
Unguenti emolientis 25·00.
Mf. Unguentum. S. Maść.

lub:

25. *Chinini puri 1·00,*
Acidi tannici 2·00,
Unguenti emolientis 100·00
Olei resedae
Naphae āā. gtts. III.
Mf. Unguentum. S. Pomad

lub:

26. *Mercur. praecipit. albi 5·0*
Unguenti emolientis 50·00,
Trae Benzoes 1·00,
Olei rosar. gtts. V.
Mf.Ung. S. Pomada.

lub:

27. *Extr. chinae 5·00,*
Balsami peruviani 1·00,
Unguenti emolientis 50·00.
Mf.Ung. S. Pomada.

lub:

28. *Medullae ossium 75·00,*
Extr. chin. frig. parat. 10·0
Trae cantharid.
Succi Citri āā. 5·00,
Olei de Cedro
Olei Bergamottae āā. gtts. X
Mf.Ung. S. Pomada.

Skoro przyskórek dostateczni zgrubieje i tkliwość skóry ustąpi trzeba jeszcze przez kilka ty godni w miarę wytwarzającej się łusek codzień lub 3 raz w tygodniu wcierać naprzemian powyższe pomady:

29. *Spiritus vini gallici 100·00,*
Acidi carbolici 0·15,
{ *Acidi borici 3·00,* } lub
{ *Acidi salicylici 3·00,* }
Glycerin 1·50.
MDS. Do nacierania.

2. *Alopecia areata.* Leczenie zazwyczaj nie wielkie skutki odnosi.

1) wyciąganie zwątlonych włosów.

2) dobre odżywienie i leki wzmacniające.

3) wcieranie płynów drażniących w połączeniu z przeciwgrzybkowymi.

30. *Trae Benzoes 2·00,*
Acidi salicylici 5·00,
Spiritus vini gallici 200·00.
MDS. Zewnętrznie.

lub:

31. *Trae Aconiti 1·00,*
Trae Capsici 1·00,
Spiritus vini gallici 200·00,
Balsami peruviani 2·00.
MDS. Zewnętrznie.

3) Injekcye pilocarpinu.

32. *Extr. aquos. Pilocarp. 30·00,*
Tinct. cantharid. 15·00,
Liniment saponat. 170·00.
Wcierać w skórę, raz dz.

Amenorrhoea.

Badać dokładnie i szukać przyczyny. Pamiętać o możebności ciąży. W przypadkach Haematometra zabieg operacyjny. Jeżeli przyczyną chlorosis, Scrophulosis, Tuberculosis, Anaemia, zastósować odpowiednie leczenie przeciw cierpieniom tym zwrócone.

W przypadkach niedostatecznego rozwoju macicy, albo w przypadkach nadmiernego zwinięcia się po porodzie; wstrzykiwania ciepłe, elektryzowania macicy, kąpiele nożne, scarificatia części pochwowej powtarzana w czterotygodniowych odstępach, szczególniej gdy są molimina menstrualia. Żelazo wewnętrznie, zmiana powietrza, powietrze górskie, Krynica, kąpiele borowinowe.

33. *Tra Capsici 3·00,*
Rhumi optimi 80·00,
Mixturae gummosae 120·00.
S. Co 3 g. łyżeczkę od kawy.

34. *Extr. aloes 1·00,*
Pulv. myrrhae qu. s. ut. f. pill.
Nr. 50.
S. 3 r. dnia 2—3 pigułek.

35. *Acid arsenic. 0·06,*
Ferri sulph. exssicat. 2·00,
Piper nigr.
Aloes.
Myrrh. āā. q. s. f. pil. Nr. 60.
S. 2 r. dz. pigułkę po jedzeniu.

Anaemia.

Jeżeli wystąpi wskutek krwotoku lub długotrwałej choroby, podawać leki wzmacniające i podniecające, pożywna dyeta. W razie grożącego zapadu wino Sherry, szampańskie, czarna kawa, eter, oraz:

36. *Aether sulphur. 10·00,*
Camphor. 1·00.
DS. Wstrzyknąć 1—2 wstrzyk.

37. *Olei camphorati 10·00.*
DS. Do wstrzykiwań.

38. *Aether acet. 10·00.*
DS. 10 do 20 kropli co $^1/_2$ g.

Przy dłużej trwającej A. według wskazań: arsen, żelazo, wino, pobyt na świeżem powietrzu. Wody żeleziste, Krynica, Żegiestów.

39. *Liquor. ferri album. 50·00.*
DS. 3 razy dziennie łyżeczkę.

40. *Ferri hydrog. reduct. 5·00,*
Acid. arsen. 0·20,
Extr. gentian q. s. f. pill.
Nr. 100.
DS. 2 do 3-ch pigułek dzien.

U dzieci:

41. *Liquor. ferri album.*
DS. 5—20 kropli w $^1/_2$ szklanki mleka.

42. *Trae ferri pomat. 10·00,*
Trae chinae comp. gtts. X.
DS. 3 r. dzien. po 10 kropli.

43. *Sol. arsen. Pearsoni*
Aq. amygd. amar. āā. 7·00.
DS. 3 r. dzien. po 2 krople.

Wody pyrophosphoranowo żeleziste. Zob. Chlorosis.

Anaemia cerebri.

Uwzględnić powody (utrata krwi, wyniszczające choroby — biegunki). W razie omdlenia: ułożenie poziome z głową ku tyłowi pochyloną, skrapianie twarzy zimną wodą, rozebranie chorego. U dzieci oprócz powyżej podanych środków, kąpiele z gorczycą, wraz z polewaniem głowy zimną wodą, podskórne zastrzykanie Ol. camphor. eteru.

44. *Trae ferri chlorat. 20·00.*
DS. 3 r. dz. po 10 kropli.

Anchylostomum duodenale.

Środki przeciwczerwiowe, Santonina, Thymol, zwłaszcza zaś Extr. filic. mar. w dużych dawkach (10—15 gramm.) obok środków czyszczących i lewatyw.

Angina diphtherica.

Wobec setek środków i metod co dzień jako najskuteczniejsze opisanych, należałoby je wszystkie podać. Gdy to jednak niemożebne, uważamy za stósowne podać tylko ogólnie najwięcej zalecane prawidła, notując jednak środki w najnowszych czasach ogłoszone.

Przedewszystkiem odłączyć chorego, dla zapobieżenia rozszerzania tej choroby. Mieszkanie przewietrzać. Ciepłota w pokoju 14—15 R. Dyeta pożywna, rosoły, bulion, jaja, galarety mięsne, wino z wodą, herbata z cognakiem i tp. Dużo płynów, lemoniada, woda ze sokiem owocowym. Leczenie rozpocząć lekkim środkiem przeczyszczającym, bądź Calomel w małej dawce, bądź Aq. laxativ. rheum. W obec miernej gorączki chinina po 0·20 do 0·50 (rano i wieczór) przy wysokich stopniach: antipyryna z cognakiem, również po 0·20—0·50 parę razy dziennie. Zmywania całego ciała wodą z octem. Zimne okłady na głowę. Na szyję okład wysychający, zmieniany co 2 lub 3 godziny. Płukanie z roztworów: kali chloricum 2%, Acid. boric. 3%. Dzieciom mniejszym przepłukiwanie gardła zapomocą strzykawki (z ostrożnością aby podniebienia nie zranić — a w razie oporu, lepiej i tego zaniechać). Pędzlowania niezbyt częste albo sokiem z cytryny, lub też Papayotin (1:20). Inhalacye co godzinę, w nocy co 2 godziny: Acid. boric. 2%, Aq. calcis na ½ z wodą, Kali chloricum 2%, Sublimat. Z leków do wewnątrz podawanych ½—2% roztwór Kali chloricum w odwarze 5% kory chinowej. W uporczywszych i cięższych przypadkach, wcierania szaruchy po 5·00 dziennie w różne części ciała. Na obrzmiałe gruczoły okłady z liquor alum. acetici. Jeżeli błonica w nosie, lekkie przestrzykiwania kw. borowym 3% lub kali chlor. 2%. W razie zapadu, eter, kamfora, czarna kawa, zagrzewanie kończyn, nacierania ciepłym octem, wina mocne, wstrzyknięcie eteru, ol. camphor. Jeżeli błonica przeszła na krtań stósować leczenie podane przy Laryng. crouposa. Powikłania jak: Nephritis (codziennie badać mocz), otitis, Pneumonia, leczyć według wskazań. Przeciw porażeniom: dyeta wzmacniająca, chinina, przetwory żelaza, prąd stały. W czasie całego przebiegu zwracać uwagę: na serce, nerki i błony śluzowe.

Środki podawane do wewnątrz:

45. *Chinin. muriat. 0·50—1·50,*
Ammon. chlorati 1·00,
Aq. dest. 60·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. 3 r. dz. łyżeczkę.

46. *Antipyrin 1·50—2·00,*
Cognaci 20·00,
Aq. destil. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę.

47. *Kali chlorici 0·50—2·00,*
Aq. destil. 80·00,
Syrup rubid. 20·00,
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

48. *Dcti cort. chinae e 5·00 ad 100·00,*
Natri salicyl. 2·00,
Syrup sacchari 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

49. *Pilocarpin muriatic. 0·01,*
Pepsin 0·20,
Acid. muriat. gtts. V.
Aq. dest. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co godz. łyżeczkę (po każdej łyżeczce wina mocne).

50. *Ol. Terebinth. rctf. 8·00,*
Pulv. gum. ar. q. s.
Aq. dest. 120·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę (popić mlekiem).

51. *Camphor. 0·30,*
Mixt. gumm. 80·00.
Syrup sacchari 20·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

52. *Aether. acet. 5·00,*
Ol. cinamom. 1·50.
DS. Co 2 godz. 3—5 kropli.
Arak co $^1/_2$ godz. łyżeczkę aż do upojenia.

53. *Kali chlorici 5·00,*
Trac myrrhae 15·00,
Acid. carbol. gtts. V.
Mel despum. 20·00,
Aq. dest. 150·00.
DS. Co $^1/_2$ g. po 15 kropli.

Leczenie miejscowe: Okłady z lodu na szyję (w woreczkach gummowych), pić wodę z lodu z dodatkiem wina czerwonego, lody owocowe. Później przy rozpadzie błon lub zgorzeli przejść do ciepłych okładów i kataplazmów. Inni radzą od początku ciepłe okłady i kataplazmy co $^1/_4$ do $^1/_2$ godz. zmieniać, pokarmy ciepłe, płukania ciepłe.

Płukania:
Aq. calcis, Acid. salicyl. 1%, *Ac. boricum* 2%, *Kali chloric.* 2%, *Sublimat.* 1‰, *Thymol* $^1/_2$%, *Menthol* $^1/_2$%.

Pędzlowania:
Solut. acid. citr. e 10·00:50·00,
Resorcin 3·00: Glycerin 30·00.
S. Co 2 godz. pędzlować.

54. *Acidi salicyl. 0·50—1·00,*
Spir. vini q. s.
Glycerin. 40·00,
Infus cort. Eucalypti 60·00.
DS. Co g. zwilżać watą zamoczoną w tym płynie, miejsca bł. zajęte.
Chinolin 5% 3 r. dz. zwilżać.
Papayotin 5% co 3 godziny.

55. *Ferri sesquichl.*
Glycerin. aa. 10·00.
DS. Pędzlowanie 3 razy dz.

Wdychiwania (Inhalacye):
Para wodna.
Acid. carbol. 2:500.
Kali chloric. 1%.
Aq. calcis āā. c. Aq. dest.
Acid. lacticum 1%.
Sublimat 0·02:200·00.
Resorcin 1%. *Glycerin 1:4.*

Wdmuchiwania:
Cukier proszkowany — obficie i często.
Sól kuchenna (grubo nakładać).
Kali chloricum.
Menthol 1·00. Sacchari pulv. 20. 2—4 r. dziennie.
Flor. sulph., Chin. sulf. āā. 0·20. 2 r. dz.
Jodoform co 3 godziny.

Angina Ludovici.

W pierwszym okresie należy zastósować zimne okłady, worek z lodem lub przyrząd chłodzący Leitera. W następnych dniach okłady wysychające z płynu Burowa:

56. *Alum. crud. 40·00,*
Plumb. acet. 70·00,
Aqu. dest. 600·00.
Filtra. S. do okładów.

W razie znacznego napięcia lub utrudnionego oddechania głębokie i liczne nacięcia.

Do tracheotomii należy być każdej chwili przygotowanym.

Angina pectoris vide Stenocardia.

Angioma.

W przypadkach, w których ubytek po operacyi powstały da się w zupełności zeszyć, można guz w całości wyciąć i drogą rychłozrostu przyspieszyć wyleczenie. W przeciwnym razie najlepiej nakłuć guz w kilku miejscach palnikiem termokautera lub galwanokauteru. Z innych sposobów rzadziej używanych, czasami odpowiednem jest wstrzykiwanie kilku kropli zgęszczonego kwasu karbolowego lub sześciochlorku żelaza (na pół z wodą), przyczem najlepiej nowotwór przedtem na czas operacyi podwiązać, by zapobiedz dostaniu się tych płynów w ogólny obieg krwi. Czasami można również z dobrym skutkiem próbować elektrolizy. Małe guzy można pendzlować dymiącym kwasem azotowym. Wszystkie te sposoby należy kilka razy w odstępach kilkudniowych lub kilkutygodniowych powtarzać. W niektórych przypadkach nadaje się bardzo dobrze podwiązka zwykła lub elastyczna. Mniej odpowiednem jest szczepienie krowianki na tych miejscach, lub stosowanie maści i past żrących.

Antrax. Carbunculus.

Wczesne, głębokie a liczne nacięcia, sięgające aż do tkanki zdrowej. Rany powstałe należy wytamponować gazą jodoformową, zwłaszcza bezpośrednio po operacyi, gdyż krwotok bywa dość często wcale znaczny. Na gazę należy przyłożyć watę zamaczaną w roztczynie octanu glinowego i pokryć takową ceratką nieprzemakalną. Wino i cognac należy podawać w znacznych ilościach, ewentualnie także.

57. *Coffein. citr. 1·00,*
Aqu. Cinnamomi 150·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

Celem znieczulenia części schorzałej podczas nacięcia, najlepiej ją zamrozić rozpylaczem Richardsona, napełnionym albo eterem siarczanym albo lepiej: *Hydramyl. Etherem* (I. Robbins et Comp.).

Aphthae.

Pędzlowanie 1% roztczynem kali chloricum, ½% roztczynem acid. tannici, 5% Boraxem.

58. *Succi citri.*
Syrup. rub. Id. āā. 10·00.
S. Do pędzlowań.

59. *Argenti nitrici 1·00,*
Aq. dest. 50·00.
MDS. Do pędzlowania.

Wewnętrznie:

60. *Kali chlorici 1·00,*
Aq. dest. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Uporczywie trzymające się plamy lapisować. Obok tego zimne napoje, podawanie kawałków lodu, unikanie gorących potraw.

Apoplexia cerebri.

Chorego położyć w łóżku, okład lodowy na głowę, jeżeli osoba krwista, dobrze odżywiona i jest się obecnym prawie na początku udaru, to krew puścić najwyżej 500 gram. lub pijawki za uszami postawić. Nadto dać zaraz lewatywę z octu, mydła, lub soli, chorego rozcierać, synapizma na łydki i piersi. Jeżeli tętno słabe i zapad jest, to podać wino, kawę czarną, kamforę, eter podskórnie. Gdy udar minął, to choremu nie pozwalać wstawać z łóżka, okład lodowy, dalej mieć na głowie, stolec regulować, wody gorzkie Hunyady Janos, Morszyńska, dyetę płynną niepodniecającą, a ze środków wewnętrznych digitalis lub Tincta Strophanti dla uspokojenia akcyi serca.

W kilka tygodni po ataku, gdy reakcya zapalna minie, podawać kal. jodatum, elektryzować kończyny porażone, masować, ruchy bierne wykonywać i działać profylaktycznie, usuwając główną przyczynę udaru najczęściej zmiany w sercu i tętnicach.

61. *Camphor. tritae 1·00,*
Aether sulphur. 5·00.
S. Do wstrzykiwań.

Arthritis.

Przedewszystkiem leczenie dyetetyczne. Ograniczenie się co do ilości i jakości pokarmów. Wolno jeść mięso chude, o ile możności białe tylko, mleko, jarzyn sporo, unikać tłuszczów i mącznych potraw, niemniej napojów wyskokowych. Do picia szczawy, lub zwykła woda z dodatkiem kwasku. Wskazany jest ruch na świeżem powietrzu, wycieczki w góry, gimnastyka. Ze środków wewnętrznych polecają Lith. carbon. 0·25 2—3 na dzień, Tinctura lub Vinum Colchici po 10—20 kropli 3—4 razy na dzień, Natrium salicylicum lub Antipyrina 2—3 gram. p. die.

W razie silnych bólów wcierać maście z narkotykami, na wewnątrz morfinę lub podskórnie.

Następnie picie wód Giesshübler, Bilińska, Vichy, Kissingen, Ems, Neuenahr, Obersalzbrunn, Dürkheim, Homburg, otyłym zaś osobom można polecić Marienbad, Karlsbad.

62. *Chloroform 10·00,*
Aq. Colonien. 20·00.
Tr. Aconiti 40·00.
DS. Do nacierań.

63. *Extrac. Belladon. 2·00,*
Lanolini 20·00.
MfUng. DS. Wcieranie.

64. *Lithii jodat. 0·25,*
Extr. et pulv. gent. āā. q. s.
f. pil. 20.
S. 3—4 pig. dziennie.

Ascaris lumbricoides.

Zabraniać pokarmów mącznych, natomiast, mleko, mięso.

65. *Santonin 0·15 (—0·20),*
Ol. ricini 50·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

66. *Santoni 0·03,*
Calomel. 0·05,
Pulv. rad. rhei 0·15,
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur tal. dos. Nr. 6.
S. Rano i wieczór proszek.

67. *Pulv. sem. cinnae 4·00,*
Pulv. rad. Jalap.
Sacchari āā. 2·00,
Mfp. divid. in dos. Nr. 4.
DS. Co ½ godz. proszek.

Po użyciu tych środków, dobrze jeszcze dawać duże lewatywy z wody, lub Sublimatu (1:2000).

Thymol 0·10—0·30 pro dosi.

68. *Jodoform 0·03,*
Natri bicarb. 0·25,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 5.
S. 3 razy dz. proszek.
(Na drugi dzień *Ol. ricini*).

Ascites.

W pierwszym rzędzie leczenie przyczyn (płuca, serce, wątroba). Jeżeli skutkiem A. nadmierne napięcie brzucha, duszność, wykonać punkcyę. Leczenie oprócz uwzględnienia przyczyn polega na środkach moczopędnych, napotnych i czyszczących.

69. *Infus digital. e 1·00,*
ad 120·00,
Kali acetici
Trae Strophanti āā. 5·00,
Syrup splc. 20·00,
MDS. Co 2 godz. łyżkę.
(Przy wadach serca).

70. *Coffeini natrobenzoici 0·20,*
Sacchari 0·50,
Mfp. dtur. tal. dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek.
(j. w.).

71. *Infus hbae Adonis vernal e 5·00*
ad 180·00,
Syrup cort. aur. 20·00,
MDS. Co 3 godz. łyżkę.

72. *Infus Convallar. majal.*
e 5·00 ad 180·00,
Syrup cort. aur. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżkę lub *Tra Conval. maj.* 3 r. dz. po 10 kropli.

73. *Dct. hb. Equis. e 15·00,*
ad 180·00,
Roob Juniperi 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.
Ciepłe kąpiele na 38° C. do 40° C. poczem zawijanie w koce na 2 godziny.
Przy *Cirrhos. hepat.*, sztuczna sól karlsbadzka.

74. *Natri sulphurici 50·00,*
Natri chlorati 3·00,
Natri bicarb. 6·00,
Mfp. DS. Rano i wieczór łyżeczkę w szklance ciepłej wody.

75. *Calomel 0·10,*
Pulv. fol. digit. 0·05,
Sacchari 0·50,
Mfp. d. tal. dos. 10.
S. 3 pr. dz. (przez tydzień), (Równocześnie do płukania *Kali chloric.*).

76. *Gi Gutti.*
Bulb. Scill.
Stibii sulf. aur.
Hb. digit.
Extr. pimpinel. āā. 1·50,
f. pil. Nr. 60,
DS. 3 r. dz. po 2 pig.

Asphyxia.

Usunięcie przyczyn powodujących, wyjęcie ciał obcych z dróg oddechowych, sztuczne oddychanie, drażnienie skóry, skrapianie zimną wodą i silne wycieranie ciała.

Asthma bronchiale.

Podczas samego napadu, chorego rozebrać, (zwłaszcza zdjąć stanik lub gorset), umieścić go w przestronnym pokoju, gdzie dobre świeże powietrze. Najprędzej działają narcotica, podać więc na wewnątrz albo Chloralhydrat 2·00 na raz, lub wstrzyknąć morfinę. Mniej pewnie działa morfina na wewnątrz. Polecić choremu podczas napadu mocną czarną kawę wypić, gorące okłady lub synapizma na klatkę piersiową i łydki. Kilka kropli Amylnitritu do wąchania, lub Pyridyn na spodeczek wylać i tem oddychać. Polecają też Jodkalium w dawkach 1—3·00 na dzień, lub Extr. Quebracho. Jeżeli narcoticum nie może być podane a wśród napadu słychać

liczne rzężenia i świsty i furczenia, to podać należy emeticum n. p. apomorfinę podskórnie lub na wewnątrz. W ciężkich napadach można się uciec do narkozy chloroformowej. Po przejściu napadu leczyć chorobę główną i pozostały zwykle po napadzie nieżyt oskrzelowy, odpowiedniemi środkami.

77. *Extr. fluid. Quebr. 25·00.*
DS. 2—3 łyżeczki dziennie.

78. *Vini stibiati.*
Tinct. lobel. infl. āā. 5·00,
Morph. mur. 0·10.
DS. 3 r. na dz. po 15 kropli.

79. *Kali jodati 10·00,*
Tinct. Stramm. 8·00,
Extr. liquir. 4·00,
Syrup Scill. 30·00,
Aq. dest. 250·00.
S. 3 r. dz. łyżkę w szklance wody.

79 b. *Amylnitrit. 5·00.*
Ol. foenicul. 10·00.
S. W napadzie 2—5 kropli nalać na chustkę i wdychać.

80. *Natri nitrosi 2·00,*
Aq. dest. 120·00.
DS. 4 r. na dz. łyżeczkę.

81. *Kali jodati*
Tinct. lobel. infl. āā. 10·00,
Extr. opii 0·10,
Aq. destil. 180·00.
DS. Co 2 godz. ½ łyżki.

82. *Extr. Bellad.*
Pulv. Belladon. āā. 0·30,
f. pill. Nr. 30.
Na wieczór 1—2 do pigułek.

Radzą też w początku napadu, pędzlować w głębi nosa:

83. *Cocain 1·00,*
Aq. dest. 20·00.

Atelectasis pulmonum.

U noworodków ciepła kąpiel zimne polewanie i nacieranie ciała. Dzieci takie należy często nosić, budzić ze snu, i co godzinę karmić. Obok świeżego powietrza, ogrzewać (gorącemi flaszkami w pościeli). U starszych uwzględnić przyczynę: osłabienie po wyczerpujących chorobach, biegunkach, krzywicy, ugniot przez wysięk w opłucnej, nieżyt w drobnych oskrzelach. W tym ostatnim przypadku, środki wymiotne, wino, cognac, łyżeczka herbaty z paru kroplami rumu.

84. *Liquor. ammon. anis. 1·00,*
Aq. destil. 50·00,
Syrup Sacchari 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

85. *Aetheris sulphur. 10·00.*
DS. Jednę lub 2 krople we wodzie.

Balanoposthitis.

I. Bez równoczesnej phimozy: Moczenie prącia 2—3 razy dziennie w wodzie zwykłej nie bardzo zimnej, lub zmywanie watą zamoczoną w roztworze ½% azotanu srebrowego, 2% kwasu borowego, 1% kw. karbolowego lub 5—10% resorcyny, poczem obsusza się żołądź i napletek watą i zakłada się suchą watę, pod napletek. W razie obecności erozyj kauteryzuje się je laseczką lapisu lub roztworem tegoż (1:2).

II. Przy równoczesnej phimozie: Wstrzykiwanie pod napletek strzykawką z końcem pałeczkowatym ½% roztworu azotanu srebrowego, 2% kwasu borowego, 5—10% roztworu resorcynu. Gdy napletek sinoczerwony, twardy, a z ujścia jego wydziela się ciecz cuchnąca tj. w razie rozpoczynającej się zgorzeli, przecięcie napletka na sondzie rówkowanej, lub circumcisio. Celem wzmocnienia cienkiej blaszki wewnętrznej napletka i żołędzi i zapobieżenia często powtarzającej się balano-

posthitis posypywanie proszkiem:

86. *Tannini puri 5·00,*
Talci veneti 25·00.
Mfp. DS. Posypka.

Blenorrhoea neonatorum.

Zaraz po urodzeniu oczyściwszy oczy szmatką zmaczaną w czystej wodzie, zapuścić parę kropel 2% roztworu argent. nitrici (lub 1% kwasu karb. lub 0·02% sublimatu). Jeżeli jedno oko chore, drugie należy zasłonić opatrunkiem. Co godzinę rozwierać powieki i lekko wycierać odpływającą ropę. W okresie mocnego obrzęku, lodowy okład co 5 minut. Gdy się powieki już marszczą, odpływ ropy obfity pędzlowanie 2% roztworem argent. nitric. Wkraplanie

87. *Zinci sulphur. 0·05,*
Aq. destil. 10·00,
Trae Opii croc. gtts. tres.
MDS. Dwa razy dz. wkraplać.

Blenorrhoea sacci lacrymal.

Po przecięciu lub dylatacyi dolnego punkciku łzowego wprowadzanie systematyczne co dzień przez 6—8 tygodni sondy Bowmanna zaczynając od Nr. I. lub 2-go i dojść do Nr. 4-go.

Blennorrhoea urethrae.

A. U mężczyzn.

a) B. acuta anterior.

Hygiena i dyeta: unikanie męczących ruchów czynnych (bieganie, gimnastyka, taniec, nużące przechadzki) i biernych (jazda wozowa lub konna). Unieruchomienie części płciowych zapomocą suspensoryum. Zabronić spółkowania, przebywania w towarzystwie kobiet, czytania książek pobudzających fantazyę pod względem płciowym. Zwiększoną pobudliwość płciową, objawiającą się erekcyami i polucyami, w nocy osobliwie występującymi, uśmierza się twardem posłaniem i lekkiem przykryciem, uregulowaniem stolca i podawaniem leków pobudliwość płciową obniżających (Patrz: Chorda). Pokarmy podawać w mniejszej ilości łatwo strawne, zaparcia stolca niewywołujące, unikać pokarmów pieprznych, silnie słonych i kwaśnych. Zabronić napojów wyskokowych i kw. węglowy zawierających. Zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo przeniesienia wydzieliny tryprowej do oka. W celu uniknięcia zanieczyszczania bielizny, zakładanie waty do napletka.

Leczenie miejscowe środkami balsamicznymi i ściągającymi stosować tylko wtedy, gdy rzerzączka części przodowej cewki jest niepowikłaną, tj. gdy niema równoczesnej rzerzączki części tylnej cewki, zapalenia ciał jamistych, gruczołów Coupera, krokowego, przyjądrzy, lub pęcherza, inaczej bowiem komplikacye te się pogarszają.

Leczenie miejscowe środkami balsamicznymi na wewnątrz podawanymi można tylko wtedy zaraz w początku rzerzączki zacząć, gdy takowa nie jest bardzo ostrą. Wstrzykiwania zaś można dopiero wtedy robić, gdy sprawa rzerzączkowa przeszła szczyt, tj. wydzielina traci barwę zieloną, jest mniej gęsta mleczną. W okresie ostrym przestaje się na leczeniu symptomatycznym. Środki balsamiczne najlepiej podawać w kapsułkach.

88. *Capsularum elasticar. tenentium Bals. Copaiv. 0·50. N. 20.*
S. 3—6 kapsułek dziennie.

89. *Capsul. elastic. tenent. Ol. Santali 0·50. Nr. 20.*
S. 3—6 kapsułek dziennie.

90. *Balsami Copaive 30·00.*
S. 2 r. dz. po 20 kropli.

91. *Bals. Copaiv. 30·00,*
Spir. nitri 7·50,
Trae Opii 1·50.
MDS. 2—4 r. dz. po 20 kropli.

92. *Bals. Copaiv. 12·00,*
Vitelli ovi tria.
tere c. aq. font. 150·00,
Aq. Cinamon. 30·00,
Syrup Cinamom. 15·00.
S. Co 3 godz. łyżkę.

Wstrzykiwania robią się po oddaniu moczu 3—4 razy dziennie, płyn wstrzyknięty zatrzymuje się w cewce 2—4 minut.

93. *Zinci sulphur. 0·60—1·00,*
Aq. dest.
Aq. rosar. āā. 100·00,
Aq. lauroc. 2·00.
DS. Zewnętrznie.

W okresie końcowym używa się:

94. *Cupri sulphur. 0·05—0·10,*
Aq. destil. 100·00.
MDS. Zewnętrznie.

lub środki z osadem:

95. *Zinci sulphur. 1·00,*
Acetatis plumbi bas. 2·00,
Aq. rosar. 200·00,
Trae Catechu.
Trae Sydenhami āā. 2·00.
MDS. Zewnętrznie.

96. *Bismuthi subnitr. 4·00,*
Aq. dest. 200·00.
MDS. Zewnętrznie.

Inne środki używane do injekcyi:

97. *Thallinum sulphur. 1·50—2·00 : 100·00.*

98. *Kali hypermang. 0·02—0·04 : 100·00.*

99. *Zinc. sulphocarbol. 0·40—1·00 : 100·00.*

100. *Acid. carbol* \ *Alumen* } *āā. 0·20 : 100·00.*

101. *Argent. nitricum 0·05—0·15 : 100·00.*

Gdy choroba mimo wstrzykiwań się przewleka z powodu anaemii lub kaheksyi, podaje się żelazo z arszenikiem, wodę Levico lub Roncegno, lub wysyła się chorego do kąpiel żelezistych lub morskich.

Leczenie symptomatyczne w ostrej rzerzączce:

Erekcya i bezsenność (p. Chorda) Oedema, lymphangioitis: dyeta ścisła, okłady zimne, wcieranie szarej maści. Przy utrudnionem oddawaniu moczu lub zupełnem wstrzymaniu: narcotica, ciepła kąpiel lub zanużenie członka w zimnej wodzie, w ostatecznym razie kateter elastyczny. Dla zmniejszenia bólu przy urynowaniu:

102. *Extr. Hyosc.*
Extr. cannab. ind. āā. 0·02,
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. Nr. 12.
S. 3 pr. dziennie.

lub:

103. *Dct. semin. lini 500·00,*
Syr. Diacodii 10·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

lub według Fourniera:

104. *Natri bicarb. 5·00,*
Sacch. 30·00,
Succi citri gtts. 2.
S. W litrze wody rozpuścić i w jednym dniu wypić.

b) Blennorh. acuta posterior.

Zachowanie się jak wyżej. W okresie ostrym lecz. symptom. a więc przy haematuryi i parciu na mocz: spokój, dyeta mleczna, sprowadzać wolny stolec, kąpiele letnie, injekc. morfin., czopki z extr. Bellad., Dct. sem. lini, gdy haematur. nie ustaje:

105. *Liquor. ferri sesquichlor 2·00,*
Aq. dest. 200·00,
Syr. simpl. 15·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

106. *Extr. secal. corn. 0·10,*
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek.

Dysuria usuwa się czopkami z extr. Bellad., injekc. morfin., w ostateczności kateter elastycz.

Gdy okres ostry minie, parcie się zmniejszy, podać ol. Santali lub bals. Copaive, gdy chory nie znosi, Natr. Salicyl 2—3·00 pro die. Przy bólu w okolicy lędźwiowej a braku białkomoczu:

107. *Terebinth. venetae*
Ol. Therebinth. gallic. āā. gtts. IV.
Dtur. in capsul. gelatin. tal. dos. 20.
S. 2—3 kaps. dziennie.

Gdy miną objawy podrażnienia: wstrzykiwanie; najlepiej według Diday'a: Kateter Nelattona przy napełnionym pęcherzu wprowadza się tak daleko, by mocz począł odpływać takowym, w tej chwili cofa się kateter o tyle, by mocz przestał odpływać tj. by okienko kat. znajdowało się w części krokowej — teraz wstrzykuje się strzykawką 100 gram. zawierającą przez kateter, posuwając go statecznie ku ujściu cewki, następujące roczyny:

108. *Acidi carbol. 1·00,*
Aq. dest. 500·00.

lub:

109. *Kali hypermang. 0·20,*
Aq. destil. 500·00.

lub:

110. *Alum crudi.*
Zinci sulphur.
Acid. carbol. āā. 1·00,
Aq. dest. 500·00.

lub:

111. *Argent. nitric. 0·20,*
Aq. dest. 500·00.

Irygacye powyższe robi się z początku co 3 dzień, później co 2 przy pełnym pęcherzu, by płyn użyty w moczu się rozcieńczył i pęcherza nie drażnił.

c) Blennorh. chron. urethrae.

I. Forma. Mocz mętny z nitkami tryprowemi (obok ograniczonych miejsc zapalnych bł. śl. cewki, znaczna przestrzeń tejże w stanie przekrwienia biernego).

1) W części przodowej cewki.

Przestrzykiwań zaniechać, do wewnątrz ol. Santali lub

112. *Pulv. Cubebar.*
Bals. Copaive āā. 3·00,
Extr. gentian. q. s. f. pil. Nr. 30.
S. 6—8 sztuk dziennie.

Przekonawszy się, że zmętnienie moczu nie pochodzi z podrażnienia długotrwałemi wstrz. poleca się dalej roczyny:

113. *Zinci sulphur.*
Acid. carbol.
Alum. crudi āā. 0·30,
Aq. dest. 100·00.

lub:

Argenti nitr. (0·10 : 100·00), Cupr. sulph. (0·10 : 100·00).

2) W części tylnej cewki.

Irygacye metodą Diday'a lub kateterem irygacyjnym Ulzmanna powyższemi roczynami.

II. Forma. Mocz czysty z nitkami tryprowemi (ograniczone powierzchowne zapalenie bł. śl.), tu niezbędne zbadanie endoskopem

1) w części przodowej cewki, (najczęściej pars bulbosa). Wkraplanie roczynów argenti nitrici

(przy wybujałościach lub wrzodach) lub cupr. sulphur. (przy ziarnistościach trachomatycznych) 1:30 zapomocą kateteru Guyona lub aparatu do pędzlowań Ultzmanna.

2) Gdy i tylna część zajęta:

114. *Jodoformii 0·05,*
Tannini.
Zinci sulph. 0·02,
Cupri sulph. 0·01,
Arg. nitr. 0·005,
Gelatin alb. q. s. f. supposit. long. 5 ctm. crass. 0·50 ctm. Nr. 10.

Czopki te w oliwie umoczone wprowadza się do cewki, przesuwając wzdłuż takowej tak daleko, dopóki się jeszcze w międzykroczu od zewnątrz, wyczuć dadzą. Najlepszy skutek otrzyma się przez wkraplanie kateterem Guyona arg. nitric. 0·10:10·00.

III. Forma. Upośledzenie rozciągliwości cewki, hypertrophia capitis gallinag., prostatorrhoea i neurasthenia sexualis.

Gdy naciek w bł. śl. lub podśluzowej jeszcze wiotki, wywiera się ucisk przez wprowadzanie ciężkich sond metalowych coraz grubszych aż do Nr. 28—30 Chariera, naprzemian z wkraplaniem zapomocą kateteru Guyona rozczynów arg. nitr. lub cupr. sulph. Gdy naciek zmienił się już w tkankę łączną wprowadza się dilatatory. Przy hypertroph. cap. gallig. prostatorrhoea dobre usługi oddaje psychrofor.

B. Rzeżączka u kobiet.

1) Pochwy.

W pierwszych 7 dniach ostrego zapalenia, nie wprowadzać do pochwy wziernika, chora ma pozostać w łóżku, spłukiwać letnią wodą ropę ze sromu, a między wargi sromne zakładać watę Brunsa, na dolną część brzucha i srom zimne okłady.

Po tygodniu gdy bł. śl. pochwy mniej drażliwa, przepłukiwać pochwę kwasem borowym 2% letnim, 2—4 r. dziennie zapomocą kanki macicznej. Skoro wrażliwość bł. śl. o tyle się zmniejszy, że można wprowadzić wziernik, przepłukuje się pochwę sublimatem 1:1000, a następnie pędzluje rozczynem arg. nitrici 1:8 i wprowadza suche tampony z waty Brunsa. Nazajutrz pochwę przepłukać sublimatem, przyczem strupy białe z azotanu srebr. powstałe, się oddzielają. Przepłukiwanie sublimatem odbywa się 8—10 dni 2 r. dziennie. Gdyby obrzmienie bł. śl. pochwy i wydzielanie ropy nie ustawało, kauteryzuje się powtórnie azotanem srebra 1:8.

Do przepłuk. pochwy użyć można zamiast sublimatu:

115. *Sulph. zinci 30·00,*
Acid. borici 20·00,
Alum. cr. 50·00.
S. Łyżeczkę do litra wody.

Można tego rozczynu używać obok sublimatu. Po każdem przestrzyknięciu zakłada się tampony z waty suchej by ściany pochwy od siebie oddalić. Tampony te mogą jednak być napojone środkami ściągającymi:

116. *Acidi tannici 5·00,*
Glycerin. 100·00.
DS. Zewnętrznie.

lub posypane proszkiem:

117. *Alumin. cr.*
Amyli Orizae āā. 20·00.
Mfp. S. Zewnętrznie.

2) Rzeżączka cewki moczowej:

W ostrym okresie leczenie symptomatyczne. Po ustaniu przykrych objawów podmiotowych: wewnętrznie balsamica i injekcye z kali hypermang. lub zincum sulphur. (pęcherz mocz. niepowinien być próżny).

W dalszym okresie pędzlowanie cewki tinct. jodową, rozczynem arg. nitric 2—5%.

Blepharadenitis.

Po dokładnem oddaleniu wszystkich strupków (vaselina i ciepłą wodą) należy na noc smarować przy zamkniętych powiekach wzdłuż całej szpary powiekowej maść z żółtego, białego (zob. hordeolum) lub czerwonego praecipitatu. Ilość maści jak najmniejsza, wcieranie dokładne, czas kuracyi 4—8 tyg. W przypadkach większych wrzodzików na brzegu powiek, przytuszowanie także cum lapide mitigato z następowem zobojętnianiem rozczynem soli kuchennej. Przytem lecz. przeciwzołzowe.

118. *Praecip. rubri 0·20,*
Vaselin. flav. 5·00.
Mfu. S. Wetrzeć w powieki na noc.

Blepharospasmus.

Będąc najczęściej jednym z objawów cierpienia spojówki i rogówki (Kerato Conj. phlyctenulosa, ulcera corneae, Trachoma etc.) przedewszystkiem leczenie przyczynowe, które musi być zastósowanem do głównej choroby. Oprócz tego smarowanie maści belladonowej na czoło i zapuszczanie kokainy do worka spojówkowego (jeśli naturalnie wrzodów rogówkowych niema), obok zielonego daszka lub ciemnych konserwów, zmniejszają znacznie dolegliwości:

119. *Extracti belladonnae 2·00,*
Ung. cinerei 15·00.
MDS. Wielkości ziarna grochu wcierać w czoło co 2 godz.

120. *Cocaini mur. 0·20,*
Aquae destilat 10·00,
Sublimati corrosivi 0·001.
MDS. Kokain do ócz. Zakraplacz.

Bronchiectasia.

Świeże i dobre powietrze, jeżeli można na wsi lub w górach. Odżywienie dobre chorego, odpoczynek od zajęć, unikanie kurzu i dymu.

Leczenie nieżytu oskrzelowego. Jeżeli suchy nieżyt, dawać środki wykrztuśne, apomorphin, Senega, ipecacuanh. stib. sulph. aurant. z dodatkiem morfiny, jeżeli wydzielina b. obfita, to środki ściągające, jak Tanina, ałun, plumb. acet. na wewnątrz lub do wziewań, albo też środki balsamiczne, ol. terebinth.

121. *Bals. peruv. 5·00,*
Aq. dest. 120·00,
Syrup amygdalini,
Mucill. g. arab. āā. 10·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

122. *Balsam. tolutani 5·00,*
Gum. mimos. 3·00,
Aq. dest. 150·00,
Syr. balsamici 20·00.
MDS. Co 2 godziny łyżkę.

123. *Terpinol 3·00,*
Extr. et pulv. liquir. q. s.
Utf. pil. N. 30.
S. 4—5 na dzień.

Wreszcie pobyt nad morzem lub w miejscach klimatycznych.

Bronchitis acuta.

Wskazane jest przedewszystkiem utrzymanie jednostajnej ciepłoty ciała, u starców leżenie w łóżku szczególnie wobec Bronchit. capillar. oraz środki odwodzące na klatkę piersiową (bańki suche). Wewnętrznie środki rozdzielające, wykrztuśne, wobec silnego kaszlu suchego środki odurzające, wody mineralne alkaliczne. — (Bilińska, Szczawnicka, Selterska, Emska etc.).

124. *Natri bicarb. 5·00,*
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos XII.
DS. 3 proszki dziennie.

125. *Inf. rad. Ipec. 0·50 : 200·00,*
Syr. cort. aurant. 15·00,
MDS. Co godzina łyżkę.

126. *Inf. Polygal. Seneg. 6·00 : 200·00.*
DS. Co godzina łyżkę.

127. *Vini stibiati 15·00,*
DS. 3 razy dnia po 10 kropli.

128. *Natri bicarbon. 5·00,*
Sulph. aur. antimôn. 0·24,
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

129. *Morph. mur.*
Apomorphin mur. āā. 0·10,
Aqu. dest. 15·00,
MD. in vitr. nigr.
S. 3—4 r. dnia po 10 kropli.

130. *Pulv. Doveri,*
Sacch. albi āā. 3·00,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

131. *Natri benzoici 10·00,*
Trae aconiti gtts. 20,
Aqu. amygd. amar. 8·00,
Syrup codeini,
Syrup de Tolu āā. 30·00,
Aqu. dest. 110·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

B. chronica. Dobre powietrze, unikanie dymu, kurzu, pożywna dyeta, środki lekko przeczyszczające. Jeżeli można, wysłać na zimę do cieplejszego klimatu, w lecie pobyt na wsi lub zdrojowiskach. Inhalacye soli (2%) z dodatkiem Ol. terpent. Ol. pini pumilionis. Picie wód Szczawnickich, Selters., Ems. Expectorantia: Ipeka, Apomorphin. Przy Bronchoblenorrhoea: Ol. terebinth. dziennie dwa razy po 5—10 kropli z mlekiem, lub w kapsułkach. W razie duszności bańki suche, synapismy.

Dzieciom z nieżytem oskrzeli bez gorączki, woda Szczawnicka lub Selters. z mlekiem, przy częstym kaszlu:

132. *Inf. ipecac. e 0·10 ad 80·00,*
Ammon. muriat. 1·00,
Aq. lauroc gtts. X.
Syrup simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

Nieżyty O. na tle krzywicy lub zołzów, wymagają leczenia tranem, żelazem i jodem. Inhalacya z wód alkalicznych, pobyt w miejscach lesistych i górzystych, lub nad morzem. W razie n. O. z gorączką, położyć dz. do łóżka, środki wykrztuśne.

Jeżeli wykrztuszanie skąpe, Natr. jodat. (0·50 : 100 w naparze ipeki). Senega (e 5·00 : 100·00). Wdychiwania pary. Jeżeli wydzielina obfita, dodać do Senegi Liquor amm. anis. W razie ustania wyksztuszania, sinicy: flor. benzoes, wino mocne, Cognac, ciepłe kąpiele z zimnemi polewaniami. Dzieci małe często nosić na ręku.

Bronchopneumonia u dzieci.

Środki wykrztuśne, kompressy z wystałej wody co 6 godzin. W razie potrzeby leki podniecające.

133. *Inf. ipec. e 0·20 ad 60·00,*
Liquor. amm. anis 1·00,
Syrup altheae 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

134. *Inf. ipec. e 0·20 ad 100·00,*
Natri Salic. 1·00,
Syrup althea. 20·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

Zresztą leczenie podane pod Bronchitis.

Bubo vide Adenitis inguinal.

Carcinoma mammae.

Wczesne wycięcie całego sutka i wyjęcie gruczołów pod pachą, a w razie ich nieobecności usunięcie całego tłuszczu pod pachą.

W przypadkach nie nadających się już do operacyi, można

próbować wstrzykiwań miąższowych do guza:

135. *Pyoctanini coerul. 0·1—0·5,*
Aqu. dest. 50·00,
S. 1—5 strzykawek wstrzykn.

W przypadkach owrzodziałych celem odwonienia najlepiej opłukiwać roztworem słabym nadmanganezianu potasowego lub kreoliny:

136. *Kal. hypermang. 1·00,*
Aq. dest. 50·00.
S. Kilka kropli do szklanki wody.

137. *Creolini 20·00,*
S. Kilka kropli do szklanki wody.

Na wewnątrz można podawać:

138. *Vin. Condurango 200·00.*
S. 1—2 łyżeczek przed jedzeniem.

Carcinoma uteri.

W początkach cierpienia: wycięcie macicy częściowe, a najlepiej całkowite. W przypadkach w których zaś znachodzimy nowotworowy naciek w więzach szerokich, leczenie objawowe: utrzymanie czystości przez wstrzykiwania odrażające:

139. *Kali chloricum 1:100.*

140. *Kali hypermang. 10·00,*
Aq. dest. 150,00.
DS. Pół łyżki na litr wody.

141. *Acidi Carbol. 20·00—30·00.*
Aq. dest. 1000·00.
DS. Do wstrzykiwań.

Gdy plamy krwawe:

142. *Acidi pyrolign. crudi 300·00.*
DS. 3—5 łyżek na litr wody do wstrzykiwań.

143. *Creolini 20·00.*
DS. 10 kropli na litr wody.

144. *Ferri sesquichl. sol. 10·00.*
Aq. destil. 1000·00.
DS. Do wstrzykiwań.

Nadto gdy to nie wystarcza, zakładanie gazy jodoformowej do pochwy.

W przypadkach krwotoków, tamponowanie pochwy.

Gdy znaczniejsze wybujałości i często krwawienie: wyskrobanie nowotworu i przypieczenie cum ferro candente, thermokauterem i t. d. albo środkami chemicznemi silnie żrącymi.

Wreszcie przeciw bólom należy podawać środki kojące: morfinę, opium i t. d. Baczyć na dobre odżywianie, środki gorzkie pobudzające apetyt.

Carcinoma ventriculi.

W przypadkach nie nadających się do zabiegu operacyjnego leczenie jest przypadowe, zmierzające do podtrzymania sił chorego, zapomocą lekko strawnej a pożywnej dyety, oraz usuwania bólów przez podawanie środków odurzających. Prócz tego wskazanem jest podawanie kwasu solnego, którego żołądek rakowato zwyrodniały najczęściej nie wydziela, oraz podawanie przetworów Candurango, przeciw objawom dyspeptycznym. W razie towarzyszącego rozszerzenia żołądka lub krwotoków (vide: Dilatatio ventriculi, — haematemesis).

145. *Acid. hydrochlor. 3·00,*
Pepsini german. solub de Rostock 2·00,
Aq. dest. 200·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

146. *Cort. Condurango 15·00,*
Macera per XII. hor. c. 400·00,
Aq. dest. postea coque ad reman. 200·00,
dein adde:
Acid. hydrochlor 3·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. 3 łyżki dziennie.

147. *Vini Condurango 100·00,*
DS. 3 łyżeczki dziennie.

W razie wymiotów:

148. *Cocaini muriat 0·20,*
Aq. dest. 10·00.
DS. W razie wymiotów 10 kropli zażyć.

W razie bólów:

149. *Morphii mur. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. W razie bólów 10 kropli zażyć.

150. *Codeini 0·20,*
Sacch. albi 3·00,
Mfp. div. in dos. X.
DS. W razie bólu jeden proszek zażyć.

Cardialgia.

Znaleść przyczynę bólu i takową starać się usunąć. Najczęściej: ulcus ventriculi, carcinoma ventriculi, chlorosis i u hysteryczek, neurasthenikóẃ lub jako crises gastriques.

W razie napadu ciepły okład na żołądek, synapizm na dołek podsercowy, wstrzyknięcie podskórne morfiny, narcotica: jak opium z bismuth. subnitricum, Cocaina 0·01—0·02 p. dosi, Belladonna, Chloroform i tp. Nadto uregulowanie dyety.

151. *Tinct. opii croc. 5·00,*
Tinct. castor. 10·00,
Tinct. valer. aeth. 15·00.
MDS. 3 r. dz. po 10 kropli.

152. *Morphii mur. 0·005,*
Bismut. subnitr. 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 10.
S. W razie bólu co 2 godz. proszek.

153. *Tinct. Strychni,*
Tinct. Opii āā. 5·00.
DS. Co godzinę po 10 kropli w razie silnego bólu.

154. *Argenti nitrici 0·10,*
Sacchari et tragacant. āā. q. s. f. pill. Nr. 10.
S. 2—3 pig. dziennie.

155. *Atropin sulphur. 0·01,*
Solv. in aq. destil.
Extr. et pulv. liquir q. s. f. pil. Nr. 10.
S. 1—2 pig. dziennie.

Prąd stały z anodą na dołek podsercowy, lub też przerywany na 5—10 minut. Przepłukiwanie żołądka ciepłą wodą na 38—40°.

Cardiopalmus, Hyperkinesis cordis.

Usunięcie przyczyny, najczęściej stan ogólno nerwowy, osłabiony lub zatrucie kawą, herbata i tytoniem. Leczenie nadto bledńicy, niedokrewności i ogólnego osłabienia zwykłymi środkami. Podczas napadu przy silnej akcyi serca, okład lodowy na serce, spokój, wstrzymanie się od wszelkich podniecających napitków, natomiast przy słabem działaniu serca, podać wino, cognac, czarną kawę, herbatę, nadto:

156. *Coffein citrici 0·25,*
Dtur. tal. dos. N. 4.
S. W razie napadu 1 proszek.

157. *Sparteini sulph. 0·05,*
Sacchari 0·30,
Mfp. d. tal. dos. N. tres.
S. W napadzie 1—2 pr.

158. *Trae strophanti,*
Trae digital. āā. 5·00.
DS. Podczas napadu 10—15 kropli raz lub dwa dziennie.

159. *Trochisci nitroglyc. 0·001.*
S. W napadzie pół pastylki lub całą zażyć.

Osobom zaś nerwowym:

Kali bromat. 1—2 gram. na raz

lub też:

160. *Trae Valerian. aeth. 10·00.*
S. 3 r. dz. po 15—20 kropli.

Podskórne wstrzykiw. morfiny $^1/_2$—1 ctgrm.

Catarrhus intestinorum acutus.

Wskazane jest leżenie w łóżku, ścisła dyeta, okład ciepły na brzuch, i środek przeczyszczający. W razie silnych bólów, leki odurzające; w razie gdyby po kilku wypróżnieniach po środku czyszczącym biegunka nie ustąpiła, przetwory makowca, także leki zawierające i ściągające.

Cat. intest. chron.

Leczenie powinno być przyczynowe, uważać należy na dyetę, która powinna być lekko strawną, na uregulowanie stolca, unikanie zaziębień (opaska flanelowa na brzuch). Woda Karlsbadzka, w razie obstypacyi środki lekko czyszczące, lewatywy codziennie. Vide: (Obstipatio alvi).

161. *Decoct. rad. Salep 200·00,*
Laudani puri 0·05,
Syr. Diacodii 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

162. *Mixturae gummos. 150·00,*
Trae Opii simpl. gutt. 20.
S. Co godz. łyżkę.

163. *Cotoini puri 1·00,*
Emuls. amygdal. 60·00.
S. Co $^1/_2$ godz. 2 łyżki zażyć.

164. *Extr. Opii 0·02,*
Tannini 0·10,
Naphtalinae 0·25,
Mfp. d. t. d. XII.
DS. 2—3 proszków dziennie.

165. *Pulv. Doveri 1·00,*
Extr. Colombo,
Sacch. albi ãã. 2·00,
Mfp. div. in dos. X.
DS. Co 2 godz. proszek zażyć.

C. i. ac. u dzieci.

Dyeta jak przy Dyspepsyi. Bezwarunkowo nie dawać mleka, natomiast woda z białkiem, kawa żołędziowa, zwracać uwagę na pragnienie, podawać płyny często po łyżeczce np. wodę z rumem, wystałą wodę sodową i Spir. aether. zwłaszcza, gdy są oznaki zapadu. Unikać lewatyw. Jeżeli nieżyt k. z niestrawności Calomel (0·03) pepsyna c. ac. mur.

Jeżeli nieżyt przy normalnem trawieniu się pojawi, można z ostrożnością dać Opiata osesskom 1—3 kropli dziennie.

166. *Trae Coto gtts. V.*
Aq. dest. 50·00,
Trae Opii gtts. duas
Syrup 10·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Ze środków ściągających Trae: Catehu, Kino, Ratanh. (1—2·00: 50·00, Trae Opii gtts. II co godz. łyżeczkę). Bismut Salicyl 0·10 pro dosi w połączeniu z Pulv. Doveri 0·01, Resorcin (0·20: 100·00), Natr. benz. (1·00:100), Thymol (0·15:100·00 Cognaci gtts. 10). Jeżeli upadek sił występuje, ilość moczu się zmniejsza, kończyny zimne, odstawić leki a pobudzać środkami wyskokowemi, eter, (podskórnie 1·00).

Cat. int. chron.

Dzieciom sztucznie żywionym podawać rozcieńczone mleko kozie, odgotowane i ostudzone (3 łyżki mleka, 2 wody, 1 wody wapiennej) taką porcyę co 2 g. lub połowę co godzina, śmietanę Biederta, starszym rosoły mocne, Cacao, kawę żołędziową, herbatę z liści orzecha. Wzbronić tłuszczów, jarzyn. Pokarmy dawać w małej ilości często. W celu zmniejszenia wzdęcia i pobudzenia do lepszego krążenia, okłady Priesnitza.

167. *Fol. Iugland. 100·00,*
Vini burgund. 500·00,
Macera per 48 horas, adde
Syr. splc. 30·00.
S. Co 3 godz. 1—2 łyżeczki.

168. *Chinin tannici 0·05—0·10,*
Pulv. Doveri 0·01—0·02,
Sacchari 0·15.
Mfp. tal. dos. N. 10. S. 3 pr dziennie.

169. *Bismut. salic. 0·05—0·10,*
Pulv. Doveri 0·02,
Sacchari 0·15,
Mfp. dt. tal. dos. 10.
S. 3 pr. dz.

Przeciw anaemii woda pyrophosphoran. żelezista.

170. *Tannin. 0·20,*
Aq. dest. 80·00,
Vini. Tokay. 15·00,
Glycerin. 10·00,
Trae Opii gtts. tres.
S. Co 3 godz. łyżeczkę.
(Miesz. Gerhardta).

Starsze dzieci mogą używać wody Karlsbadzkiej na ciepło (Sprudel), wina chinowego i przetworów żelaza.

Catarrhus pharyngis zobacz Pharyngitis.

Catarrhus ventriculi acut.

Ostry nieżyt żołądka tylko wtedy nadaje się lekowaniu, gdy domyślamy się, że w żołądku jest jeszcze treść, która takowy wywołała, dawniej stósowano w takim razie środki wymiotne, a potem przeczyszczające, dziś stósowniej robić przepłukanie żołądka, poczem chory najmniej 24 do 48 godzin musi zachowywać ścisłą dyetę. W razie gdy przypuszczamy, że treści w żołądku niema, wystarcza ścisła dyeta, i tylko gdy cierpieniu temu żołądka towarzyszy ta sama zmiana w jelitach, wskazane są środki przeczyszczające. Zresztą leczenie jest czysto przypadowe, gdy silne bóle w okolicy żołądka występują, wskazane są środki odurzające, w razie pragnienia: kwaski, woda sodowa, giesshübelska etc.

Jako środki wymiotne:

171. *Pulv. rad. Ipecac. 2·00,*
Div. in dos. VI.
DS. Co kwadrans proszek aż do wystąpienia wymiotów.

172. *Tartari stibiati 0·05,*
Aqu. dest. 50·00.
W 2-ch porcyach w przeciągu 10ciu minut zażyć.

173. *Apomorphini mur. 0·10.*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Podskór. 1/2—1 strzykaw.

Catarrhus ventriculi chronicus.

1. *(Acidus).*

Dyeta pożywna lekko strawna, z wykluczeniem potraw korzennych, kwaśnych, tłuszczów, jarzyn, napoi wyskokowych i CO_2 zawierających. Wewnętrznie wskazane są środki alkaliczne, woda Karlsbadzka, przepłukiwania żołądka roczynami soli alkalicznych, lub wodą Karlsbadzką, w razie silniejszych bólów w dołku podsercowym środki odurzające.

Cat. ventr. chronicus 2) (mucosus).

Wskazana jest dyeta lekko drażniąca, a więc nieco napoj. wyskokowych, kwasków organicznych, mięso w możliwem rozdrobnieniu, najlepiej więc siekane. Wewnętrznie środki gorzkie i kwas solny.

Ad. 1.

174. *Sal. therm. Carolin factic. 100·00.*
S. Na czczo łyżeczkę w 1/2 szklanki ciepłej wody.

175. *Sal. therm. Carolin originale olla una.*
S. Co dzień na czczo łyżeczkę w 1/2 szklanki ciepłej wody zażyć.

176. *Natri bicarb. 15·00,*
Magn. carbon. 10·00,
Calcar. carbon. 5·00,
MD. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

W razie bólów:

177. *Morph. mur. 0·10,*
Aquae laurocer. 10·00,
MD. in vitr. nigro.
S. W razie bólu 10 kr. zażyć.

Ad. 2.

178. *Trae Amar.*
Acid. hydrochl. dil. āā. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 20 kropli w łyżce wody zażyć.

179. *Acid. hydrochl 3·00,*
Pepsin solub. german. de Rostock 2·00,
Aqu. dest. 200·00,
Syr. cort. aurant. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

Catarrhus vesicae.

W przypadkach ostrych, winien chory leżeć w łóżku, na brzuch stosujemy okłady wysychające, dyeta ścisła przeważnie mleczna. Napoje wyskokowe należy zabronić zupełnie, natomiast tylko podawać wodę sodową, bilińską, Giesshübelską, Vichy, Kissingen, Rohitsch, orszadę lub odwar siemienia lnianego.

180. *Dct. sem. lini e 10·00 ad 200·00,*
Syr. simpl. 20·00,
Tct. opii gtts. XX.
S. Jako napój.

W razie znacznych bólów należy zastósować środki narkotyczne.

181 *Extr. Cannab. indic.*
„ Hyosciam aa. 0·40,
Sacch. alb. 5·00,
Mf. Pulv. div. in dos. N. X.
S. 3—4 proszki dziennie.

182. *Opii puri 0·20,*
Butyr Cacao q. s. f. l. a. supposit N. X.
S. 2—3 czopków dziennie.

183. *Morph. mur. 0·10,*
Butyr Cacao q. s. f. l. a. supposit N. X.
S. 2—4 czopków dziennie.

184. *Morph. mur. 1·00,*
Glycerin 5·00,
Aqu. dest. 15·00.
S. Do wstrzykiwań.

W przypadkach przyostrych i przewlekłych:

185. *Dect. fol. uvae ursi e 20·00 ad 200·00,*
Natr. bicarb. 3·00,
Syr. simp. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

186. *Arbutin 5·00,*
Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

187. *Natr. salicyl. 5·00,*
Div. in dos. N. X.
S. 3—4 proszków dziennie.

188. *Salol.*
Sacch. alb. āā. 5·00,
Mfpulv. div. in dos. N. X.
S. 2—4 proszków dziennie.

189. *Ac. tannic 0·5—1·0,*
Sacch. alb. 4·00,
Mfpulv. div. in dos. N. X.
S. 2—4 proszków dziennie.

Jeżeli mocz alkaliczny lub obojętny:

190. *Ac. benzoic. 3·00,*
Aqu. dest. 150·00.
S. Po zakłuceniu na 2 razy wypić.

191. *Ac. muriat 0·50,*
Aqu. dest. 100·00.
S. 3 razy dnia po łyżce.

192. *Ac. benzoic 0·30,*
Eleosach. foeniculi 5·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3—6 proszków dziennie.

193. *Ac. phosphor. 5·00,*
Syr. rub. idei 50·00.
S. Łyżkę do szklanki wody.

W przypadkach uporczywych przestrzykiwania pęcherza lotnimi rozczynami:

194. *Ac. boric. 30·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. S. n.

195. *Ac. carbol. 5·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. S. n.

196. *Resorcin 10·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. S. n.

197. *Argent. nitr. 0·5—2·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. S. n.

198. *Acid. salicyl. 3·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. S. n.

199. *Ac. boric. 30·00,*
Iodoform 10·00,
Aqu. dest. 1000·00.
S. Przed wstrzyknięciem zakłucić.

200. *Zinc. sulph. 0·5—1·5,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. S. n.

W przypadkach nader uporczywych i opierających się wszystkim podanym dotąd środkom, należy przystąpić do drenowania pęcherza przez wykonanie urethrotomii zewnętrznej. W razie zatrzymania lub niezupełnego wydalania moczu wypada założyć cewnik.

Chalazeon.

Nożykiem kończystym przeciąć od wewnątrz tj. od spojówki w kierunku prostopadłym do wolnego brzegu powieki, następnie treść, palcami dokładnie wycisnąć. Ścisła antyseptyka. Należy więc wypłukać worek spojówkowy przedtem kwasem borowym lub sublimatem.

201. *Acidi borici 6·00,*
Aqu. dest. ferv. 200·00.
DS. Woda borowa do oka.

202. *Sublimati corrosivi 0·02,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Woda oczna Sublimatowa.

Hordeolum. Ciepłe wilgotne okłady (n. p. z bułki maczanej w mleku) a następnie incisia i wypuszczenie ropy. W celu zapobiegnięcia recydywom smarowanie na noc w brzeg powiekowy wolny, następującej maści:

203. *Praecip. flavi 0·20,*
Vasel. fl. 4·00.
DS. Maść na powieki na noc.

204. *Praecip. albi 0·2',*
Vasel. fl. 4·00.
DS. Maść na powieki na noc.

Chlorosis.

Przedewszystkiem usunięcie istniejącej przyczyny bladaczki. Pożywienie powinno być b. posilne, ale łatwo trawiące się. Świeże powietrze, mierny ale systematyczny ruch. Należyte wysypianie się, nieprzeciążanie chorych ani fizyczną ani umysłową pracą. Szczególną mieć uwagę na zaburzenia żołądkowe i jeżeli takowe istnieją, przedewszystkiem starać się usunąć.

205. *Tinct. malat. ferri,*
„ Chin. comp. āā. 25·00,
DS. 2—3 łyżeczki na dzień.

206. *Ferri sulfur. pur.*
Kalii carbon. āā. 15·00,
Gi. Tragacanth. q. s. ut. f. pill. N. 120.
Consp. pulv. cinam.
DS. 3 r. na dzień 2—5 pig. (Blauda pigułki).

207. *Ferri sulfur. sicc. 6·00,*
Kali carbon. sic. 5·00,
P. altheae 3·00,
Mel. crud. q. s. ut. f. pil. N. 120.
DS. 3 r. na dzień po 2 pig. (Pigułki Valetti).

208. *Ferri carbon. sacch.*
Sacch. albi,
Natri bicarb. ãã. 3·00,
Myrrh. pulv.
Pulv. rad. rhei ãã. 2·00,
Mfp. D. ad Scatul.
S. 2—3 r. na dzień na koniec noża.

209. *Ferri oxydati sacch. 10·00,*
Pulv. rad. Gent. 5·00,
Extr. Gent. q. s. ut. f. pil.
N. 100.
S. 3 r. po 2 pigułek następnie 3—4 do 10.

210. *Ferri reducti 10·00,*
Magn. carbon.
Succ. liquir. ãã. 4·00,
Glyc. q. s. ut. f. pil.
N. 100.
S. 3 r. po 2—4 pig. dziennie po jedzeniu.

211. *Ferri lactici,*
Sacch. albi,
Eleosacch. cinamomi. ãã. 0·20,
Mfp. D. tal. dos. N. XX. in charta cerata.
S. 3 proszki dz. po jedzeniu.

212. *Pyrophosph. ferri et sodae,*
Sacch. albi ãã. 0·20,
Mfp. D. tal. dos. N. XX.
S. 3—4 proszki na dzień.

213. *Liqu. ferri album. 50·00.*
DS. 3 r. po łyżeczce od kawy.

214. *Chinini ferro-citrici 1·00,*
solve in
Vin. malagens. 200·00.
DS. 3—4 łyżek dziennie.

Obok tego przetwory arsenikalne jak Sol. Fovlera, woda Levico, Roncegno 2—3 łyżeczki na dzień, następnie i 2—3 łyżek. Wody żeleziste, Żegiestów, Krynica, Elster, Francensbad i t. p.

Cholelithiasis.

Leczenie 1mo samej choroby, 2do napadu kolki wątrobowej.

Ad. 1. Uregulowanie dyety, ścisła uwaga na oddawanie stolca, z dyety wykluczyć należy przedewszystkiem tłuszcze i kwasy, oraz napoje wyskokowe. Prócz tego środki rozpuszczające złogi żółciowe, a tu należą wody mineralne (Karlsbad, Ems, Vichy etc.) i środek Duranda.

Ad. 2. Podczas napadu okład ciepły na okolicę wątroby, podskórne wstrzykiwania środków odurzających.

215. *Aether. sulph. 15·00,*
Ol. Terebinth. rectific. 10·00.
DS. 3 r. dnia po 15—20 kropel. (Środek Duranda).

216. *Morph. mur. 0·10,*
Aqu. dest.
Glycerini ãã. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań, w jednej strzykawce 0·01 morfiny.

217. *Natri salicyl. 0·50,*
Extr. bellad. 0·01,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
S. 4 proszki dziennie w wodzie sodowej.

Cholera.

W pierwszym okresie choroby wskazane są środki przeczyszczające, a z tych przedewszystkiem Calomel, który ma też mieć znaczenie antiseptyczne dla treści jelitowej. Po kilku obfitych wypróżnieniach, wywołanych środkiem czyszczącym, należy podawać przetwory makowca. Zresztą leczenie przypadowe, przeciw wymiotom kawałki lodu do połykania, cocaina. W razie zapadu, środki podniecające — obok tego należy ze względów zapobiegawczych, zwracać baczną uwagę na desinfekcyonowanie stolców i wymiocin chorych, cholerą dotkniętych.

218. *Tinct. opii croc. 6·00,*
Vini ipecac. 4·0,
Trae Valerian. aeth. 12·00,
Ol. menthae pip. 1·00.
DS. 15 kr. w herbacie z mięty.

219. *Camphor. 1·00,*
Aether. acet. 15·00,
Trae opii 3·00.
DS. Co $^1/_2$ godz. 10 kropli.

Cholera infantum.

Zapobieganie: w lecie przestrzegać czystości i świeżości mleka; nie odłączać dzieci w lecie (czerwiec, lipiec, sierpień). W chwili wybuchu choroby: przedewszystkiem nie dawać żadnego pokarmu, nawet piersi, aż do ustąpienia wymiotów. Natomiast: chłodną wodę, źródlaną lub sodową, z kilku kroplami Cognacu często (co 10 minut) po łyżeczce. Wino, nie zawsze dzieci dobrze znoszą.

220. *Liquor ammon. anis.*
Spir. aetheris āā. 7·00.
MDS. Co $^1/_2$ godz. 3—5 kropel (w wodzie ocukrzonej).

221. *Cognaci 10·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup sacch. 10·00.
MDS. Co $^1/_2$ godz. łyżeczkę.

Czarna kawa, herbata z rumem lub cognakiem, szampan co $^1/_2$ godz. łyżeczkę, pigułki lodowe. Jeżeli niebezpieczeństwo groźne i objawy zapadu występują: kąpiel z gorczycą (50·0 mąki gorczycowej do woreczka, wycisnąć w kąpieli), silne nacieranie, dopóki się skóra nie zaczerwieni, później wytarcie i ogrzana pościel. Kąpiel powtórzyć, gdy dziecko zaczyna na nowo stygnąć. Dalej podskórne wstrzykiwania eteru (1—2 strzykawek na 12 godzin).

222. *Flores benzoes 0·50,*
Spir. aetheris,
Trae aromat āā. 5·00.
DS. Co godz. 3—5 kropli.

223. *Acidi benzoici 1·00,*
Camphor. 0·30,
Spir. aether.
Aqu. dest. āā. 5·00.
MDS. $^1/_2$ strzyk. na raz.

Jeżeli choroba powstała w dalszym ciągu niestrawności, nieżytu kiszek, wówczas podawać leki ściągające, opium, kreozot.

224. *Calomel. 0·005—0·01,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
S. Rano i wieczór proszek.

225. *Trae ratanhae 1·00,*
Aq. dest. 50·00,
Spir. aether. gtts. X.
Kreosoti gttam unam.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

Gdy zaś przyczyną choroby jest nagromadzenie fermentów i choroba wśród zupełnego zdrowia wybuchła, natenczas stósować:

226. *Creosoti gtts. duas*
Aquae cinamoni 90·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę.

227. *Natri benzoici 5·00,*
Aqu. dest. 90·00,
Syrup. simpl. 10·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

228. *Resorcini 0·10,*
Infus. chamomill. 60·00,
Trae opii gtts. duas.
Syrup. simpl. 10·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Gdy po usunięciu groźnych objawów, pozostanie biegunka, powoli wracać do pokarmów. Zob. *Catarrhus intestin.*

Chorda.

1) Dyeta mleczna. 2) Uregulowanie stolca. 3) Zimne okłady i kąpiele systematycznie przeprowadzane, gdyż chwilowo użyte, działają raczej rozdrażniająco: *Antiphrodisiaca:*

229. *Camphor. rasae 0·20,*
Mixt. gummosae 100·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

230. *Lupulini puri 0·10,*
Sacchari 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. 3 proszki dziennie.

231. *Lupulini puri 0·10,*
Camphor. rasae 0·01,
Extr. Lupuli q. s. ut. f. pill.
dtr. tal. dos. N. XII.
DS. 6 pigułek dziennie.

232. *Lupulini puri 0·10,*
Morph. mur. 0·005,
Sacchari albi 0·30.
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. 3 proszki dziennie.

233. *Natri bromati 1·00—1·50,*
Camphorae rasae,
Lupulini āā. 0·10,
Mfp. dtr. tal. dos. N. 10.
DS. Rano i wieczór proszek.

234. *Antipyrini 0·50,*
Dtr. tal. dos. N. VI.
DS. 3 proszki dziennie.

Gdy to wszystko bezskuteczne, dajemy injekcye morfinowe (0·01—0·02 pro dosi) lub:

235. *Chloral hydrati 5·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup cort. aurant. 10·00.
MDS. Łyżkę stołową na noc.

Chorea minor.

Dobre odżywianie, pobyt na świeżem powietrzu, gimnastyka lecznicza, chociaż w cięższych przypadkach w samym początku, lepiej dzieci trzymać w łóżku. Zabronić nauki, dozwolić dużo spać. Jeżeli na tle niedokrewności, błędnicy, reumatyzmu: podawać przetwory chininy i żelaza, w ostatnim przypadku, przetwory Salicylu. Kąpiele letnie (24—26°) prąd stały. Rozpylanie eteru na kręgosłup. W cięższych przypadkach, w celu uspokojenia można podawać chloral, Urethan, Sulfonal, aby wywołać dłuższy sen.

236. *Solut. arsen. Fovleri,*
Trae ferri pomati āā. 5·00.
DS. 3 r. dnia po 2—3 krople po jedzeniu. Można postąpić do 5ciu kropli.

237. *Chloral. hydrat. 4·00,*
Natri bromati 2·00,
Aqu. dest.
Syr. aurant. āā. 25·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.

238. *Natri bromati 0·20,*
Chinini ferrocitrici 0·10,
Sacch. 0·20,
Mfp. Dtr. tal. dos. N. XV.
DS. 3 pr. dziennie.

239. *Sulfonali 0·25—0·50,*
Dtur. tal. dos. N. V.
S. Na noc proszek.

Prócz tych środków, zachwalano w ostatnich czasach antipyrynę po 2—3 gramów dziennie (0·50 pro dosi) nie widziałem jednak nigdy skutku.

240. *Propylamini 1·00,*
Aqu. menth. pip. 50·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.
(Przez 3—4 dni).

241. *Exalgin 1·00,*
Solve in spir. menth. pip. 5.00.
Aquae tiliae 120·00,
Syrup aurant. 30·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.

Chorioiditis.

1. *Exudativa plastica:*

Ciemny pokój, lub konserwy dymne, zaniechanie pracy na dłuższy czas, środki czyszczące (sól morszyńska, Hunyady), systematycznie przeprowadzone wcierania Unguenti cinerei po 2—3·0. Następowo Natrum vel kalium jodatum interne, przez 6—8 tygodni; w razie mętów ciałka szklannego, injekcye podskórne pilocarpini.

242. *Ung. hydrarg. cin. 30·00,*
Div. in part. aequ. N. X.
DS. Jedną paczkę na raz użyć do wcierań.

Przyczem koniecznem jest płukanie ust roztworem:

243. *Kali chlorici 10·00,*
Dent. tal. dos. N. X.
DS. Jednę paczkę rozpuścić w $^1/_2$ litra gorącej wody, a po wystygnięciu całą ilość wypłukać w jednej dobie.

W razie ślinotoku i obrzmienia dziąseł, delikatne pędzlowanie tychże:

244. *Tinct. Gallarum 15·00.*
DS. 2 r. dz. pędzl. dziąsła.

245. *Natri jodati 8·00,*
Aqu. dest. 200·00,
D. in vitr. nigro.
DS Rano i wiecz. łyżkę stoł.

246. *Pilocarpini mur. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do wstrzykiwań podskórnych.

Rozpoczynać od $^1/_4$ strzykawki = 0·005 i powoli dojść do pełnej = 0·02, jeżeli chory dobrze poprzednie dawki znosił.

2. *Chorioiditis serosa:* Bardzo podobna w swych objawach klinicznych do jaskry zapalnej: leczenie zob. jaskrę.

3. *Chorioiditis suppurativa* leczenie zob. panophtalmitis.

Cirrhosis hepatis.

Leczenie polega na podawaniu środków lekko czyszczących, najlepiej solnych, uregulowanie dyety, z której napoje wyskokowe wykluczyć należy. Skutecznem bywa przeprowadzenie kuracyi karlsbadzkiej lub maryenbadzkiej.

Przeciw nagromadzaniu się płynu w jamie brzusznej, środki moczopędne, gdy te nie są dostateczne i w obec indicatio vitalis, nakłócie powłok brzusznych i wypuszczenie płynu.

Jako moczopędne:

247. *Calomelanos 0·10,*
Sacch. albi 0·30,
Mfp. Dtur tal. dos. N. XV.
DS. 5 proszków dziennie.

(Przyczem jednak należy zwrócić baczną uwagę na dziąsła).

248. *Theobromini natrosalicyl. 0·50,*
D. tal. dos. N. XV.
DS. 5 proszków dziennie.

249. *Inf. fol. Digit. 1·00:200·00,*
Liqu. Kali acet. 20·00,
Trae cort. aurant. 25·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

250. *Inf. Juniperi 15·00:200·00,*
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżkę.

Colica flatulenta.

Uwzględnić powody: niestrawność, nieżyt żołądka, zaburzenia nerwowe, hysteria, zaziębienie, zapalenie błony brzusznej, i t. d. i według tychże, stósować leczenie.

Ciepłe okłady na brzuch, masowanie brzucha, mięta pieprzowa, rumianek, herbata gorąca, Tra laudani 5—10 kropli co parę godzin, wstrzyknięcie morfiny, środki przeczyszcz., lewatywy.

251. *Aq. chloroform. saturatae,*
Aqu. Tiliae ãã. 50·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

252. *Chloroform 1·50,*
Trae Valerian. aeth. 10·00,
Morphii mur. 0·05.
MDS Co godz. 10 kropli.

253. *Ol. chamomill. gtts. 5,*
Aetheris 5·00,
Trae chamomill. 20·00.
MDS. Co godz. 10 kropli.

U dzieci w pierwszych tygodniach życia, zazwyczaj z powodu niestrawności, u starszych z nieżytu kiszek, zatrzymania stolca, na tle zimnicy, hysteryi, czerwliwości (Helminthiasis).

W pierwszym przypadku uregulować karmienie, nieuspokajać dziecka pokarmem.

W napadzie wilgotne ciepłe okłady na brzuch, smarować ciepłą oliwą, lub maściami aro-

matycznemi. Wprowadzić do kiszki stolcowej trestkę od lewatywy lub kateter (powyżej sphincter internus). Lewatywy z ciepłej wody z oliwą. Rumianek lub herbata z mięty, łyżeczkami. Starszym dzieciom przykładać płatki nakrapiane rumem, synapizma.

254. *Calomel. 0·01—0·03,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. V.
S. Co godz. proszek.

255. *Natri benzoici 0·20,*
Aqu. dest.
Aqu. foenicul. āā. 30·00,
Trae laudani gtts. duas.
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

256. *Chloral. hydrat v. Urethan 0·50,*
Aqu. dest. 80·00,
Mucilag. gum. arab. 20·00.
MDS. Na 2 lewatywy.

(W razie długotrwałych boleści lub wystąpienia drgawek).

257. *Trae bellad. gtts. X.*
Aq. lauroc. 10·00.
MDS. 10—20 kropli co godz. (Na tle nerwowem).

Colica saturnina zob. zatrucie ołowiem.

Combustio.

W lekkich oparzeniach, posypywać pudrem, okłady z wody Goularda, Liquor Burowi, zanurzenie w mydlinach. Ból uśmierza się tryskaniem wody selterskiej z syfona, pędzlowaniem 2% roztworem Cocainy.

Przy oparzeniach drugiego stopnia, przekłuć pęcherze, okłady:

258. *Aq. calcis.*
Ol. lini āā. 50·00.
S. Przykładać na szmatkach.

259. *Jodoformii 5·00,*
Vaselini,
Lanolini āā. 25·00.
Mf. unguentum.
DS. Nałożyć maści na grubość noża i okryć papierem gumowym. Codziennie opatrunek zmieniać.

260. *Aristoli 3·00,*
Ol. olivar. 20·00,
Lanolini q. s. ad 100·00.
S. Maść.

Oparzenia trzeciego stopnia, wymagają uwagi na swobodny odpływ ropy. Opatrunek jodoformowy.

Rozległe oparzenia łagodzi się stałą kąpielą 25—30° R. ciepłą wodę zmienia się 2 — 3 razy dziennie.

Jeżeli po odpadnięciu strupa, ziarnina wybujała, lapisować, lub dać 1% maść lapisową, a w celu usunięcia bólu, zapędzlować poprzednio Cocainą.

Na rany dobrą ziarniną pokryte stósować maści:

261. *Acidi borici,*
Cerae albae āā. 10·00,
Parafini
Ol. amygd. dulc. āā. 20·00.

262. *Acidi carbol. 1·00,*
Ol. olivar. 25·00,
Cretae alb. q. s. ut f. pasta mollis.

W razie upadku sił przy rozległych oparzeniach: wino, Liquor ammon. anis. 5—10 kropli, wstrzyknięcie eteru.

Comedones.

Wyciskać palcami lub zapomocą kluczyka od zegarka. W razie zadrażnienia skóry, okłady z wody zimnej lub ołowiowej, zmywać środkami alkalicznemi, np. Spir. sapo Kalin, smarowanie przetworami siarki. Pomimo zadrażnienia skóry, nie należy pudru używać, gdyż łatwo tworzą się nowe.

263. *Natri carbonici 5·00,*
Aqu. rosar. 100·00,
Glycerin 50·00,
Extr. mill. flor. gtts. 10.
DS. Do zmywania twarzy.

264. *Kali carbonici 10·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Ol. aeth. cinam. gtts. duas.
Ol. aeth. rosar. gtt. unam.
S. Do zmywania twarzy.

Commotio cerebri.

Spokój, zimne okłady na głowę. W razie bezprzytomności, skrapiania wodą, nacierania, synapizmy, lewatywy z octem. Później środki przeczyszczające. W razie zatrzymania moczu, odprowadzić cewnikiem. Dalsze leczenie według objawów.

Condylomata acuminata.

Najpewniejszym środkiem jest usunięcie drogą operacyjną. Kłykciny szypułkowe odcina się krzywemi nożyczkami, bezszypułkowe wyskrobuje się ostrą łyżeczką.

Krwotok ztąd powstały mniejszy, tamuje się przyżeganiem laseczką azotanu srebrowego, osuszywszy poprzednio z krwi watą Brunsa, krwotok większy, tamuje się Pacquelinem. Inne sposoby następujące:

265. *Acid. nitr. fumantis 10·00.*
DS. Zwilżać kłykciny zapomocą pręcika drewnianego.

266. *Acid bichloroacetici 10·00.*
DS. ut. supra.

267. *Ferri sesquichlorati soluti 20·00.*
DS. Do pędzlowania.

268. *Pulv. frondum Sabinae,*
Aluminis usti,
Cupr. sulph. subt. pulv.
āā. 5·00.
Mfp. Do zasypywania.

269. *Resorcini 5·00—10·00,*
(20—40%).
Glycerini,
Vaselini flavi āā. 12·50.
Mf. Pasta. S. Raz dziennie smarować.

Condylomata subcutanea.

1. Wygniecenie przy pomocy paznogci palców wielkich.

2. Wyskrobanie ostrą łyżeczką i przyłożenie waty Brunsa na miejsca krwawiące.

3. W razie większej liczby obok siebie gęsto ułożonych kłykcin, okład z mydła szarego.

Congelatio.

W świeżych przypadkach nacieranie śniegiem lub zimną wodą, dopóki odmrożona część ciała, do właściwej ciepłoty nie wróci. Przestrzegać wprowadzenia do miejsc ogrzanych. Podawać napoje wyskokowe. Pęcherze otworzyć i przyżegać lapisem lub opatrzyć:

270. *Argenti nitrici 0·30,*
Lanolini,
Vaselin āā. 15·00.
S. Maść do opatrunku.

Jeżeli tkanka skóry obumarła, opatrunek jodoformowy, maść borowa, okłady z wody Goularda lub:

271. *Alum crudi 1·00,*
Plumb. acet. bas. sol. 5·00,
Aqu. dest. 100·00.
DS. Do okładów.

Odmroziny zob. Perniones.

Conjunctivitis blennorrhoica acuta (gonnorrhoica).

Groźne cierpienie, niebezpieczeństwo zniszczenia rogówki wielkie. Przedewszystkiem zabezpieczyć dotąd zdrowe oko, przez następujący opatrunek. Zapomocą 4 mm. szerokich pasków kitajki angielskiej lub Empl.

animale, zalepić szczelnie szparę powiekową, łącząc górną powiekę z dolną, pionowo przylepianymi szczelnie do siebie przystającymi paskami. Następnie zagłębienia oczodołu szczególnie okolicę woreczka łzowego wysłać watą Brunsa, całość zaś pokryć odpowiednio dużym owalnym kawałkiem płótna, który przylepia się na około zapomocą colodionu do brzegów oczodołu i powleczony grubą warstwą tegoż, daje pewną osłonę przed dostaniem się wydzieliny z chorego do zdrowego oka. Opatrunek ten należy co dzień zmienić.

Dopóki jest I-szy okres infiltracyi (powieki silnie obrzmiałe, przy dotknięciu twarde, skóra na tychże, sina, napięta, połyskująca, wydzielina ze szpary powiekowej skąpa, brudnowodnista, spojówka szarawo czerwonawo naciekła) jedynie silne przepłukiwanie (co $^1/_2$ godz.) worka spojówkowego, rozczynem sublimatu lub boru, ciągłe okłady lodowe na oko, pijawki 4—5 na skroń i purgantia są wskazane obok leżenia w łóżku i zaciemnionego pokoju.

W okresie II-gim (barwa skóry powiekowej żywsza, napięcie tejże ustąpiło miejsca licznym fałdom w tejże, spojówka więcej soczysta i czerwona, wydzielina obfita ropna), natenczas wolno dopiero przejść do tuszowania spojówki 2—3% rozczynem lapisu; raz na dobę wystarczy, powtórzyć wcześniej nie wolno, aż strup z poprzedniego lapisu w zupełności oddalił się. Przytem dalsze częste przemywanie borem lub sublimatem. Lodowe okłady głównie przez 2 godziny po kauteryzowaniu. Leczenie to stosować do zupełnego wyleczenia. W razie zajęcia rogówki 1% atropin. (zob. Iritis) 2 razy dziennie obok powyższego leczenia, skrupulatne obmywanie rąk lekarza w 5% karbolu.

272. *Argenti nitr. cryst. 1·50,*
Aqu. dest. 50·00.
DS. Lapis 3% do rąk lekarza. Pędzelek.

273. *Acidi carbol. cryst. 10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
MDS. Karbol 5% do mycia rąk lekarza.

Conjunctivitis blennorrhoica neonatorum.

Tuszowanie energiczne 2—$2^1/_2$% rozczynem Argenti nitrici, spojówek powiekowych raz dziennie, następowo przez 2 godziny okłady lodowe na oczy i częste (co $^1/_2$ godz.) przepłukiwanie worka spojówkowego 3% rozczynem kwasu borowego.

Skrupulatne oddalanie ropy.

Zapobiegawczo należy przed samym porodem przepłukać pochwę rodzącej kw. borowym, dziecku zaraz po urodzeniu zapuścić po jednej kropli 1% rozczynu lapisu do obu ócz i nie obmywać powiek wodą w kąpieli, lecz szmatką zmaczaną w wodzie borowej.

Conjunctivitis blennorrhoica chronica.

Leczenie stósować w zupełności według wskazówek przy: *Coniunctivitis trachomatosa.*

Conjunctivitis catarrhalis.

W przypadkach lżejszych podostrych i chronicznych, zapuszczanie 3 razy dziennie Collyrium przez 4—5 tygodni, zmieniając toż po 2 tygodniach na inne, oko bowiem łatwo przyzwyczaja się i lekarstwo działać przestaje. W przypadkach ostrych i silniejszych chronicznych: tuszowanie spojówki powiekowej przez kilkanaście dni rozczynem

1% lapisu, a potem Collyrium. Obmywanie powiek ciepłą wodą rano i wieczór, unikanie kurzu, dymu, silnego gorąca, zakazanie pracy wieczornej, regularny tryb życia, przebywanie na świeżem powietrzu. Wrzód rogówkowy kataralny nie przeciwskazuje użycia lapisu.

274. *Acidi borici 1·50,*
Aqu. dest. 50·00,
Zinci sulphur. 0·20.
MDS. 3 razy dziennie zapuszczać na dolną powiekę 2 krople. Zakraplacz.

275. *Argenti nitr. cryst. 0·25,*
Aqu. dest. 25·00,
D. in v. n.
DS. Lapis 1% do rąk lekarza. Pędzelek

276. *Sublimati corrosivi 0·01,*
Aqu. dest. 50·00,
Trac. Opii crocat. gtts 3.
MDS. 3 r. dz. zapuszczać.

277. *Collyri adstr. lutei,*
Aqu. dest. āā. 15·00,
D. in v. n.
S. 3 r. dz. zapuszczać.

Conjunctivitis crouposa.

Przebieg zazwyczaj lekki, komplikacye rogówkowe rzadko występują, przepłukiwanie worka spojówkowego kilka razy dziennie kwasem borowym; w razie silniejszego obrzmienia powiek zimne okłady, po oddzieleniu się błon, zapuszczanie Collyrium z kw. borowego i cynku (zob. Conj. catarrhalis).

278. *Acidi borici 6·00,*
Aq. dest. 200·00.
DS Woda oczna.
Zakraplacz.

Conjunctivitis diphtheritica.

Najważniejsze cierpienie oczne, niszczące zwykle zajęte oko. U nas bardzo rzadkie. Zwykle równocześnie z dyfteryą gardła. Szczelne zamknięcie odpowiednią opaską oka zdrowego (vide Coniunct. blennorrhoica); przemywanie często oka chorego roztworem sublimatu lub kwasu borowego, zasypywanie jodoformem i smarowanie powiek waseliną, kilka godzin dziennie lodowe okłady i zapuszczanie 3 razy dziennie atropinu (zob. Iritis).

Skoro błona śluzowa z nacieków dyfterytycznych się uwolni o s t r o ż n e tuszowanie 1% lapisem raz dziennie. Liczne blizny spojówkowe wymagają po ustąpieniu choroby, następowego leczenia.

279. *Jodoformii subtiliss. pulv. 10·00.*
DS. Proszek oczny.
Pędzelek.

280. *Argenti nitr. cryst. 0·25,*
Aqu. dest. 25·00,
D. in v. n.
DS. Do pędzlowania óez do rąk lekarza.
Pędzelek.

281. *Sublimati corrosivi 0·02,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Woda oczna sublimatowa.

282. *Acidi borici 9·00,*
Aqu. dest. ferv 300·00.
DS. Woda oczna borowa.
Zakraplacz.

283. *Vaselinae flavae 15·00.*
DS. Maść do smarow. powiek·

Conjunctivitis follicularis.

Na pierwszy rzut oka podobna do jaglicy, różni się jednak swą lokalizacyą; usadowienie bowiem follikułów, znajduje się przeważnie w dolnym załamku spojówki dolnej powieki, jaglicy zaś głównie na powiece górnej.

Leczenie miejscowe w lżejszych przypadkach polega na zapuszczaniu do worka spojówkowego 3 razy dziennie Colly-

rium plumbi acetici, w cięższych przypadkach, tuszowanie silniejszym roczynem powyższego środka. Kuracya 5—6 tygodni.

Podstawa zołzowa wymaga również uwzględnienia (zobacz Conjunct. phlyctenulosa).

284. *Plumbi acet basici perf. neutr. 0·25,*
Aqu. dest. 25·00,
Filtra exactissime.
DS. 3 r. dz. po 3 krople do obu ócz zapuszczać.
(Lekarstwo ma być przeźroczyste jak woda i silnie zatykane. Po tygodniu świeże powtórzyć).

285. *Plumbi acet. basici perf. neutri 0·50,*
Aqu. dest. 25·00.
DS. Do pędzlowania ócz, do rąk lekarza.
Pędzelek.
(Po zalapisowaniu należy dokładnie spłukać lekarstwo ze spojówki wodą).

Conjunctivitis scrophulosa (pustulosa).

W przypadkach zwykłych, zasypywanie raz dziennie w małej ilości (lepiej zamało niż za dużo) kalomelu, lub wprowadzanie maści z hydrarg. praecip. fl. v. album. (zob. hordeolum) pędzelkiem do worka spojówkowego z następowem massowaniem palcem przez powieki, dotąd, dopóki spojówka powiekowa nie utraci chorobowego przekrwienia (zaczerwienienia).

W razie komplikacyi z katarem, (silne zalepianie się powiek rano, liczne nitki śluzowe w załamku dolnym, rozpulchnienie spojówki widoczne), lapisowanie 1% roczynem lapisu raz dziennie, a później dopiero Calomel. W razie komplikacyi ze strony rogówki należy ostrożnie zasypywać calomel, jeżeli jednak oko zaczerwienia się silniej, lub też phlyctena dotąd szarawa, przybiera zabarwienie więcej żółtawe lub też powiększa się, zaniechać natychmiast dalszego zasypywania i leczyć dalej, jak zwykły wrzód rogówki (zobacz Keratitis suppurativa).

Po zabliźnieniu wrzodu rogówkowego przejść do kalomelu.

Keratitis phlyctenulosa maligna, wymaga również powyższego leczenia.

Przytem nie zaniedbać leczenia przeciwzołzowego: Dużo świeżego powietrza, unikanie wilgotnego, dusznego, ciemnego mieszkania, dobre odżywianie (mleko, mięso, jaja, mało mącznych pokarmów, pedantyczna czystość ciała i głowy, hartowanie racyonalne dziecka, zimne zmywania wodą, gimnastyka). W porze zimowej tran rybi wewnętrznie, w lecie wysyłanie do zakładów kąpielowych (Rabka, Rymanów, Iwonicz).

Podczas używania wody zawierającej jod, środków rtęciowych używać nie można. Również dopóki zapalenie ócz nie jest usuniętem, kąpiele pełne wstrzymać należy na razie. W razie światłowstrętu zobacz Blepharospasmus.

286. *Calomel. v. h. p. et subt. pulv. 6·00.*
DS. Proszek oczny do rąk lekarza.
Pędzelek.

Conjunctivitis trachomatosa (aegyptica, Trachoma).

Choroba bardzo u nas częsta, szczególnie między ludnością żydowską i klas ubogich, wymaga wiele cierpliwości tak ze strony lekarza, jak i chorego do zupełnego wyleczenia. Występuje głównie w formie ostrej i chronicznej.

Ostra forma wymaga codziennego tuszowania spojówek powiekowych 2% rozczynem lapisu; skoro zaś objawy zapalne (obrzmienie powiek, znaczna wydzielina, silne zaczerwienienie i obrzmienie spojówek) w znacznej części ustąpią, przejść należy do tuszowania codziennego cum cupro sulphurico in substantia. Siny kamyk powinien być należycie wygładzonym.

Chroniczna forma wymaga od początku tuszowania sinym kamieniem, chyba że nadmierna sekrecya śluzu czasowo lapisu wymaga.

Obok powyższego leczenia, należy choremu przepisać sublimat 1:5000·00 aby kilka razy dziennie zapuszczał po kilka kropel do worka spojówkowego. W razie wrzodów rogówkowych, lepiej jest tuszować lapisem, a po zabliźnieniu się tychże Cuprum sulphuricum.

Pannus nie wpływa zupełnie na wybór lapisu lub cuprum, decyduje tylko w tej mierze wyż przytoczona okoliczność.

Skrupulatna czystość oczu, unikanie wpływów szkodliwych (zob. Conj. catarrh.) objaśnienie chorego, że choroba łatwo innym udzielić się może; powinien więc mieć osobny ręcznik i pościel do spania.

W razie zajęcia tylko jednego oka, baczna uwaga, aby na drugie choroby nie przenieść. Kuracya trwa czasem rok i dłużej.

Po zupełnem usunięciu objawów chorobowych, przepisać rozczyn Cuprum sulph. do domu i przedstawianie się lekarzowi raz na miesiąc przez czas dłuższy.

287. *Argenti nitrici cryst. 0·50.*
Aqu. dest. 25·00.
S. Lapis 2% do rąk lekarza.
Pędzelek.

288. *Cupri sulph. 1·00,*
Glycerini 15·00.
S. Raz dziennie zapuszczać po 2 krople do oka chorego.
Zakraplacz.

Contusio.

W pierwszych dniach po uderzeniu, zimne okłady (worek z lodem) i spokój; potem należy część chorą masować a po dokonanem masowaniu najlepiej owinąć bandażem flanelowym.

Convulsiones vide Eclampsia.

Coxitis.

W początkach cierpienia należy zalecić absolutny spokój: pacyent powinien leżeć bez przerwy na wznak na twardym materacu. W okresach późniejszych choroby, w których występuje skłonność do patognomonicznego ustawienia kończyny, wypada założyć opatrunek naciągający z przylepca. Jak długo sprawa zapalna trwa, nie wolno na kończynę chorą następować; jeżeli się tedy pozwoli choremu chodzić, to tylko o kulach z podwyższonym obcasem i podeszwą po stronie zdrowej, lub w aparacie Taylora. Kontraktury pozostałe po zapaleniu stawu biodrowego, można usunąć albo forsownie (zabieg o tyle niebezpieczny, że często sprowadza ponowne zaostrzenie się całej sprawy), lub zwolna w aparacie naciągającym. W przypadkach opierających się leczeniu konserwatywnemu, wykonywamy resekcyą stawu biodrowego. Rozumie się samo przez się, że podczas całego leczenia energicznie także należy działać przeciwko ogólnemu zakażeniu zołzowemu przez dobre odżywienie, świeże powietrze, kąpiele jodowe i t. p.

Cystitis vide catarrh. vesicae.

Dacryocystitis.

W pierwszych dwóch dniach, założenie silnie uciskającej opaski może chorobę powstrzymać, przyczem bardzo uważać należy, aby oko nie uległo równoczesnemu uciskowi. Skoro jednak uczuwać się daje już choćby niewyraźna fluktuacya, należy przejść odrazu do ciepłych wilgotnych okładów, a skoro fluktuacya jest wyraźną, wykonać przecięcie woreczka i wypuścić ropę. Po należytem przestrzykaniu borem lub sublimatem wprowadzić cieniutki zwitek gazy przez rankę do woreczka a koniec jej wystający na zewnątrz, przylepić do skóry poniżej otworu kitajką angielską, nie zalepiając ranki. Procedurę tę co dzień powtórzyć, aż do zupełnego wyklęśnięcia całej okolicy woreczka.

Następnie dopiero przejść do wprowadzenia Sondy Bowmanna przez punkt łzowy, (zob. Blenorrh. sacci lacrim.) nie wprowadzając już gazy, ranka zaś sama się zagoi.

Decubitus.

Największy nacisk należy położyć na profilaxę. We wszystkich przypadkach chorób obłożnych, dłuższy czas trwających, należy się postarać o to, by chorzy leżeli na materacach, na których prześcieradło najmniejszych nie śmie robić fałdów. Jeżeli to tylko jest możliwem, należy choremu zalecać zmianę położenia kilka razy na dzień. Jeżeli mimo przestrzegania tych ostrożności wystąpi na okolicy kości krzyżowej zaczerwienienie, to należy tę część ciała kilka razy w ciągu dnia zmywać octem, sokiem z cytryny lub jakimś przetworem wyskokowym (wódką francuzką), chorego zaś ułożyć na materacu wodnym. Jeżeli wystąpią otarcia lub głębsze rany należy przyłożyć albo opatrunek jodoformowy albo jedną z podanych poniżej maści lub posypek. Skoro się wrzód oczyści, przykładamy maść lapisową. W przypadkach rozległych odleżyn, najlepiej ułożyć chorego na stało w kąpieli wodnej:

290. *Ac. boric.*
Ol. olivar.
Cerae. alb. āā. 15·00,
Ung. simpl. 100·00.
Mfung. S. Maść.

291. *Zinc. oxyd. 10·00.*
Ung. simpl. 100·00.
Mfung. S. Maść.

292. *Ac. boric.*
Zinc. oxyd. āā. 5·00,
Ung. simpl. 100·00.
Mfung. S. Maść.

293. *Emplastr. cerussae 100·00.*
S. Plaster.

294. *Plumb. tannic. 10·00,*
Ung. simpl. 30·00.
Mfung. S. Maść.

295. *Ac. tannic. 2·00,*
Plumb. acet. bas. 10·00,
Ung. simpl. 50·00.
Mfung. S. Maść.

296. *Camphor.*
Spir. vin. āā. 2·00,
Mucill. gum. arab. 6·00.
Vin. generos. 90·00.
S. Do zmywania rany.

297. *Argent. oleinici 50·00.*
S. Do posypywania.

298. *Argent. nitric. 1·00,*
Bals. peruv. 10·00,
Ung. simpl. 100·00.
Mfung. S. Maść.

Defluvium capillorum vide **Alopecia.**

Delirium tremens.

Unikać leczenia osłabiającego, upustów krwi, dyeta pożywna, oraz nie wielkie ilości piwa lub wina. Uspokoić chorego środkami nasennymi: opium, chloral, (Kaftan tylko w celu ochrony, przeciw uszkodzeniom, zwłaszcza po operacyach).

Chloral można podawać po 3, 4 do 5 gram. jeżeli niema wady serca. Jeżeli chloral nie działa, lub wada serca istnieje: Tra. Opii w lewatywie, lub Extr. opii 0·03 podskórnie.

299. *Amylenhydrat. 6·00,*
Aqu. dest. 60·00,
(Morph. mur. 0·02),
Extr. liquir. 10·00.
DS. Na noc połowę użyć.

300. *Paraldehydi 4·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Rum,
Syrup simpl. āā. 10·00.
DS. Połowę na raz użyć.

301. *Tinct. capsici 5·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup aurant. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Diabetes insipidus.

Pożywna dyeta, mierne użycie napojów.

302. *Infus Valerian e 5·00, ad 10)·00,*
Natri bromati 1·00,
Syrup 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

303. *Codeini phosphor. 0·20,*
Syr. simpl. 30·00.
MDS. 3 razy dz. łyżeczkę. (Dla dziecka 10 lat).

Diabetes mellitus.

Tylko pożywienie złożone z mięsa, jaj i mleka, to ostatnie jeżeli procent cukru nie wysoki. Tłuszcze nie są zabronione.

Chleba najwyżej 100—150 grm. na dzień, z jarzyn wolno szpinak, sałatę, zielony groszek i fasolkę, kalafiory, szparagi, kapustę; z mącznych jedynie trochę ryżu. Do picia: kawa, herbata osłodzona sacchariną, która nawet w większych ilościach nie szkodzi, kwaskowate wina, wódka, cognac, woda.

Z lekarstw najlepiej jeszcze działa woda Karlsbadzka, potem Vichy, Neuenahr, spore dawki opium do 1·0—2·0 pro die.

Acid. lacticum 5·00—10·00 pro die.
Acid. carbol. według Ebsteina:

304. *Acid. carbol. 5·00,*
Aqu. dest. 150·0),
Aqu. menth. pip. 50·00.
DS. 3—4 łyżeczki na dzień.

305. *Jodoformii*
Extr. lactucae sativ. āā. 1·00,
Cumarin 0·10,
ut f. pill. N. XX.
S. 2—3 pigułki na dzień.

306. *Pilocarpini mur. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Podskórnie $1/2$—1 strzyk.

Do osłodzenia płynów używa się pigułek z saccharyny.

Rp. Saccharini 3·00,
Natri carb. sicc. 2·00,
Manniti 50·00,
f. pill. N. 100.
S. Pigułkę na $1/2$—1 szklankę płynu.

W razie coma diabeticum środki podniecające, wstrzykiwanie eteru, ciepła kąpiel ze zlewaniami głowy zimną wodą.

Dilatatio ventriculi.

W przypadkach, gdzie przyczyną cierpienia jest zwężenie odźwiernika czysto bliznowate,

czy nowotworowe, wskazany jest zabieg operacyjny.

Chwilową poprawę osięgnąć można przez systematycznie, dłuższy czas stosowane przepłukiwania żołądka, raz lub 2 razy dziennie.

W razie bólów wskazane są środki odurzające i to lepiej podskórnie niż wewnętrznie, gdyż w wypełnionym i rozszerzonym żołądku trudno ulegają wessaniu.

W razie, gdy przyczyną cierpienia jest zwiotczenie ścian żołądka, należy przepisać dyetę pożywną, w małych ilościach a często podawaną z wykluczeniem o ile możności płynów; co dzień na czczo uwolnić żołądek zapomocą aspiratora żołądkowego od zalegającej treści, a w razie towarzyszącego nieżytu żołądka, takowy stosownie leczyć.

Skutecznie też działają zabiegi wodoleczniczo, miesienie i prąd indukcyjny, w okolicy żołądka stosowane.

W celu wzmocnienia mięśni żołądka: ipecacuanha 0·02—0·05 w przeciągu 24 godzin, raz w pół godziny po jedzeniu, drugą dawkę (0·01) po całej godzinie.

Przy zaparciu stolca: przed jedzeniem dwie łyżeczki: Sulphat Magnes., Cremor tartari et flor. sulphur, aa. p. aequ. Lewatywy z gliceryny. Jeżeli po jedzeniu występują boleści poleca się 2—4 łyżek wodychloroformowej. Przeciw wzdęciu: kreda, węgiel, magnesia w bardzo małych ilościach.

Diphtheritis vide Angina diphtheritica.

Dysenteria.

W czasie epidemii unikać niesownego pożywienia. Ściśle odłączać chorych, a zwłaszcza desinfekcya wypróżnień. Chorzy powinni leżeć w łóżku, mieszkanie przewietrzać.

Dyeta ścisła, kleik, rosół, mleko. Słabszym można dozwolić bulionu z jajem, wyciągów mięsnych, wina. Dzieciom mleko z wodą wapienną, kawa żołędziowa, herbata — osłabionym z rumem, wino burgundzkie z kleikiem, starsze dzieci mogą dostawać winnej polewki.

Wszystkie pokarmy należy podawać n i e c o ogrzane.

Dzieci przy piersi będące dostają pokarm regularnie, lecz wszelkie dodatki odsunąć.

Leczenie rozpocząć należy od środków przeczyszczających, Calomel, Ol. ricini, dorosłym 2—4 łyżek dziennie, dzieciom w emulsyi, lub: Infus rhei.

Później środki ściągające, miejscowo przepłukiwanie kiszki letniemi roztworami. Starcia około odbytnicy troskliwie oczyszczać i zasypywać pudrem salicylowym.

Codziennie kąpiel ciepła, dorośli jedną dziennie, starsze dzieci 2, ssawcy najmniej 3. Ciepłota kąpieli 27° przez 5—10 minut. Okłady wysychające, kataplazmy, zawijania ciepłe sprawiają ulgę.

Podane tutaj recepty odnoszą się do dzieci, dorosłym dawki większe.

307. *Ol. ricini 30·00,*
Inf. fol. menth. 60·00,
Gum. arab. 5·00,
Succi citri 10·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

308. *Calomelanos 0·01—0·05,*
Sacchari 2·00,
Mfp. dtr. tal. dos. N. V.
S. Co godz. proszek.

Jeżeli stolce nie zawierają już kału, można podawać opium ze środkami ściągającymi, jednak po paru dniach znowu środek przeczyszczający.

309. *Acidi Salicyl 10·00,*
Opii pulv. 0·20,
Mfp. div. in dos. N. XX.
S. 3—4 proszki dziennie (dorosłym).

310. *Natri Salicyl 2·50,*
Laudani 0·05,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. 3 pr. dzien. (dzieciom).

311. *Natri Salicyl 5·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Trae laud. gtts. V.
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

312. *Liquor. alum acet. 30·00,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Do lewatyw używa się: sól kuchenna (0·5%), Acid. salicyl. (0·5%), Thymol (0·10%).

313. *Liquor. alum acet.*
Aqu. dest. āā. 100·00.
DS. Na 2 lewatywy.

Po lewatywach jakoteż w razie silnego parcia dać czopki:

314. *Butyri Cacao 0·50,*
Trae opii guttam
Mf. supposit.
S. 2—3 r. dziennie.

315. *Extr. bellad 0·10,*
Morphii mur. 0·05,
Butyr Cacao q. s. f. sup. N. V.
S. 1—2 czopków dziennie (dorosłym).

W przypadkach przewlekłych podawać dalej lewatywy i środki lekko ściągające.

W razie zapadu: Cognac, wino, kamfora, eter.

W okresie zdrowienia przechodzić zwolna do pokarmów: jaja, skrobane mięso itd.

316. *Bismut. Salicyl 1·00,*
Pulv. Doveri 0·20,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. 3 pr. dziennie.

317. *Chinini tannici*
Bismuti salicyl. āā. 1·00,
Laudani 0·10,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3 pr. dziennie.

Dysmenorrhoea.

U panien unikać ruchu; bezpośrednio przed i podczas peryodu: zaziębienia, wpływów moralnych szkodliwych. Regulować dyetę. Jeżeli chora anaemiczna lub skrofuliczna, odpowiednie leczenie stanu chorobowego ogólnego. Leczenie kąpielowe (Krynica).

Podczas boleści spokój, sucho ciepło na okolicę podbrzusza, środki kojące jak: lewatywa z Tra. opii simpl. (15 kropli na lewatywę) albo Chloral hydrat (1·0 na lewatywę). Czopki do kiszki stolcowej, zawierające opium lub morphium, wstrzyknięcie morphiny pod skórę, u osób silnych, krwistych po jednej pijawce na wewnętrznej powierzchni obu ud.

W cięższych przypadkach należy zbadać dokładnie miejscowo narząd płciowy, przez odbytnicę, albo jeżeli możebne przez pochwę i leczyć, jak u osób zamężnych.

Najczęstszą przyczyną bolesnego miesiączkowania, bywa niedrożność przewodu szyi macicy.

Niedrożność pochodzić może ze zmiany położenia macicy jak np. zagięcie tejże, z wrodzonej wązkości przewodu, z krętego przebiegu tegoż.

W tych razach u mężatek zazwyczaj napotykamy równocześnie niepłodność.

W przypadkach takich wskazanem jest leczenie mechaniczne, polegające na wyrównywaniu zagięcia macicy, na rozszerzaniu przewodu szyi macicy sposobem tępym, wprowadzaniu zgłębnika

lub rozszerzaczy, na ten cel zbudowanych do jamy macicy. Jeżeli te sposoby nie prowadzą do celu, wskazanem jest rozszerzenie macicy sposobem krwawym (Hysterostomatomia).

W ostatnim czasie polecają:

318. *Extr. hydrast. canad. fluid.* 2 razy dziennie po 25 kropli na 8 dni przed regularnością.

319. *Chloral hydrat. 8·00,*
Kali brom. 16·00,
Aqu. camphor. 200·00.
S. Co 2 lub 4 godz. łyżeczkę.

Dyspepsia nervosa.

Cierpienie to najczęściej stoi w związku z czynnościowem, nadmiernem wydzielaniem soku żołądkowego, lub z niedomogą wydzielniczą żołądka.

Stósownie do tego w 1-szym przypadku wskazane są środki alkaliczne, w 2-gim kwas solny i środki gorzkie.

W innych razach zboczenia w wydzielaniu soku żołądkowego niema, tylko błona śluzowa żołądka jest nadczułą, a w tych przypadkach należy przed jedzeniem podawać środki znieczulające (cocaina) i zapomocą przepłukiwań żołądka zmniejszać przeczulicę błony śluzowej.

Prócz tego należy zwrócić uwagę na ogólny stan chorego, u anemicznych wskazane są środki żelaziste (Krynica, Żegiestów, Francensbad i td.) u neurasteników i hysteryczek skutecznem bywa leczenie wodoleczniczе.

320. *Natri bicarbon.*
Magn. carbon.
Kali carbon. ãã. 5·00,
Pulv. rad. Rhei 7·00,
MD. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

321. *Sal. therm. Carolin 100·00.*
DS. Co dzień rano łyżeczkę w pół szklanki ciepłej wody.

W razach niedomogi wydzielniczej:

322. *Acid. hydrochl. 3·00,*
Pepsini German solub de Rostock 2·00,
Aqu. dest. 150·00,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

323. *Acid. hydrochl. dilut.*
Trae absinthi ãã. 15·00.
DS. Po każdem jedzeniu 20 kropli w łyżce wody zażyć.

U anemicznych z niedomogą wydzielniczą:

324. *Trae ferri pomati 25·00,*
Trae Rhei vinosae
Trae amarae ãã. 15·00.
MDS. 3 razy dnia po łyżeczce zażyć.

325. *Ferri carb. sacchar. 5·00,*
Extr. nucis vomicae 0·50,
Pulv. et extr. Rhei ãã. q. s. ut f. pill. N. 100.
DS. 3 razy dnia po 2 pigułki zażyć.

Dyspepsia u dzieci.

Regularne karmienie oseskówׅ, jeżeli przyczyną mleko krowie, wrócić do piersi, lub w miejsce tegoż kleik jęczmienny, owsiany, woda cukrzona z białkiem, rosół cielęcy.

Z poprawą stolców zwiększać ilość mleka. Jeżeli są odbijania, czuć kwas z ust, wymioty, stolce serowate: Calomel (0·01—0·03) lub Natrum benzoic. (3%) co 2 godziny łyżeczkę.

W razie wzdęcia bolesnego, wprowadzić kankę lub kateter do odbytnicy. Jeżeli wymioty nie serowate, cuchnące, wskazują na brak kwasów: Acid mur. (0·30:50·0) lub:

326. *Pepsin 1·00,*
Ac. muriat. gtts. tres.
Aqu. dest. 90·00,
Syr. simpl. 15·00.
S. Przed pokarmem łyżeczkę.

W razie nagromadzenia się kału w jelitach. Ol. ricini.

Przy Intertrigo towarzyszącym zmywanie wodą mydlaną.

327. *Magnes ustae 5·00,*
Talci praepar. 20·00,
Acid. salicyl. 0·20.
MDS. Do posypywań.

U starszych dzieci:

328. *Trae Colombo*
Trae cascarillae ãã. 5·00,
Trae bellad. 2·00,
Trae opii gtts. IV.
S. 5—10 kropli przed jedzen.

Dyspepsia u suchotników.

Napoje wyskokowe w miernej ilości, środki gorzkie, kreozot, Strychnina, Rheum, Gentiana.

Dyspnoe.

Wyszukanie przyczyny powodującej duszność i leczenie jak należy choroby głównej.

W razie większej duszności. otwarcie okna w pokoju, usadowienie chorego na łóżku, skropienie twarzy zimną wodą, natarcie czoła, twarzy wodą kolońską lub eterem, podanie wina, cognacu, czarnej kawy, wziewanie eteru, roztarcie nóg i rąk, synapizma na piersi.

329. *Extr. alcoh. Quebracho 10·00,*
Aqu. dest. 200·00,
Succi citr. 20·00.
S. Łyżkę podczas napadu.

Eclampsia infantum.

Uwzględnić przyczyny: Początki chorób ostrych i zakaźnych, zimnica, wpływ przestrachu, użycie środków odurzających, przepalenie głowy, kolki brzuszne, niestrawność, robaki, choroby dróg moczowych (phimosis), koklusz, skurcz głośni, ciała obce w nosie, zranienia.

Wśród samego napadu zimne okłady (woda z octem) na głowę, co parę minut, lewatywy, gorczyczniki na kark i łydki, w razie długotrwających drgawek wdychanie chloroformu (ostrożnie!) kilka kropel na chustce trzymać pod nosem. Lewatywy z chloralu.

W razie powtarzających się napadów:

330. *Chloral hydratis 1·00,*
Natri bromati 1·00,
Aqu. dest. 60·00,
Syrup sacchari 15·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

331. *Chloral hydratis 0·50,*
Aqu. dest. 80·00,
Mucilag. gum. ar. 20·00,
MDS. Połowę do jednej lewatywy.

332. *Urethani*
Sacchari ãã. 0·15,
Mfp. dtur tal. dos. N. V.
S. Co 2 godziny proszek w łyżeczce wody.

Jeżeli stolec zaparty:

333. *Calomelanos 0·30,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. Co godzina proszek.

Eclampsia gravidarum et parturientium.

Ciężarną należy włożyć do łóżka, które powinno być przysunięte do ściany i otoczone ze wszech stron materacami, aby chronić od obrażeń; przed wystąpieniem szczękościsku wsunąć sterczący z ust język do jamy ust, i włożyć między zęby drewnianą łyżkę owiniętą w płótno, aby zapobiedz skaleczeniu języka. Podczas napadu nie krępować ruchów, w razie znacznej sinicy: okłady zimne, wypróżnić pęcherz i kiszkę stolcową. Injekcye morfiny 0·02—0·03 pro dosi, lub chloral w lewatywie (2·00). Jeżeli napady zbyt częste i przytomność nie wraca, po na-

padzie ciepła kąpiel 38° C., podnosząc zwolna ciepłotę do 43° C. W razie wystąpienia objawów oedema pulmonum wprowadzić do macicy cewnik elastyczny, aby wzniecić czynność porodową.

W eclampsia parturientium, jeżeli jest ujście macicy zupełnie rozwarte, szyja balonowato rozszerzona, pęcherz płod. pęknięty, przyspieszyć poród, według położenia płodu i tak: jeżeli położenie czaszkowe ustalono, założyć kleszcze, jeżeli ruchome: zrobić obrót na nóżki i płód wydobyć, jeżeli poł. miednicowe, wyciągnąć płód za nóżki (względnie pośladki). Rozwiązanie matki winno się odbywać w narkozie chloroformowej. Jeżeli jest ujście maciczne za mało rozwarte, to obok tego co się robi w ecl. gravid. Narkotyzuje się rodzącą chloroformem, ile razy występują objawy zwiastunne napadu.

Chloroformować należy i ciężarne pośród eclampsyi, gdyż chloroform osłabia i zmniejsza ilość napadów. Rodzące narkotyzuje się z przerwami tak długo, póki się poród nie skończy. Do rozwiązania przymusowego lub rozszerzenia szyjki sztucznego, nie należy się uciekać, gdyż napady się wzmagają i przyspieszają. Jeżeli eclamp. wystąpi w połogu, postępować jak podczas ciąży.

334. *Chloral hydrat. 5·00,*
Aqu. dest.
Mucilag g. ar. ää. 50·00.
MS. Na 2 lewatywy.

Eczema chronicum. *)

Wskazania:

1) Rozmiękczenie i usunięcie strupów jakoteż zgrubiałego czasem modzelowatego przyskórka.

2) Zniesienie chronicznego przekrwienia.

Do rozmiękczenia strupów i przyskórka używa się tranu, maści Hebry. Tłuszcze płynne należy kilka razy dziennie napuszczać, maści zaś na płatkach płótna nasmarowane opaskami flanelowemi, ściśle do części schorzałych przystosowane przykładać. Bardzo dobre usługi robi także Emplastrum saponato salicylicum 10%.

W celu usunięcia strupów rozmiękłych: zmywania szarem mydłem, spirytusem mydlanym, mydłem naftolowem. W razie znacznego zgrubienia przyskórka, środki te nie pomagają, używa się tedy okładów z mydła szarego na 24—48 godzin, lub naciera się roztworem kali caustici 1:2.

Skoro skóra pod wpływem tych środków stanie się podatną, gładką, nie sączącą, używa się dziegciu w celu usunięcia przekrwienia.

335. *Olei Rusci*
„ olivarum ää. 25·00.
MDS. Zewnętrznie.

336. *Trae Rusci 10·00.*
S. Zewnętrznie.

337. *Olei Rusci 20·00,*
Spiritus saponato Kalini 50·00,
Glycerini 10·00.
MDS. Zewnętrznie.

338. *Olei fagi 10·00,*
Glycerini 5·00,
Ung. emolientis 50·00,
Balsami peruviani 2·00.

339. *Glycerini 40·00,*
Olei rosarum
Olei flor. aurant. ää. gtts. II.
Kali carbonici 2·50.
MDS. Zewnętrznie,
lub maść cynkowa, lub z białego praecipitatu (1:40).

*) Eczema acutum już po korrekcie przełożono na stronę 45.

Eczema poszczególnych części ciała.

Eczema capillitii.

Rozmiękczyć strupy tłuszczami (oliwa karbolowa 1%, tran), zmywać w dzień c. spiritu. saponato kalino. W stadium squamosum pędzlowanie cum Tra. Rusci, w ostatku maść cynkowa, praecipitatowa biała (1:40) lub pasta Lassara. (Rp. 350).

Eczema faciei impetiginosum.

Usuwać strupy jak wyżej, po ustaniu sączenia, dziegieć, maść praecipitatowa, cynkowa lub Wilsona. Do dziurek nosowych tampony z gliceryną lub oliwą, ragady przyżega się lapisem.

Przy eczema powiek:

340. *Praecip. rubri 0·15,*
Ung. emolientis 10·00,
Mf. unguentum.
S. Maść.

Chroniczne eczema brzegu warg ustępuje nieraz dopiero po kilkakrotnem przypaleniu cum kali caustico 1:2, również eczema sutka i brodawki sutkowej.

Eczema chron. scroti.

Unguentum Hebrae, empl. saponato salicylicum 10%. Zmywanie 2 razy dziennie mydłem szarem w kąpieli, gdy sączenie ustąpi, dziegieć.

Eczema perinei et ani.

Unguentum Hebrae, maść borowa, przy ragadach w rectum czopki.

341. *Cocaini muriat 0·02,*
lub: { *Extr. Belladonae 0·02,*
{ *Extr. Opii aquosi 0·02,*
Zinzi oxydati 0·15,
Butyri Cacco 1·50,
Mf. Suppositorium dtr. tal. dos. N. X.
DS. Czopki.

Jeżeli eczema jest podtrzymywane lub spowodowane chorobami wewnętrznemi, należy takowe leczyć, a więc przy skrofulosie dawać tran, usunąć anemię, choroby żołądka etc.

Eczema acutum.

W okresie rozwoju unikanie tarcia bielizny, gorąca, potu, wilgoci a więc: zmywań i kąpieli. Dla ochronienia od potu i tarcia najlepszym środkiem jest puder, do którego dla zapachu nie dodaje się olejków eterycznych, bo drażnią.

342. *Amyli Orizae 50·00,*
Pulv. alum. plumos. 10·00,
Zinci oxydati
Pulv. Ireos florent. āā. 3·00,
Mfp. DS. Puder.

343. *Zinci oxydati*
Magist. Bismut. āā. 5·00,
Cerussae 2·50,
Pulv. talci venet. 5·00.
Mfp. S. Puder.

Puder zmienia się tak często, ilekroć takowy zwilgotnieje i zagrzeje się.

Przy objawach silnego zapalenia (silne obrzmienie, sączenie z uczuciem bólu i napięcia) okłady zimne z:

344. *Plumbi acet basici 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
MDS. Do okładów

lub okłady z liquor Burowi 10%—25% zmieniając takowe co 2 godziny lub Thymol 1:1000.

Najkorzystniej wszakże prawie zawsze ograniczyć się do samego pudru.

W eczema acutum papulosum wśród którego istnieje swędzedzenie powodujące drapanie i pogorszenie sprawy chorobowej pędzluje się:

345. *Acidi carbol 0·50,*
Spir. vini gallici 100·00.
MDS. Zewnętrznie.

346. *Acidi carbol 1·00,*
Spir. vini gallici 150·00,
Spirit. lavandulae
„ coloniensis ãã. 25·00,
Glycerini 2·50.
MDS. Zewnętrznie.

347. *Olei Rusci 50·00,*
Aetheris sulphur.
Spir. vini rectif. ãã. 75·00,
M. fitra adde olei lavandulae 2·00.
MDS. (Tra Rusci) Zewnętrznie.

W stadium decrementi usuwa się strupy olejkiem migdałowym, lub oliwą. Na miejsca sączące daje się 2 razy dziennie maść rozciągniętą na płótnie (na twarz maskę płócienną) i przymocowuje opaskami flanelowemi.

Maści używa się:

348. *Unguent. Diachylon Hebrae 50·00.*
DS. Maść.

349. *Empl. Diachyl. simpl.*
Vaselini ãã. 25·00,
Liquefac. miscc.
S. Maść lub:

Pasta Lassara:

350. *Zinci oxydati*
Amyli tritici ãã. 25·00,
Vaselini puri 50·00,
Acidi salicyl. 1·00.
Mf. Pasta.
S. Maść.

W stadium squamosum naciera się kilka razy dziennie szorstką, łamiącą się skórę tłuszczem i posypuje się pudrem.

351. *Unguenti emolientis 20·00.*
MS. Maść.

352. *Zinci oxydati 1·00,*
Unguenti simpl. 40·00.
Mf. ung. DS. Masć. Lub Maść Wilsona:

353. *Benz ·es pulverisati 5·00,*
Axung. porci 160·00,
Digere cola adde
Zinci oxyd. 25·00.
Mfung. DS. Maść.

Najlepiej wszakże w tym okresie osobliwie w rasie swędzenia używać dziegciu z początku, dając powyższe maści na miejsca dziegciem zapędzlowane, później używać samego dziegciu.

Eczema marginatum.

1) bez istniejącego zgrubienia przyskórka: Wcieranie zapomocą pędzla szczecinowatego przez 8—12 dni:

(Maść Wilkinsona):

354. *Olei Rusci*
Lactis sulphur. ãã. 25·00,
Sapo viridis
Axungiae porci ãã. 50·00,
Pulv. cretae albae 5·00.
Mf. unguent. DS. Maść.

355. *Naphthol 2·50,*
Ungu. simpl. 50·00.
Mf. unguent. DS. Maść.

356. *Chrysarobini 5·00,*
Unguenti simpl. 50·00.
Mf. unguent. DS. Maść.

357. *Naphtol-B 1·00,*
Spirit. vini rectific. 100·00.
MDS. Zewnętrznie.

358. *Sublimati corrosivi 1·00,*
Spirit. vini rectific. 100·00.
MDS. Do pędzlowania.
Lub nacierania dziegciem, tr. jodową.

2) Jeżeli istnieje zgrubienie przyskórka należy takowy zapomocą roztworu kali caustici 1:2, lub okładów z mydła szarego usunąć, a następnie, gdy się przyskórek odnowi, powyższe środki pędzlem wcierać.

Emphysema pulmonum.

Przeważnie leczenie symptomatyczne.

Unikanie zaziębień, przemoczenia nóg, w ogóle wszystkiego, co może sprowadzić lub powiększyć nieżyt oskrzelowy. Główne zadanie leczyć nieżyt oskrzelowy przez pobyt na świe-

żem górskiem powietrzu, picie wód w Ems, Reichenhall, Nauheim, Szczawnica; na wewnątrz Pulv. Doveri, Ammonium muriat, Tannina z morfiną, Stibium sulphurat aurant. z morfiną, apomorfin, Inf. Ipecacuanhae lub radix Senegae, przetwory balsamiczne jak: Balsam peruw. tolutanum, ol. terebinth. terpinol, terpinhydrat (3·00: na 30 pigułek, z tego 1—3 pigułek dziennie).

Leczenie w gabinetach pneumatycznych lub za pomocą przyrządów Waldenburga lub Geigla i Majera (Würzburg) lub Schnizlera.

U ludzi otyłych można polecić picie wód Karlsbadzkich lub Kissingen. Przy osłabieniu akcyi serca, podawać obok środków wykrztuśnych i nasercowe. Uważać na wypróżnienia, w razie braku tychże, podać odpowiednie środki.

Dyeta pożywna ale nie wzdymająca.

359. *Apomorphin hydrochl.*
0·05.
Morphii mur. 0·03,
Acidi mur. gtts. X.
Aqu. dest. 180·00,
Da in vitro nigro.
S. Co 3 godziny łyżkę.

360. *Stibii sulphur. aurantiaci*
0·30,
Morph. mur. 0·10,
Natri bicarb. 5·00,
Mfp. div. in dos. N. XV.
S. 2—3 proszki dziennie.

361. *Gutti*
Fol. digit.
Bulb. Scillae
Stibii sulphur. aurant
āā. 1·50,
Extr. Pimpinellae q. s. ut. f.
pil. N. 60.
DS. Co 2 godziny pigułkę.

362. *Ol. terebinth. 2·00,*
Aqu. menth. pip. 150·00,
Mucil. g. arab. 30·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżkę.

Endocarditis.

Właściwego leczenia niema i ogranicza się tylko do symptomatycznego.

Spokojne leżenie w łóżku, dyeta płynna, niepodniecająca. Na okolicę serca okłady zimne lub worek z lodem.

Na wewnątrz cardiaca, zwłaszcza digitalis. strofantus, w razie bólu mierne dawki morfiny.

Przy znacznem osłabieniu: kawa czarna z cognakiem, wino mocne, kamfora lub eter podskórnie wstrzyknięty.

Przy gorączce wysokiej, mierne dawki antipyretyków, z obawy groźnego zapadu.

Endometritis.

Ostry nieżyt: spokojne leżenie w łóżku, środki lekko wypróżniające, okłady wysychające na brzuch, wstrzykiwania letnie, niezbyt silnym prądem — zawierające środki desinfekcyjne: Acid boricum (3:100) Ac. carbolicum (2:100) i t. d. W razie bólów, czopki cum laudano lub cum morphio.

Przewlekły nieżyt wymaga już to leczenia ogólnego w przypadkach niedokrewności, zołzów i t. d. już też leczenia miejscowego.

W tym celu można używać wprowadzania środków żrących przypiekadłem Chiarego, albo za pomocą sondy owiniętej watą i napojonej n. p. cum Tra jodi, cum liquore ferri sesquichl. i t. d. Przepłukiwania macicy za pomocą cewnika Bozemanna, Olchausena, i t. d. roczczynami: kwasu borowego, karbolowego

jak wyżej. Szulze radzi przedtem rozszerzyć macicę sposobem tępym. Wprowadzenie rozczynów silniejszych, jak kwas karbolowy 4%, Cuprum sulphuricum 10% zapomocą rurki Bandla w jego wzierniku do jamy macicy.

Dawniej wstrzykiwano rozczyny do jamy macicy strzykawkami Brauna, Madurowicza. Wprowadzenie do jamy macicy pręcików zawierających jodoform, taninę i t. d. Wprowadzanie do jamy macicy gazy jodoformowej w postaci długiego paska, którego jedna część wypełnia macicę, druga zaś sterczy do pochwy.

Gdy te sposoby nie wystarczają, wyskrobanie jamy macicy (Abrasio mucosae).

Owrzodzenia części pochwowej należy goić przyżeganiem zapomocą: nastoju jodowego, azotanu srebrowego w laseczce, Cuprum sulphuricum w kryształkach, Acidum nitricum fumans, który się stosuje ostrożnie za pomocą pręcika szklannego albo asbestowego.

W przypadkach dawnych owrzodzeń z przerostem gruczołowym, najlepiej wyskrobać ostrą łyżeczką dno wrzodu i przypiec następnie, do czego użyć można ferrum candens, thermocauter Paquelina, Galvanocauter.

Euuresis nocturna.

Uwzględnić powody: Ascaridy, Oxyuris, Phimosis, pavor nocturnus, zboczenia w odżywieniu, Onania.

Zimne obmywania, kąpiele nasiadowe chłodne od 5—10 minut, na wieczór, wstrzymywać od napojów. Polecać przez dzień wstrzymywać mocz.

Polecają unikać spania na wznak, lub ułożenie pacyenta, aby była podwyższoną miednica. Prąd stały, a mianowicie wprowadzić wązką elektrodę metalową (nasmarowaną oliwą) do odbytnicy (u dziewcząt do pochwy) drugą elektrodę zwilżoną na spojenie kości łonowych lub perineum, prąd słaby można zwolna wzmacniać — elektryzować przez 5 minut.

363. *Atropin sulphur. 0·05,*
Aqu. dest. 30·00.
DS. Po tyle kropli ile dziecko ma lat. o 4 i 7 godzinie wieczorem.

364. *Extr. chinae aqu. sic. 5·00,*
solve in
Aqu. dest. 100·00,
Natri bromati 2·00,
Trae bellad. gtts. X.
Syrup sacchari 20·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę.

365. *Extr. bellad. 0·05,*
Extr. nuc. vomic. 0·10,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. Na noc jeden proszek.

366. *Strychnini nitrici 0·001,*
Sacchari 10·00,
Mfp. div. in dos. aequal.
N. XX.
S. Na noc proszek.

W razie nadczułości pęcherza, podać na noc Chloral na wewnątrz lub też w lewatywie.

Skrofulicznych i źle odżywionych leczyć zarazem chininą i środkami żelezistemi.

Enteritis follicularis.

Zmiana mamki. Odstawione dzieci wrócić do piersi. Śmietana Biederta lub zupa Liebiga za pokarm. Kleik jęczmienny, kawa żołędz., kakao.

Przepłukiwanie kiszki 1% wodą słoną, Liquorem alum. acetici aa. c. Aq. Toż i do wnętrza.

367. *Liquor. alum. acet. 30·00,*
Aqu. dest. 50·00,
Syrup 20·00.
S. Co 2 godziny łyżeczkę.

Bismut. 0·10—0·20 pro dosi
3—4 r. dziennie.
Chinin tannic. 0·05—0·10
pro dosi.

W razie boleści i parcia Extr. opii aq. 0·01 pr. dosi 3—4 r. dz., tra Opii według wieku.

W razie krwawienia Liquor ferri sesqui 3—5 kropli kilka razy dz. Wśród zapadu herbata z cognakiem, wino czerwone, liquor ammon. anis.

Epididymitis.

Pozostanie w łóżku, ułożenie wysokie scrotum, zapomocą ręcznika, lub poduszeczki trójkątnej, okłady z acetas plumbi basici 1%, by uniknąć wyprysku, okłady zimne (lecz nie lodowe) środki przeczyszczające, na noc maść z extractum Belladonae (1:25). Okłady robi się tak długo, dopoki ból trwa (4—10 dni), gdy ból ustąpi lub znacznie się zmniejszy, staramy się o usunięcie wypociny przykładając plaster:

368. *Emplastri hydrargyri*
„ sapon. āā. 15·00,
leni calore liquefac ut fiat emplastr. extende supra linteum.

Plaster taki nosi chory 4—5 dni i zdejmuje go w ciepłej kąpieli, przykładając nowy plaster. Po 2—3 tygodniach wypocina ustępuje i pozostaje tylko guzek stwardniały w dolnej części, w celu usunięcia tegoż zapisujemy:

369. *Kali jodati 2·00,*
Jodi puri 0·10,
Lanolini 9·00,
Olei olivar. 1·00.
Mf. Unguentum.
S. Maść.

Jeżeli chory w łóżku pozostać nie może, koniecznem jest, aby przynajmniej w nocy przez kilka godzin robił okłady zimne, na dzień zaś w celu umożebnienia chodzenia, zakłada się mu suspensorium Horanda.

Epilepsia.

Przedewszystkiem starać się wykryć przyczynę padaczki i takową o ile można usunąć, zwłaszcza przy reflexepilepsiach.

Chory nie powinien fizycznie lub umysłowo natężać się, unikać napojów wyskokowych, żyć hygienicznie, uważać na regularny stolec, nie pijać kawy, herbaty, mało lub wcale nie palić, unikać wszelkich gwałtownych wzruszeń.

Podczas aury chory powinien położyć się do łóżka, lub na sofkę, porozpinać ubranie i podczas napadu ktoś powinien być obecnym, ażeby chory wśród silnych drgawek nie wyleciał z łóżka i nie potłukł się. Nieraz udaje się napad usunąć, mając przygotowany Amylnitrit, kilka kropli na chustkę i parę razy tem oddechać. Czasem zaś kieliszek cognacu, wina, na razie może wstrzymać napad. Podczas bardzo silnego napadu można robić inhalacye chloroformowe.

Jako środki polecane przeciw epilepsyi przedewszystkiem: kali bromatum po 2—5 do 10 i 15 grm. na dzień, lub mieszanki bromowe:

Ammon. bromati,
Natri „
Kali „ āā. 3·00—5·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. 2—3 łyżek dziennie, dalej Curara podskórnie (0,005).

370. *Curare 0·10,*
Aqu. dest. 10·00,
Acid muriat gtt. unam.
DS. $^1/_5$—$^1/_2$ strzykawki na raz.

Polecane też jest:

Decoct. artemisiae
e 15·00 ad 250·00,
Kali bromati 10·00—20·00.

Podawać też można Valerianę w proszku (0·50—2·00) pro die, albo jako infusum e 10—15·00 na 200·00. Belladonna w pigułkach np.:

371. *Extr. Belladon.*
Fol. Bellad. ää. 1·00,
Extr. et pulv. liquir. q. s. ut f. pill. N. 100.
S. Codzień 2—3 do 6—7 pigułek.

Następnie Zincum oxyd. od 0·05—0·20 p. dosi, w połączeniu z innymi środkami, lub atropinę na wewnątrz:

372. *Zinci oxydati 0·05,*
Rad. Valer. 2·00,
Extr. Hyoscyam. 0·06,
Ol. Valerianae 0·05,
Mfp. D. tal. dos. N. X.
Da in charta cerata.
S. 3 proszki na dzień.

373. *Atropini sulphur. 0·01,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. 2—3 razy na dzień po 10 kropli (uważać na źrenice!).

Dalej przetwory arsenikalne jak: Sol. Fowleri, woda Levico, Rocegno.

Przytem można zastosować procedury hydropatyczne i elektryzowanie, prądem stałym głowy i sympaticus. Podczas zaś status epilepticus można robić inhalacye chloroformowe lub eterowe.

374. *Aethyleni bromati*
Spir. vini rectif. ää. 5·00,
Aqu. menth. pip. gtts. 2.
S. 2—3 razy dziennie po 5—10 kropli w $^1/_3$ szklanki mleka.

Epistaxis.

Wstrzykiwanie zimnej wody z rozczynami ałunu, taniny, octu, ferri sesquichlor. 1%, soku ze świeżej cytryny itp. Przestrzykiwania bezustanne wodą gorącą najmniej + 53° C., aż do ustania krwotoku.

Ucisk zewnętrzny na skrzydło nosa, przyczem głowę chorego naprzód pochylić.

Tamponada nosa zapomocą rurki Belocq'ua. Do tamponady z przodu nosa, polecają zamaczać czop z waty w olejku terpentynowym.

W uporczywych krwotokach nosa podać można Ergotin 0·10 co $^1/_2$ godziny.

Epulis.

Guz cały wraz z schorzałą częścią szczęki należy usunąć ostrą łyżeczką, dno rany wypalić termokauterem i następnie całą jamę wytamponować gazą jodoformową. Usta należy pilnie płukać antiseptycznym rozczynem:

375. *Ac. borici 15·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Płukanie.

376. *Kali hypermang. 1·00,*
Aqu. dest. 50·00.
S. Kilka kropli do szklanki wody.

Erysipelas.

Leczenie ogólne niczem nie różni się od leczenia chorób innych gorączkowych. Przy leczeniu miejscowem, przedewszystkiem wyśledzić punkt wyjścia róży, a więc przy róży twarzy, zbadać czy niema abscessu z powodu periodontitis i takowy przeciąć, osobliwie zaś dokładnie zbadać jamę nosa i jeżeli tamże znajdują się exkoryacye strupami pokryte, takowe rozmięczyć przez wkładanie tamponów, napojonych oliwą karbolową 1%, wkładać waciki z maścią: Hydrarg. praecipit. flavi (0·15 : 15·00).

Miejsce uległe zapaleniu okłada się suchą watą, lub robi się

się okłady z Plumbum acet. basicum solut. 1% lub z płynu Burowa. Najpowszechniejszym środkiem jest maść kamforowa.

Lodowych okładów używa się tylko przy róży głowy, połączonej z majaczeniami i utratą przytomności.

Erythema multiforme et nodosum.

W przypadkach zwykłego erythema multiforme zaniechać wszelkiego leczenia. Przeciw swędzeniom przy Erythema urticatum et papulatum daje się okłady zimne, lub pędzluje się roztworem:

377. *Acidi salicylici 1·00,*
Spir. vini gall. 200·00.
MDS. Zewnętrznie i następnie posypuje się pudrem.

W razie bólów stawowych, obrzmienia stawów, lub gorączki, pozostaje pacyent w łóżku, na wewnątrz zaś podaje się: Natrum salicylicum, Antipyrin, Chinin. Wielką ulgę robią w tych razach okłady z lodu, zimnej wody, plumbum acet. basicum solut. 1% W razie gorączki, przypadów gastrycznych, daje się kwaski, antifebrilia, środki przeczyszczające i stosowną dyetę.

W razie częstych nawrotów u kobiet badać, czy nie ma jakich zboczeń w narządzie płciowym, leczyć istniejącą chlorosę i zboczenia w narządzie pokarmowym.

Favus.

1) Usunięcie ciałek i strupów woszczynowych, przez polewanie przez 2—3 dni, kilka razy dziennie 1% oliwą karbolową i zmywanie mydłem szarem lub spirytusem mydlanym.

2) Usunięcie grzybków znajdujących się w samym włosie przez epilacyę.

3) Zniszczenie grzybków znajdujących się w torebce włosowej środkami płynnemi, dostającemi się do torebki.

Metoda: Po wyciągnięciu włosów zmywa się rano i wieczór skórę głowy cum Spiritu saponato kalino. Następnie wciera się w ½ godziny po tem po osuszeniu skóry zapomocą pędzla szczecinowego:

378. *Lactis sulphur. 5·00,*
Trac. Rusci
Spir. Lavandulae āā, 50·00,
Glycerini 1·50.
MDS. Zewnętrznie.

By zapobiedz zsychaniu się skóry, powstającemu po zmywaniu spirytusem mydlanym lub mydłem, wciera się w południe maść, do której dodaje się antiparasiticum.

379. *Acidi salicyl. 5·00,*
Vaselini flavi 35·00,
Olei naphae gtts. V.
Mf. Ungu. S. Pomada.

Ponieważ druga i trzecia generacya odrastających włosów zawiera jeszcze grzybki, należy je wyrywać, zmywać głowę spirytusem mydlanym obetrzeć na sucho, wcierać następnie roztwór sublimatu (0·03—0·05 : 100) a nazajutrz rano wetrzeć powyższą pomadę.

Febris intermittens zob. Intermittens.

Fluor albus = Blenorrhoea Vaginae = Catarrhus Vaginae.

Ostry nieżyt: spokojne leżenie w łóżku, lekko wypróżniające środki. Letnie wstrzykiwania wodą przegotowaną z dodatkiem soli kuchennej, kwasu borowego 3 : 100, i t. d.

Przewlekły nieżyt: Wstrzykiwania środkami ściągającemi 1—2—3 razy dziennie.

380. *Plumb. acet. b. purum 2·00, Dtur. dos. tal. decem.*
S. Proszek do litra wody do wstrzykiwań.

381. *Plumb. ac. b. sol. 100·00.*
DS. 2 łyżki na litr wody do wstrzykiwań.

382. *Sulph. Zinci Aluminis pulv. āā.*
DS. ½ łyżeczki na litr wody do wstrzykiwań.

Sulph. Zinci 1:100, wody
Kali chlor. 1:*100,* wody.

383. *Creolini 15·00.*
DS. 5—10 kropli na litr wody do wstrzykiwań.

384. *Acidi salicylici 1·00, Dtur. dos. tal. decem.*
S. Proszek do litra wody do wstrzykiwań.

385. *Acidi pyrolignosi crudi 300·00.*
DS. Trzy łyżki do litra wody do wstrzykiwań.

Do wstrzykiwań do roczczynów należy używać wody przegotowanej. — Oprócz powyższych wstrzykiwań, gdy nie usuwają cierpienia, należy we wzierniku dobrze oczyścić pochwę i zapędzlować takową np. octem drzewnym, co można powtarzać co 3 dni kilkakrotnie, w tym celu można użyć i innych silniejszych roczczynów. Po zapędzlowaniu wypłukuje się pochwę wodą i zakłada tampony. Można także używać proszków: Acidum salicylicum, Alumen, Zinc. sulph. i t. d. samych na wacie, albo w połączeniu z Amylum.

Wreszcie zalecają: tampony napojone lekami:

386. *Kali jodati 5·00, Glycerini 100·00.*
DS. Do tamponów.

387. *Tannini puri 3·00, Glycerini 100·00.*
DS. Do tamponów.

Foetor ex ore.

388. *Coff. tost. 15·00, Carbon. lign. 5·00, Acid. borac. 5·00, Sacchari 13·00, Vanilin q. s. M.f. pastillae pond 0·75.*
Trzymać w ustach dopóki się nie rozpuści.

389. *Saccharin Natri bicarb. Acid salic. āā. 5·00, Alcohol vini 200·00.*
DS. Łyżeczkę na szklankę wody do płukania.

390. *Thymol. 0·50, Boracis 1·00, Spir. vini 2·00, Aqu. dest. 1000·00.*
S. Do płukania.

Fungus umbilici.

Przyżegać lekko lapisem (codziennie) i posypywać pudrem (ac. salicyl. 0·20:50·00 amyli), lub też Catgutem lub jedwabiem podwiązać u podstawy.

Furunculosis.

Zwrócić uwagę na możliwy diabetes. Kataplazmy ustawicznie stosowane, dopóki choćby mały guzek zostawał. Wczesne nacięcia, opatrunek jodoformowy. Wśród obfitej furunculosis, ciepło kąpiele, kąpiele ze sodą (1 klgrm.), dobre odżywianie, chinina, żelazo.

391. *Ichtyoli 4·00, Aqu. dest. 15·00.*
MDS. Co 3 godz. pędzlować.

Podskórne wstrzykiwanie 3% roczczynu kwasu karbolowego ½ strzykawki.

392. *Acid. salicyl. 7·50, Empl. saponati 60·00, Empl. diachylon 30·00.*
DS. 2 razy dnia przykładać.

Furunculosis przewodu usznego zewnętrznego.

393. *Mentholi 5·00,*
Ol. olivar. 25 00.
MDS. Raz na dzień wkładać na wacie.

394. *Acidi borici 3·00,*
Alkohol absol. 25·00,
DS. Napuścić do ucha i 10 minut zostawić.

Gangraena pulmonum.

Świeże powietrze, częste przewietrzanie pokoju. Chory powinien leżeć w łóżku na stronie chorej. Dyeta pożywna i podniecająca, jeżeli niema przeciwwskazań.

Podawać na wewnątrz środki wykrztuśne i balsamiczne, oraz robić częste wziewania z ol. terebinth 1,0—3,0 na 200 wody lub ol. pini pumilionis polonicae po 10—15 kropli na kieliszek wody do maszynki inhalacyjnej Siegla. Lub też kwas karbolowy 2% do wziewań, ale w takim razie uważać na mocz, czy nie wystąpi zabarwienie ciemne. Również wziewania z Thymol 0.20 z dodatkiem kwasu borowego 3·0 na 100 wody.

Na wewnątrz podać n. p.:

395. *Terpinol. 3·00.*
Natr. benzoici 2·00,
Sacch. albi q. s. ut f. pill.
N. 30.
S. Co 2 godziny pigułkę.

396. *Menthol. 3·00,*
Sacch. albi
Gum. arab. āā. 2·00,
Aqu. dest. q. s. ut. f. pil.
N. XX.
S. Co godzinę pigułkę.

Lub menthol podawać w kapsułkach wyrobu Zachradnika po 1.0 grm. z dodatkiem ol. olivar. 2 0.

Do spluwaczki przykrywanej szczelnie wlewać 5% kw. karbolowy lub 2%-ej kreoliny.

Gingivitis.

Leczenie przyczyn (Periodontitis Epulis, Stomatitis mercurialis Stomacace). Częste płukanie ust.

397. *Kali hypermang. 0·05,*
Aqu. fontis 200·00.
DS. Płukanie.

398. *Tannini 3·00,*
Spirit. vini rectif. 80·00,
Bals. Hoffman. 20·00.
MDS. Łyżeczkę na szklankę płukania.

399. *Tinct. Ratanhae*
Tinct. Gallar. āā. 10·00,
Tinct. opii 1·00.
MDS· Do pędzlowania.

Glaucoma (Jaskra).

Zaczerwienienie spojówki gałkowej, któremu towarzyszy równoczesne rozszerzenie źrenicy (jeźli możemy wykluczyć zapuszczenie atropiny) budzi wielkie podejrzenie o jaskrę.

Przy stwierdzonej jaskrze, zapuszczać roczczyn Ezerynu lub Pilokarpinu, z początku, dopóki się objawy nie uśmierzą, 5—6 razy dziennie, potem 3 razy dziennie a skoro napad zapalny zostanie choć w części usuniętym, wykonanie Iridectomii.

Pilokarpina jest lepszą do dłuższego użycia, bo nie ulega tak szybkiemu rozkładowi jak Eseryn.

Pamiętać należy, że zdarza się jaskra prosta (nie zapalna) gdzie jedynym objawem jest podupadanie wzroku.

Atropinu pod żadnym pozorem używać nie wolno, nawet tam, gdzie jest tylko podejrzenie o jaskrę.

400. *Pilocarp. muriat. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Krople oczne.
Zakraplacz.

401. *Eserini sulphur. 0·05.*
Aqu. dest. 15.00.
Dt. in v. n.
DS. Krople oczne (szczelnie zatykać).

Glossitis.

W przypadkach ostrych należy podawać lód w kawałkach do połykania, na szyję zimny okład.

W przypadkach groźnych wskazane są: liczne głębokie nacięcia i skaryfikacye. Z powodu możliwego ostrego obrzęku głośni, należy mieć narzędzia do tracheotomii pod ręką.

Ropnie przewlekłe, należy rychło otworzyć.

Fisura linguae:

402. *Acid. carbol. 2·50,*
Trae jodi
Glycerini āā. 12·50.
MDS. Do pędzlowania.

Gonitis.

Wpierwszym rzędzie należy leczyć przyczynę wywołującą zapalenie stawu, o ile takowa da się wykazać, a więc ogólny reumatyzm stawowy, choroby układu moczo-płciowego i t. p. W okresie ostrym zaleca się absolutny spokój w łóżku, ewentualnie opatrunek ustalający. Na wewnątrz podajemy przetwory kwasu salicylowego a zewnętrznie preparaty jodowe lub ichtyolowe.

W okresie przyostrym lub przewlekłym, opatrunek uciskający, massowanie, kąpiele ciepło siarczane.

Zapalenia stawu kolanowego, natury gruźliczej, leczymy według ogólnych prawideł leczenia gruźlicy stawów (patrz Tumor albus).

403. *Trae jodi 50·00.*
S. Zewnętrznie.

404. *Trae jodi*
„ gallarum āā. 25·00.
S. Zewnętrznie.

405. *Kal. jodat. 3·00,*
Jodi puri 0·30,
Ungu. simpl. 30·00.
Mf. Ungu. S. Maść.

406. *Kali jodati 5·00,*
Glycer. q. s. ad solut.
Sapon. virid. 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

407. *Natri sulphoichtiolici*
Vaselin āā. 10·00.
S. Maść.

408. *Natr. sulphoichtiol. 30·00,*
Ol. olivarum 100·00.
S. Zewnętrznie.

409. *Natr. sulphoichtiol. 10·00*
—50·00,
Aqu. dest. 100·00.
S. Do okładów.

410. *Ammon. sulphoichtyolici*
10·00,
Chloroform 3·00,
Lanolin 10·00.
Mf. ungu. S. Maść.

411. *Ammon. sulphoicht. 10·00,*
Ac. salicyl. 2·00,
Collod. 100·00,
Ol. ricin. 10·00.
S. Zewnętrznie.

Haematemesis.

Przedewszystkiem należy uwzględnić przyczynę krwotoku. Chory powinien jak najspokojniej leżeć i wstrzymać się od przyjmowania pokarmów przynajmniej 24 godzin, a nieraz 1—2 tygodni.

Jeżeli osłabienie jest znaczne, lub chory od pokarmów wstrzymuje się dłużej, należy podawać odżywcze lewatywy.

Na okolicę żołądka okład lodowy, kawałki lodu do połykania i środki przeciw-krwotoczne.

W razie zapadu eter podskórnie lub ol. camphoratum.

Gdy wzmagająca się ostra niedokrewność wskazuje, że krwotok nie ustępuje, wstrzykiwania podskórne przetworów sporyszowych.

Po ustąpieniu krwotoków dłuższy czas spokojne leżenie w łóżku, dyeta płynna, mleko zimne łyżkami, a obok tego leczenie przyczynowe.

412. *Tannini puri 0·50,*
Opii puri 0·10,
Sacchar. albi 3·00,
Mfp. div. in dos. N. V.
S. Co 2 godziny proszek.

413. *Liqu. ferri sesquichlor. guttas 10.*
Aqu. dest. 200·00,
Morph. mur. 0·05,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Co godzina łyżkę.

414. *Extr. Secale cornut 2·00,*
Spir. dilut.
Glycerini āā. 5·00.
DS. 1/2 do jednej strzykawki podskórnie·

Haematocele retrouterina.

Bezwzględny spokój, leżenie w łóżku na wznak.

Badanie miejscowe ostrożne. W czasie wzrostu guza krwawego, worek lodowy na brzuch albo przyrząd chłodzący Leitera. Przeciw bólom środki kojące, przyczem należy zwracać uwagę na stan niedokrewności, najlepiej podawać w czopkach:

415. *Extr. opii aquosi 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis supp. ad anum quinque.
DS. W razie boleści czopek (3—4 dziennie).

Dyeta płynna pożywna, środki wypróżniające. Przeciw niedokrewności środki skrzepiające, wstrzykiwania podskórne eteru albo oleum camphoratum, lewatywy ze słonej wody w stosunku 0.60:1000.

Gorączka zwykle nie wysoka, nie wymaga w następnych dniach podawania środków.

Jeżeli w przypadku danym można rozpoznać jako przyczynę, pęknięcie ciąży zamacicznej, wskazanem jest usunięcie tejże sposobami operacyjnemi.

Skoro ustanie gorączka i guz niezbyt bolesny: leczenie pobudzające wessanie, jak przy „Perimetritis.“

Po ustąpieniu guza najlepiej pozwolić powstać chorej, gdy regularność przebiegnie prawidłowo.

Następne miesiączki powinna się chora szanować.

Haematuria.

Absolutny spokój usunięcie przyczyny, o ile jest wiadomą. Zimne okłady na międzykrocze i nad spojeniem łonowem, (w razie krwotoków pęcherzowych lub cewkowych) lub na okolicę lędzwiową (w przypadkach krwotoków nerkowych). W przypadku gwałtownego krwotoku pęcherzowego, można stosować zimne lewatywy lub wprowadzić do odbytnicy mały kolpeurynter napełniony wodą lodową.

416. *Inf. Secal. corn. e. 3·00—8·00 ad 200,*
Trae opii gtts. XX.
Syr. simpl. 20·00.
S. Co godzinę po łyżce stołowej.

417. *Extr. Secal. corn. 1·00,*
Sacchar. alb. 2·00,
Mfpulv. div. in dos. N. V.
S. Co 3—4 godziny proszek.

418. *Ergotin Bombelon pro injectione.*
S. 1/4—1 strzykawki wstrzyknąć.

419. *Ergotin Denzel 25·00,*
Boracis 2·50,
Aqu. dest. 72·50,
Filtra!
S. Do injekcyi.

420. *Ergotin Denzel 2·00,*
Aqu. dest. 180·00.
S. Po 2—3 łyżek zażywać.

421. *Ferr. sesquichlorat. 2·00—4·00,*
Aqu. dest. 200·00,
Syr. rubi idaei 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę stołową.

422. *Ferr. sulph.*
Natr. bicarb. āā. 5·00,
Extr. rad. acori q. s. f. l. a. pil. N. 50.
S. 5—10 pigułek dziennie.

423. *Plumb. acet. 0·30,*
Opii pur. 0·10,
Eleos. citri 5·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3—5 proszków dziennie.

424. *Tannini puri 1·00,*
Opii pur. 0·20,
Sacch. alb. 5·00,
Mfpulv. div. in dos. N. X.
S. Co 3 godz. proszek.

425. *Extr. hydrastis. canad. (Parke Davis e C°) 30·00.*
S. 3 razy dnia po 20 kropli·

426. *Hydrastininum mur. 1·00,*
Aqu. dest. 10·00—20·00.
S. $^1/_2$—1 strzykawki wstrzyknąć.

Haemoptoe.

Bezwzględny spokój, ułożenie chorego na krzyżach w łóżku, w pokoju o miernej ciepłocie, przykryć chorego lekko.

Nie pozwolić mu się ruszać i mówić — zwolna oddechać.

Pokarmy tylko płynne, zupełnie chłodne. Wstrzymywać się od kaszlu, a jeżeli kaszel trwa, to spore dawki morfiny 1—2 ctgr. na raz. Chorego nie badać. Na piersi lód w worku gumowym lub pęcherzu, połykać małe kawałki lodu. Obok tego na wewnątrz: Plumb. aceticum z opium aa. 0.03 na dawkę. lub też Liqu. ferri sesquichl. 25 kropli na $^1/_2$ szklanki wody, z tego łyżkami; lub też Extr. Secal. cornuti. Pulv. secal. corn. aa. 2·00 na 30 pigułek, z tego co 2 godz. pigułkę.

W cięższych krwotokach wstrzyknąć ergotynę Bombelon $^1/_2$—1 strzykawki na raz lub podać atropinę w dawce 0.0002 lub wstrzyknąć $^1/_4$—$^1/_2$ strzykawki z rozczynem 0.01 : 10.0.

Przy podniesionej akcyi serca, radzą Inf. digitalis, przez Leydena jednak przeciwskazane.

427. *Ergotin dialys. Bombelon 2·00,*
Aqu. dest. 20·00,
Acid. carbol. gtts. tres.
MDS. Do wstrzykiwań (1 strzykawka Prawatza zawiera 1 decigr.)

427 b. *Ergotin*
Chinin. sulph. āā. 2·00,
Pulv. fol. digit.
Extr. hyosc. āā. 0·20,
Mf. pil. N. XX.
S. Co 2 godziny pigułkę.

Haemorrhois.

Należy się starać codziennie o należyte wypróżnienie przez podawanie środków lekko przeczyszczających, wodę karlsbadzką i t. p.

Gorące kąpiele nasiadowe, irrygacye odbytnicy usuwają czasami cierpienie.

W niektórych znów razach, nadaje się bardzo sonda chłodząca.

Oprócz tego można próbować czopków z ergotyny, chrysorabinu, lewatyw ściągających, wstrzykiwań czystego kwasu karbolowego do guzów.

Jedynie pewnym środkiem jest tylko operacya. Guzy wypadnięte należy odprowadzić do wnętrza, jeżeli jednak już przeszły w stan zapalny lub zgorzelinowy, najlepiej ograniczyć się do posypywania proszkiem jodoformowym i okładów z octanu glinowego.

Przeciwko uporczywemu swędzeniu najskuteczniejsze są zmywania wyskokiem.

428. *Pulv. liquir comp. 50·00.*
S. Łyżeczkę wieczór zażyć.

429. *Sal. thermar. Carolinens. 50·00.*
S. Łyżeczkę w szklance letniej wody rozpuścić.

430. *Extr. secal. corn. 2·00,*
Butyr Cacao q. s. f. l. a. supposit. N. X.

431. *Chrysarobin 0·80,*
Jodoformii 0·30,
Extr. bellad. 0·60,
Vaselin. 15·00.
Mf. ungu. S. Maść.

432. *Chrysarobin 0·08,*
Jodoform 0·02,
Extr. bellad. 0·01,
Butyr Cacao 2·00,
Glycerin. q. s. f. supposit.
Dtr. tal. dos. N. X.

433. *Chrysarobin 0·08,*
Jodoform 0·02,
Extr. bellad. 0·01,
Tannin. 0·30,
Butyr Cacao 2·00,
Glycerini q. s. f. l. a. supposit.
Dtr. tal. dos. N. X.

Helminthiasis.

Zob.: ascaris, oxyuris, taenia.

Herpes.

H. Zoster. Pęcherzyki utrzymać aż do uschnięcia, posypując pudrem, nie robić nigdy okładów, bo te macerują przyskórek i odsłaniają warstwę skóry brodawkową. Na owrzodzenia b. bolesne przy herpes Zoster haemorrhagicus używa się maści z dodatkiem środków kojących.

434. *Cerae albae 3·00,*
Olei olivar. 10·00,
Leni igne misce adde
Extr. opii aquosi
(„ bellad.) 0·15.
Mf ungn. S. Maść.

W celu usunięcia bólów neuralgicznych wśród stad. prodromorum i wśród przebiegu choroby, w bezsenności, daje się morfin na wewnątrz, injekcye morfinowe, chloral, zewnętrznie plaster:

435. *Empl. de Meliloto 25·00,*
Extende supra linteum, consperge pulver Laudani 2·00.
S. Plaster.

Neuralgie po herpes zostające wymagają prócz środków kojących, także środków wewnętrznych: Chinin, Solutio Fovleri.

Herpes labialis i progenitalis.

Pęcherzyki jak najtroskliwiej utrzymywać przez przysypywanie pudrem.

Herpes tonsurans.

Wskazania patrz: Favus.

Herpes tonsurans capilitii.

Przez kilka dni zapuszcza się kilka razy dziennie miejsce schorzałe oliwą karbolową 1%, zmywa się cum Spir. saponato kalino i wyrywa się włosy szczypczykami. Następnie naciera się skórę roztworem sublimatu (0·3—0·5:100) lub wciera się płyn:

436. *Lactis sulphur. 5·00,*
Trae Rusci
Spirit. vini gallici āā. 50·00,
Glycerini 1·00.
MDS. Zewnętrznie.

Herpes tonsurans tułowia.

W postaci pęcherzykowej lub chrostkowej nie wymaga leczenia, bo się sam organizm pozbywa grzybków.

Herpes tonsurans maculosus.

Sposób Hebry:

Przez 6 dni naciera się 2 razy dziennie mydło szare, bez zmywania warstwy poprzedniej, przez następne 6 dni, pozostaje

mydło na skórze, 12-go dnia chory bierze kąpiel. Kaposi poleca wcierać przez 3 wieczory.

437. *Sapo viridis 100·00,*
Naphthol-B 4·00.

Maść ta pozostaje na skórze 8 dni, 12-go dnia kąpiel. Środek ten poleca bardzo Prof. Rosner. Można także używać maści Wilkinsona.

438. *Ol. Rusci*
Lactis sulph. āā. 25·00,
Saponis viridi
Axungiae porci āā. 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

Maść tę wciera się przez 4 wieczory, pozostaje przez 4 dni a 9-go dnia daje się kąpiel.

Hordeolum zob. Chalazeon.

Hydrocephalus.

H. acutus. Zimne okłady, wcieranie szaruchy (po 2·0—4·0 dziennie) na głowę i kark, wewnętrznie podać Calomel (0·01—0·03 co godzinę).

Dzieciom silnym można postawić 2—4 pijawek.

W razie drgawek chloral (0·50—1·0 pro dosi). Synapizm na łydki i kark.

Leczenie krzywicy i zołzów.

H. chronicus. Leki moczopędne (Kali aceticum, Juniperus) leki przeczyszczające. Wypuszczenie wody (punkcya) nie wiele rokuje. Somma radzi leczyć działaniem słońca na głowę: codziennie ½ godziny do 50 minut.

Hyperaemia cerebri.

Uwzględnić przyczyny i te usuwać: nadużycia trunków, przeciążenie pracą umysłową, ucisk na szyję, grę na instrumentach dętych, wady serca, rozedma płuc i t. p.

Zimne okłady na głowę, środki przeczyszczające, dyeta.

U dzieci: Pijawki za uszami, zimne okłady na głowę, środki czyszczące (Calomel-Rheum, Jalapa), lewatywy, pryszczydła na łydki. W razie drgawek lewatywy z chloralu (0·50—1·0).

Hyperemesis gravidarum.

Zbadać dokładnie ciężarną w celu czy się nie da wykazać przyczynowe cierpienie: tyłopochylenie, tyłozgięcie ciężarnej macicy, lub inne zmiany narządu płciowego, lub innych organów jak nieżyt żołądka, białkomocz, i w takich razach leczenie przyczynowe.

W przypadkach, gdzie żadne zmiany wyraźne wykazać się nie dadzą, należy używać środków zrazu łagodniejszych, później coraz silniejszych, z tych, które bywają zalecane i tak:

439. *Mag. Bismuth 1·50,*
Natri bicarb.
Sacch. albi āā. 2·00,
Mf. pulv. div. in dos. X.
DS. 3 razy dnia proszek.

440. *Kali bromati*
Natri bromati
Ammon. bromati āā. 3·00,
Aqu. dest. 200·00,
D. in vitr. nigro.
S. Rano i wieczorem po łyżce w wodzie sodowej.

Uregulowanie i zmiana dyety, picie śniadania w łóżku, jedzenie z rana pokarmów ostrych j. n. p. kawałek śledzia, albo picie cognaku zaraz po przebudzeniu. Dyeta mleczna, podawanie pokarmów chłodnych, woda sodowa, wody mineralne alkaliczne, połykanie kawałeczków lodu. Kawa mrożona, lody, wino szampańskie przy jedzeniu. Stomachica, Pepsyna, kwas solny.

441. *Cerium oxalicum.*
1—2 pigułek (po 0·05) na dzień.

442. *Cerium valerianicum.*
5 pigułek po 0·05 dziennie.

443. *Cocaini muriat 0·10,*
Aqu. dest. 100·00,
DS. Co $1/_2$ godz. pół łyżeczki.

444. *Cocaini muriatici 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. 3—4 razy dziennie 10—15 kropli.

445. *Menthol 1·00,*
Spiritus vini 20·00,
Aqu. dest. 150·00.
S. Co godzinę łyżkę.

446. *Aqu. laurocer. 10·00,*
D. in l. nigra.
S. Kilka razy dnia po 10 kropli na lodzie.

Narkotyki jak opium, morfin, chloral, jużto przez usta, jużteż podskórnie lub w lewatywach.

Lodowe okłady, synapizma, rozpylanie eteru na okolicę żołądka.

W cięższych przypadkach odżywianie przez odbytnicę.

Gdy te srodki nie prowadzą do celu, pomazywanie części pochwowej roztworem azotanu srebrowego (1 : 10) lub laseczką. Stosowanie na część pochwową belladonny lub cocainy.

Rozszerzenie palcem szyi macicy, w sposób aseptyczny, (zabieg ten ostrożnie, gdyż grozi poronieniem).

Gdy chora nie zatrzymuje zupełnie pokarmów i zachodzi obawa o życie, wskazanem jest, wzniecenie poronienia co jednak *ex consilio* winno być postanowione.

Hyperidrosis.

Axillae, genitalium, palmae manus i lżejsze stopnie potu stóp, ustępują przy zmywaniach następującemi środkami:

447. *Tannini 1·00,*
Spirit. vini rectif. 250·00.
DS. Zewnętrznie.

448. *Sublimati corross. 1·00,*
Aqu. dest. 400·00.
DS. Zewnętrznie.

449. *Decoct. cort. Quercus*
20·00 ad 500·00.
DS. Zewnętrznie.

450. *Kali hypermang. 1·00,*
Aqu. dest. 400·00.
MDS. Zewnętrznie.

W niektórych przypadkach potów rąk i stóp, robi dobre usługi zmywanie roztworem:

451. *Naphthol 10·00,*
Spir. vini gallici 175·00,
Spir. coloniensis 25·00.
MDS. Zewnętrznie.

Obok tych środków używa się pudru, który w miejsca stykające się z sobą z watą zakładamy.

452. *Acidi Salicyl. 5·00,*
Alum. 2·00,
Acidi tannici 3·00,
Amyli tritici 90·00.
S. Pudrować stopy i posypywać obówie wewnątrz.

W wyższych stopniach potów stóp, najlepsze usługi oddaje maść Hebry, na wypranem starem płótnie rozprowadzona. Płatek namaszczony musi dokładnie przylegać do stopy, między palce daje się waciki z maścią, w ten sposób chory po wdzianiu skarpetki na wierzch, może bez dolegliwości oddawać się zwykłym zatrudnieniom.

Po 24 godzinach zmienia się maść, bez obmywania stóp, ściera się tylko dawną maść watą.

Leczenie takie trwa 10—14 dni. Po upływie tego czasu używa się pudru.

Że środków wewnętrznych używanych przeciw potom są następujące:

453. *Agaricini 0·005,*
Extr. et pulv. Acori q. s. ut f. pil. dtr. tal. dos. N. XII.
DS. 3 pigułki dziennie.

454. *Atropini sulph. 0·007,*
Extr. et pulv. Liquirit q. s. ut f. pil. X.
DS. 2 pigułki dziennie.

Z innych środków wewnętrznych, tonica, roborantia, diuretica.

Owrzodzenia smarować 5% maścią resorcynową.

Hysteria.

Zwrócić uwagę na zmianę w poszczególnych organach, zwłaszcza w narządzie moczo-płciowym i starać się istniejące zboczenia usunąć.

Chorą leczyć psychicznie i starać się zyskać zaufanie. Jeżeli jest anaemia, chlorosa, to odpowiednio leczyć. U osób wynędzniałych dobre skutki daje metoda Weir-Mitchella.

W cięższych przypadkach, chorego umieścić w odpowiednim zakładzie i leczenie systematycznie przeprowadzić.

W mniej wybitnych, leczenie w zakładach wodoleczniczych, zimne nacierania, kąpiele letnie i inne procedury. Elektryzowanie prądem stałym, lub faradycznym także nieraz dobre skutki daje.

Ze środków wewnętrznych wszystkie nervina, jak asa foetida, Castoreum, Valeriana, Camphora bromata, Zincum valerianicum i wiele innych. Obok tego pobyt na wsi, w górach lub kąpielach morskich, hygieniczne życie, dyeta pożywna niepodniecająca.

W ostatnich czasach polecają, zwłaszcza Francuzi, hypnozę i Suggestyę, jako czynniki lecznicze przy hysteryi.

Podczas napadu hysterycznego raptowne zlanie wodą twarzy, silny prąd elektryczny, chłodna kąpiel, Chloral w lewatywie lub na wewnątrz. W razie bezsenności Sulphonal 1—2 grm. lub Chloralamid 2—3 grm. na noc.

455. *Sulfonali 1—2·00,*
Dtr. tal. dos. 6.
S. Na noc proszek, popić znaczniejszą ilością herbaty lub rosołu.

456. *Amylen hydrat. 5·00,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup aurant. 10·00.
S. na noc połowę.

Ichthyosis.

Usunięcie twardych blaszek przyskórkowych zapomocą tłuszczów (oliwa, tran) maści Wilkinsona, którą się na noc naciera razem z mydłem szarem, a rano się zmywa. Kaposi chwali bardzo 5% maść naftolową, którą się 1—2 razy dziennie naciera, a co 2-gi dzień mydłem naftolowem zmywa. Skoro skóra pod wpływem tych środków stanie się podatną i gładką, staramy się utrzymać ją w tym stanie, przez kąpiele i wcieranie tłuszczów obojętnych. Na wewnątrz podaje się chinin, żelazo, arszenik, Pilocarpin.

Icterus.

Leczenie powinno być przedewszystkiem zastosowane do przyczyny cierpienia, (vide Catarrhus gastro-duodenalis, Cholelithiasis, Cirrhosis hepatis, Carcinoma hepatis etc.) Z resztą leczenie przypadowe, w razie bólów w okolicy wątroby, okład ciepły i wstrzykiwania podskórne morfiny.

Swędzenie skóry łagodzą ciepłe kąpiele i zmywanie 2% kwasem karbolowym.

Dyeta przeważnie mleczna i rosołowa, (unikać mięsa).

W nowszych czasach używano z dobrym skutkiem wlewania zimnej wody w 1-szym dniu na 12—13° R., w 2-gim 15—16° 3 i 4-go dnia 18—20°, w ilości 1—2 litrów. U dzieci również tak-

samo, płynu jednak nie więcej jak jeden litr.

Ileus.

Jeżeli przyczyną niedrożności jelit jest zwężlenie, okręcenie, uwiązgnięta przepuklina, nie wiele można się spodziewać z leczenia środkami wewnętrznemi, należy przystąpić do zabiegu operacyjnego, przedtem jednak należy przez podawanie przetworów makowca uspokoić gwałtowne ruchy jelit i zapomocą dużych lewatyw próbować przywrócić drożność. Gdy powodem niedrożności jelit jest uwiązgnięta przepuklina, należy starać się ją odprowadzić (vide Hernia incarcerata). Jeżeli niedrożność jelit pochodzi z wgłobienia, udaje się często zapomocą przetworów makowca i lewatyw drożność przywrócić. W nowszych czasach polecają prócz tego, wypróżnienie żołądka zapomocą aspiratora żołądkowego.

Gdy te środki nie skutkują, nie należy długo zwlekać z zabiegiem operacyjnym.

Gdy przyczyną cierpienia jest zaparcie kału, a niema objawów zadraznienia otrzewnej, należy podawać środki przeczyszczające w dużych dawkach, w razie przeciwnym lub, gdy środki czyszczące nie skutkują, przetwory makowca, okład lodowy na brzuch, kawałki lodu do połykania, zresztą leczenie przypadowe.

Impetigo vide: Eczema faciei impetiginosum.

Influenza.

W czasie epidemii zapobiegawczo brać po 0·25 chininy. Gdy choroba wybuchnie, środek przeczyszczający (Calomel 0·50 pro dosi, dzieciom 0.05—0·10). Dalej leczenie objawów, środki przeciwgorączkowe. Chinina, Antipyryn, szczególnie, gdy bóle głowy zbyt silne. Natr salicylicum (zwłaszcza dzieciom).

Przeciw nieżytom oskrzeli Inf. Ipec. cum Natro et Codeina.

Starcom zaraz podać wina i środki wzmacniające.

Insolatio

Zdjęcie sukien, ochładzanie ciała, tryskanie zimną wodą. Po ocuceniu duże ilości kawy, herbaty. Kąpiel. W razie zapadu, sztuczne oddychanie, amoniak do wąchania.

Intermittens.

W czasie napadu leżenie w łóżku. Podczas dreszczu, ogrzewanie, wśród gorączki chłodzenie. Przed napadem wiadomym, na 5 godzin chinina.

Częste napady wymagają zmiany miejscowości, unikania surowych owoców.

457. *Chinin muriatici 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. V.
S. Przed napadem proszek.

Przez kilka dni chociażby napad się nie powtórzył, rano i wieczór po proszku.

Jeżeli chory chininę wymiotuje, można ją dać w lewatywie z krochmalem lub:

458. *Chinini muriat. 0·50,*
Glycerin.
Aqu. dest. āā. 2·00,
(Disp. sine acido).
S. Wstrzyknąć pod skórę.

Przy dłuższem trwaniu:

459. *Decoct. cort. chinae*
e 10·00 ad 180·00,
Sol. arsen. Fovleri 1·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. 4 łyżki dziennie.

460. *Sol. arsen. Fovleri 5·00,*
Trac. chinae comp. 15·00.
S. Rano i wieczór po 5 kropli. postępować co dzień o jednę kroplę, aż do 20-tu.

Dzieciom:
Chinini muriat. 0·30—0·50.
Jeżeli wymiotują dać w lewatywie lub czopkach.

461. *Chinin muriatici 0·25,*
Butyri Cacao 0·50,
Mf. supposit dtur. tal. N. IV.
S. Przed napadem na 3 godz. czopek, a później, po jednym przez kilka dni.

462. *Chinin tannici*
Sacchari āā. 2·00,
Mfp. div. in dos. N. VI.
DS. 3 proszki dziennie, co godzinę jeden.

463. *Chinini muriat. 0·50,*
Acid. tartar. 0·30,
Syrup simpl. 60·00.
DS. 2 lub 3 łyżeczki w małej ilości czarnej kawy parę razy dziennie.

464. *Trae Helianthi 1·00,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. 3 razy dziennie po 10—20 kropli.

465. *Sol. arsen. Pearsoni*
Trae chinae āā. 5·00.
MDS. 3 razy dziennie po 2—3 kropli.

Intertrigo.

Utrzymywanie czystości skóry i przed zamoczeniem chronić.
Dzieciom tłustym pudrować we fałdach skóry.

466. *Acidi Salicyl. 0·50,*
Alum. plumosi
Amyli āā. 25·00.
Mfp. S. Puder.

467. *Kali sozojodolici 5·00,*
Talci 50·00.
Mfp. S. Puder.

Zakładać we fałdy skóry płatki posmarowane jedną z poniżej podanych maści. Kąpiele letnie na 26° z dodatkiem otrąb lub Bolus alba (50—100).
W przypadkach uporczywych z dodatkiem Sublimatu (0·50).
Na częściach płciowych i odbytnicy pędzlowanie Sublimatem (0·50:100 aquae).

468. *Acidi borici 0·50,*
Lanolin 50·00,
Vaselin 10·00.
Mf. ungu. S. Przed posmarowaniem oczyścić skórę.

469. *Acidi salicyl. 0·20,*
Lanolin 20·00.
Mf. Unguentum.

470. *Ichtyoli 0·30,*
Lanolin 30·00.
Mf. Unguentum.

471. *Cocain oleinici 0·50,*
Lanolin 18·00,
Ol. olivar. 2·00.
Mf. Ungu. S. W razie silnego świądu posmarować.

Przed smarowaniem maści oczyścić skórę z resztek proszków lub maści, maść 2 razy dziennie nakładać.
Do zmywań.

472. *Aqu. Plumbi*
Aqu. boric. 5% āā. 100·00.
DS. Zewnętrznie.

Iritis.

Zapalenie tęczówki występuje w następujących formach: Iritis plastica, serosa, suppurativa, lub forma mieszana z dwóch poprzednich.
Leczenie jest następujące:
1) Zapuszczanie atropinu z początku co 2 godziny, aż osiągnie się maxymalne rozszerzenie źrenicy, a obecne tylne przyczepiny ulegną rozerwaniu.
Przy Iritis plastica, dobrze jest zapuszczać atropin z Cocainą w celu rozerwania synechii, potem zaś sam atropin, który w dalszym przebiegu choroby 3 razy dziennie zapuszczać należy, a po ustąpieniu choroby jeszcze przez 3 tygodnie raz dziennie.
Iritis serosa wymaga od początku tylko 2 rązy dziennie as

tropinu i badania napięcia ocznego.

2) Ciemny pokój, lekko przeczyszczające środki, przebywanie dużo w łóżku, lekkie wieczorne poty.

W razie bólów w nocy, injekcya morfiny w skroń.

3) Ciepłe okłady wilgotne z mąki siemienia lnianego, robione przez cały dzień, wpływają leczące na chorobę i kojące na bóle; wcieranie maści belladonowej w skroń co 2 godziny w razie bólów.

4) Uwzględnienie przyczyny: Syfilis, wcieranie Ungu. cin. systematycznie przeprowadzone. Rheum, Natr salicylicum wewnętrznie; diabetes: sól karlsbadzka; przy zołzach: jod.

Jeżeli źrenica mimo energicznego atropinizowania rozszerzyć się nie chce, postawić na skroń 4—5 pijawek.

473. *Atropini sulph. 0.05,*
Cocaini muriat. 0'10,
Aqu. dest. 5'00.
MDS. Atropina do oka. Zakraplacz.

474. *Atropini sulph. 0'05,*
Aqu. dest. 5'00.
DS. Atropina do oka.

475. *Morphii muriat. 0'10,*
Aqu. dest. 10'00.
DS. Morfina 1% do injekcyj podskórnych — do rąk lekarza.

476. *Ung. hydrarg. cin. 15'00,*
Extr. belladonnae 2'00.
MDS. Maść belladonowa na czoło.

477. *Ung. hydrarg. cin. 30'00,*
Div. in p. aequ. N. X.
DS. Szara maść do wcierań.

478. *Kali chlorici 10'00,*
Aqu. dest. 500'00.
DS. Płukanie do ust.

479. *Natri salicyl. 10'00,*
Aqu. dest. 200'00.
DS. 2 łyżki dziennie.

480. *Natri jodati 8'00,*
Aqu. dest. 200'00.
D. in v. n.
DS. 2 łyżki dziennie.

481. *Farinae sem. Lini 100'00.*
DS. Mączka do okładów.

Dla dzieci:

482. *Natr. jodati 4'00,*
Aqu. dest. 200'00.
D. in v. n.
DS. 2 łyżeczki dziennie z mlekiem słodkiem.

Ischias.

Przyczynę wynaleść i takową usunąć.

Jeżeli na tle malaryi, to chininę, arsen; jeżeli wskutek zaziębienia: kąpiele ciepłe, łaźnia parowa, leżenie w łóżku, ciepłe utrzymywanie nóg, środki odwodzące, wzdłuż nerwu kulszowego, jak: suche bańki, Tinct jodi, synapizma, vesicatoria, obok tego massage, prąd elektryczny stały (anoda na miejsce bolesne), rozpylanie eteru przyrządem Richardsona, na wewnątrz antipi ynę, Natr. Salicylicum, phenacetynę, antifebrinę, salol, betol, kali jodatum w dawkach kilkagramowych dziennie.

W razie silnych bólów injekcye morfiny. Można też wstrzykiwać:

483. *Acid. hyperosmici 0'10,*
Aqu. dest. 10'00.
S. 1/4 strzykawki Prawatza.

Jeżeli neuralgia się zmniejszy i chorego można wysłać do kąpiel to: Swoszowice, Krzeszowice, Lubień, Cieplice czeskie, Trenczyn, Piszczany, Busk.

W przypadkach ciężkich uciec się można do naciągania nerwu.

484. *Antipyrin.*
Chinini muriat. āā. 0'50.
S. 3 proszki dziennie.

485. *Betoli 3·00—5·00,*
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 4 proszki dziennie.

486. *Salol 0·50—1·00,*
Sacchari 0·25,
Dtr. in capsul. amylac.
S. 3 proszki dziennie.

Kephalhaematoma.

Pokryciem z waty chronić guz od urazów. Nie robić nacięć, tylko w razie ropienia.

Keratitis.

1) Zapalenie rogówki ropne (Keratitis suppurativa).

W lżejszych przypadkach leczenie ambulatoryjne: Przepłukanie raz dziennie worka spojówkowego roztworem sublimatu 1:5000·00 zasypanie drobno-miałkiego jodoformu i założenie opaski. Procedurę tę powtarzać co dzień, aż do zupełnego wyleczenia.

W cięższych przypadkach przepłukiwania sublimatem co 2 godziny, jodoform, atropin 1% kilka razy dziennie i ciepłe wilgotne okłady z siemienia lnianego (zob. Iritis) na noc opaska, ciemny pokój i łóżko.

Skoro powyższe leczenie zawodzi, wypalenie części rogówki naciekłych ropą, a więc żółtawo zabarwionych, galwano- lub termokauterem, lub też keratotomia Saemischa. Po wyleczeniu należy dłuższy czas jeszcze nosić opaskę.

W razie obecności ciała obcego w rogówce, wydobycie tegoż bezzwłoczne.

2) Zapalen. rogówki miąższowe (Keratitis parenhymatosa diffusa).

W okresie 1-szym progressyi (zaćmienia zwiększają się, nastrzykanie rząskowe, powierzchnia rogówki jakby drobno pokłuta, światłowstręt i łzawienie) nie można używać środków drażniących i jedynie ciemne, dymne okulary litera C., zapuszczanie atropinu 3 razy dziennie (zob. Iritis), zasypywanie bardzo małej ilości jodoformu raz dziennie. Zakazać pracy oczyma, ograniczenie ilości światła, jednak nie zamykanie w ciemnym pokoju. Jod wewnętrznie lub w razie nabytej kiły wcieranie Ungu. ciner. à 3·00 (zob. Iritis) są wskazane, a przy tem jak najlepsze łatwo strawne a niepodniecające odżywianie.

W okresie 2-gim (objawy zadrażnienia i zaczerwienienia oka zupełnie ustąpiły, zaćmienie rogówki od obwodu zaczyna ustępować, rogówka na powierzchni gładka) przejść należy do środków lekko drażniących, raz dziennie zaczynając od Calomelu i zmieniając co jakiś czas (zob. Maculae corneae).

3) Keratitis phlyictenulosa (zob. Conjunct. phlyctenulosa).

Zapalenie rogówki występujące, jako następstwo cierpienia spojówek (Trachoma, Phlycteny, Ulcus corneae catarrhalis, Blenorrhoea) wymagają głównie przyczynowego leczenia i są w odnośnych rozdziałach uwzględnione.

Laryngitis acuta.

Pobyt w dobrze przewietrzanem mieszkaniu, najmniej mówić, co 6 godzin okład wysychający. Środki napotne (herbata lipowa, lemoniada). Woda Szczawnicka, Selterska z mlekiem. W celu zmiejszenia kaszlu narcotica. W razie silniejszego zapalenia środki przeczyszczające, okłady lodowe, pigułki z lodu, synapizm na szyję.

487. *Dct. alth. e 10·00 ad 200·00,*
Morphii mur. 0·05,
Syrup Sacchari 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

488. *Natri benzoic. 15·00,*
Syrup terebinth. 50·00.
Syrup tolutan. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

489. *Sal. ammoniaci 5·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Do inhalacyi.

490. *Natri borici 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Do inhalacyi.

491. *Natri bicarb.*
Natr. chlorat. āā. 5·00,
Aqu. dest. 500·00.
S. Do inhalacyi.

492. *Aqu. lauroc. 5·00,*
Spir. vini rctf. 50·00—100·00.
S. Łyżeczkę do inhalacyi.

493. *Acid. carbol. 0·50—1·00,*
Cocain hydrochl. 0·25,
Glycerin 50·00,
Aq. 450·00.
S. Do inhalacyi 3 razy dzien. U dzieci zob. Pseudocroup.

Laryngitis chronica.

Wzbronić nadużywania głosu, wychodzenia wśród niepogody, palenia tytoniu, używania napojów wyskokowych. Polecić w razie zołzów kąpiele słone (w domu), pobyt w okolicach górzystych i lesistych, zwłaszcza gruźliczym, a również picie mleka, żętycy, kefiru.

Otyłym zalecić picie wody Karlsbadzkiej, Marienbadzkiej.

W razie podrażnienia do kaszlu, duszności: narcotica.

494. *Ammon. muriat.*
Succi liquir āā. 5·00,
Aqu. dest. 120·00,
Morph. mur. 0·03.
S. Co 2 godz. łyżkę.

495. *Zinci sulphur. 1·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Inhalatio.

496. *Alumin crudi 5·00.*
Aqu. dest. 500·00.
S. Inhalatio.

497. *Tannin. 3·00—5·00,*
Spir. vini rctf. 50·00,
Aqu. dest. 500·00.
S. Inhalatio.

498. *Ol. Juniperi*
Ol. Terebinth. āā. 10·00.
S. Po 10—20 kropli do inhalacyi.

499. *Ol. pini pumilion.*
Ol. juniperi āā. 10·00.
S. Po 10—20 kropli do wziewania.

Do wdmuchiwania:

Alum. crud.
Tannin. pur.

Pędzlowania:

500. *Argent. nitr. 1·00—5·00,*
Aqu. dest. 50·00.
S. Do Pędzlowania.

501. *Zinci sulphur. 2·00,*
Aqu. dest. 20·00.
S. Do pędzlowań.

502. *Jodi puri 0·50,*
Kali jod. 1·00,
Glycerin 50·00.
S. Do pędzlowań.

Laryngitis crouposa.

W początku nieżytu, czem się dławiec rozpoczyna, dać dziecko do łóżka i stosować środki wykrztuśne, w połączeniu z Kali chloricum, Kali carbonicum. W celu zachowania sił dziecka dać pożywną dyetę — skrobane mięso, jaja, winną polewkę, mleko z herbatą, cognakiem.

Nie używać ani upustu krwi, ani pijawek, pryszczydeł, ani środków wymiotnych! Lekkie środki przeczyszczające.

Aby zapobiedz wytwarzaniu się błon, zimne okłady na szyję, połykanie lodu lub lodów. Inhalacye z aparatu Siegla, jużto z wody wapiennej, jużto z podanych niżej środków, z początku co 3 godziny.

Obok tego improwizowana parówka t. j. okrywa się pewną małą przestrzeń pokoju prześcieradłami szczelnie. W takiej budce trzyma ktoś dziecko, aby wdychało parę, zrobioną przez puszczanie rozpalonego żelaza do wody w naczyniu na podłodze stojącym — powtórzyć parę razy dziennie.

W celu pobudzenia do rychlejszego odrywania się błon, robi się wcierania z szaruchy 3 razy dziennie, a to można połączyć z miesieniem krtani. Podawanie dużo napojów. Inhalacye częste, w pokoju utrzymywać dużo pary.

W razie silnej gorączki chinina, po 0·20—0·30 jużto w proszkach, w roczczynie do wewnątrz, jużto w lewatywie, dawszy poprzednio lewatywę odczyszczającą. Gdy występują objawy ścieśnienia krtani, (stenosis) przyczem i błony zaczynają się odrywać, dawać środki wykrztuśne.

W razie upadku sił: wino, cognac, czarna kawa z rumem, kamfora. Jeżeli przy wdechu i wydechu słychać rzężenia z odrywających się błon, wtenczas można dać środek wymiotny.

Gdy się jednak ścieśnienie krtani wzmaga, występuje zapadanie dołków nadobojczykowych, zaciąganie się dołka podsercowego, bezgłos i napady duszności — nie zwlekać z wykonaniem Tracheotomii lub intubacyi.

503. *Inf. ipecac. e 0·20 ad 80·00,*
Kali chlorici 1·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

504. *Ungu. hydrgr. ciner.*
Lanolin āā. 6·00,
Mfung. div. in dos. N. VI.
S. 3 razy dnia po jednej sztuce wetrzeć w szyję.

505. *Ammon. muriatici 1·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Do inhalacyi.

506. *Acidi lactici 2·00,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Do inhalacyi.

507. *Sublim. corrosivi 0·05,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Do inhalacyi.

Używa się również do inhalacyi:

Kali chlorici 2%, Acid. borici 2%, Resorcini 1%.

508. *Infus. ipecac. e 0·20 ad 100·00,*
Pilocarp. muriat. 0·01,
Syr. Rubi idaei 15·00.
MDS. Co pół godziny łyżeczkę.

509. *Inf. Senegae e 3·00 ad 80·00,*
Liquor amon. anisati 1·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

510. *Inf. ipecac.*
e. 1·00 ad 50·00,
Tart. emetic. 0·05,
Syrup rubid. 10·00.
MDS. Co 5 minut łyżeczkę aż do wymiot.

Leukaemia.

Przyczyna niewiadoma. Leczenie prawie zawsze bez skutku.

Podawać należy chininę z żelazem, lub z dodatkiem arszeniku. Po dłuższym użyciu zmienić na ol. eucalyptusowy i piperynę, lub polecić pić wodę Levico lub Rencegno.

Próbowano robić wstrzykiwania do miąższu śledziony.

Ergotyny 0·50—1·0, lub Sol. arsen. Fovleri. Żywić chorego forsownie, pobyt na świeżem powietrzu, mierny ruch, zresztą leczenie symptomatyczne.

511. *Piperini 5·00,*
Ol. eucalypti e foliis rec. 10·00,
Chinin muriat. 4·00,
Extr. et pulv. liquir q. s. ut f. pil. N. 100.
S. 4—8 pigułek dziennie.

512. *Trae eucalypti 50·00.*
DS. 2—3 łyżeczki na dzień.

Lichen scrophulosorum.

Poprawienie odżywienia, pobyt na świeżem powietrzu, suche mieszkanie, wewnętrznie tran.

513. *Jodi puri 0·10,*
Olei jecoris aselli 150·00.
MDS. Rano i wieczór łyżkę.

W celu szybszego ustąpienia wysypki, naciera się skórę 2—3 razy dziennie tranem i układa się pacyenta między kocami wełnianymi.

Lichen ruber.

Jedynym środkiem usuwającym tę chorobę jest arszenik, który należy podawać przez 6—9 miesięcy, by zapobiedz nawrotowi choroby.

514. *Pillularum arsenic. asiaticarum Hebrae N. 100.*
DS. Z początku 3 pigułki dziennie, co 4-ty dzień podwyższa się dawkę dzienną o jedną pigułkę, dochodząc do 8 nawet do 10 dziennie, trzymamy się tej ilości dotąd, dopóki sprawa w znaczniejszej części nie ustąpi, następnie schodzi się do 6 pigułek dziennie, które się przez 3—4 miesięcy używa.

Szybciej działają lecz od recydywy nie zabezpieczają:

515. *Solut. arsen. Fovleri 4·00,*
Aqu. dest. 20·00,
Acid. carbolici 0·40.
DS. Co 2-gi dzień wstrzyknąć całą strzykawkę Prawaza — Unna podaje maść, którą się 2 razy dziennie wciera:

516. *Sublimati corrosivi 0·10,*
Acid. carbol. 2·00,
Unguenti Hebrae 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

W razie swędzenia używa się kąpieli siarczanych, sodowych i naciera się skórę płynem:

517. *Acid. salicyl. 2·00,*
Spirit. vini gallici 100·00,
Glycerini 6·00.
Następnie posypuje się pudrem.

Lupus vulgaris.

Dopóki lupus występuje w formie plam lub guzków odosobnionych wystarcza wypalenie c. nitrate argenti in substantia, guziczek przebija się aż do tkanki łącznej zdrowej.

Jeżeli już są wystające rozleglejsze nacieki: wyłyżeczkowanie i wypalenie Pacquelinem, lub gdy naciek bardzo znaczny, przykłada się przez 8—10 dni maść pyrogallusową 10%, tak, by maść dniem i nocą stykała się z naciekiem, lub używa się emplastrum hydrargyri.

Injekcye limfy Kocha z początku w ilości (0·001). Chory musi być w tym razie pod ścisłą obserwacyą lekarza.

Lupus erythematosus.

Poprawienie odżywienia (tran, żelazo, arszenik).

Miejscowo: zmywanie codzienne c. spiritu saponato kalino, na noc emplastrum hydrargyri.

Lymphangioitis.

Usunięcie przyczyny (otwarcie ropnia, oczyszczenie rany pierwotnej, zdjęcie strupa, pod którym się ropa zatrzymuje i t. p.). Na część zajętą chorobą, okłady wysychające z octanu glinowego. Dyeta pożywna, wyskok w znaczniejszej ilości.

518. *Alum. crud. 40·00,*
Plumb. acet. 70·00,
Aqu. dest. 600·00.
Filtra!

S. Do okładów.

Lymphoma.

W pierwszym rzędzie leczenie przyczynowe (scrophulosis, pseudoleukaemia i t. p.).

Na zewnątrz z początku wypada stosować maść jodową a w razie nieskuteczności tejże, zwłaszcza jeżeli gruczoły okazują dążność do ropienia, najlepiej takowe wyłuszczyć lub wyskrobać ostrą łyżką. W przypadkach t. zw. lymphoma malignum najskuteczniejszem jest leczenie zapomocą przetworów arsenu.

Na wewnątrz należy podawać Sol. arsen. Fovleri lub wody arsen zawierające (Roncegno, Levico, Srebrenica), do miąższu zaś gruczołów wstrzykiwać codziennie po kilka kropli Sol. arsen. Fovleri. W niektórych przypadkach, w których arsen zawodzi, działają bardzo dobrze wstrzykiwania kwasu nadosmowego.

519. *Sol. ars. Fowleri*
Trae. ferr. pom. āā. 10·00.

S. Codziennie przed obiadem od 2 kropli poczawszy o 2 krople wzmagać dawkę aż do 50 a potem znów o 2 krople codziennie zmniejszać.

520. *Sol. ars. Fowleri 10·00.*

S. Do wstrzykiwań.

521. *Ac. hyperosmic. 0·10.*
Aqu. dest. 10·00,
D. in vitro nigro.

S. Do wstrzykiwań.

522. *Jodol 5·00,*
Vaselin 50·00.

Mf. ungu. S. Maść.

Lyssa.

Rany nie wysysać! Wyciąć okolicę miejsca ukąszonego, przyżegać rozpalonem żelazem lub kali caustic., lub acid. carbol. pur., oraz dobrze opatrzyć. Gdy wścieklizna wybuchnie, można próbować wstrzyknięcia Curary.

523. *Curare 0·20,*
Aqu. dest. 5·00,
Acid. mur. gttam.

MDS. Na 5 wstrzyknięć.

Chloral, morfina podskórnie użyta, chloroformowanie służą do uspokojenia.

Maculae corneae.

Plamki rogówkowe są to większe lub mniejsze zaćmienia po przebytem zapaleniu.

W celu wyjaśnienia stosować środki lekko drażniące (raz na dzień) zaczynając od kalomelu i zmieniać je co kilkanaście dni.

524. *Calomelanos v. h. p. et subtilliss. pulv. 10·00.*

DS. Proszek oczny, pędzelek.

525. *Praecip. flavi vel albi 0·20,*
Vasel. fl. 4·00.

DS. Maść. Wprowadzić pędzelkiem za powieki i lekko masować przez powieki palcem.

526. *Trae. Opii crocati 5·00.*

DS. Krople oczne, zakraplacz.

527. *Ol. therebint. rectif.*
Glycerini āā. 5·00.

MDS. Krople oczne (środek Dondersa).

Malleus.

Zmianę pierwotną wycina się i wypala kwasem azotowym, przy nacieku miękkim stosuje się szaruchę i okłady ciepłe z płynu Burowa, jeżeli naciek zbity robi się głębokie nacięcia. Na wewnątrz spore ilości alkoholu, chinina.

Mania

Odosobnienie chorego, spokój bowiem zabezpiecza chorego i otoczenie. Dyeta pożywna mięsna.

Tylko w razie silnego podrażnienia mózgu (zrywań, zgrzytania zębami, przy zwężeniu źrenic) można stawiać pijawki i podać środki przeczyszczające. Kąpiel, lodowe okłady. Jeżeli przeważa podrażnienie płciowe Kali bromatum 4—10·0. Jeżeli mania skutkiem opilstwa: morfina, opium.

Przy objawach anaemii mózgu wino, piwo, chloral.

Mastitis.

Uniesienie piersi na chustce lub bandażem, okłady z liquor alum acetici, wcierać maść belladonową.

Dyeta skąpsza, środki przeczyszczające, wody gorzkie: Hunyady Janos — a silniejsze czyściće tylko wtedy, gdyby zaprzestano karmienia. Jeżeli chełbotanie wybitne: przecięcie i opatrunek aseptyczny.

Melancholia.

Największy spokój, położyć chorego do łóżka.

Czuwać aby chory sobie lub otoczeniu szkody nie zrobił. Dyeta pożywna, w razie, potrzeby sztuczne karmienie. Środki nasenne, opium, sulfonal, lotnia kąpiel 26—28 R.

528. *Sulfonal 1·00,*
Dtur. tal. dos. N. V.
S. Na noc proszek w gorącem mleku lub rosole.

Mastodynia.

Podwiązanie gruczołu, obłożywszy poprzednio watą. Wstrzykiwanie morfiny w okolicę bolesną.

529. *Chloroformii 5·00,*
Ol. camphorati 15·00,
Mf. liniment.
DS. Do wcierań.

Meningitis cerebro-spinalis epidem.

Leczenie objawów. Lód na głowę i na kark; pijawki, bańki wzdłuż kręgosłupa. Wcieranie szaruchy. Wstrzykiwanie morfiny, chloral i natrum bromatum. Natrum jodatum (1—2 gramów dziennie). Przeciw gorączce: Antipyrina, wobec obrzęku stawów acid. Salicyl.

Przeciw wymiotom pigułki lodowe, Cocain. muriatic. (1:10, po 5 kropli).

Meningitis simplex.

Zimne okłady na głowę, wcieranie szaruchy (2·00—4·00) w tyłogłowie i kark. Do wewnątrz Calomel (0·01—0·03 co godzinę), pryszczydła — starszym dzieciom i silnym można postawić pijawki. W razie drgawek chloral w lewatywach. Przeciw wymiotom pigułki lodowe. Po uspokojeniu unikać gwaru, rażącego światła; dyeta z początku ścisła, później pożywna.

Przetwory jodowe, Natrum jodatum 1% co 2 godziny łyżeczkę, wcieranie 10% maści jodoform.

Meningitis tuberculosa.

Jeżeli dzieci chudną, gruczoły obrzmiewają dawać chinę z żelazem i wcierać jod w gruczoły. Gdy choroba wybuchnie, leczenie według objawów. W pierwszych chwilach przeciw podrażnieniu mózgu natr. bromat. (1—2 grm. pro die) zimne okłady na głowę. Pokój zaciemnić. Lewatywy i środki przeczyszczające. Pokarmy podawać często w małych ilościach. Baczność na oddawanie moczu.

530. *Calomelanos 0·30—0·50,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. Co 2 godz. proszek.

531. *Kali v. Natr. jodat. 1·00*
—2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

532. *Natri bromati 1·00—2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup Sacch. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżeczki.

W razie wielkiego rozdrażnienia lub drgawek:

533. *Chloralhydrat. 1·00,*
Natri bromat. 1·00,
Aqu. dest. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

534. *Urethani 1·50,*
Natri brom. 0·50,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

535. *Jodoformii 2·00,*
Lanolin
Vaselin āā. 10·00.
Mf. ungu. DS. Wcierać na tyłogłowie.

Po obcięciu włosów przy skórze posmarowawszy przykryć cienką ceratką.

Metritis.

W przypadkach ostrego zapalenia macicy: spokojne leżenie w łóżku, u osób silnych kilka pijawek na okolicę podbrzusza, zimne okłady, worek lodowy. Scarificatio części pochwowej macicy.

Środki solne wypróżniające. W razie boleści maść:

536. *Extr. bellad. 2·00,*
Vaselini flavi 30·00.
Mf. ungu. DS. Zewnętrznie.

537. *Extr. opii aquosi 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis
suppositoria ad anum N. V.
DS. Co 3—4 godz. czopek.

Po ustaniu bolów, okłady wysychające na brzuch zamiast lodu.

W przypadkach przewlekłego zapalenia: unikanie pracy fizycznej natężającej, gwałtownego spółkowania, uregulowanie stolca (środki solne, Cascara Sagrada, Hunyady Janos).

U niedokrewnych podawanie żelaża. Jeżeli równocześnie miesiączkowanie zbyt obfite:

538. *Extr. Hydrastis Canad. fabricationis Parke et Davis*
40·00.
D. in l. guttatoria.
S. 3 razy dnia po 20 kropel.

Leczenie miejscowe: pomazywanie części pochwowej we wzierniku co 2—3 dni cum Tra jodi, albo Ichthyolem. Tampony w przypadkach świeżych.

539. *Ammon. sulpho ichthyol.*
5·00,
Glycerini 200·00.
DS. Do tamponów lub

540. *Kali jodati 5·00,*
Glycerini 100·00.
D. in v. nigro.
S. Do tamponów.

Nakłuwanie co kilka dni części pochwowej we wzierniku, massage.

W przypadkach zastarzałych Amputatio portionis vaginalis.

Nadto w porze letniej, w przypadkach świeżych, gdy powiększenie macicy znaczne, leczenie kąpielowo zdrojowe: Iwonicz, Rabka, Ciechocinek, Rymanów. W późniejszych okresach: Krynica, kąpiele morskie.

Metrorrhagia.

Dokładne wykazanie przyczyny krwotoku.

W przypadkach krwotoku poporodowego z macicy, jeżeli przyczyną złe kurczenie się tejże: nacieranie dna macicy przez powłoki brzuszne ręką, okłady zimne na brzuch, Secale cornutum przez usta, w lewatywie lub podskórnie. Wstrzykiwania gorące na 40°. Uciskanie macicy dwuręczne.

Jeżeli przyczyną są pozostałe części łożyska, błon, skrzepy: usunięcie dokładne tychże.

W przypadkach pęknięcia ujścia zewnętrznego macicy: tamowanie miejscowe krwawienia przez podwiązanie, ucisk, tamponadę, zeszycie pęknięcia.

Jeżeli przyczyną — nowotwory macicy — usunięcie tychże sposobem operacyjnym, a na razie podczas krwotoku tamponada pochwy po przestrzyknięciu tejże roztworem środka przeciwgnilnego j. n. p. 2% roztwór kw. karbol.; 1 : 2000—4000 roztwór sublimatu i t. d. Do tamponowania najlepiej użyć kulek waty oczyszczonej zamoczonej w glicerynie, pierwsze kulki owinąć gazą jodoformową.

W przypadkach gwałtownych wstrzyknięcie do jamy macicy roztworu Liquor ferri sesquichlor. strzykawką Madurowicza lub Brauna, przyczem warunek konieczny, aby kanał macicy był dostatecznie drożny, aby roztwór mógł przez szyję macicy do pochwy spływać. (Postępowanie obosiecznie ze względu na możebność dostania się roztworu do jamy brzucha).

Równocześnie zwalczanie powstającej ostrej niedokrewności: ułożenie spokojne, poziome, ciepłe okłady na głowę, chłodne napoje, wino, kawa czarna, cognac, rum, Tinct, cinam, Tra ferri acet. aeth. Wstrzykiwania podskórne eteru, ol. camphoratum, wstrzykiwania podskórne większych ilości roztworu soli kuchennej 0·6 : 1000; lewatywy z tegoż roztworu.

Bandaże na kończyny, ucisk na tętnicę główną przez powłoki brzuszne.

Migraena.

Uwzględnić: ogólne osłabienie, choroby nerwów, chor. narządów trawienia, zboczenia płciowe. W czasie napadu spokój. Masowanie czoła i skroni (można użyć maści z mentholem lub cocainą). Smarowanie pręcikiem z mentholu.

541. *Chinin. muriat. 0·25,*
Coffeini natro salic. 0·10,
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. W czasie napadu co godzinę proszek (użyć 2 lub 3).

542. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Jak wyżej.

543. *Phenacetin 0·50,*
Chinin. 0·20,
Mfp. dtr. tal. dos. N. 10.
S. Jak wyżej.

544. *Natri Salicyl. 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Jak wyżej.

545. *Coffeini citrici 1·00,*
Phenacetin 2·00,
Sacchari 1·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. Co 2 godziny proszek.

Podskórne zastrzyknięcie Ergotyny (Bombellon) 0·25. Chloralhydrat 1—2 gram. w lewatywie.

Do dalszego leczenia można użyć:

546. *Chinin. muriat. 5·00,*
Pulv. fol. digital. 1·50,
Extr. gent. et pulv. q. s.
f. pil. N. 30.
DS. Na noc pigułkę.

547. *Solut. arsen. Fovleri 5·00,*
Trae ferri pomat. 10·00.
MDS. Rano i wieczór po 5 do 10 kropli.

548. *Ammon. bromati 1·00,*
Kali bromati
Natri bromati āā. 2·00,
Aqu. dest. 180·00,
Syr. aurant. 20·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę.

Morbili. Odra, Kur.

Niemowlęta i chorowite dzieci oddzielić. Jeżeli przebieg prawidłowy nie trzeba uciekać się do lekarstw. Pokój ostrożnie przewietrzać, ciepłota od 15—16° R. okrycie średnio ciepłe, lekkie przysłonięcie okien, jeżeli jest światłowstręt.

Dyeta w czasie gorączki ścisła, po jej przebyciu pożywna, za napój lekkie kwaski, lub wody (szczawy alkaliczne). Dopóki trwa łuszczenie nie wypuszczać dzieci z łóżka mniej więcej 8—14 dni nie wypuszczać z pokoju, zwłaszcza, gdy są objawy nieżytu.

Przeciw nieżytowi spojówek wystarczają przemywania 2% kw. borowego. Silny świąd uspakaja się nacieraniem tłuszczami. Silny kaszel wymaga podania naparu ipecac. ze środkami narkotycznemi, wziewania pary wodnej, napoje ciepłe, odwar ślazu i t. p. W razie biegunki dyeta i opium.

Wysokie gorączki i majaczenia, uśmierzać zimnemi okładami na głowę. Chinina — antipyryna, Natr. salicylicum.

Wśród upadku sił, stygnięcia kończyn: wino, cognac, camphora, Acid. benzoicum.

Przeciw drgawkom: Chloral w lewatywach (0·50:50) kali bromatum (2:100) co godzinę łyżeczkę.

Jeżeli gorączka przewleka się ponad 4 dni, zwrócić uwagę na przełyk, uszy i nerki.

Powikłania: błonica, dławiec, nieżyt oskrzeli, zapalenie płuc, leczyć według wskazówek odpowiednio podanych.

549. *Codeini phosphor. 0·02,*
Linctus gummosi 50·00,
Syrup Altheae 30·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę w razie silnego kaszlu.

550. *Infus. ipecac. e 0·20 ad 100·00,*
Tinct. laudani gtts. duas.
Liquor ammon. anisat. 1·00,
Syrup althae 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

Morbus Basedowi.

Regularne, hygieniczne życie, unikanie zmęczenia fizycznego i umysłowego, wstrzymanie się od nadużywania a nawet od picia alkoholików, herbaty, kawy, nadmiernego palenia. Pobyt na świeżem powietrzu, zwłaszcza w górach lub nad morzem.

Na okolicę serca okład zimny lub lód, zwłaszcza podczas silniejszej akcyi serca, oraz digitalis lub strophantus w miernych dawkach.

U chorych osłabionych, anemicznych: żelazo, chinina, arsen, procedury wodoleczniczo, obok systematycznego stosowania prądu galwanicznego na sympaticus (ganglion supremum i processus mastoidei).

Przetwory bromowe i nervina, woda Levico Roncegno, Żegiestow, Krynica, Elster, Francensbad.

Morbus Brighti.

Jeżeli mamy do czynienia z ostrym Morb. Brighti, to chory powinien bezwarunkowo leżeć w łóżku, w jednostajnej ciepłej temperaturze. Dyeta złożo-

na z mleka, kleików, rosołów, lekkich zupek, trochę kaszki, lub ryżu w mleku. Do picia wodę selterską, bilińską, gieshübelską, ubogim zaś zwykłą wodę z dodatkiem cytryny lub kwasku, uważać przytem by stolce były regularne.

Na okolicę nerek stawiać bańki suche, nawet cięte lub pijawki, jeżeli mocz bardzo krwawy i zawiera wiele białka.

Jeżeli opuchliny są znaczne, to polecić kąpiele gorące zaczynając od 28° R. do 30° i 32° R. po 15—45 minut, ze zlewaniami na głowę, następnie zawija się chorego w koce na 1—2 godzin, żeby się dobrze pocił. Jeżeli chory czuje się w kąpieli bardzo osłabionym, dać można kieliszek wina. Albo też urządza się choremu w łóżku sztuczną parówkę za pomocą przyrządu opalanego spirytusem. Obok tego można dawać mierne dawki cardiaców, jak digitalis, strophantus lub coffein dla połączenia działania napotnego z moczopędnem. Wstrzykuje się też pilocarpinę po 0·01—0·02 na dawkę, uważając jednak czy nie nastąpi zapad. Obok napotnych i moczopędnych polecają silne środki przeczyszczające jak colocynth, Jalapa, gumi gutti, Rheum.

W razie przypadów mocznicowych, kąpiel gorąca ze zlewaniami zimnemi, silny laxans, podskórnie eter lub kamfora, albo też do lewatywy Hydras chlorali 2—3 gramów lub Acid. benzoicum po 0·3 co 2—3 godziny. Zob. Uraemia.

Jeżeli okres przewlekły, chory nie koniecznie ma leżeć w łóżku, zwłaszcza jeżeli opuchliny nieznaczne.

Dyeta przeważnie mleczna, 2—4 litry mleka, jaja, mięso, jarzyny, żadnych alkoholików i korzeni.

Do picia wody: Bilińska, Giesshübel lub woda z kwaskami. Unikać zmęczenia fizycznego, odziewać się ciepło, nie narażać się na niepogodę i zmiany temperatury.

Choremu należy polecić mierne dawki tanniny lub Plumb acet, Ferr. sesquichloratum obok ciepłych kąpieli, mniej energicznie stosowanych jak w okresie ostrym i zawijania w koce. Nadto podawać diuretica: Coffein 1·0—1·50 p. die, theobrominum w tych samych dawkach, digitalis, adon. vernalis z dodatkiem Liqu. kali acet. 15—20 na 200. W razie zaparcia stolca, środki przeczyszczające.

Morbus maculosus Verlhofii.

Lekka pożywna dyeta, spokój w łóżku, kwaśne napoje (kawa, herbata wzbronione). (Leczenie krwotoków zob. Epistaxis, Haematemesis).

551. *Dct. Chinae reg. e. 10·00*
ad 180·00,
Acid. sulphur. dil. 3·00,
Syrup s. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

552. *Extr. secal. corn. 1·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syr. sacch. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Morphinismus.

Najlepszą metodą, powolne odzwyczajanie, z początku do połowy lub trzeciej części, później w przeciągu 10—20 dni zejść do 0 morfiny, w końcu wstrzykiwać Aq. destil., dając natomiast cokolwiek morfiny do wewnątrz, lub małe wstrzyknięcia Codein hydrohl. lub extr. opii aqu.

Dobre żywienie, mleko z cognakiem, mocne wina, kąpiel 28° R.

Przeciwko bezsenności brom z makowcem, Amylenhydrat, Hypnon, unikać Chloralu.

Wpływ moralny, usunięcie powodów, jakie doprowadziły do Morf., chronić od powtórzenia się choroby.

Przeciwskazanie do odzwyczajania morfiny stanowi tylko bolesna ciężka choroba, gdzie morfina mniej szkodzi.

Morpiones zob. **pedic. pubis.**

Mydriasis (rozszerzenie źrenicy).

Towarzyszy zwykle porażeniu accomodacyi; przyczyny, prognoza i leczenie takieżsame, jak przy paralisis accomodationis.

Myelitis.

W ostrej:

Ułożenie chorego równo w łóżku, najlepiej na poduszkach powietrznych. Bańki cięte lub pijawki w samym początku choroby, po tem Tra. jodi, wcierki z Ung. cinereum 3—4 grm. p. die i jednocześnie kali jodatum, jeżeli była lues, a nawet jako środek przeciwzapalny.

Uważać przy tem na ślinotok, lodowe okłady na stos pacierzowy. Równocześnie silne środki przeczyszczające: Kalomel, Jalapa, Senna. Uważać na odleżyny, na zatrzymanie moczu.

W przewlekłej formie:

Kąpiele ciepłe, wyjazd do Cieplic, Gasteinu, Trenczyna, Wildbadu, Swoszowic, Piszczan, Lubienia itp. wód. Elektryzowania prądem stałym i faradycznym. Na wewnątrz kali jodatum z 10: 200, 2 łyżki dziennie. Arg. nitricum 0·01—0·02 w pigułkach, arsen po 0.001 lub Ergotynę po 0·10—0·50 2—3 razy dziennie (skutek jednak wątpliwy).

Myringitis.

Jeżeli ból duży 1—2 pijawek na Tragus, gdy widać tworzący się ropień, nacięcie. W razie miernego bólu wcierać w okolicę ucha:

553. *Morphii muriat. 0·30,*
Ol. hyosc. 15·00.

jako też włożyć do ucha watę napojoną kilkoma kroplami tego roztworu.

Leczenie zapalenia B., jak przy Otitis media acuta.

Nephritis zob. **Morb. Brighti.**

Nephrolithiasis.

Zalecić wody alkaliczne (Karlsbad, Vichy, Ems). Zabronić zbytniego pożywania mięsa, za to więcej jarzyn, mleka, w ogóle dużo płynów.

Napoje wyskokowe w małej ilości; kwaśne napoje i potrawy wzbronione. Mierne używanie ruchu.

Przeciw krwotokom z nerek Ergotin, Tannin. Przeciw kolce nerkowej, narcotica: Morfina, Opium, dalej Urethan 3—4·0 dziennie. Ciepłe kąpiele, bańki suche, nacieranie oliwą z chloroformem, ciepłe okłady. Wstrzykiwania morfiny.

554. *Butyl Chloral 5·00,*
Aqu. dest. 120·00,
Spir. vini rectif. 10·00,
Glycerin 2·00.
DS. 2—3 łyżek jedna po drugiej.

555. *Lithii carbon.*
Natri bicarb. āā. 0·50,
Tal. dos. N. X.
S. 3 pr. dziennie.

Neuro-retinitis (Zapalenie nerwu wzrokowego i siatkówki).

Cierpienie objawiające się jedynie podupadaniem bystrości

wzroku rozpoznawanem być może jedynie wziernikiem. Obok ograniczenia światła jużto okularami, jużto w pewnych formach zapalenia, ciemnym pokojem i zakazanie pracy, wymaga przedewszystkiem leczenia przyczynowego a więc: Syfilis (secundaria) wcierania ungu. cinereum; diabetes: Karlsbad, albuminuria: mleczna kuracya itd.

Rheuma i leukemia dają również powód do zapaleń siatkówki. Choroby mózgu sprowadzają tak zwaną tarczę zastoinową.

Neuralgia intercostalis.

Elektryzowanie, wcierania kojących maści. Wstrzykiwania morfiny lub antipyriny. Jeżeli przyczyną jest liszaj (herpes) pudrować lub smarować maścią cynkową.

556. *Chloroformii 10·00,*
Ol. hyosc. cocti
Ol. olivar. ãã. 20·00.
MDS. Do nacierań.

557. *Veratrini 0·50,*
Chloroformii 10·00,
Spiritus 50·00.
MDS. Do nacierań.

558. *Antipyrin.*
Aqu. dest. ãã. 5·00.
MDS. 1 lub 2 strzykawki wstrzyknąć w okolicę bólu.

Neuralgia trigemini, Prosopalgia.

Uwzględnić i leczyć przyczyny: anaemia, histerya, zimnica, choroby ucha, zębów itp.

Wycięcie blizny ugniatającej nerw. Leczenie przymiotu, zatrucia ołowiem.

559. *Chinin muriat. 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Jeden proszek przed napadem.

560. *Solut. arsen Fovleri 10·00.*
DS. 3 razy dziennie od 3—5 kropli po jedzeniu.

W razie bólu powstałego z przeziębienia:

561. *Natri Salicyl. 5·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

562. *Butyl chloral 2·00—3·00,*
Spir. vini rectf. 10·00,
Glycerin 20·00,
Aqu. dest. 120·00.
MDS. 3—4 łyżek na raz.
(Dawki według stopnia bólu i individualności chorego).

563. *Extr. Gelsemii fluid. 10·00.*
DS. Co $^1/_2$ godz. po 5 kropli. (Najwyżej 3 dawki).

564. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Rano i wieczór proszek.

565. *Veratrin. 0·15,*
Morphii acet. 0·10,
Ungu. cerei 10·00.
Mf. ungu. S. Wcierać w miejsca bolące.
Elektryczność, naciąganie lub wycięcie kawałka nerwu.

Noma.

Najgłówniejszym czynnikiem leczniczym jest pożywna i podniecająca dyeta.

Części zgorzelą dotknięte należy przypalić zgęszczonymi kwasami lub sześciochlorkiem żelaza, najlepiej jednak lapisem lub termokauterem.

Do opatrunku najlepiej nadaje się jodoform lub płatki waty maczane w kreolinie. Usta należy pilnie płukać, lub wymywać roztworami przeciwgnilnymi (3%) woda borowa, słaby roztwór nadmagnezianu potasowego, 3% kwas salicylowy itp. Ubytki powstałe, wymagają najczęściej po zupełnem zabliźnieniu, zabiegów plastycznych.

Obstipatio alvi habitualis.

Usunąć przyczyny cierpienia, środki lekko czyszczące, dyeta mięszana, u chorych, którzy znoszą mleko, dawać takowe w sporych ilościach.

Obok tego zabiegi hydropatyczne, mięsienie, codzienne lewatywy, wody mineralne: Karlsbad, Marienbad, Hunyady Janos.

566. *Pulv. liquir comp. 40·00.*
Co dzień na noc ½—jednej łyżeczki.

567. *Trae Rhei vinos*
Extr. fluid. Cascar. Sagr.
āā. 25·00.
DS. 2 razy dnia po ½—1-dnej łyżeczki.

568. *Extr. Aloë aquos.*
Extr. taraxaci āā. 5·00,
f. pil. N. 50.
S. Rano i wieczór po 1—2 pigułek.

569. *Trochisci compressi e Rheo*
à 0·50 N. 50.
DS. Co dzień na noc 1—3 pastylek.

570. *Trochisci compressi e Cascar. Sagrad à 0·50 N. 50.*
S. Co dzień na noc 1—3 pastylek.

571. *Sal. therm. Carolin. 100·00.*
DS. Co dzień na czczo łyżeczkę w ½ szklanki ciepłej wody.

572. *Natri bicarb.*
Magnes carbon. āā. 10·00,
Pulv. rad. Rhei 7·00.
DS. 2 razy dnia na koniec noża.

573. *Podophyllini 0·30,*
Extr. aloes
Extr. rhei āā. 3·00,
Extr. taraxaci q. s. f. pil.
N. 40.
S. Na noc 1—3 pigułek.

Przy uporczywem zaparciu, wlać przez wysoko do rectum wprowadzoną sondę: 70 gr. aster sulph. z 300 gr. Aq. foeniculi.

Dzieciom:

U osesków, zmiana mamki, odsunąć dodatki mączne, woda z cukrem lub extractem słodowym. U starszych regularne żywienie, mięszany pokarm, unikać środków rozwalniających. Lewatywy ze słonej chłodnej wody (14° R.), płynu do 1 roku 100—200 gr., starszym do 500 gr.

W razie koniecznej potrzeby, oseskom: Rheum cum magnesia 2 r. dziennie na koniec noża, starszym Aq. laxat. 2—3 łyżeczki dziennie, Trae rhei vin. 1—2 łyżeczki, opaski z chłodnej wody na noc, po poprzednim massowaniu brzucha. Ext. fluid. Cascar. Sagr., rano i wieczór po 10—15 kropli.

574. *Extr. Casc. Sagr. 5·00,*
Aqu. dest. 50·00,
Syrup zingib. 20·00.
S. Na noc łyżeczkę.

Odontalgia.

Jeżeli z powodu pruchnienia zęba i zapalenia nerwu: płukanie w celu oczyszczenia, osuszenie jamy w zębie i założenie kwasu karbol. czystego na kuleczce waty.

575. *Morphii mur. 0·03,*
Spir. vini rectif. 5·00,
Chloroformii 20·00.
MDS. Na kulce z waty włożyć do jamy zęba.

576. *Extr. opii*
Camphor. tritae
Bals. peruv. āā. 0·50,
Masticis 1·00,
Chloroformii 10·00.
S. Kuleczkę waty w tym roztczynie zmaczaną włożyć do zęba.

Periodontitis: płukanie zimną wodą, zimne okłady. Tra jodi do pędzlowania dziąsła około

chorego zęba, 1—2 razy dziennie. Jeżeli bóle się zwiększają, przejść do okładów ciepłych, płukania kojące.

577. *Decoct. altheae 200·00,*
Trae opii 2·00,
Aqu. menth. pip. 10·00.
DS. Płukanie.

Z powodu zwiotczenia dziąseł: usunąć kamień ze zębów i płukanie środkami ściągającymi.

578. *Acidi tannici 4·00,*
Spir. vini rectif. 80·00,
Bals. vitae Hofm. 20·00.
MDS. Łyżeczkę na szklankę płukania.

579. *Infus. fol. Salviae 200·00,*
Spir. cochlear.
Trae myrrhae āā. 25·00.
MDS. Woda do ust.

Jeżeli ból bez wiadomej przyczyny: antipiryn, phenacetin, Natr. salicylicum 0·75, co $^1/_2$ godz.

580. *Cocaini oleinici 1—2·00,*
Ol. olivar. 10·00.
DS. Kilka kropli ogrzanego płynu wpuścić do ucha.

Oedema glottidis.

Uważać na czystość powietrza, unikać pyłu, dymu, zakazać rozmowy. Przy nieznacznym obrzęku, można dać inhalacye z Acid. tannicum, Kali bromatum, płukanie roztworami środków ściągających lub też pędzlowanie c. Arg. nitrico (1:20) raz dziennie. Łykanie pigułek z lodu, zimne lub wysychające okłady na szyję, wcieranie szaruchy. Środki przeczyszczające oraz wymiotne. Znaczniejsze obrzęki wymagają nacięć (scarificatio) przy pomocy wziernika.

W ostateczności Tracheotomia.

Oedema pulmonum.

Leczenie głównej choroby w odpowiedni sposób.

Przy pierwszych objawach obrzęku płuc ostrego, podać środki podniecające akcyę serca jak: czarna kawa, cognac, grog, wino, kamfora, piżmo. Podskórnie wstrzyknąć eter, ol. camphoratum lub coffeinę.

Zewnętrznie położyć na piersi i łydki synapizma, rozcierać nogi i ręce, dać choremu kąpiel i zlewać głowę i piersi zimną wodą.

Jeżeli chory jest krwisty, można puścić krew, zwłaszcza w obrzęku płuc wśród spraw zapalnych.

Nadto można dać lewatywę ze środków ostrych jak: Decoct colocynt., octu, roczynu soli itp.

Jeżeli niebezpieczeństwo na razie minęło, dawać cardiaca i digitalis, coffeinę, theobrominę, Sparteinę Tra stroph. — Po tem leczyć główną chorobę i zwracać uwagę na pierwsze objawy zastoinowe.

581. *Infus. flor. arnicae*
e 15·00 ad 120·00,
Camphor. trit. 1·25,
Mucil. g. mimos. 20·00.
Mf. emulsio S. Co $^1/_2$ godziny łyżkę.

Omphalitis.

Opatrunek przeciwgnilny (salicylowy, jodoformowy) okłady z letniej wody (2%) maść salicylowa z wazeliną), ropnie wcześnie otwierać.

Onania (Masturbatio) Samogwałt.

Zapobiegać wypryskom na częściach płciowych, oxyuris; nieprzykrywać dzieci pierzaną pościelą. Wzbraniać nieobyczajnych rozmów, czytania. Ręce wśród nocy kazać trzymać na kołdrze.

Leczenie polega na wpływie moralnym, z środków ostate-

cznych w razie potrzeby, obrzezanie, względnie przypiekanie łechtaczki.

Przeciw niedokrewności przetwory chinowe, żelazo, pobyt na świeżem powietrzu, gimnastyka.

Onychia.

Po stłuczeniach okłady z Aqu. Goulardi, Liquor alum. acet. Kąpiele sublimat. (0·50 : 1000·00).

Wrastającą część paznogcia zwilża się ogrzanym 40% rozczynem potażu. Po kilku sekundach górna warstwa mięknie tak, że łatwo, ale tylko szkłem, zeskrobać można. Następnie dalej zwilżać i skrobać, dopóki nie będzie, jak cienki papier. Wówczas podnosi się tę część paznogcia szczypczykami do góry i odcina nożyczkami.

Oophoritis.

Schodzi się z leczeniem perimetritis.

Otalgia.

Leczenie zależne od przyczyny. Wskutek zimnicy: chinina, jednak w przebiegu nieżytu lub ropienia ucha środk. szkodliwa.

W przebiegu syfilis: kali jodatum.

Zwrócić szczególną uwagę na spróchniałe lub źle wprawione sztuczne zęby. W każdym razie można użyć maści kojących, wkraplać Cocainę.

Otitis.

a) Ot. externa circumscripta (v. Furuncul).

W pierwszej chwili leczenie poronne, w pobliżu furunkułów robi się lekkie nacięcia (jak przy szczepieniu) i napawa maścią (Resorcin 2·00 Lanolin 20·0) kilka razy dziennie. Przewód uszny wypełnia się również maścią a w pobliżu Tragus zakłada się watę borową. W dalszym okresie kataplazmy do przewodu usznego, oraz za muszlą ucha. Częste przepłukiwanie ciepłą wodą, wprowadzanie pary do ucha. Wczesne przecięcie, przed tem można dla uniknięcia bólu wielkiego wstrzyknąć 10% rozczynu Cocainy. Po ustaniu krwawienia, przestrzyknąć i watą wysuszyć ucho, po czem 5% maścią borową wysmarować.

582. *Cocaini muriat. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Watę napojoną kilku kroplami włożyć do ucha.

583. *Veratrini*
Morphii muriat. āā. 0·10,
Lanolin
Vaselin āā. 7·00.
Mf. ungu. DS. Wcierać w okolicę ucha.

Jeżeli ból bardzo silny nie ustaje, podskórne wstrzyknięcie morfiny.

b) Otitis exter. diffusa.

U silnych osób pijawki (na Tragus, nie na proc. mastoid). Ustawiczne przepłukiwanie ciepłą wodą a jeżeli i to bez skutku, kataplazmy do przewodu usznego, na proc. mastoideus i przed muszlą uszną, (lecz nie jeden duży kataplazm na całe ucho).

Kataplazmy tylko parę godzin przykładać, poczem założyć watą napojoną gliceryną. W razie silnego bólu wkraplanie Cocainy i zewn. maści kojące lub też podać morfinę i chloral wewnętrznie.

Jeżeli pojawi się ropienie, przestrzykać 1—3 razy dziennie i oczyścić ucho watą.

Następnie wdmuchiwać kwas borowy, wkraplać 5% rozczyn kw. borowego, a w uporczywych ropieniach, pędzlowanie rozczynem Arg. nitrici 1 : 30.

Otitis media.

Dopóki trwa ból, postawić na Tragus 1—2 pijawek, wkraplać 10% roztwór Cocainy. Jeżeli się błona bębenkowa wypukla, przekłucie (Paracentesis).

W razie obrzęku proc. mastoid.: kataplazmy, wcieranie szaruchy,

Częste przestrzykiwania lub wkraplanie ciepłej wody do ucha.

Po przebiciu bębenka 2 razy dziennie przestrzykać ucho i równocześnie przedmuchiwanie według metody Politzera.

Chory powinien być w łóżku, gdy potrzeba, płukać gardło, brać środki napotne. Na wewnątrz podać wrazie silnego bólu morfinę — chloral — kali bromatum, zewnętrznie stosować kojącą maść (zob. Otitis exter).

Po kilku dniach ropienia wdmuchiwanie kw. borowego raz na dzień a jeżeli to nie zmniejszy wydzieliny, wkraplać środki ściągające.

584. *Zinci sulphur. 0·20,*
Aqu. dest. 20·00.
MDS. Po przestrzykaniu ucha wlać kilkanaście kropli nieco ogrzanego płynu.

W razie cuchnącego odpływu, przestrzykiwanie 2% kw. karbolowym lub kali hypermang. 0·50:100·0.

Ozaena (Rhinitis catarrh. acuta).

Jednostajna ciepłota, zaprzestanie kąpieli.

W zatkane przewody nosa u ssawców napuszczać pędzelkiem 2% roztwór Cocainy 3 razy dziennie. Starszym przestrzykać roztworem sody lub soli — (łyżeczkę na ½ litra wody) lub ałunu (½ łyżeczki na ½ litra).

Pędzlowanie maścią z praecipit. rubri (0·50:10·0), kwasu borowego 5%; podawać środki napotne.

Wdmuchiwać:

585. *Bismut. salicyl. 5·00,*
Talci 2·00.
Mfp. S. 2 razy dziennie wdmuchiwać do nosa.

586. *Cocain mur. 0·50,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Watę zamaczaną w płynie co 5 godzin wkładać.

Wziewanie do nosa pary z kamfory lub:

587. *Zinci sulphur. 2·00,*
Thymol 0·20,
Menthol 0·30,
Alcohol. absol. 50·00,
Aqu. dest. 120·00.
DS. Rozpylaczem wtryskiwać do nosa 2 razy dziennie.

588. *Saloli 5·00,*
Acidi borici 3·00,
Acidi salicyl. 0·50,
Thymol 0·20,
Talci pulv. 10·00.

Po przestrzykaniu nosa wodą karbolową 1% i osuszeniu, wdmuchiwać do nosa.

Ozaena chronica.

Uwzględnić: ciała obce, polipy, nowotwory, zatrzymaną ropę, strupy, dalej: przymiot, zołzy.

Przestrzykiwania jak powyżej.

Kali chloricum 5—10·00:500·00,
Resorcin 10·00:500:00,
Kali hypermang. 0·30:300·00.

Zołzowatym pędzlować rozrozczynem Lugola.

589. *Jodi puri 0·15,*
Kali jodati 0·50,
Aqu. dest. 300·00.

Bliższe wewnętrzne ściany nosa, pędzlować balsamem peruwiańskim, w głąb zakładać tampony z waty, napojone balsa-

mem — raz dziennie. Usuwa to cuchnienie z nosa.

Wdmuchiwanie Aristolu. Ozaena syphil: przestrzykiwanie sublimatem (0·01 : 100·0) z dodatkiem gliceryny.

590. *Praecip. rubri 0·15,*
Vaselin
Lanolin āā. 15·00.

Mf. ungu. S. Zapuszczać pędzlem do nosa.

Oxaluria.

Dyeta przeważnie mięsna, mleczna, unikanie mącznych pokarmów, jarzyn, octu, cytryn, wina.

Ze środków leczniczych: picie wód: Vichy, Karlsbad, Elster, Salzbrunn, Wildungen.

Na wewnątrz: lith. carb, lith. salicylicum, Natr. carbon po 0·50—1·0 dziennie w wodzie selterskiej.

591. *Natri bicarb. 10·00,*
Lith. carb. efervescentis 50·00.
Mfpulv. Div. in dos. N. XX.

S. r. i. w. proszek w szklance wody.

592. *Natri bicarb. 2·00,*
Lith. carbon.
Kali carbon. āā. 0·50,
Aq. flor. naph.
Syr. simpl. āā. 20·00,
Aqu. dest. 300·00.

DS. Przez dzień wypić (roztwór Ewicha).

Oxyuris vermicularis.

Lewatywy z wody, czosnku roztartego wodzie (garść na 1 litr) z $^1/_2$‰ roztworu sublimatu, lub też lewatywa z czystego tranu.

593. *Butyri Cacao 3·00,*
Calomelanos 0·05,
Mf. supposit. Dtur. tal. dos. N. V.

S. Na noc jeden czopek.

Panaritium.

Należy jak najrychlej głęboko aż po kość przeciąć i w ranę wprowadzić pasek gazy jodoformowej, celem zapewnienia odpływu wydzieliniė i zapobieżenia przedwczesnemu zlepianiu się brzegów rany. Kawałki kości obumarłe należy wyjąć.

Pannus.

Nie będąc samoistną chorobą, nie wymaga odrębnego leczenia; należy leczyć jedynie chorobę wywołującą tenże jak: trachoma, Conjunct. scrophulosa et blennorrh. chron. (Zob. odpowiednie rozdziały). Łuszczka zaś sama powoli ustąpi.

Zbytecznem więc jest mówić, iż łuszczka jaglicowa innego, a powstająca na tle skrofulicznem również innego leczenia wymaga.

Paralysis.

Wykrycie przyczyny porażenia, czy obwodowe czy ośrodkowe. Leczenie przedewszystkiem głównej choroby.

Najczęstszą przyczyną lues, a wtedy wcierki z unguent. cinereum i kali jodatum.

W razie przyczyny rheumatycznej — polecić ciepłe kąpiele siarczane. Cieplice czeskie lub węgierskie, Piszczany — masowanie, elektryzowanie prądem stałym lub przerywanym stósownie do rozpoznania.

Na wewnątrz pilocarpin 0·01 na dawkę lub podskórnie, lub strychnin. sulfur. 0·10 na 10·0 z tego $^1/_4$—$^1/_2$ strzykawki co 2-gi dzień.

Paralysis agitans.

Choroba nieuleczalna. Można jednak zmniejszyć trzęsienie za pomocą środków, podskórnie wstrzykiwanych:

594. *Sol. arsen. Fovleri 2·00,*
Aqu. dest. 4·00.
DS. ½ strzykawki. Na wewnątrz też sol. arsen. Fovleri po 4—6—10 kropli na dzień.

Ciepłe kąpiele, elektryzowanie, kali jodatum lub bromat. i inne nervina.

Polecają też wstrzykiwania z:

595. *Hyosciamin mur. 0·01,*
Aq. dest. 10·00.
DS. ¼—½ strzykawki; lub na wewnątrz:

596. *Hyosciamin 0·02,*
Pulv. et extr. liquir. q. s. ut f. pil. N. XX.
S. 1—2 pigułki dziennie,

Paralysis nervi facialis.

Wykrycie przyczyny i leczenie tejże, a więc: lues, ropnie lub gruczoły, tumory, (exostozy) uciskające nerw, zmiany w uchu (otitis interna).

Jeżeli przyczyną porażenia zaziębienie, to środki napotne, ciepłe okłady, ciepłe kąpiele, unikanie przeciągów, na wewnątrz pilocarpin. mur. 0·01 lub podskórnie.

Elektryzowanie n. facialis, przeważnie prądem stałym, później i faradycznym, massage.

Podskórne wstrzykiwanie strychniny:

597. *Strychnin. sulfur. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. ¼—½ strzykawki co 2-gi—3-ci dzień.

Paralysis progressiva.

Przy pierwszych objawach usunąć chorego od zajęć, dać mu umysłowy i fizyczny wypoczynek. Dyeta pożywna ale nie podniecająca, życie pod każdym względem hygieniczne.

Jeżeli była dawniej lues, to energiczna kuracya rtęciowa przez wcierki 2—3 grm. na raz, obok tego kali jodatum.

Jeżeli by nawet i nie było lues, to przecież należy spróbować wcierek, bo czasem bywają polepszenia, a nadto chorzy nie chcą się do lues przyznawać.

Zresztą kąpiele letnie, zimne wycierania, prąd stały na głowę, na wewnątrz kali jodatum lub Ergotin po 0·1—0·50, 2—3 razy dziennie. Rzadko kiedy bywa skutek z leczenia.

Paralysis accomodationis.

Cierpienie bardzo uporczywe, często nie ustępujące.

Przyczyny obwodowe jak trauma, rheuma, sztuczne (atropin) lub też centralne jak: cierpienia mózgu i rdzenia pacierzowego.

Przedewszystkiem leczenie przyczynowe; lokalnie zapuszczanie raz dziennie 1 kropli 0·5% rozczynu pilocarpiny i elektryzowanie słabym prądem stałym. Zakazanie pracy.

Porażenie accomodacyi atropinowe, samo ustępuje.

598. *Pilocarp. mur. 0·05,*
Aq. dest. 10·00.
DS. Krople do oka.
Zakraplacz.

Paraphimosis.

Odprowadzenie natychmiastowe załupka. W razie trudności, okłady z zimnej wody, z wody Goularda, a w razie znacznego obrzęku nacięcie.

Paresis vesicae.

Należy choremu polecić, by oddawał mocz w regularnych, nie zbyt wielkich odstępach. Jeżeli oddawanie moczu jest zupełnie niemożliwem lub jeżeli po samowolnem oddaniu jeszcze pewna ilość moczu w pęcherzu pozostaje, należy założyć 2—3 razy na dobę cewnik.

Przeciwko osłabieniu pęcherza, o ile ono nie jest objawem cho-

roby ośrodków nerwowych, zaleca się leczenie hydropatyczne, kąpiele nasiadowe chłodne, zmywania, zimne lewatywy, stosowanie prądu stałego, i przerywanego, masowanie a na wewnątrz przetwory strychninowe.

599. *Strychnin. nitric. 0·01,*
Sacch. albi 4·00.
Mfpulv. div. in dos. 10.
S. 1—3 proszki dziennie.

600. *Strychnin. sulph. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
S. Do injekcyi.

Parotitis.

Okłady wysychające z wody ciepłej lub octanu glinowego, na wewnątrz środki lekko przeczyszczające. W przypadkach ropnych wczesne nacięcia.

Pavor nocturnus.

Dyeta niedrażniąca, nie dawać kawy, herbaty, napojów wyskokowych. Zimne zmywania, kąpiele, gimnastyka. Nie pobudzać wyobraźni opowiadaniami. Na noc nie dawać wiele jeść, sypialnię miernie oświetlić. W razie niedokrewności chinina, żelazo, a w potrzebie na noc cokolwiek soli bromowej, chloralu, urethanu. Opium przeciwskazane.

601. *Chloralhydrat*
Natri brom. ää. 1·00,
Mucilag. g. ar.
Syrup rubid. ää. 15·00,
Aqu. dest. 80·00.
DS. Na noc łyżkę.

602. *Urethani 2·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Syrupi 20·00.
DS. Na noc łyżkę.

Pediculi capitis.

Po obcięciu włosów, wymyć głowę roztworem sody, następnie wysmarować albo naftą czystą lub z dodatkiem balsamu peruwiańskiego.

603. *Ol. petrae 50·00,*
Bals. peruv. 20·00.
MDS. Do smarowania głowy.

Po dokładnem nasmarowaniu zawiązać głowę na 12 godzin, po czem należy kilka razy przemyć i wyczesać gęstym grzebieniem.

Pediculi pubis, Morpiones.

Na wieczór posmarować albo czystą maścią szarą, lub też

604. *Ol. petrae*
Unguent. cinerei ää. 10·00,
Bals. peruv. 5·00.
Mf. ung. S. Do smarowania.

Na drugi dzień kąpiel i oczyszczenie mydłem. Po 8 dniach leczenie powtórzyć, aby zniszczyć z gnid powstałe młode.

Pediculi corporis seu vestimenti.

Wymagają kąpieli i leczenia powstałych podrażnień skóry. Ubrania należy wyparzyć lub też napuścić 1—2% roztworem sublimatu.

Pemphigus.

Dobre odżywianie, na wewnątrz żelazo, chinina, Sol. ars. Fovleri a unikać leków osłabiających organizm (pigułki Morissona) leczenie rtęciowe.

W pemphigus pruriginosus kąpiele dziegciowe, t. j. naciera się skórę dziegciem a w ½ godz. po tem daje się kąpiel letnią przynajmniej godzinę trwającą. W przypadkach Pemphigus vegetans, daje się kąpiele sublimatowe (5—8 gr. na kąpiel). Przy zmianach w jamie ust, płukanie c. acido borico 2%. Exkoryacye pokrywa się płatkami z maścią cynkową lub ochładzające maści.

605. *Lanolin anhydrici 10·00,*
Adip. benzoin. 20·00,
Liqu. plumb. subacet 30·00.
Mf. Ungu. S. Do smarowań.

Pericarditis.

Przedewszystkiem spokój, chory powinien leżeć w łóżku, mało się ruszać, na okolicę serca worek lodowy. W razie silnych bólów parę pijawek. Na wewnątrz Inf. digitalis e. 1·00 ad 200·00. co godzinę łyżkę, lub inne jakie cardiacum. W razie silnej gorączki podawać antipyrinę, phenacetinę lub antifebrinę w połączeniu z coffeiną dla uniknięcia zapadu. Jeżeli bóle trwają, dać morfinę, chloralhydrat, lub sulfonal na noc. Dyeta przy tem płynna, niepodniecająca, uważać na regularne stolce.—Jeżeli okres zapalny minął, stosować resorbentia: okłady ciepłe, pędzlowanie jodyną, diuretica jak: coffeina, diuretina, digitalis, Tra. strophanti itp. a dyeta w ówczas posilna, lekko podniecająca.

W uporczywych przypadkach można zrobić punkcyę i aspiracyę przyrządami Potaine'a lub Dieulafoy, lecz rzadko kiedy chory się na to zgodzi.

606. *Infus. fol. digit.*
e 2·00 ad 180·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżki.

607. *Tinct. Strophanti 10·00.*
DS. 3 razy dz. po 10 kropli.

Po ustaniu gorączki, gdy exsudat zostaje:

608. *Infus. juniperi e 15·00*
ad 200·00,
Liqu. Kali acet.
Oxymel Scillae āā. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

609. *Infus. hb. digitalis*
e 1·00 ad 150·00,
Kali acet 5·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Dzieciom:

Inf. digitalis e 0·10 : 100·00,
Coffein 0·05—0·10 pro dosi
1—2 razy dziennie.

610. *Trae Convallar 10·00.*
DS. 3 razy dz. po 5—10 kropli.

Perimetritis.

W okresie ostrym:

Spokojne leżenie w łóżku, okłady lodowe na okolicę bolesną, w razie znacznej boleści i gwałtownych objawów u osób silnych 5—6 pijawek nad okolicę pachwinową, dyeta ścisła, płynna, nadto wewnętrznie: Tra opii simpl. po 10 kropli kilka razy dziennie albo:

611. *Extr. opii aquos. 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis suppositoria ad anum
N. V.
DS. Co 3 godziny czopek użyć.

(Gdy nasilenie objawów się zmniejsza rzadziej).

Gdy ciepłota opadnie, środki łagodnie wypróżniające: lewatywy z wody z dodatkiem 2 łyżek ol. ricini albo z dodatkiem łyżki gliceryny. Czopki glicerynowe, oleum ricini wewnętrznie.

Gdy objawy ostrego zapalenia ustąpiły, okłady wysychające, po ustąpieniu bolesności: kąpiele nasiadowe ciepłe, z dodatkiem $^1/_8$—$^1/_4$ kilo soli na kąpiel.

612. *Trae jodi*
„ gallarum āā. 20·00.
DS. Do pędzlowania.

613. *Ammon. sulpho-ichtyol*
5·00—10·00,
Vaselini flavi 50·00.
Mf. ungu. DS. Zewnętrznie.

614. *Ammon. sulpho-ichtyol*
5·00—10·00,
Glycerini 200·00.
MDS. Do tampon. codziennie.

W przypadkach przewlekłych, miesienie.

615. *Kali jodati 10·00,*
Gelatini q. s. f. l. art. globuli vaginales N. X.
DS. Raz dnia gałkę użyć lub:

616. *Jodoformii desodorati 3·00,*
But. Cacao q. s. ut f. l. art. globuli vaginales N. X.
DS. Raz dnia gałkę użyć.

Periostitis.

Spokój, pędzlowanie nastojem jodowym, okłady wysychające z octanu glinowego. W przypadkach ropnych, szerokie przecięcie ropni. Jeżeli przyczyną zapalenia okostnej szczęki jest ząb schorzały, należy go wyjąć.

Tam, gdzie istnieje podejrzenie o sprawę kiłową, należy stosować plaster rtęciowy, a na ewentualnie towarzyszące owrzodzenia przykładać maść rtęciową, na wewnątrz zaś podawać przetwory jodowe.

617. *Kal. jodat. 5—10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
S. 3 łyżki dziennie.

618. *Natri jodati 5·00—10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
S. 3 łyżki dziennie.

619. *Empl. hydrarg. extens. ¼ m.*
S. pokrajać na paski i przykładać na miejsca zgrubiałe.

620. *Merc. praecip. rubri 1·00—3·00,*
Ungu. simpl. 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

Peritonitis.

Przedewszystkiem chory powiniem zachować bezwzględny spokój; dyeta ściśle płynna. Wewnętrznie należy podawać przetwory makowca, a w razie silnych wymiotów kawałki lodu do połykania i cocainę. Zewnętrznie środki przeciwzapalne, okład lodowy, pijawki. Gdy okres ostry minie okłady wysychające lub ciepłe.

W przypadkach surowiczego zapalenia z przebiegiem chronicznym, może być czasem wskazane wypuszczenie płynu z jamy brzusznej a nawet t. z. tualeta jamy brzusznej.

Peritonitis chronica, zwłaszcza u dzieci, wymaga dobrego odżywiania, wcieranie szarego mydła na ściany brzucha, kąpiele solne (Iwonicz, Rabka), Punkcya.

Do wewnątrz: żelazo, jod z żelazem, Syrup ferri jodati.

P. tuberculosa: leczyć według tychsamych zasad; punkcye wykonywać tylko w ostateczności.

621. *Laudani pur. 0·02,*
Sacch. albi 0·30,
Dtur. tal. dos. XII.
S. 3 pr. dziennie.

622. *Cocaini mur. 0·15,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. W razie wymiotów 10—15 kropli zażyć.

623. *Emuls. commun. 200·00,*
Aqu. lauroc. 5·00,
Morph. mur. 0·05,
Syr. splc. 10·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

W razie parcia na stolec:

624. *Morphii mur. 0·01,*
Extr. bellad. 0·02,
Butyri Cacao 1·00,
f. suppos. dtur. tal. dos. X.
S. W razie parcia jeden czopek użyć.

Perniones. Odmrożenie.

Przemywania ałunem boraxem, pędzlowanie tinct. jodową, rozcieńczonym kwasem cytrynowym lub octowym.

625. *Aluminis*
Boracis ää. 5·00,
Solve in
Aqu. rosarum 300·00,
Trae benzoes 15·00.
DS. Do zmywań.

626. *Boracis 5·00,*
Ung. spl. 25·00.
Mf. ungu. S. Maść na odmroż.

627. *Ol. camphorati 2·00,*
Lanolini 20·00.
Mf. ungu. S. Do nacierań.

628. *Aristoli 1·00,*
Aether. sulph. 10·00,
Collodii 30·00.
MDS. Do pędzlowań.

629. *Medullae ossium 30·00,*
Acid. mur. conc. 20·00,
Ungu. altheae 80·00,
Extr. opii aquos
Camphorae rasae āā. 1·00,
Terebinth. venet. 15·00.
Mf. ungu. S. Do smarowań.

630. *Cocain hydrochl. 0·20,*
Lanolin 10·00.
Mf. ungu. S. Wcieranie.

Na owrzodzenia opatrunki jodoformowe, maść z azotanu srebra itp.

Pertussis. Koklusz. Ksztusiec.

Oddzielić dzieci zdrowe, zwłaszcza małe. Dyeta pożywna, karmić zaraz po wymiotach. Pobyt na świeżem powietrzu, oddychanie zgęszczonem powietrzem, zmiana miejsca pobytu. Rozpylanie 5% kw. karbol. w mieszkaniu. — Przy napadach dobywać palcem w szmatkę zawiniętym wydzielinę.

W razie wystąpienia zapalenia płuc (napady czasem ustają) dawać leki wykrztuśne:

Inf. ipecac. c. Natro benzoico.

631. *Trae bellad. gtts. 2—5,*
Mixtur. gummos. 100·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

632. *Chloral hydratis 0·50,*
Ammon. v. Natri bromati 2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Mixtur. gumm.
Syrup rubid. āā. 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

633. *Cocain mur. 1·00,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do pędzlowań, przełyku i krtani.

634. *Morphii mur. 0·01—0·02,*
Aqu. dest. 60·00.
Syrup altheae 15·00.
MDS 3 razy dziennie łyżeczkę.

635. *Chinini muriat. 0·50,*
Natr. bicarb.
Sacchari āā. 1·50,
Mfp. div. in dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek.

636. *Trae alcohol. rad. aconit-*
Trae bellad. āā. gtts. 10,
Aqu. amygdal. amar. 1·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. 3—4 r. dziennie łyżeczkę.

637. *Antipyrin. 1·00,*
Terpinhydratis 1·00,
Aqu. tiliae
Syrup aurant āā. 50·00.
MDS. 4—5 r. dziennie łyżeczkę.

638. *Codeini mur. 0·05,*
Linct. gumm. 60·00,
Syrup altheae 30·00.
MDS. 3—4 łyżek dziennie.

639. *Antipyrin 0·50—1·00,*
Aqu. de Vichy 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. Używać zaraz po napadzie łyżeczkę. — Wyżyć w ciągu 24 godzin.

640. *Dct. hbae Thymi*
10·00 ad 200·00,
Ammon. bromat. 2·00,
Syrup altheae 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

641. *Bromoformii 5·00.*
DS. Dzieciom
do roku życia 2—3 kropli,
od 2—4 lat 3—4 „
do 8 lat 4—5 „
3 razy dziennie podać w łyżeczce wody.

Ponieważ bromoform perełkami osiada, uważać, aby dzieci połknęły (Br. należy chronić

przed światłem, a gdy zczerwienieje, odrzucić).

642. *Acidi benzoici*
Bismut. salicyl. āā. 5·00,
Chinin sulph. 1·00.
Mfp. DS. 2 r. dziennie wdmuchiwać do nosa.

643. *Acidi borici*
Coff. tost. āā. 5·00.
Mfp. DS. 2 razy dzien. wdmuchiwać do nosa.

644. *Thymoli 1·00,*
Spir. vini rectif. 250·00,
Aqu. dest. 750·00.
DS. Do inhalicyi.

Pharyngitis.

W nieżytach lekko przebiegających, wystarczą płukania słoną wodą, ślazem itp., zabronić palenia tytoniu i trunków.

W cięższych przypadkach używać wdychiwania z ałunu, ac. tannic. Pędzlować roztworem lapisu (1:20) ac. tannicum (1:15).

645. *Alum crudi 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
DS. Płukanie.

646. *Kali hypermang. 0·10,*
Aqu. dest. 500·00.
DS. Płukanie.

647. *Kali chlorici 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
DS. Płukanie.

648. *Jodi puri 0·15,*
Kali jodati 0·50,
Glycerini 50·00.
MDS. Do pędzlowania.

649. *Trae myrrhae 15·00,*
„ pimpinell 2·50,
Ol. menth. pip. gtts. V.
MDS. 15—20 kropli na szklankę płukania. W razie znacznej bolesności, pędzlowanie 5% rozcz. Cocainy.

Phimosis.

Jeżeli phimosis jest skutkiem zapalenia, to w wielu przypadkach udaje się ją usunąć leczeniem przeciwzapalnem: spokój, ułożenie członka podwyższone, zimne okłady, przestrzykiwanie kwasem borowym 2% pod napletek, by wydzielinę przy istnieniu balanitis, trypra, wrzodu miękkiego lub twardego usunąć. W razie, gdy phimosis jest wypływem kiły, utrzymuje się uporczywie, a niema objawów zgorzeli, przedsiębierze się energiczną kuracyę rtęciową, w takim razie wraz z ustępowaniem zmian kiłowych napletka i phimosis ustępuje. W razie grożącej zgorzeli, skutkiem wzajemnego ucisku obrzmiałej żołędzi na napletek, operacyjne zniesienie phimosy.

Metody operacyi:

1) Rozcięcie wewnętrznej blaszki napletka. Naciąga się ile możności zewnętrzną blaszkę napletka na żołędzi, napinając w ten sposób brzeg napletka, który się w linii środkowej na długość ½ ctm. nacina, przy dalszem naciąganiu napletka na żołędzi, przecina się wciąż napinającą się blaszkę wewnętrzną dopóki napletek nie da się zupełnie odprowadzić.

2) Przeciąwszy na grzbiecie członka obie blaszki napletka, zeszywa się blaszkę napletka wewnętrzną z zewnętrzną.

3) Circumcisio: Cięcie jak wyżej, aż do sulcus coronarius, wzdłuż tego ostatniego prowadzi się cięcie tak, by z blaszki wewnętrznej napletka jaknajwięcej, z zewnętrznej jaknajmniej wyciąć.

Pityriasis versicolor.

650. *Trae Veratri viridis 30·00.*
DS. Do pędzlowania na noc. Następnego dnia zmyć wodą mydlaną.

651. *Acidi salic. 3·00,*
Sulphur. praecip. 10·00,
Lanolin
Vaselin āā. 50·00.
DS. Wieczorem nasmarować, rano zmyć wodą z mydłem.

Pleuritis.

Chory ma leżeć w łóżku, pożywienie płynne, zwłaszcza jeżeli jest gorączka. Suche bańki na okolicę zajętą zapaleniem opłucnej, jeżeli bardzo silny ból, to nawet 1—2 pijawek. Po tem okład lodowy, lub wysychający. Z resztą leczenie wyczekujące, co najwyżej jakiś kwasek do picia, małe dawki chininy. W razie męczącego kaszlu, morfina. Jeżeli się wypocina nie wytwarza, to pozostać przy tem leczeniu, co najwyżej pędzlowanie przez kilka dni cum Tra. jodi i nie pozwalać choremu wychodzić dopóki tarcie istnieje i stan podgorączkowy się utrzymuje. Z resztą trzeba leczyć chorobę zasadniczą, najczęściej nacieki szczytowe. Jeżeli zaś jest już znaczna wypocina, to obok okładów wysychających można zalecić ciepłe kataplazmy. W okresie, kiedy już wypociny nie przybywa, pędzlowanie jodyną, vesicantia. Na wewnątrz Natr. salicylicum po 3—4 grm. dziennie, diuretica jak: Inf. digitalis, Theobrom. natro salicyl. po 4—5 grm. dziennie, Coffeinum natro salic. 1—1·5 dziennie, Calomel, Adonis vernalis 6·00 na 200·00., Tra. stroph., Kali nitricum itp. Nadto można próbować środków przeczyszczających, jeżeli nie ma przeciwskazania: Kali. jodat. 10·00:200·00 na wewnątrz 2—3 łyżek pro die.

Tam, gdzie wypocina ropna, tam należy zrobić resekcyę żebra i ropę wypuścić, jeżeli zaś chory nie chce, to przynajmniej punkcyę i aspiracyę płynu przyrządem Potaina lub Dieulafoy. Punkcya nadto jest wskazaną, jeżeli znaczna bardzo duszność grozi życiu chorego.

Po przebyciu zapalenia opłucnej, wyjazd na świeże powietrze, w góry, odżywianie forsowne, gimnastyka odpowiednia i leczenie w gabinetach pneumatycznych.

Zresztą leczyć należy chorobę główną, która dała powód do zapalenia opłucnej, a tą jest najczęściej gruźlica płuc.

652. *Dect. cort. chinae*
e 10·00 ad 150·00,
Natri salicyl 3·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

Dzieciom Natr. salic. 0·10—0·30 pro dosi. Co 2—4 godz.

653. *Chloroformii 10·00,*
Ol. hyosc.
Ol. olivar. āā. 20·00.
S. Do nacierań.

Przy pozostałym exsudacie:

654. *Decoct. ononidinis*
e 15·00 ad 200·00,
Oxymel Scillae 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

655. *Natr. chlorat. 5·00,*
Lithii chlorat. 1·00,
Aqu. petroselin 130 00,
Syrup menth. 200·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

Pneumonia.

Leków swoistych przeciw pneumonii nie posiadamy. Leczenie więc przeważnie dyetetyczne. Chory powinien leżeć w dużym pokoju o jednostajnej temperaturze, dyeta tylko płynna: bulion, rosół, mleko, winna polewka, wino, rosół z jajem, do picia jakiś kwasek lub limoniada,

W pierwszym okresie zapalenia płuc można postawić suche bańki, zwłaszcza, jeżeli jest kłócie w piersiach, przy bardzo silnem

kłuciu nawet 2—3 pijawek i okład lodowy lub wstrzyknięcie morfiny. Przy silniejszym kaszlu, męczącym chorego, nieznaczne dawki narkotyków. Jeżeli gorączka bardzo wysoka lub trwa długo, należy przeciwdziałać przez zmywanie ciała letnią wodą lub pół na pół wodą z octem, dalej środki przeciwgorączkowe jak: antipyrynę 1·00—2·00 lub phenacetinę ale lepiej z dodatkiem coffeiny 0·15—0·20 na dawkę, lub też obok antipyretików dać jeszcze cognac lub mocne wino. Przy słabem tętnie, lichej akcyi serca podać digitalis, strophantus lub sparteinę.

W objawach zapadu na wewnątrz camphora 0·1 w kieliszku wina lub podskórnie strzykawkę ol. camphorat.; wreszcie, podskórnie eter.

656. *Infus Valerianae*
e 5·00 ad 200·00,
Aether sulph. 2·00,
Syr. aurant. 20·00.
S. Co godzinę łyżkę.

Chorym, przyzwyczajonym do nadużywania wyskoku, należy nie szczędzić wina, cognacu, ażeby nie wybuchło delirium. W razie delirium, opium, morfina lub chloralhydrat (2—3 grm.).

W okresie rozdzielania się nacieku: środki wykrztuśne, rozdzielające jak: woda selterska, szczawnicka.

657. *Infus. ipecac.*
e 0·30 ad 180·00,
Aqu. lauroc. 2·00,
Syr. altheae 20·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

Infus. senegae
e 10·00 ad 200·00,
Natri benzoici 1·00,
Liquor ammon. anis. 2·00,
Syrup simpl. 20·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

Pulv. Doveri 0·25, 2 lub 3 dawki, Stib. sulfur. aurant á 0·01—0·02 na dawkę, 2—3 razy na dzień itp. W razie trudnego rozdzielania się nacieku: okłady wysychające, okłady ciepłe, kataplazmy, dyeta pożywna, wino cognac.

U dzieci: regularne żywienie, mleko, rosoły, do napoju kwaski, Acid mur. 1%. Ac. phosph., ½% zimne okłady na głowę. Środków przeciwgorączkowych silnych a zwłaszcza digitalis unikać.

Przeciw objawom ze strony mózgu lub żołądka: Calomel (0·05—0·10). W razie zapadu, osłabienia serca, czarna kawa, cognac, szampan, kamfora. W czasie znacznego spadku ciepłoty, wino. Po przełomie choroby środki wykrztuśne.

Pneumonia catarrhalis zob. Bronchopneumonia.

Poliomyelitis anterior acuta.

Rzadko można widzieć pierwszy okres, w tym razie zimne okłady na głowę i kręgosłup, środki przeczyszczające (calom.). W drugim okresie t. j. (porażenia) pędzlowanie jodem, prąd stały (po 5 minut), (Anoda szeroka na kręgi szyjne, katoda guziczkowa na porażone mięśnie. Gimnastyka lecznicza, środki wzmacniające: żelazo, podskórne wstrzykiwania strychnin. mur. (0·001) pro dosi 2 razy na ty dzień. Nacierania części porażonych wyskokowymi, aromatycznymi przetworami. W końcu leczenie ortopedyczne.

Pollutiones.

Uwzględnić: Phimosis, Balanitis, Urethritis, Obstipatio, Helminthiasis, Onanię, Anaemię. Dobre odżywianie, unikanie wybryków in Baccheo et Venere. Pościel niezbyt miękka i lekkie przykrycie. Kąpiele nasiadowe

letnie na 20—25°. Elektroterapia. Hydroterapia. Kąpiele rzeczne. Pobyt na świeżem powietrzu, wczesne wieczerze, unikać spania na wznak.

Nerwowym: Natrum bromatum 2—3 grm. dziennie, osłabionym chinina, żelazo, arsen.

658. *Extr. secal. corn. 5·00,*
Sacchari 15·00,
Mfp. div. in dos. N. 20.
DS. Rano i wieczór proszek.

659. *Ferri bromati 0·30,*
Natri brom. 5·00,
Aqu. dest. 60·00,
Syrup cort. aur. 30·00.
DS. Rano łyżkę, wiecz. 2—3.

Processus puerperalis.

Zapobiegać przeniesieniu zakażenia z osób chorych na zdrowe. Ściśle aseptyczne postępowanie podczas porodu, unikanie niepotrzebnego częstego badania rodzącej.

Gdy występuje po porodzie gorączka lekka do 38° C. a tętno spokojne, odchody rozłożone: przestrzykiwanie pochwy 1—2 razy dnia roczczynami: kw. karbolowego, kw. borowego, Creoliny, Thymolu. Posypanie owrzodzeń w przedsionki i na międzykroczu jodoformem, opatrzenie gazą jodoformową. Antipyretica zaciemniają obraz chorobowy i nie przynoszą korzyści.

Gdy są objawy podrażnienia otrzewnej; lód na brzuch, opium per anum. Środki rozwalniające (Ol. ricini, Calomel) podawać można, gdy nie ma zadrażnienia otrzewny.

Gdy ciepłota i tętno się podnosi po użytem postępowaniu: przestrzykiwanie jamy macicy środkami przeciwgnilnemi (Acid boricum 3%, Acid calbol. 2—5% itd.) zapomocą cewników Bozemanna, Fritscha, Olstausena, 2—3 razy dziennie. Gdy po dwóch dniach ciepłota nie opada, postępowania tego zaniechać.

Po rozwinięciu się gorączki połogowej, postępowanie Rungego: mocne wina 1—2 butelek dziennie, cognac. Gdy skłonność do wymiotów, wino szampańskie z lodu.

660. *Cocaini muriat. 0·10,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Co pół godz. łyżeczkę.

Gdy wstręt do wina, to cognac, rum.

661. *Spir. vini cognac. optimi*
Aqu. dest. āā. 60·00,
Vitell. ovi unius
Syr. simpl. 20·00.
DS. Co pół godz. 1—2 łyżek.

Mleko, herbata, czarna kawa, silne rosoły, Beeftea; do napoju: woda z dodatkiem białka kurzego jednego jaja na szklankę (przecedzić). Gdy tętno szybkie: Coffeina interne. Jeżeli nie ma podrażnienia otrzewny, kąpiele letne (22—24° R.) 5—10 minut 1—2 razy dziennie.

Postępowanie przeciwgorączkowe: Gdy ciepłota dochodzi do 39·5° C., zmywania całego ciała kilka razy dziennie, gdy dochodzi do 40° C. zawijanie w mokre, w letniej wodzie maczane prześcieradła; zawijanie takie można powtórzyć 2—3—4 razy, aż do opadnięcia ciepłoty, 1—2 razy dziennie. Zimny okład na głowę. Uważać na tętno i w razie zapadu, środki podniecające.

Proctitis.

Leczenie ogranicza się do stosowania lewatyw oczyszczających i zawierających środki ściągające i przeciwgnilne, obok tego z powodu towarzyszącego parcia na stolec czopki ze środkami odurzającymi i letnie ka-

piele nasiadowe. Najważniejszem jest jednak leczenie przyczynowe.

662. *Zinci sulph. 1·00,*
Dent. tal. dos. X.
DS. Jeden proszek w pół litra wody letniej rozpuścić i użyć jako lewatywy.

663. *Acid. tannici 0·05,*
Butyri Cacao 1.00,
Mf. supposit. dent. tal. dos. N. X.
DS. 2—3 czopki dziennie.

664. *Morph. mur. 0·01,*
Extr. Bellad. 0·02,
Butyri Cacao 1·00,
f. supposit dent. tal. dos. X.
S. 2—3 czopki na dobę użyć.

Prosopalgia vide Neuralgia trigemini.

Prurigo.

Leczenie wewnętrzne:

665. *Acid. carbolici 5·00,*
Extr. et pulv. gent. q. s. ut f. pil. N. 50.
Consp. pulv. Lycopod.
DS. 3—5 pigułek 2 razy dnia.

Jeżeli choroba jest wypływem anaemii, kaheksyi lub zołzów, to podawać na wewnątrz: tran, jod, żelazo. W lecie Rabka, Iwonicz.

Leczenie zewnętrzne:

Kąpiele siarczane lub zwykłe z dodatkiem Sol. Flemincks. Nacierania maścią Wilkinsona przez kilka lub kilkanaście dni. Nacierania dziegciem i zmywanie tegoż w kąpieli. W ostatnich czasach z bardzo dobrym skutkiem używa się maść Naftol-B u dorosłych 4—5% u dzieci 2%. Maść tę naciera się pędzlem szczecinowym, zasypuje pudrem i zostawia na noc, z rana bierze chory kąpiel W bardzo łagodnych przypadkach u dzieci, kąpie się codzień dziecko w wodzie przepuszczonej przez otręby, po kąpieli naciera się skórę bilem, a czasem tylko wobec silniejszej reakcyi przez 8—10 dni maścią naftolową 2%.

Prurigo ferox.

Przez 8—14 dni zmywanie skóry mydłem szarem w kąpieli i następnie nacieranie maścią Wilkinsona. Później należy przez 6 tygodni nacierać skórę cienką warstwą maści naftol. (4—5%).

W dalszym ciągu, kiedy swędzenie znacznie ustąpi, 2 razy w tygodniu kąpiel letnia i nacieranie skóry bilem. Po kilku miesiącach wystarczy to raz na tydzień wykonać.

Pruritus cutaneus.

Leczenie przyczyn wywołujących: choroby żołądka, wątroby. Kąpiele zimne, siarczane ze sodą, ałunem.

666. *Natr. salic. 5·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. 3 razy dzień. po 2 łyżki. Obmywanie 3% roztworem spirytusowym mentholu.

667. *Cocaini 1·00,*
Mentholi 1·00,
Lanolin 50·00.
MDS. Do nacierań.

668. *Menthol. 2·50,*
Bals. peruv. 5·00,
Ung. Wilsonii
Lanolin āā. 50·00.
Mfu. S. Do nacierań.

Pruritus senilis.

Kąpiele z otrębami, zmywania wodą gorącą (40°), do której dodać roztworu:

669. *Acid. carbol 4·00,*
Aceti arom. 200·00.
2 łyżki, po czem zapudrować.

670. *Bismut salicyl 20·00,*
Amyli 90·00.
MDS. Puder.

Pruritus vulvae.

Uwzględnić przyczyny: Vulvitis, vaginitis, obstipatio, Diabetes. Unikać drapania, kąpiele nasiadowe (24—26°), okłady z wody karbol. 3%, Sublimat (0·50:1000·00).

671. *Chloroformii 5·00,*
Ol. olivar. 50·00.
MDS. Do pędzlowań.

672. *Natri subsulphur. 30·00,*
Acid. carbol. 5·00,
Glycerini 20·00,
Aqu. dest. 500·00.
MDS. Do obmywań rozgrzawszy poprzednio płyn.

673. *Cocain 1·00,*
Lanolin 20·00.
Mf. ungu. S. Do smarowań.

Pseudocroup-Laryngitis stridula.

Wziewanie pary wodnej lub słabych roczczynów soli, Natr. carbon., Ammon. mur. jużto z inhalatora, jużto trzymając dzieci nad parą. Ciepłe okłady na szyję, kataplazmy. Podawać dużo ciepłych napojów, herbaty, mleka, w ostateczności środki wymiotne.

674. *Inf. ipecac. e 2·00 ad 40·00,*
Tart. stib. 0·05,
Syrup 10·00.
MDS. Co 10 minut łyżeczkę.

675. *Cupri sulphur. 0·20,*
Aqu. dest. 40·00,
Syrup 15·00.
DS. Co 10 minut łyżeczkę.

Dzieci skłonne do P. w czasie niepogody trzymać w domu.

Psoriasis.

Leczenie musi być wewnętrzne i zewnętrzne.

Leczenie wewnętrzne:

676. *Solutio Fovleri*
Trae malatis ferri āā. 10·00.

Z roczczynu powyższego daje się po obiedzie i po kolacyi z początku po 6 kropli, 4-go dnia zwiększa się dawkę o 2 krople pro die, zwiększając następnie co 3 dni dawkę o 2 krople, dochodzi się aż do 24 kropli pro die. Odtąd zwiększa się dawkę co 5 dni o 2 krople i dochodzi się do tej ilości, przy której, zmiany w sposób widoczny zaczynają ustępować (zwykle przy 40-tu kroplach pro die) i teraz w ten sam sposób zmniejsza się dawkę stopniowo, schodząc do początkowej ilości.

Można także podawać arszenik w postaci pigułek. *(Pillulae asiaticae).*

677. *Acid. arsen. 0·75,*
Pulv. piper. nigri 6·00,
Gummi arab. 1·50,
Rad. altheae pulv. 2·00,
M. c. aq. dest. q. s. ut f. pil.
N. 100.

Pigułek używa się albo po obiedzie i kolacyi lub bezpośrednio przed niemi. Rozpoczyna się od 2 pigułek pro die, które się przed obiadem zażywa. Co 5-ty dzień podwyższa się dawkę o jednę pigułkę pro die, dochodzi się do 8—10 pigułek dziennie.

Skoro się dojdzie do 5-ciu pigułek, rozdziela się je na dwie dawki, t. j. 3 pigułki po obiedzie 2 po kolacyi i t. d.

W razie wystąpienia biegunki, bólu brzucha, nudności, zmniejsza się ilość pigułek.

Jeżeli chodzi o szybkie usunięcie zmian robi się injekcye z Sol. Fowleri.

678. *Sol. arsen. Fowleri 2·00,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do injekcyi, jednę strzykawkę Prawaza.

Z innych środków wewnętrznych mniej skutecznych są używane:

679. *Aq. picis*
Aq. fontis āā. 250·00.
MDS. ½ litra dziennie wypić.

680. *Acid. carbol. 10·00,*
Extr. et pulv. Liquir āā. q. s. ut f. pil. N. 100.
DS. 5—10 pigułek dziennie.

Leczenie zewnętrzne:

Wskazania: 1) usunąć łuski, 2) znieść naciek, 3) usunąć zaczerwienienie.

Co do 1-go: zmywania mydłem szarem 5—6 krotnie połączone z kąpielą.

Co do 2-go: — Środki liczne, najlepszy kwas pyrogalusowy.

681. *Acidi pyrogal. 10·00,*
Ung. simpl. 100·00.
Mf. ungu. S. Maść.

Uważać na objawy zatrucia, charakteryzują się one moczem oliwkowym.

W celu usunięcia zaczerwienienia, przepisuje się dziegieć, (który się wciera pędzlem szczecinowym) pozostawia się przez godzinę na skórze a następnie daje się kąpiel.

W celu uniknięcia zatrucia przy rozległych zmianach na skórze, pędzluje się tylko część miejsc schorzałych, później dopiero wszystkie.

Psoriasis skóry głowy:

Usuwa się łuski oliwą, następnie zmywa się 2 razy dnia spirytusem mydlanym i wcie a się następnie pomadę.

682. *Hydrarg. praecip. albi 1·00,*
Ungu. emolient. 12·00.
Mfungu. S. Pomada.

Po 8—10 dniach robi się to tylko raz dziennie.

W wyjątkowych razach leczenie to nie pomaga, wtedy używamy naftolu.

683. *Naphtol-B 15·00,*
Vaselini albi 100·00,
Sap. viridis 20·00.
Mf. S. Maść.

Pustula maligna (Anthrax).

W celu zniesienia napięcia i uwolnienia ropy, zrobić kilka głębokich cięć krzyżujących się, przepłukać kwasem karbolowym 4%, między brzegi nacięć założyć paski gazy jodoformowej i posypać jodoformem, nadto robi się okład wysychający z płynu Burowa, zamoczywszy w nim watę Brunsa, na wierzch daje się papier kauczukowy, lub ceratkę i przymocowuje bandażem.

Pyaemia.

Należy usunąć pierwotne ognisko lub przynajmniej zapewnić wydzielinie należyty odpływ.

Pożywienie winno być podawane w formie łatwo strawnej a posilnej; cognac, stare wino. Ogniska przerzutowe należy rychło otworzyć i ropę z nich wypuścić. Z lekarstw najlepiej ograniczyć się do przetworów chininu i coffeiny.

684. *Coffein citr. 1·00,*
Aqu. cinamon. 150·00.
S. Co 2 godziny łyżkę zażyć.

Pyelitis.

Jeżeli jest okres ostry zapalny: Chory ma leżeć w łóżku, dyeta tylko płynna, przeważnie mleczna, najlepiej mleko pół na pół z wodą wapienną, picie wody: Bilińska, Giesshübler, wystrzegać się kawy, herbaty, korzennych zapraw i napitków wyskokowych.

Przy cierpieniu przewlekłem dyeta mniej ścisła, z unikaniem jednak, wszelkich napojów wyskokowych i korzeni.

Ze środków wewnętrznych można polecić odwar: Fol. uvae ursi 15·0 na 300·0 z tego co godzina łyżkę, lub filiżankami pić. Lub arbutini 2—3 grm. pro die w proszkach (środek drogi mało skuteczny).

Ol. ligni Santali 3 razy pro 10—15 kropli w kawie lub mleku.

Kali chloric. 4—6·0 na 200·0 z tego co godzinę łyżkę.

Dobrze też działa Tannina z opium:

685. *Tannini 0·30,*
Opii 0·02,
Mfp. d. tal. dos. N. X.
S. 3—4 proszki dziennie.

Polecić też można do picia wodę sodową kwaśną (Rząca i Chmurski). Kąpiele nasiadowe ciepłe, okłady wysychające, w razie bólów na wewnątrz lub podskórnie morfinę. Zresztą trzeba leczyć główną przyczynę choroby.

Rschitis. Krzywica.

Najwięcej pomaga baczność na pielęgnowanie i żywienie. Dzieci z krzywicą powinny być jak najwięcej na powietrzu, ubranie lekkie, zamiast pierza materace z włosia, przy Craniotabes: poduszeczka z włosia z wyciętym otworem na główkę. Przy skrzywieniach kręgosłupa i załamaniu kończyn, niepozwalać dzieciom bez podpory siedzieć, a próby ze staniem i chodzeniem bardzo ostrożnie zaczynać. W razie obfitych potów zmywać ciało kilka razy gąbką zamaczaną w zimnej wodzie i dobrze wyciśniętą, a zwłaszcza tyłogłowie. Matka słaba nie powinna karmić dziecka z krzywicą.

Dziecko z krzywicą powinno już w 4-tym miesiącu dostawać nieco solonego rosołu, o ile można, nie dawać pokarmów skrobiowatych. Po odłączeniu głównym pokarmem (po ósmym miesiącu) mięso z wyjątkiem wieprzowego, jaja, nieco wina, mleko.

Starszym dzieciom nie dawać wiele legumin a zwłaszcza cukrów.

Drugim ważnym czynnikiem są kąpiele, jeżeli nieżyt oskrzeli nie przeszkadza.

Daje się w połączeniu ze słodem ($^1/_2$ litra) i solą ($^1/_4$—$^1/_2$ do 1 funta na 20 litrów) z dodatkiem ziół aromatycznych, sole żeleziste w razie anaemii, na tydzień 2—3 razy (26° R.), nigdy na noc.

Regulować objawy niestrawności, jużto dodatkiem kwasów lub alkalii. Nieżyt oskrzeli leczyć naparem Ipecac, Senegae, Liquor ammonii anis.

Kurczowi głośni energicznie zapobiegać, (zob. Laryngospasmus). Skrzywienia kończyn wymagają leczenia gimnastycznego, ortopedycznego. szyn, gorsetów i tp. — U małych dzieci najlepiej rozpocząć leczenie żelazem.

Aqu. pyrophosphatis ferri et sodae.
3 r. dziennie łyżeczkę, dalej:
Trae ferri chlorati gtts. 5—10.
3 razy dziennie.

686. *Ferri phyrophosphor. 0·05—0·10,*
Sacchari lactis 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 15.
S pr. dziennie.

687. *Calcii phosphor. pulv. 30·00.*
Parę razy dziennie na koniec noża do pokarmów.

688. *Bismut subnitrici*
Carbonat calcar. āā. 1·50,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 4 godziny proszek (w razie uporczywego nieżytu przewodu pokarmowego.

689. *Ol. jecor aselli 2·00—4·00,*
Mucilag. gum. arab.
Aqu. dest. q. s. f. l. a.
Mixt. oleosa col. 80·00,
Syrup simpl. 10·00.
DS. 3 razy dz. łyżkę.

690. *Ol. jecor aselli 150·00,*
Limaturae ferri 20·00,
stent in macerat per 24 horas, deinde decant.
DS. Rano łyżeczkę.

691. *Phosphori 0·01,*
Ol. amygdal. dulc. 30·00,
Gum. arab.
Sacchari āā. 15·00,
Aqu. dest. 40·00.
DS. Jednę łyżeczkę na dzień.

692. *Phosphori 0·01,*
Ol. jecor aselli 100·00.
DS. 1—2 łyżeczkę dziennie.

693. *Phospori 0·01,*
Lipanin 30·00,
Pulv. gi ar.
Sacchar. āā. 15·00,
Aqu. dest. 40·00.
DS. 1—2 łyżeczki dziennie.

694. *Phosphori 0·06,*
Alcohol. 20·00,
Spir. menth. 0·50,
Glycerin. 60·00.
DS. 3 razy dziennie po 6 kropli. -- (Co tydzień o kroplę więcej aż do 10).

695. *Butyri recent. 200·00,*
Kali jodati 0·15,
Kali bromati 0·50,
Natri chlorati 5·00,
Phosphori 0·01.
Tę ilość użyć w ciągu 3 dni, kilka razy dziennie podając na chlebie.

Ranula.

Przeprowadzić nitkę jedwabną przez torebkę. Wycięcie przedniej ściany torbiela i przyżeganie lapisem. (Drugiej metody unikać u małych dzieci — gdyż przez to nie mogą ssać).

Rheumatismus articulorum acutus.

Chory bezwarunkowo ma tak długo pozostać w łóżku, dopóki gorączka nie minie, obrzęki się nie zmniejszą i bóle nie ustąpią.

Ze środków najprędzej działających polecam: Antipyrinę, z Natr. salicylicum po 0·50, dziennie takich proszków 4—6. Jeżeli obawiamy się zapadu po silnych dawkach antipyriny, to lepiej dodać do każdego proszka 0·15 Coffeiny natrosalicylici.

Dalej stosować można samo Natr. salicyl. 5·0—6·0 pr. die, Acid. salicyl. 4·0—5·0 pr. die, Phenacetin po 0·50, 4—5 proszków dziennie — Antifebrin po 0·25—0.50, 3—4 proszki na dzień, Salol 1·0, 5—6 proszków na dzień, Betol 0·3—0·5, 3—4 razy na dzień.

Nadto okłady lodowe na bolesne stawy, lub ciepłe okłady. Pędzlowanie jodyną i zawijania w watę. Smarowanie stawów mięszanką chloroformową lub ichtyolem.

Nadto leczenie wszelkich powikłań w odpowiedni sposób, zwłaszcza zapaleń wsierdzia, opłucnej i t. p.
Jeżeli jest okres przewlekły, to obok środków wyżej wymienionych i kali jodatum 2—3·0 pro die, polecić ciepłe kąpiele, pędzlowanie jodyną, massage stawów maścią jodową, ruchy bierne lub wysłać chorego do czeskich Cieplic, Trenczyna, Piszczan, Swoszowic, Krzeszowic, Truskawca, Buska i t. d.

696. *Ichtyoli 10·00,*
Ungu. parafin. 90·00.
Mf. ungu. DS. Maść.

697. *Ichtyoli 5·00,*
Ungu. emolient. 50·00.
Mfungu. S. Wcieranie.

698. *Ammon. sulfoichtyol*
Spir. aether. āā. 10·00,
Collodii 20·00.
DS. Do pędzlowania stawów.

699. *Trae Colchici 10·00,*
„ Aconit. 3·00,
„ Opii 2·00,
DS. 3—4 r. po 15—20 kropli.

700. *Exalgin 2·50,*
Alcohol menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup simpl. 30·00.
S. Co godzinę łyżkę.
(Jedna łyżka 0·20 Exalg. 0·80 pro die).

Rheumatismus musculorum.

Na wewnątrz można podać mierne dawki Natr. salicylicum, Antipyriny, Phenacetyny a obok tego działać miejscowo przez wcieranie maści kojących, mieszanki chloroformowej. Kąpiele ciepło, łaźnia parowa, massage, prąd elektryczny, kąpiele siarczane, Cieplice w Czechach, na Węgrzech i t. p. miejscowościach.

701. *Chloroformii*
Glycerini āā. 50·00.
DS. Wcieranie.

702. *Trae Bellad. 1·50,*
Bals. vitae Hoffman. 80·00,
Chloroformii 20·00.
DS. Do wcierań.

703. *Veratrin 0·30,*
Chloroform 15·00,
Mixt. oleos. balsam. 80·00.
DS. Do wcierań.

704. *Spir. sapon 30·00.*
Trae opii 2·00.
DS. Do wcierań.

Sarcomphalus.

Przyżegać codziennie lapisem i zasypywać pudrem salicylowym (0·25 : 50·0). Większe narośle podwiązać jedwabiem lub Catgutem.

Scabies.

Po kąpieli i wymyciu szarem mydłem, wcierać przez parę wieczorów jedną z podanych maści. Głównie nasmarować grzbiet rąk i nóg i miejsca gdzie najwięcej lubią się gnieździć świerzby na na 3-ci dzień kąpiel.

705. *Flor. sulphur.*
Ol. Fagi āā. 20·00,
Sapon. virid.
Axungiae āā. 40·00,
Cretae albae pulv. 5·00.
Mf. ungu. S. Do nacierań.

706. *Naphtoli 15·00,*
Ungu. simpl. 100·00,
Sapon. virid. 50·00,
Cretae albae 5·00.
Mf. ungu. S. Do nacierań.

707. *Styrac. liquid. 5·00,*
Petrolei 20·00,
Bals. peruv.
Flor. sulphur. āā. 2·50,
Spir. Sapo. Kalini 10·00.
Mf. ungu. S. Do nacierań.

708. *Ol. Lavandulae*
Ol. Caryophyllor āā. 1·50,
Kali carbon. 35·00,
Lactis sulphur. 100·00,
Axungiae v. Lanolin q. s. ut f. unguentum.

Dla dzieci:

709. *Bals. peruv.*
Sulphur depur. āā. 5·00,
Vaselinae 50·00.
Mf. ungu. S. Do nacierań.

710. *Styrac. liquid.*
Ol. olivarum āā. 50·00.
MDS. Do nacierań.

711. *Naphtholi 4·00,*
Sapo Kalin 25·00,
Axungiae 50·00,
Cretae albae 5·00.
Mfu. S. Do nacierań.

Również skuteczne natarcie czystym balsamem peruwiańskim. Suknie i bielizna muszą być wyparzone.

W praktyce ubogich używa się Solutio Vleminckx, natarcie dwukrotne.

Scarlatina.

Ściśle odłączenie chorych aż do zupełnego złuszczenia t. j. 5—6 tygodni, poczem należy mieszkanie odwietrzyć, okna, podłogi wymyć 5% kw. karbolowym. Dzieci szkolne w mieszkaniu będące, do szkoły nie posyłać.

Pokój troskliwie przewietrzać, ciepłota 13—14° R. wystarcza, bieliznę można często zmieniać.

Za pożywienie: mleko, rosół, po ustąpieniu gorączki dyeta pożywniejsza lecz nie zaraz mięsna. Za napój podawać można czystą wodę, kwaski.

Płukanie gardła częste 2% kw. borowym, 2% kali chloricum. W razie silnej gorączki zimne okłady na głowę, chinina, antipyrina (ostrożnie), Natr. salicyl. Na obrzęki gruczołów okłady z liquor alumunii acet., wcierania szarej maści. Skoro tylko wystąpi chełbotanie, przecinać.

Drgawki, majaczenia uspakajać okładami z lodu, lewatywami z chloralu (0·50:50·0).

Wśród objawów zapadu, osłabienia serca, Cognac, mocne wina, czarna kawa, kamfora.

Powikłania z błonicą (dyfteryą), wysiękiem w opłucnej, błony brzusznej, zapaleniem stawów, chorobami ucha, rakiem wodnym, zapaleniem nerek — zob. odpowiednie rozdziały.

712. *Chinini muriat. 0·30,*
Dtur. tal. dos. 10.
S. Rano i wieczór proszek.

713. *Antipyrin 0·25,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Co 4 godz. proszek.

714. *Natr. salicyl. 0·30,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Co 3 godz. proszek.

715. *Natr. salicyl. 5·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

716. *Liquor ammon. anis.*
Aether. sulphur. āā. 5·00.
MDS. Co 2 godz. po 10 kropli w czarnej kawie.

717. *Camphorae 0·50,*
Spir. vini
Aqu. dest. āā. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań.

718. *Acidi benzoici 0·20,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. Co 2 godz. proszek.

Od początku szkarlatyny należy mocz codziennie badać. Od pierwszej chwili zapalenia nerek podawać dużo mleka.

Przy zaparciu stolca 2—3 dawek Calomelu; w razie bólu w okolicy nerek, postawić 6—10 suchych baniek. Dopóki w osadzie z moczu znajduje się wiele ciałek krwi i wałeczków, nie dawać leków moczopędnych, lecz ściągające.

719. *Acidi tannici 0·50,*
Chinin. sulphur. 1·00,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 6.
S. 3 proszki dziennie.

720. *Chinini tannici 4·00,*
Div. in dos. N. X.
S. 3 razy dziennie proszek.

721. *Solut. acid. tannici*
2·00 ad 100·00,
Solut. natri bicarb. q. s. ad react. alcal.
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 3 godziny łyżeczkę.

W razie silnego krwawienia:

722. *Liquor ferri sesquichl.*
gtts. X.
Aq. cinamom.
Syrup simpl. āā. 50·00.
S. Co godz. łyżeczkę.

Jeżeli się pojawia znaczna puchlina, lub ucisk na płuca, podawać wcześnie leki moczopędne a przy towarzyszącej anaemii żelazo n. p. Tra. ferri pomati, 3 r. dzien. po 15 kropli.

723. *Infus. fol. digital. e 0·20 ad 100·00, Liquor Kali acet. gtts. XX. Syrup simpl. 15·00.*
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

724. *Dcti equiset. e 3·00 ad 100·00, Liquor Kali acet. gtts. XX. Syrup simpl. 15·00.*
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

Można też używać w razie dłużej trwającej puchliny, kąpieli na 29⁰ R., 5—10 minut i zawijania w koce na 2—3 godziny; przeciwskazanie stanowi tylko stan zapalny płuc lub osłabienie serca, w kąpieli dawać zimne okłady na głowę.

Uraemia: zob. pod tytuł. Nephritis i Uraemia.

Sclerosis (wrzód twardy p. Syphilis).

Scorbutus.

Dobre powietrze i dobre pożywienie, podawać dużo zielonej jarzyny (sałata, szpinak itp.) owoce, lemoniada z cytryn. Mleko w dużych ilościach. Wino, piwo. Letnie kąpiele. Płukanie ust roztworami lekko ściągającemi (kali chloricum, acidum boricum). Pędzlowanie: Tra. Myrhhae, Tra. ratanh. Nacieki krwawe smarować oliwą z chloroformem. W ciężkich przypadkach leki pobudzające, kamfora eter, wino często podawać.

725. *Dct. cort. chinae e 10·00 ad 150·00, Acidi sulphur. dil. 2·00, Syrup rubid. 20·00.*
MDS. Co godz. łyżkę.

W razie krwotoków:

726. *Liquor ferri sesquichl. 2·00, Aq. cinamom. 200·00, Syrup Sacchari 20·00.*
MDS. Co 2 godziny łyżkę.

Dzieciom:

727. *Liquor ferri sesquichl. gtts. X. Trae opii gttas 1—5, Aqu. dest. 100·00, Syrup simpl. 20·00.*
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

Leczenie następowe wymaga dłuższego podawania: żelaza, przetworów chinowych, dobrego żywienia i kąpieli.

Scrophulosis.

Dzieciom małym przy piersi, jeżeli się pokażą gruczoły powiększone, zacząć dodawać osolone rosoły. Starsze dzieci żywić mięsem, mlekiem, kawą żołędziową, dać nieco wina czerwonego, owoce, jarzyny lżejsze. Suche mieszkanie przewietrzane. Kąpiele, zmywania wodą są koniecznemi.

Dzieci tłuste powinny dostawać pożywienie chude, łatwo strawne, mleko, mięso, ekstrakt mięsny, używać dużo ruchu.

Dzieci blade, chude, mogą używać więcej tłuszczów, tutaj więc podać tran, najlepiej w porze jesiennej i zimowej, Lepiej odżywionym tran z dodatkiem Trae. jodi. Zaprzestać jednak tranu przy braku apetytu, biegunce, gorączce. Tran dawać w godzinę po jedzeniu ½—1 łyżki, małym dzieciom w emulsyi, po 3 tygodniach zrobić przestanek kilkudniowy.

Jeżeli dzieci nie znoszą tranu lub są przeciwskazania, podawać przetwory jodu z żelazem, herbatę z liści orzecha, masło jodo-bromowe (zob. rachitis), ekstrakt słodowy (1—2 łyżeczek 2 razy dziennie.

W lecie pobyt na świeżem powietrzu, wody mineralne jodobromowe lub słone — (Iwonicz, Rabka, Rymanów) tak do kąpieli jak i do picia.

Kąpiele ze soli z dodatkiem soli iwonickiej, rabczańskiej (po ½—1—2 funtów), kąpiel na 27° R. przez 15—20 minut.

W obrzmiałe gruczoły wetrzeć na wieczór łyżeczkę mydła szarego (Sapo kalin) i zmyć rano i tak przez szereg dni dopóki nie będzie większej bolesności.

Choroby towarzyszące jak: Conjunctivitis, keratitis, Otitis i t. p. obok ogólnego leczenia leczyć miejscowo (zob. pod odpowiednimi rozdziałami).

728. *Ol. jecor. aselli 10·00,*
Mucil. gum. ar. q. s.
Aqu. dest. 60·00.
Syrup Melissae 10·00.
MDS· 3 razy dzien. łyżeczkę.

729. *Syrup ferri jodati 20·00,*
Syrup sacchari 40·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

730. *Kali arsenicos solut.*
Aq. cinamom. āā. 10·00.
MDS. 3 razy dziennie po 3—6 kropli.

731. *Ferri jodati sacchar. 0·50,*
Sacchari 5·00,
Mfp. div. in dos. N. XX.
S. 3 proszki dziennie.

732. *Trae jodi gtts. X.*
Kali jodati 1·00,
Aq. menth. pip.
Glycerin. āā. 50·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

733. *Ol. jecor. aselli*
Aq. Calcar. āā. 100·00,
Mf. linim. adde
Trae chinae comp. 20·00,
„ Rhei vin. 15·00,
„ Calami 5·00.
MDS. 2—3 razy dziennie łyżeczkę do 1 łyżki.

Seborrhoea.

Rozmiękczenie strupów oliwą, tranem i następne zmywania mydłem szarem.

seborrhoea capillitii zob. **Alopecia e seborrhoea.**

seborrhoea glandis penis.

Zmywanie wodą borową 2% i zakładanie waty z maściami ściągającemi.

734. *Zinci oxydati 0·25,*
Ungu. simpl. 20·00.
Mf. ungu. DS. Maść.

Obok leczenia miejscowego, leczenie środkami wewnętrznymi istniejącej anaemii, dyspepsyi, zołzów, a więc tran, wody żeleziste, Roncegno (2—4 łyżek dziennie) rheum, wody alkaliczne.

Singultus.

Uwzględnić powody:

Anaemia, hysterya, choroby przewodu pokarmowego, zimne lub gorące okłady, synapizmy na okolicę żołądka, elektryzowanie nerv. phrenici. Jako pojedynczy środek może służyć: Wetknąć palce do uszów i silnie przyciskać, równocześnie podawaną wodę powoli przełykać.

Również z dobrym skutkiem polecają: wstrzymać oddech po głębokim wdechu.

735. *Trae Valerian. aether.*
Trae nuc. vomicae āā. 5·00.
MDS. Po 10 kropli na cukrze.

736. *Chloral hydratis 2·00,*
Aqu. dest. 50·00,
Mucilag. gum. arab.
Syrup aurant. āā. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżkę.

737. *Codeini phosphorici 0·03,*
Aq. lauroc. 20·00.
MDS. Co godzinę po 10 kropli (dla dziecka od 2—5 lat).

Soor.

Czyste utrzymanie ust, przemywać po pokarmach, dobre pokojowe powietrze.

Po usunięciu mechanicznem grzybków (miękkiem płótnem zwilżonem w zimnej wodzie) pędzlować:

738. *Kali hypermang. 0·12,*
Aqu. dest. 15·00.
MDS. Do pędzlowania.

739. *Saccharini 1·00,*
Spir. vini 50·00.
DS. Łyżeczkę rozpuścić w 1/2 szklanki wody i 5 r. dziennie pędzlować.

740. *Resorcin. 0·50,*
Aqu. dest. 90·00,
Syrup 10·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę. (Dla dziecka od 1—2 lat).

Do przemywania ust: Borax (1·50 : 100·0 Aq. destill.) kali chloricum, Bicarb. sodae (0·50 : 150·0).

Spasmus glottidis.

U dorosłych tylko jako objaw hysteryi, wówczas skrapianie twarzy zimną wodą.

741. *Chloral hydratis 4·00,*
Natr. bromati 2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup rubid.
Mucilag. gum. arab. āā. 20·00.
MDS. Co 2 godziny łyżkę.

U dzieci:

W chwilach napadu włożywszy palec do ust dziecka, dotknąć nagłośni, przez co wzbudza się wymioty, poczem następuje głęboki wdech.

Tryskać zimną wodą na twarz. Dziecko trzymać na rękach, zrzuciwszy wszystkie ubrania. Po napadzie unikać podrażnienia dziecka, chronić przed silnem światłem i łoskotem. Jeżeli się napady powtarzają co parę godzin lewatywę z rumianku, samego, lub z dodatkiem Asa foetida (0·50 jako emulsia z żółtkiem). Uwzględnić powody: zaburzenia w trawieniu, nieżyt krtani, początek chorób zakaźnych, głównie zaś krzywicę (zob.).

742. *Chloral hydratis 1·00,*
Natr. bromati 2·00,
Aqu. dest. 60·00,
Syrup rubid.
Mucil. gum. ar. āā. 15·00.
MDS. Co 3 godziny łyżeczkę.

743. *Ammon. bromati 1·00,*
Urethani 1·00,
Aqu. dest. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS· Co godzinę łyżeczkę.

744. *Infus. Valerianae*
e 10·0 ad 100·00,
Trae asae foetid. 2·00,
Vitell. ovi unius.
MDS, Na 2 lewatywy.

745. *Antipyrin 0·12,*
Dtur. tal. dos. N. 6.
S. Co godzinę proszek.

Spermatorrhoea.

Leczenie przyczynowe przy istnieniu kamieni pęcherzowych lub chorób kiszki odchodowej. Leczenie rzerzączki, unikanie wzruszeń płciowych, nadmiernej pracy umysłowej i fizycznej. Kąpiele morskie lub rzeczne, leczenie hydropatyczne.

Pożywienie strawne, nie używać napojów wyskokowych, kawy, herbaty. Wieczerza powinna być wcześnie spożywaną i nie obfitą. Posłanie łóżka twarde, przykrycie lekkie, leżenie nie na wznak, lecz na bok.

W anaemii żelazo, chinina.

Przy neurasthenii — Natrum bromatum 3—4·0 pro die czasem dobrze działa.

746. *Extr. secalis corn. 1·00,*
Sacchari albi 3·00,
Mfp. Div. in dos. N. X.
DS. 3 proszki dziennie.

Miejscowo: Wprowadzanie grubych sond metalowych lub używanie psychroforu.

Spina bifida. Tarń dwudzielna.

Chronić od urazów, założywszy opatrunek ochronny, zdarza się bowiem dobrowolne wyleczenie.

Nakłócie worka i wstrzyknięcie jodu lub wyłuszczenie worka.

Stenocardia.

Leczenie samego napadu polega na wygodnem ułożeniu chorego w jasnym nieduszným pokoju, usunięcie uciskającego ubrania — podać choremu trochę czarnej kawy, łyżkę wina lub cognacu.

Podskórnie wstrzyknąć morfinę lub wziewać trochę chloroformu.

Na okolicę serca synapizma, okład gorący, rozcierać kończyny, dać lewatywę z soli. Można też wziewać kilka kropli Amylnitritu lub Pyridin.

Polecają też na wewnątrz wśród napadu: Nitroglycerynę z rozczynu 0·01 na 10·0 z tego 10—20 kropli na raz, lub pastylki nitroglycerynowe po 0·001 wyrobu Bełdowskiego, Mutniańskiego i innych.

Następnie leczyć chorobę przyczynową, najczęściej więc: wady sercowe, choroby nerwowe i zatrucia przewlekłe tytoniem, kawą, herbatą.

Stomatitis aphthosa vide Aphthae.

Stomatitis catarrhalis.

Czyste utrzymywanie jamy ustnej, wymywanie ust chłodną wodą. Pędzlowanie: 2% kwasem borowym, 1% rozczynem kali chloric. Dzieciom starszym zimne pokarmy, mleko z lodu. Wyrwać psujące się zęby, które są częstym powodem St.

747. *Boracis 5·00,*
Mel. rosat. 20·00,
Aq. rosar. 10·00.
MDS. Do pędzlowania.

Stomatitis ulcerosa. Stomacace.

Pędzlowanie pojedynczych owrzodzeń rozczynem kali hypermang (0·12:15·0) 5—6 razy dzień.

748. *Acidi borici 1·00,*
Kali chlorici 0·75,
Succi citri 15·00,
Glycerini 10·00.
DS. Do pędzlowań.

Wewnętrznie: kali chloricum (1·0—3·0 na 120·0 Aquae pr. die).

749. *Decoct. cort. chinae*
e 5·00 ad 100·00,
Kali chlorici 2·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

Stomatitis mercurialis.

Zaprzestać używania przetworów rtęci. Płukanie 2% rozczynem kali chloric., 3% kwasem borowym, 2% kw. salicylowym, Sublimat 1:4000 do płukania.

Pędzlowanie owrzodzeń rozczynem Tra jodi aa. cum Tra gallarum.

Struma.

Na wewnątrz podajemy mierne dawki jodu i wód jodowych lub gąbki morskiej zawierającej jod; na zewnątrz zaś stosujemy maść jodową.

Jeżeli leczenie to nie odnosi skutku, usuwamy cierpienie drogą operacyjną i to albo przez wstrzykiwania miąższowe (jodu i jodoformu) lub przez podwiązanie tętnic, wyłuszczenie, resekcyę i t. p.

750. *Kal. jodat. 5·00—10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
S. 3 łyżki dziennie.

751. *Natr. jodat. 5·00—10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
S. 3 łyżki dziennie.

752. *Kal. jodat. 5·00,*
Jodi puri 0·50,
Ungu. simpl. 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

753. *Kali jodati 5·00,*
Glycerin q. s. ad solut.
Sapon virid. 50·00.
Mf. ungu. S. Maść.

754. *Spongiae tostae 5·00,*
Div. in dos. N. X.
S. Rano i wieczór proszek.

755. *Trae jodi 30·00.*
S. Do wstrzykiwań.

756. *Jodoformii 1·00,*
Aether sulph. 5·00,
Ol. olivar. 9·00.
S, Do wstrzykiwań.

757. *Jodoformii 1·00,*
Aeth. sulph.
Ol. olivar. āā. 7·00.
S. Do wstrzykiwań.

Sudamina, Miliaria. Potówka.

Unikać zbyt ciepłego ubierania dzieci w lecie. Posypywać pudrem lub:

758. *Amyl. oriz.*
Zinci oxydati āā. 10·00.
DS. Puder.

Sycosis.

Gdy skóra naciekła, pokryta strupami, krostami i guzkami, należy włosy jaknajkróciej obciąć i na rozmiękczenie strupów przykładać oliwę lub maść Hebry. Po zmyciu strupów zarost ogolić, włosy szczypczykami powyrywać, skórę następnie 2 razy dnia mydłem szarem zmywać, a po zmyciu nacierać sublimatem 1—2:1000. W ½ godziny po tem przykłada się znowu maść Hebry; ropnie istniejące otworzyć. Leczenie to trwa tak długo, dopóki naciek nie ustąpi i nowe chrosty nie występują.

W niższych stopniach Sycosis, zarostu się nie goli, lecz wyrywa się włosy, wciera się sublimat, a po tem maść z praecipit. album 1:20.

Syphilis universalis.

I. Kiła nabyta.

A. Kiła pierwotna.

Wycięcie zmiany pierwotnej, jeżeli usadowienie jej na to pozwala, z zabraniem jaknajobfitszem zdrowej tkanki lub wypalenie cum Kali Kaustico.

Gdy wycięcie zmiany pierwotnej nie nastąpiło:

a) Exkoryacya czysta połyskująca, obmywanie takowej roztworem sublimatu 1:1000 i następnie, przykładanie raz dziennie emplastr. hydrargyri americanum supra linteum extens.

b) Wrzód lub exkoryacya z zagłębieniem w centrum, szarą wypociną pokryte:

Zmywanie roztworem sublimatu 1:1000 i zasypywanie jodoformem lub jodolem (bezwonny, lecz mniej skuteczny od jodoformu). Gdy powierzchnia wrzodu pod wpływem tych środków się oczyści, przykłada się empl. hydrargyri americanum.

c) Wrzód fagedeniczny lub dyfteryczny: Obmywanie kwasem karbolowym 2% i zasypywanie jodoformem, na wewnątrz środki wzmacniające, unikać środków merkurialnych.

Leczenie ogólne środkami merkurialnymi w okresie kiły pierwszorzędnej może mieć miejsce:

1) Gdy pacyent jest zresztą zupełnie zdrów.

2) Gdy dyagnoza kiły pierwotnej jest zupełnie pewną.

3) Gdy zmiany pierwotnej nie wycięto.

4) Gdy zmiana pierwotna nie komplikuje się z fagedenizmem lub dyfteryą.

Ilość rtęci wprowadzona do organizmu nie może być znaczną, najlepszem w tej mierze preparatem jest:

759. *Hydrargyri oxydulati tannici 5·00,*
Glycerini puri 1·50,
Extr. et pulv. Liquir āā. 4·00.
Mfpil. N. 100.
DS. 3—6 pigułek dziennie.

760. *Hydrargyri oxydulati tannici 0·10,*
Acidi tannici 0·05,
Extr. opii aquosi 0·005,
Sacchari albi 0·20,
Mfp. Dtur. tal. dos. N. XX.
DS. 2 proszki dziennie.

Preparat ten używa się tak długo, dopóki stwardnienie zmiany pierwotnej nie ustąpi. Inne preparata w tym celu używane na wewnątrz są: Sublimat 0·01 pro die, protojoduretum hydrargiri 0·20 pro die.

Dyetetyka przy używaniu rtęci czy to na wewnątrz, czy przez wcierania lub injekcye:

Chory nie powinien się narażać na zaziębienie, nie przeciążać się pracą ani fizyczną ani umysłową, nie palić tytoniu, prowadzić życie spokojne, dobrze się odżywiać i wysypiać. Mieszkanie powinno być nawet w zimie wietrzone. Pokarmów kwaśnych i trudnostrawnych należy unikać. Stolec powinien być raz dziennie. Jama ust i zęby powinny być jaknajczyściej utrzymywane.

Do płukania daje się:

761. *Kali chlorici 10·00,*
Aqu. dest. 500·00.
MDS. W ciągu doby wypłukać.

762. *Kali chlorici 40·00,*
Aluminis crudi 20·00,
Acid. borici 6·00.
DS. Łyżeczkę od kawy, do szklanki wody do płukania.

Jako proszek do zębów zapisuje się:

763. *Calcariae carbon. 30·00,*
Camphorae rasae subtillisime pulver. 3·00,
MS. Proszek do zębów.

Do pędzlowania dziąseł po wymyciu jamy ust używa się:

764. *Trae Ratanhae*
Trae Myrrhae āā. 25·00.
DS. Pędzlowanie.

Intoxykacya rtęcią objawia się jako: *Enteritis.* W tym razie należy natychmiast przestać używać podawanego dotąd preparatu rtęciowego, podać łyżkę olejku rycinowego a następnego dnia laudanum 3 razy dz. po 0·02, dopóki biegunka nie ustąpi.

Stomatitis merculialis 1-szy stopień (dziąsła obrzękłe, rozpulchnione, odstają nieco od zębów, broczą przy dotknięciu, sprawiają ból przy żuciu). W tym stopniu nie potrzeba usuwać preparatów rtęciowych i przestrzegać tylko pilnego płukania ust.

2-gi stopień (obok powyższych objawów: obrzęk języka, ślinotok, smak metalowy w ustach, cuchnienie z ust, chwianie się zębów). Usunąć preparat rtęciowy, dokładne wietrzenie mieszkania, płukanie ust

765. *Tannini puri 5·00,*
Aqu. dest. 400·00,
Spir. vini gallici 100·00.
MDS. Płukanie.

Pędzlowanie dziąseł cum:

766. *Tra Ratanhae*
„ Gallarum āā. 25·00.
MDS. 3 razy dz. pędzlować.

Celem usunięcia przykrej woni z ust:

767. *Chlorinae liquidae 10·00,*
Aqu. dest. 500·00,
Mellis rosati 50·00.
MDS. Płukanie.

3-ci stopień (naciek na dziąsłach, policzku, języku, przechodzący w nekrozę i wrzody). Usunięcie natychmiastowe używanego dotąd preparatu rtęciowego, świeże powietrze, dobre odżywianie.

Do płukania:

768. *Camphorae rasae subtil. pulv. 3·00,*
Emuls. amydal 300·00.
MDS. Płukanie.

jakoteż płukanie dziąseł powyższym roczynem taniny. Największą ulgę jednak sprawia obok płukań przyżeganie owrzodzeń azotanem srebrowym w roztworze (1:2) lub in substantia.

Jeżeli się rtęci w kile pierwszorzędnej nie podaje, należy przed wystąpieniem kiły wtórorzędnej przygotować pacyenta do następnego leczenia, usunąć anaemię, podając żelazo z arszenikiem, przygotować jamę ust do leczenia przyszłego rtęciowego, a więc zęby karyetyczne wyrwać lub zaplombować, odzwyczaić od palenia tytoniu.

Przetworów jodu używa się w kile pierwotnej tylko wtedy, gdy gruczoły limfatyczne są zbyt powiększone, jak się to zdarza u ludzi skrofulicznych.

B. Kiła drugorzędna.

Leczenie rtęcią wskazane w przypadkach kiły plamistej, guzkowej i łuskowej. W wysypkach chrostkowych tylko wtedy stosuje się leczenie rtęcią, gdy takowa jest wynikiem złośliwego jadu a nie słabej konstytucyi, w tym ostatnim przypadku należy najprzód ogólne odżywieopoprawić.

Metody leczenia:

1) Środki wewnętrzne p. kiła pierwotna.

2) Injekcye podskórne, do których wskazania następujące: Łagodna forma kiły wtórorzędnej, lub gdy pacyent ze względów towarzyskich wcierań robić nie może, lub w porze zimowej, wczasie wcierań, w domu pozostawać nie może.

Najpewniejszym środkiem jest Sublimat.

769. *Sublimati corrosiv 0·10,*
Natr. chlorati 1·00,
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Injekcye.

Z roczynu powyższego wstrzykuje się co dzień jednę strzykawkę Pravaza, zwykła i najmniejsza ilość injekcyj w liczbie dwudziestu.

3) Wcierania szarej maści.

Wskazania:

a) W przypadkach, w których podawanie przetworów rtęci na wewnątrz dla słabego przewodu pokarmowego są przeciwskazane, a injekcye sublimatowe dla neurastenii nie mogą być robione.

b) W przypadkach ciężkiego przebiegu kiły, niebędącego następstwem słabej konstytucyi.

c) W przypadkach odnawiającej się kiły drugorzędnej, jeżeli takowa występuje w formie cięższej od 1-go wybuchu.

d) U ciężarnych i dotkniętych gruźlicą płuc.

e) Gdy wystąpią zmiany w organach ważnych dla życia lub grożące oszpeceniem.

Do jednego wcierania używa się u dorosłych 3·00—4·00 szaruchy u dzieci 1·00.

Sposób robienia wcierań:

Przed rozpoczęciem wcierań bierze chory kilkakrotną kąpiel, zmywając ciało mydłem, w celu otworzenia ujść gruczołów potnych i łojowych. Przed wcieraniem korzystnem jest spocenie się chorego pod przykryciem, co nie powinno mieć miejsca po

uskutecznionem wcieraniu. Bezpośrednio przed rozpoczęciem wcierania, osusza się z potu część ciała, w którą ma być wcieranie robione.

Przy wcieraniu nie należy całą ilość szaruchy mającej być wtartą na raz wcierać, lecz ubierać z niej po troszce (wielkości soczewicy) i zajmować jaknajwiększą powierzchnię skóry.

Wcieranie odbywa się tak długo, dopóki palec przeprowadzony po miejscu wcierania pozostawia smugę jaśniejszą (20—30 minut w jednę połowę ciała).

Miejsce wcierań:

Wcierać po $^{3}/_{2}$ grm. szaruchy w jednę połowę:

I, dzień obie łydki
II. „ oba uda
III. „ prawy bok klatki piersiowej i prawa połowa brzucha,
IV. „ lewy bok klatki piersiowej etc.
V. „ plecy (jeżeli nie sam pacyent robi wcierania).

Wcierań używa się najmniej 20, najwięcej 50.

Prof. Rosner jest zdania, że najrzadziej występują zmiany 3-rzędne, jeżeli się mimo braku recydyw zastosuje po 6 miesiącach powtórne leczenie wcieraniami w liczbie 20, a po roku trzeci raz robi się 20 wcierań.

Jod używa się w kile 2-rzędnej:

1) Przy równoczesnem zakażeniu zołzowem.

2) Gdy po wyleczeniu zmian kiłowych 2-rzędnych na skórze występują na błonach śluzowych, kłykciny sączące.

3) Gdy oprócz zmian na skórze i bł. sluzowych występują zmiany chorobowe w układzie kostnym. Najlepszym przetworem jodu jest:

770. *Natri jodati 10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
MDS. 2 łyżki stołowe dziennie (w mleku) zażyć.

771. *Natri jodati 10·00,*
Glycerini 1·00,
Extr. et pulv. Quassiae āā. q. s. ut f. pil. N. centum.
DS. Rano i wiecz· po 5 piguł.

772. *Jodoformii subt. pulver. 2·00,*
Extr. Quassiae q. s. ut f. pil. N. 20.
DS. Rano i wiecz. jednę pig.

Leczenie zmian miejscwych w kile 2-rzędnej,

Kłykciny sączące stanowiące znaczne nacieki wystające, w stolcu i na częściach rodnych, pędzluje się sublimatem 1:100, w jamie ust sublimatem 1:600 lub kwasem chromowym 2%. Kłykciny z mniejszym naciekiem, płaskie, pozbawione przyskórka, pędzluje się rozczynem azotanu srebrowego 1:30; skoro się pokryją przyskórkiem, usuwa się resztę nacieku plastrem merkurialnym, który się codzień zmienia.

773. *Empl. hydrargyri*
Empl. saponati āā. 15·00,
Extende supra linteum.

Iritis syphilitica.

Obok leczenia ogólnego wymaga także wczesnego zapuszczania atropinu, by się synechie nie wytworzyły.

Psoriasis palmaris et plantaris:

Okłady wysychające w celu rozmiękczenia i usunięcia przyskórka pokrywającego naciek — ten zaś ostatni ustępuje pod plastrem rtęciowym.

Chrostkowe nacieki skóry głowy i brody, po usunięciu strupów oliwą, naciera się maścią:

774. *Mercur. praecipit. albi 2·00,*
Sublimati corrosivi 0·10,
Vaselini 20·00,
Olei rosarum gtts. tres.
S. Pomada.

C. Kiła 3 rzędna.

Wskazania:

W formach lżejszych daje się jod, w cięższych rtęć a nawet rtęć i jod.

Leczenie miejscowe w kile 3-cio rzędnej:

Ozaena syphilitica:

Przepłukiwanie nosa 2% kwasem borowym, słabym roczczynem kali hypermanganicum (0·20: 500) i pędzlować roczczynem:

775. *Jodi puri 0·20,*
Kali jodati 2·00,
Glycerini 20·00.
MDS. Zewnętrznie.

Sarcocele syphilitica.
Plaster rtęciowy.

Periostitis.

Sprowadzająca silny ból wymaga pędzlowania jodem.

776. *Trae. jodi*
„ *Belladonae*
„ *Gallarum āā. 10·00,*
MDS. Zewnętrznie.

Gdyby ten roczczyn drażnił skórę, daje się wtedy do pędzlowania roczczyn:

777. *Jodi puri 0·20,*
Kali jodati 5·00,
Glycerini puri 20·00.
MDS. Zewnętrznie.

Kilaki skórne.

Tak wrzodziejące jak nie wrzodziejące, ustępują pod plastrem rtęciowym. Przy kilakach nie wrzodziejących, często nawet wobec już istniejącej fluktuacyi może nastąpić resorpcya, wrzodziejące goją się także pod plastrem rtęciowym lub jodoformem.

Zdarzają się przypadki kiły. w których ani jod, ani rtęć skutków nie wywierają, a to są wypadki ciężkiej złośliwej kiły u indywiduów kachektycznych, często przedtem energicznie rtęcią leczonych.

W tych razach w pierwszym rzędzie starać się musimy o poprawienie stanu ogólnego. Działanie to wzmacniające posiada Decoctum Zittmanni. Pod wpływem tego środka poprawia się apetyt, wygląd chorego i waga ciała się zwiększa.

Sposób podawania tego środka jest następujący:

Na czczo w łóżku wypija chory 300 gramów Decoct. Zittmanni fortius, ciepłego, a tę samą ilość Decoct. Zittmanni mitius chłodnego, po południu.

Przy używaniu tego środka należy unikać wszelkich pokarmów mogących wywołać biegunkę.

U niektórych ludzi po wyleczeniu kiły środkami rtęciowymi, rozwija się anaemia i uporczywie się utrzymuje. W przypadkach tych przepisuje się kąpiele parowe z tuszami, 2 razy na tydzień, lub wysyła się takich chorych do kąpiel siarczanych lub zakładu hydropatycznego (nigdy wobec jeszcze istniejących zmian kiłowych).

II. Kiła dziedziczna.

W pierwszych czterech tygodniach występującą kiłę, leczy się kąpielami sublimatowemi:

778. *Sublimati corross.*
Ammon. muriat. āā. 2·00,
Aqu. dest. 100·00.
MDS. Do jednej kąpieli.

Jeżeli dziecko ma 6tygodni lub więcej, robi się wcierania z szaruchy.

U dzieci 6-tygod. 0·30 pr. dosi
" " 8 " 0·40 " "
" " 10 " 0·50 " "
" " 12 " 1·0 " "

Usta należy wymywać kwasem borowym 1%.

Mniej pewnie działa według prof. Rosnera Calomel na wewnątrz podany.

779. *Calomel. laevigati 0·15,*
Sacchari lactis 4·00,
Mfp. Div. in dos. N. XII.
DS. Rano i wieczór jeden proszek w mleku podać.

Po 6 dniach robi się pauzę, i znów przez 6 dni podaje się Calomel, aż do ustąpienia zmian chorobowych.

Środek ten wywołuje często bardzo katar przewodu pokarmowego, czego wcierania nie czynią.

W ostatnim czasie polecają:

780. *Hydrarg. thymol. acet. 1·00,*
Glycerin 10·00,
Cocain mur. 0·10.
S. Raz na tydzień wstrzyknięcie wśródmięśniowe, w całości 10—12 strzykawek.

781. *Hydrarg. oxydulati nigr. pur. 1·00,*
Ol. olivarum 10·00.
S. Co 2-gi dzień strzykawkę (30—40 wstrzyknięć).

782. *Hydrarg. salicyl. 1·00,*
Paraffin. liquid. 10·00.
DS. Co 5 dni wstrzyknąć w pośladek.

783. *Hydrarg. salicyl 1·00,*
Vaselini 30·00.
Mfu. S. Na wrzody syf.

784. *Hydrarg. salicyl 1·00,*
Magnes carb. 20·00.
S. Puder.

Empl. hydrarg. oleinic.

Plastrem tym pokrywa się kolejno: przedudzia, ramiona itp. większe części na 8 dni poczem kąpiel i nowy plaster.

Syphilis congenita p. Syphilis.

Tabes dorsualis.

Jeżeli tabes na tle kiłowym, to wcierki i kali jodat.

W innych przypadkach kąpiele letnie lub ciepłe, procedury hydropatyczne, elektryzowanie stosu pacierzowego, prądem galwanicznym, mniej polecane prądem faradycznym.

Na wewnątrz Arg. nitricum 0·01—0·02 w pigułkach, kali jodatum 10:200, Arsen po 0·001, Ergotyna po 0·1—0·5 2—3 razy dziennie, Fosfor po $^1/_{10}$ miligr. do 1 miligr., w roczczynach oleistych, mały dają rezultat dodatni.

Wieszanie chorego sposobem Moczutkowskiego i Charcota.

Zresztą leczenie symptomatyczne zwłaszcza kojenie bólu środkami narkotycznemi, phenacetina po 0·50 2—3 razy dziennie, exalgina po 0·25 2 do 3 proszków na dzień, antipyrina 1·0, 3—4 na dzień, wstrzykiwania morfiny.

Chorych zamożniejszych wysłać do Nauheim, Teplitz, Wildbad, Ragaz, Pyrmont, Elster, Gastein, a przedewszystkiem Rehme.

785. *Liniment volat 30·00,*
Chloroform 20·00.
MS. Do nacierań.

Taenia.

Leczenie poprzedzić środkiem czyszczącym, zachować dyetę. Polecają dnia poprzedniego pokarmy słone: śledzie, szynkę, sałatę, poziomki. Rano na czczo można nieco osłodzonej czarnej kawy. Po użyciu lekarstwa powinien chory spokojnie leżeć, aby uniknąć wymiotów.

786. *Extr. filic mar.*
Pulv. rad. filic. mar. āā. 10·00,
f. l. a. boli N. 10.
Consp. cynamom.
S. W przeciągu 2 godzin użyć.

787. *Ol. Crotonis gttam unam*
Chloroform. 4·00,
Glycerin 30·00.
DS. Użyć na czczo.

788. *Extr. filic. mar. aether. 8·00,*
Calomelanos 0·80,
Div. in capsul. N. XVI.
S. Na czczo co 5 minut kapsułkę w łyżce wody osłodzonej.

Jeżeli po 2 godzinach po użyciu ostatniej kapsułki tasiemiec nie odchodzi, dać 80·0 Syrup aetheris, a gdyby jeszcze po 2 godzinach dalszych nie odszedł podać 40·00 Ol. ricini w czarnej kawie.

789. *Flor. Koso 30·00,*
Kamalae 15·00,
Extr. fil. mar. aeth. 4·00,
Mel. depur. q. s. f. boli N. 60.
DS. Na wieczór 30, rano 10—20 sztuk użyć.

790. *Pelletierin tannic. 1·00, solve in*
Infus. sennae 100·00.
DS. W małych dozach użyć w przeciągu $^1/_2$ godziny.

Najlepsza pora do leczenia tasiemca jest wówczas, gdy odchodzą większe kawałki. W czasie osłabienia, ciąży, karmienia, miesiączki, nie należy rozpoczynać leczenia.

Dzieciom przed ukończeniem 1 roku życia nie wolno spędzać tasiemca; również w czasie ząbkowania.

791. *Extr. filic. mar. 5·00,*
Mucilag. gum. ar. 10·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Na 2 razy użyć.

792. *Koussini 1·00,*
Extr. filic. mar. aeth. 5·00,
Pulv. altheae q s. f. pasta div. in dos. N. 3.
DS. Co $^1/_2$ godziny doza.

793. *Kamal. 3·00,*
Pulpae tamarind. 20·00,
Mf. elect.
DS. Rano w przeciągu $^1/_2$ godziny na 2 razy użyć.

794. *Pelletierin tannici 0·30,*
Aqu. dest. 40·00,
Syrup rhei 10·00.
MDS. W przeciągu $^1/_2$ godziny na 2 razy użyć.

Po użyciu środków wymienionych należy dać w godzinę 20—30 gramów olejku rycyn. najlepiej w mocno osolonym rosole.

Skuteczne też bywają nasiona dyni (Semina cucurbitae maximae) utarte z cukrem na emulsią (100 gramów), użyć w ciągu dnia, na 2 razy. po 3 godzinach po 2 dawce nieco ol. ric.

Tetanus.

Usunięcie powodów: oczyszczenie ran i wrzodów, wydobycie ciał obcych, odszczepów kostnych.

Wstrzykiwania podskórne w pobliżu rany co 2 godz. 0·02 acid carbol. Wstrzykiwać morfinę w małych dawkach, chloroformowanie. Chloral w lewatywach lub wewnętrznie z Cognakiem.

795. *Sulphonali 1·00,*
Dtur. tal. dos. N. 5.
S. 3 do 4 pr. dziennie (rozpuściwszy w 200 gramach herbaty lub rosołu).

796. *Urethani 1·00,*
tal. dos. N. 6.
2 do 3 razy dziennie proszek we wodzie.

797. *Pilocarpin hydrochlor. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do wstrzykiwań (2—3 strzykawek dziennie).

Acid salicyl. w dużych dawkach, kali bromatum 5—10 grm. dziennie.

W razie osłabienia serca, podskórne wstrzykiwanie eteru, kamfory.

798. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. X.
DS. Co 3 godziny proszek.

Tic douloureux zob. Neuralgia trigemini.

Trichinosis.

Środki przeczyszczające: infus Sennae, Calomel, Glycerina co godzina łyżkę. Benzyna w kapsułkach żelatynowych po 0·50 do 5 gramów dziennie.

Bóle mięśniowe łagodzić zastrzyknięciem morfiny, kąpiele ciepłe, wcierania chloroformu.

799. *Benzin 6·00,*
Mucilag. gum. arab.
Solut. Succi liquir. conc.
āā. 25·00,
Aqu. menth. crisp. 100·00.
MDS. Co 2 godziny łyżkę.

800. *Benzoli 0·50,*
ad capsul. gelat. N. 50.
Rano na czczo i popołudniu po 5 kapsułek, w godzinę po każdym zażyciu łyżeczkę pulv. rad. rhei et pulvis liquir comp. aa p. aequ. kuracya ma trwać kilka dni.

Trismus et Tetanus neonatorum.

Główną uwagę zwrócić na pępek, opatrunek przeciwgnilny.

Chloral po 0·05 pro dosi, kilka razy dziennie, w mleku, wlać do nosa lub w lewatywie (w podwójnej dawce) Sole bromowe po 0.50 na dzień. Coniinum hydrobromicum (aż do 0·05 pro die). Ciepłe kąpiele 28° R·. kilka razy dziennie. Karmić mlekiem również przez nos.

Tuberculosis laryngis.

Dobre żywienie, szanowanie głosu. unikać pyłu i t. p. szkodliwości. Zaraz z początku cierpienia kreozot do wewnątrz, prócz tego żelazo, arsen; zamożnych wysłać na zimę na południe na Rivierę, do Wenecyi, Kairu, w lecie Görbersdorf, Davos.

801. *Resorcin 5·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Do inhalacyi.

802. *Jodoformii 2·00,*
Acid. borici 1—8·00.
S. Do wdmuchiwań.

803. *Morphii muriat. 1·00,*
Pulv. gum. ar.
Sacch. lactis 3—5·00.
S. Do wdmuchiwań.

804. *Cocain muriat. 1·00,*
Sacch. lactis 2·00.
S, Do wdmuchiwań.

805. *Cocain mur. 0·50—1·00,*
Aqu. dest. 10·00.
S. Do pędzlowań.

806. *Acidi lactici 20·00.*
Aqu. dest. 20—40—80·00.
S. Do pędzlowań.

Tuberculosis pulmonum.

W przypadkach dziedzicznie obciążonych, należy zwrócić całą uwagę na higieniczne wychowanie, przebywanie jak najwięcej na świeżem powietrzu, gimnastyka, wysypianie się, dobre odżywianie, nie obciążanie pracą umysłową lub fizyczną, unikanie zaziębień, hartowanie skóry przez zimne nacierania słoną wodą, zwłaszcza: szyi i klatki piersiowej.

W pierwszych początkach suchot przedewszystkiem uważać na podniesienie odżywienia chorego, forsownie go żywić. Polecić picie mleka w lecie, tranu w zimie, tłuszczów jak najwięcej, o ile tylko żołądek znosi. Pobyt kilkomiesięczny w górskiem powietrzu podczas lata, na zimę zaś polecić wyjazd do jednej ze stacyi klimatyczny ch

Ze środków leczniczych stosować kreozot, guajakol, arsen, zresztą leczenie symptomatyczne jak przy bronchitis.

W późniejszych okresach obok powyższych poleceń pilną uwagę mieć na pojawiające się krwioplucia i stosownie je wstrzymywać. Zmniejszać wydzielanie plwocin przez środki balsamiczne, usuwać gorączkę przez podawanie miernych dawek antipyretików, jak antipyriny po 0·50' 2—3 proszki na dzień, w razie potrzeby, też samo phenacetiny lub antifebriny po 0·25.

Usuwanie mocnych potów przez zmywanie ciała winnym octem, cognakiem, wodą kolońską lub na wewnątrz cognac z mlekiem, lub atropina po 0·001 na noc, Agaricin bardzo słabo działa.

807. *Acidi agaricin 0·01—0·05,*
Sacchari 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. X.
S. 2 proszki dziennie.

808. *Extr. fluid hydrast. Canad. 10·00.*
S. Na wieczór 30 kropli.

Przeciw krwotokom bezwzględny spokój, okład lodowy na piersi, połykanie lodu, pokarmy tylko chłodne, wstrzyknięcie Ergotini Bombelon 0·50 do 1·0 na raz, podanie większych dawek morfiny dla zapobieżenia kaszlowi.

Przy tętnie przyspieszonem dać: Fol. Digitalis 0·05 z morfiną 0·01 co 2—3 godz. proszek. Albo Ferrum sesquichloratum 25 kropli na $^1/_2$ szklanki wody i z tego co godzina łyżkę.

W ciężkich przypadkach krwotoku, wstrzyknąć atropinę 0·10 : 10·0 z tego pół strzykawki na raz, lub Acid. sclerotinici 1 : 10 wody, z tego co godzinę strzykawkę.

Przeciw biegunce leki osłaniające z dodatkiem opiatów:
Plumb. acet.
Laudani āā. 0·03.
(na dawkę, 2—3 razy dziennie).

Pigułki kreozotowe używać bez balsamu tolutańskiego. Dziennie można dojść do 3 grm.

(Z wyrobów krajowych: pigułki Bełdowskiego i Mańkowskiego, z zagranicznych dobre są Jaspera (Berlin). W roczczynie dobrze jest zapisywać kreozot z Tra amara lub Tra gent.

809. *Kreozoti e bit. fagi 3·00,*
Trae gent. 30·00.
DS. Po jedzeniu 20—30 kr. w kieliszku wody lub wina.

810. *Kreozoti e bit. fagi 1·00,*
Trae gent. 2·50,
Spir. vini rectif. 25·00,
Vini Xerens 100·00.
DS. 3 razy dziennie po łyżeczce w szklance wody.

Pigułki guajakolowe po 0·05 wyrobu Bełdowskiego i Zachradnika, w tych samych dawkach co kreozot.

U dzieci: Niedozwalać suchotnicom karmić dzieci, zmywania chłodne, na lato pobyt w górzystej lesistej okolicy. Przeciw gorączce Chinin (0·25—0·30) Acid. salicyl. 0·25 pro dosi.

811. *Acid. salicyl. 2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Cognaci 5·00,
Syrup 20·00.
DS. Co godzinę łyżeczkę.

812. *Kreosoti gtts. 5·00,*
Aqu. dest. 70·00,
Syrup 15·00.
DS. Co 3 godziny łyżeczkę.

813. *Kreosoti 1·50,*
Solv. in Ol. amygd. 30·00,
Gu. ar. 20·00,
Aqu. dest. 80·00,
Syr. amygd. 20·00.
Mf. emuls.
DS. 2 razy dzien. łyżeczkę.

814. *Guajacol 1·00,*
Trae chinae 2·00,
Vini Malac. 100·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżeczkę po jedzeniu.

W razie krwioplucia: spokój, lodowe okłady na klatkę piersiową.

Plumb. acet (0·03 pr. dos) kilka razy dziennie.

Extr. secal. cornuti, przy kaszlu Codeina, morfina. W razie biegunki Aq. Calcis z mlekiem.

Tumor albus.

W pierwszym okresie zaleca się absolutny spokój kończyny zajętej, staw należy ustalić w położeniu prawidłowem, (opatrunek gipsowy lub organtynowy). Kąpiele słone lub słono-jodowe ułatwiają osiągnięcie wyniku korzystnego. W przypadkach dalej posuniętych, ograniczamy się u dzieci, do operacyj mniejszych atypowych (wyskrobanie tkanek schorzałych Arthrotomia), w wieku zaś późniejszym zmuszeni zwykle jesteśmy decydować się na resekcyę stawu a często i amputacyę.

Główny nacisk w tego rodzaja chorobach należy położyć na poprawę ogólnego stanu odżywienia.

Tyloma. Modzel, Clavus. Odcisk.

Zeskrobać zgrubiałą warstwę, wypuścić ropę, opatrunek, później maść lub plastry.

815. *Acid. salicyl. 5·00,*
Collodii 50·00,
Extr. canab. ind. 1·00.
MDS. Przez kilka dni pędzlować.

816. *Praecipit. albi*
Zinci oxyd. āā. 2·00,
Ungu. simpl. 20·00.
S. Maść na modzele.

817. *Empl. Diachyl. 15·00,*
Aeruginis
Camphorae āā. 1·00.
Mf. emplastrum.

Typhlitis et Perityphlitis.

Leczenie zewnętrzne polega na stosowaniu środków przeciwzapalnych i odwodzących, okład lodowy, pijawki, smarowanie jodyną. W przypadkach gdy chory nie znosi okładów lodowych — okład wysychający.

Wewnętrznie przetwory makowca a w razach gwałtownych bólów, podskórne wstrzyknięcie morfiny. Dyeta wyłącznie płynna, bezwzględny spokój.

Gdy okres zapalenia minie, środki przyspieszające wessanie wypociny są wskazane, więc: okłady ciepłe, wcierania maści jodowych. Jeżeli stolce w tym okresie dobrowolnie nie nastąpią, należy je ułatwić za pomocą lewatyw. Zresztą leczenie czysto przypadowe, w razie silnych wymiotów, kawałki lodu do połykania, Cocaina.

Wrazie zapadu napoje wyskokowe, eter podskórnie.

818. *Trae opii simpl. 10·00.*
DS. 3 razy dziennie. po 5—10 kropli.

819. *Extr. opii 0·02,*
Sacchari albi 0·30,
Dent. t. dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

W razie silnych wymiotów:

820. *Cocain muriat. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. W razie wymiotów 10 kropli zażyć.

821. *Morph. mur. 0·10,*
Aqu. dest.
Glycerini āā. 5·00.
DS. Do podskórnych wstrzykiwań (w jednej strzykawce 0·01 morfiny).

Jako przyspieszające wessanie:

822. *Ung. Kali jodati 25·00.*
DS. Do wcierania.

823. *Kali jodati 2·00,*
Extr. bellad. 0·50,
Ung. simpl. 30·00.
MDS. Do wcierania.

W razie parcia na stolce lub mocz:

824. *Morph. mur. 0·20,*
Butyri Cacao 10·00,
Mf. l. a. supposit. N. X.
S. 2—3 na dobę użyć.

Typhus.

Leczenie przypadowe, polegające na zwalczaniu zagrażających objawów.

Gorączkę należy obniżać zapomocą chłodnych zmywań całego ciała, wodą czystą lub z dodatkiem octu, letniemi kąpielami i środkami przeciwgorączko. wymi ale ostrożnie i niezawsze.

Skrzepiać akcyę serca napojami wyskokowymi a gdy te nie są dostateczne, środkami nasercowymi.

W razie silnej biegunki, przetwory makowca i środki ściągające; w razie zaparcia stolca w pierwszym okresie choroby, środki czyszczące, w późniejszych okresach lepiej lewatywy stosować.

W razie krwotoków jelitowych: okład lodowy na brzuch i środki przeciwkrwotokowe.

Przytem należy pamiętać o należytem przewietrzaniu mieszkania i dyecie, która powinna być wyłącznie płynna, zwłaszcza mleko, rosoły, wino czerwone.

W razie nieżytu oskrzeli, bańki suche.

825. *Chinin. mur. 0·40,*
Dtur. tal. dos. XII.
S. 2—5 pr. dziennie.

826. *Natr. salicyl 5·00,*
Aqu. dest. 200·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

Gdy chodzi o znaczne obniżenie ciepłoty ciała:

827. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. X.
DS. Co godzinę proszek aż do obniżenia ciepłoty.

828. *Phenacetin 0·50,*
Dent. tal. dos. X.
DS. Co godzinę proszek aż do obniżenia ciepłoty.

W razie silnej biegunki:

829. *Decoct. salep 0·50 ad 200·00.*
Trae opii simpl. gtts. 10,
Syr. rub. Idei 15·00.
DS. Co godzinę łyżkę zażyć.

830. *Chinin mur. 2·00,*
Pulv. Doweri 3·00,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

831. *Mixt. gum. 200·00,*
Extr. Laudani aquos 0·10.
MDS. Co godzinę łyżkę.

W razie zapadu:

832. *Camphor. trit. opt.*
alcohol. 0·05,
Coffeini natrosalicyl. 0·10.
Chinini mur. 0·20.
Mfp. Dent. tal. dos. XII.
DS. 4—5 proszków dziennie.

833. *Naphtol-B*
Bismuth. salicyl āā. 0·20.
Mfp. S. 10 proszków na 24 godziny w razie biegunki.

834. *Naphtol-B*
Magnes. salicyl āā. 0·20.
S. ut supra.
(w razie zaparcia stolca).

Nareszcie w razie silnego podrażnienia mózgu:

Natri bromati 0·50,
Sacchari 10·00.
Rozpuściwszy we wodzie, wypić w ciągu dnia.

835. *Camphor. 0·50,*
Chloralhydrat. 1·00,
Aqu. dest. 60·00,
Vitell. ovi unius.
S· Co 2 godziny łyżeczkę.

Typhus exanthematicus

według tych samych prawideł.

Dzieci małe karmić wyłącznie piersią, lub odpowiednio rozcieńczonem mlekiem, starsze dostają herbatę z mlekiem rosół z jajem.

Gdy gorączka ustaje Cacao, rosół z tapiocą.

Pragnienie gasić kwaskami (Ac. mur., Ac. phosphoricum 1 : 200 — z syrupem, co godzinę łyżeczkę) przemywać usta 3% boraxem.

Na początku choroby Calomelem przeczyścić (0·02—0·05 pro dosi).

Ze środków przeciwgorączkowych:

Chinin 0·25—0·50 do wewnątrz lub w lewatywie, Antipyrin (1 : 120 z dodatkiem Cognacu 10·0) co 2 godziny łyżeczkę.

W razie czyszczenia:

Bismuth 0·10—0·20 pro dosi,
Chinin. tannicum.

Przeciw krwotokom: okład lodowy na brzuch, liquor ferri sesquichl, ergotin.

Przeciw bezsenności, rzucaniu się — lewatywy z chloralu (1—2·0 na dawkę).

W razie osłabienia serca, stygnięcia kończyn: czarna kawa z Cognakiem, eter podskórnie, szampan.

Ulcera.

Przy wrzodach cuchnących i zgorzelinowych najlepiej nadaje się posypka jodoformowa i zmywania kreoliną. Z maści zalecają się jodoformowa, arystolowa a gdy się wrzód zupełnie oczyści, maść lapisowa, borowa, cynkowa. Na wrzody kiłowe należy stosować maść rtęciową, przeciw wrzodom skrofulicznym najlepiej i najpewniej użyć ostrej łyżki, a następnie ranę leczyć jodoformem. Płaskie wrzody rakowe można usunąć przez wyskrobanie i następowe przypalenie ługiem potasowym (po poprzedniem zatamowaniu krwotoku).

Rozległe wrzody wymagają dość często zabiegu oparacyjnego (okrojenie, transplantacya przyskórka, operacye plastyczne lub wreszcie amputacya). Przeciw wrzodom żylakowym należy radzić noszenie opaski gumowej Martina.

836. *Creolin 20·00.*
S. Kilka kropli do szklanki wody.

837. *Jodoform*
Sacch. lact. āā. 5·00.
S. Zewnętrznie.

838. *Jodoformi 2·00,*
Ungu. simpl. 20·00.
Mf. ungu. S. maść.

839. *Aristol 1—2·00.*
Ungu. simpl. 20·00.

840. *Argent. nitr. 1·00,*
Bals. peruv. 10·00,
Ungu. simpl. 100·00.
Mf. ungu. S. Maść.

841. *Ac. boric.*
Ol. olivar.
Cerae alb. āā. 15·00,
Ungu. simpl. 100·00.
Mf. ungu. S. Maść.

842. *Zinc. oxyd. 10·00,*
Ungu simpl. 80·00.
Mf. ungu. S. Maść.

843. *Kali caust. in bac. fus. 5·00,*
D. in vitro epistom. vitreo clauso.

Ulcus contagiosum. (Wrzód miękki).

Zasadą jest, by wrzód miękki zamienić na ranę czystą; środków żrących nie należy używać: jeśli gruczoły limfatyczne sąsiednie są bolesne, lub gdy do wrzodu przystąpiła dyfterya lub fagedenizm. By wrzód zamienić na ranę czystą używa się środków żrących, z których najlepszym jest sulfas cupri 1 : 3. Wypalenie tym rozczynem powtórzyć należy w odstępach 3 godzinnych 3 do 4 razy. Po odpadnięciu strupa w przeciągu 24—48 godzin pokazuje się dno czyste, wtedy zasypuje się jodoform lub jodol i watę zakłada. Gdy po pewnym czasie dno czyste, brodawkowate, ropy nie wydziela, przykłada się maść z azotanu srebrowego.

844. *Nitratis argenti 0·10,*
Balsam. peruv. 1·00,
Vaselin. flav. 10·00.
Mf. ungu. S. Maść.

Fagedenizm i dyfterya.

Środków żrących się nie używa, lecz oczyszcza się dokładnie wrzód wodą borową 2% lub sublimatem 1 : 1000 2—3 razy dziennie i zasypuje jodoformem. Jeżeli przyczyną tych komplikacyj jest kacheksya lub anaemia należy używać odpowiednich środków wewnętrznych obok leczenia miejscowego.

Ulcus corneae (zob. Keratitis).

Ulcera intestini tuberculosa.

Leczenie czysto przypadowe, polega na podawaniu środków odurzających wewnętrznie lub w postaci wstrzykiwań podskórnych, w razie silniejszych bólów na podawaniu przetworów makowca wraz ze środkami ściągającymi i przeciwgnilnymi z powodu zwykle towarzyszącej biegunki. Przytem należy starać się podnieść odżywienie chorego zapomocą odpowiedniej dyety.

845. *Tinct. opii simpl. 10·00.*
DS. 2—3 razy dnia po 5—10 kropli.

846. *Laudani puri 0·02,*
Tannini 0·10,
Naphtalini 0·25,
Sacch. alb. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. XII.
DS. 2—3 proszki dziennie.

847. *Extr. opii 0·02,*
Resorcini 0·20,
Sacch. alb. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. XII.
DS. 2—3 proszki dziennie.

Ulcera laryngis syphilitica.

Leczenie ogólne przeciwkiłowe. W dysphonii przy kile drugorzędnej.

848. *Kali jodati 10·00,*
Kali brom. 20·00,
Aqu. dest. 200·00,
Syrup cort. aur. 100·00.
S. 2 łyżki dziennie.

849. *Calomelanos 1·00,*
Pulv. gummosi 5—10·00.
S. Do wdmuchiwania.

850. *Sublimati 0·20,*
Aqu. dest.
Spir. vini āā. 20—50·00.
Do Pędzlowań.

851. *Jodi puri 0·50,*
Kali jod. 1·00,
Glycerini 50·00.
S. Do pędzlowań.

Ulcus ventriculi. Wrzód żołądka okrągły.

Leczenie polega na podawaniu środków alkalicznych, czy to w postaci wód mineralnych, czy też soli alkalicznych.

Korzystne wyniki leczenia dają przepłukiwania wodą karls-

badzką lub rozczynami soli karlsbadzkiej prawdziwej lub sztucznej, które mają i tę zaletę, że je stosować można i w razach, gdzie picie wody karlsbadzkiej z innych powodów jest przeciwwskazanem. W razie silnych bólów lub wymiotów środki odurzające są wskazane, w razie krwotoków żołądkowych postępowanie lecznicze jak przy Haematemesis. Obok tego postępowania leczniczego dyeta powinna być pożywna a lekko strawna z wykluczeniem wszelkich napoi wyskokowych lub CO_2 zawierających, kwasów, tłuszczów i pokarmów korzennych. Gdy chorego z powodu silnych bólów, gwałtownych wymiotów lub żołądkowych krwotoków nie można stosownie żywić, wskazane są lewatywy odżywcze.

Często towarzyszące zaparcie stolca usuwać należy lewatywami.

852. *Sal. therm. Carolin. 100·00.*
DS. Codzień na czczo łyżeczkę w 1/2 szklanki letniej wody zażyć.

853. *Natr. bicarb.*
Magn. ustae āā. 15·00.
MDS. 3—4 razy dziennie nakoniec noża zażyć.

854. *Natr. bicarb. 5·00,*
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

855. *Morph. muriat. 0·10,*
Aqu. laurocer. 10·00.
DS. W razie bólów 10 kropli zażyć.

856. *Codeini 0·02,*
Natr. bicarb. 0·50,
f. p. dent. t. dos. XII.
S. 2—3 proszki dziennie zażyć.

857. *Magister. bismuth. 5·00,*
Codeini 0·20,
Mfp. div. in dos. X.
S. 3 proszki dziennie.

858. *Morph. mur. 0·10,*
Aqu. dest.
Glycerini āā. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań. W jednej strzykawce 0·01 morfiny.

Uraemia.

Starszym, dobrze odżywionym, mierny upust krwi, dzieciom kilka pijawek za uszami. Zimne okłady na głowę, środki silnie czyszczące. Lewatywy z octu i wody. W razie silnych, długotrwających drgawek lekkie zachloroformowanie, lewatywy z chloralu. Jeżeli są objawy zapadu, tętno szybkie, nieregularne, kończyny chłodne, wino, camphora podskórnie, kąpiel ciepła (30° R.) i zawijanie w koce. Pilocarpin (0·005—0·01) 2 razy dziennie, jednak ostrożnie, bo czasem wywołuje zapad.

859. *Chloral hydrat. 3·00,*
Aqu. dest. 150·00.
S. Do lewatywy (starszym). Dzieciom 0·50—1·0 : 50·0.

Urticaria.

Usuwać przyczyny wywołujące; z zewnętrznych: ukąszenie owadów, pluskwy, uwzględnić nieżyty żołądka, zaburzenia płciowe i t. d.

Zmywania zimną wodą, pudrowanie, kąpiele z dodatkiem sody, ałunu, sublimatu, wątroby siarczanej. W celu usunięcia świądu: zmywanie octem, eterem, 1—2% kw. karbolowym.

860. *Spir. lavand. 100·00,*
Spir. vini gall. 150·00,
Aether. sulphur. 2·50,
Aconitini 1·00.
MDS. Do nacierań.

861. *Chloralhydrat 5·00,*
Aqu. laurocer. 50·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Do nacierań.

862. *Chinin. muriat.*
Ergotin āā. 0·05,
Extr. bellad. 0·002,
Glycer. q. s. f. pil. 1. tal. N. 10.
DS. Co 3 godziny pigułkę.

863. *Tinct. strophanti 10·00.*
S Dwa razy dziennie po 10 kropli.

Vaginismus.

Usunięcie zmian chorobowych miejscowych jak owrzodzeń, zapalenia i t. d. jeżeli się znachodzą. Poprawa stanu ogólnego i podawanie środków uspakajających ustrój nerwowy. Gdy objawy nie zbyt jeszcze gwałtowne a przyczyną choroby jest niedokładny stosunek płciowy, wpływ moralny, środki znieczulające miejscowo, aby umożliwić coitum.

864. *Cocaini muriat. 1·00,*
Aqu. dest. 3·00,
Spir. vini rect. 2·00.
DS. Do pędzlowania
albo:

865. *Extr. bellad. 1·00,*
Vaselini 15·00.
Mf. ungu. DS. Na wacie między wargi na noc zakładać. Zasypywanie jodoformu. — Rozszerzanie powolne wnijścia pochwowego rozszerzaczami.

Jeżeli przypady gwałtowne: wycięcie błony dziewiczej i nagłe rozciągnięcie wnijścia pochwowego sposobem tępym po poprzedniem zachloroformowaniu chorej.

Variola.

W okresie zwiastunów przeczyszczenie. Przewietrzać pomieszkanie, ciepłota pokoju 14—15° R., lekkie przykrycie chorego, dyeta pożywna płynna, mleko, mocny rosół z żołtkiem. Dużo wody, orszada, woda z winem. Przeciw bólom głowy lodowe okłady. Napięcie skóry łagodzić smarowaniem tłuszczów (oliwa, vaselina, 5% maść borowa). Kąpiele ciepłe a gdy to nie możebne zmywania ciepłą wodą, zwłaszcza t arz i powieki. Płukania: 2% Kali chloricum, 3% kw. borowy.

866. *Kali chloric. 5·00, solve in*
Infus. flor. tiliae 300·00,
Trae laudan. 1·00,
Mell. rosati 10·00.
DS. Płukanie.

867. *Tannin. puri 1·00,*
Alumin. 0·50,
Kali bromat. 5·00,
Mucilag. gum. ar. 25·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Płukanie.

Przeciw wymiotom pigułki lodowe lub wstrzyknięcie morfiny w okolicę dołka podsercowego.

W razie bezsenności:

868. *Chloralhydrat 5·00,*
Aqu. dest. 50·00,
Syrup rubid.
Mucilag. gum. ar. āā. 20·00.
DS. połowę na raz użyć.

869. *Sulfonali 1·00,*
Dtur. tal. dos. N. 5.
S. Na noc proszek w herbacie lub rosole.

Zaraz po wybuchu wysypki dać na głowę, twarz i szyję maskę z płótna, pozostawiwszy otwory na nos, oczy i usta, posmarowaną pastą:

870. *Acid. carbol. 3·00,*
Amyli
Ol. amygdal. dulc. āā. 50·00.
Resztę ciała smarować często:

871. *Acid. Salicyl 3·00,*
Amyli 30·00,
Glicerin neutr. 70·00.
Mf. Pasta.

A oprócz tych środków:

872. *Ol. amygd. dulc. 15·00,*
Syrup flor. aurant. 30·00,
Aqu. lauroc. 10·00,
Chinin. hydrochlor. 0·50,
Solve in acid. hydrochlor. q. s. f. emulsio.
S. Co kwadrans do ½ godziny po kilka kropli (Leventaner z Konstantynopola),

Wstrzymuje też rozwój wysypki Cocaina, jużto 3—4 wstrzyknięć podskórnych roczynem 2%, już też (0,20 : 125 mixt. gum.) w przeciągu 24 godzin podana. Ciepłota ma spadać szybko i rozwój wysypki ustaje.

W osłabieniu serca: kamfora, wino, cognac na pół z wodą z żółtkiem i cukrem, co godzina łyżkę. Ropnie wcześnie otwierać.

Verucca.

Najlepiej wyciąć nożyczkami lub wypalić c. acido nitrico fumanti, ferro sesquichlor., solutione Plenckii (Rp. Sublimati corrosivi, aluminis, cerussae, camphorae, spiritus vini aa 5,00) lub kw. octowym. Do wewnątrz podawać arsen 3 razy dziennie po 2 krople.

873. *Acid. salicyl. 5·00,*
Acid. boric. 10·00,
Calom. 30·00.
DS. 3 razy dziennie wetrzeć w brodawkę.

Vitia Cordis.

Stosowne żywienie, mleko, mięso bez korzeni, osobom chudym więcej tłuszczów, otyłym tychże zabronić.

Wzbronione również napoje wyskokowe, prócz lekkich win. Ruch, a mianowicie po równi, lub po miernych wzniesieniach gór, z wyjątkiem, gdy chorzy dostają duszności, zawrotów głowy, lub nieregularności tętna, gimnastyka lecznicza, kąpiele solne letnie. Unikać wzruszeń. Uregulować stolce.

Wobec braku kompensaty:

874. *Infus. digitalis e 1·00 ad 150·00,*
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę,

875. *Trae digital. 2·50,*
Aqu. lauroc. 8·00.
MDS. 3 razy dz. po 15 kropli.

876. *Pulv. fol. digitalis 0·50—1·00,*
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 2 godziny proszek.

Jeżeli po użyciu Digital. tętno mocniejsze, regularniejsze, ilość moczu większa, to przestać na parę dni podawać.

877. *Trae strophanti*
Aqu. lauroc. āā. 10·00.
S. 3 razy dz. po 10 kropli (Dzieciom od 5—10 lat do 5 kropli dziennie).

878. *Coffeini citrici 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Rano i w południe proszek Na noc nie podawać, aby nie wywołać bezsenności.

879. *Coffeini natro-benz. 1·00,*
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. 10.
S. 3 proszki dziennie.

880. *Infus. adonis. vern. e 5,00, ad 180·00,*
Syrup rubid. 20·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

881. *Spartein. sulphur. 0·10,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup sacchar. 20·00.
MDS. Co 2 godziny łyżkę.

Przeciw puchlinie (zob. ascites) nacięcia obrzękłej skóry, jużto lancetem lub małym trójgrańcem, po czem opatrunek aseptyczny. W razie duszności, gorczyczniki na okolicę serca, moczenie nóg w gorącej wodzie, wstrzykiwanie

morfiny, w razie silnego bicia serca blaszanka z zimną wodą na okolicę serca.

882. *Tinct. lobeliae 5·00,*
Aqu. lauroc. 10·00.
DS. Co godzinę 10 kropli.

Przy objawach obrzęku płuc:

883. *Inf. flor. arnicae e 7·50*
ad 150·00,
Liquor ammonii anis. 2·00,
Syrup aurant. 15·00.
MDS. Co godzinę łyżkę.

884. *Flor. benzoes 2·00,*
Camphor. 0·50,
Sacchar. 3·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 3 godziny proszek.

Na pobudzenie apetytu środki gorzkie (Tra amar. Tinct. chin, comp.) acid. mur. Przy omdleniach, zawrotach głowy skutkiem anaemii mózgu, wino, eter,

Vulnus.

Ranę należy wymyć jednym z podanych poniżej rozczynów przeciwgnilnych i to tem energiczniej, im większe podejrzenie na zanieczyszczenie. Części obumarłe najlepiej od razu usunąć. Naczynia krwawiące należy podwiązać, okłóć itp. a ranę, o ile to jest możliwem i w danym przypadku dozwolonem, zespoić zapomocą szwów po ewentualnem założeniu sączków. Na wierzch należy położyć opatrunek przeciwgnilny a całą część chorobą dotkniętą, wedle możności ustalić.

Wobec ran postrzałowych należy się w zasadzie ograniczyć do desinfekcyi okolicy rany i pokrycia jej opatrunkiem przeciwgnilnym.

885. *Ac. carbol. 10—50·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. Woda karbolowa 1—5%.

886. *Sublim. corros. 1·00,*
Aqu. dest. 1000·00,
S. Sublimat 1‰

887. *Sublim. corros. 1·00,*
Acid. tartar. 5·00,
Aqu. dest. 1000·00.
S. rozczyn kwaśny sublm. 1‰.

888. *Aseptol 30—50·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. 3—5% rozczyn aseptolu.

889. *Zinc. chlorat. 80·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. 8% rozczyn chlorku cynku.

890. *Thymol. 1·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. Rozczyn tymolu 1‰.

891. *Ac. salicyl. 3·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. Przed użyciem ogrzać.

892. *Acid. boric. 30—40·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. 3—4% rozczynu kwasu borowego.

893. *Creolin 20·00.*
S. Kilka kropli do szklanki wody.

894. *Jodoform 5·00.*
S. Do posypywania ran.

895. *Jodoform*
Sacchar. lact. āā. 5·00.
S. Do posypywania ran.

896. *Jodoform 2·00,*
Collod. 20·00.
S. Collodium jodoformowe.

897. *Jodol 1·00,*
Aeth. sulph. 5·00,
Collod. 10·00.
S. Collodium jodolowe.

898. *Jodoform 2·00,*
Aeth. sulph. 20·00.
S. Eter jodoformowy.

899. *Jodoform 2·00,*
Glycerin 20·00.
S. Zawiesina jodoformowa.

900. *Jodol 2·00,*
Aeth. sulph. 20·00.
S. Eter jodolowy.

Na rany pokryte czystą ziarniną, stosujemy maść lapisową:

901. *Argent. nitr. 1·00,*
Bals. peruv. 10·00,
Ungu. simpl. 100·00.
Mf. ungu. S. Maść.

Opatrunek przeciwgnilny składa się z gazy antyseptycznej (jodoformowej, jodolowej, sublimatowej lub t. p.) z warstwy wsysającej (wata Brunsa, wełna drzewna, worki napełnione trocinami itp.) i z opaski ustalającej i przytrzymującej.

Vulvo-Vaginitis.

Troskliwe oczyszczanie części płciowych, ciepłe kąpiele nasiadowe. Przestrzykiwania pochwy sublimatem (0·10%), kw. karbol. 1—2%, Zinc. sulph. (0·50%), ałunem (5%) 3 razy dziennie. Zasypki jodoformem lub pręciki jodoformowe. Nadżerki na wargach sromnych opatrzyć maścią salicylową lub pudrem salicylowym zasypać. Ropnie przecinać.

Przyczyny, jak anaemię, zołzy leczyć środkami żelazistemi, jodowymi, tranem itp.

NOWE LEKI.

Acidum camphoricum.

Białe, krystaliczne igiełki, smaku kwaśnego, w letniej wodzie (8:100) w ol. tłustych i wyskoku łatwo rozpuszczalne. Działa ściągająco na bł. śluzowe. W laryngitis i tracheitis $^1/_4$% rozczyn do rozpylania. W ostrym nieżycie bł. śluz. nosa tampon napojony 2% rozcz. Działa również przeciw potom suchotników (1—2·0 na noc).

(100 grm 4 złr.)*)

Aethyl pyoctanimum.

Działa silniej, niż pyoctanina (zob.) Prof. Stilling poleca przy chirurgicznem leczeniu guzów.

Aethylenum bromatum.

Środek mocno trujący, odróżnić należy od Aethylum bromatum. Dr. Donath w Peszcie poleca go przeciw epilepsyi.

Rp. Aethyleni bromati 5·00,
ad emuls. oleos 100·00,
Ol. menth. pip gtts. 2.

z tej emulsyi 2—3 r. dz. po 30 kropli w $^1/_3$ szklanki wody z cukrem. Co drugi dzień postępować po 10 kropli więcej, aż do 70. Dzieci od 8—10 lat rozpoczynają od 10 kropli. W razie podrażnienia żołądka (odbijania), zmniejszyć dawkę lub dodać 0·10 Extr. opii, do emulsyi. Można też podać w kapsułkach.

Rp. Aethyleni bromati gtts. 3.
Ol. amygdal. dulc. gtts. 6.
Dtur. tal. dos. in capsul. gelatinosis N. 100.
S. 2 razy dz. po 2—4 kapsułek.

Amylenhydrat. Amylenum hydratum.

Płyn przeźroczysty, oleisty, zapachu kamfory i mięty. Rozpuszcza się w 8 cz. wody. Przeciw bezsenności w dawce 3—5 grm. w wodzie ocukrzonej, piwie, kapsułkach lub lewatywie. Działa słabiej, niż chloral, silniej od Paraldechydu. W przypadkach, gdzie chcemy koić ból, podać go można z dodatkiem morfiny. Sen następuje w $^1/_2$ godziny po użyciu i trwa 7—9 godzin.

Pro dosi: 4·00, pro die 8·00.

(100 grm. 2 złr.).

Rp. Amylen hydrat. 7·00,
Aqu. dest. 60·00,
Extr. liquir. 10·00.
MDS. Przed spaniem połowę.

Antiseptol. (Cinchoninum jodosulfuricum)

zawiera 50% jodu, proszek bez zapachu, rozpuszczalny tylko w wyskoku i chloroformie. Słu-

---

*) Ceny przy niektórych lekach podane, wyjęte są z cennika miesięcznego: Pezoldta et Süssa we Wiedniu.

ży jako środek antiseptyczny i zastępuje jodoform.

Anthrarobinum.

Działa podobnie jak Chrysarobina, lecz słabiej i powolnej, za to zaś o wiele mniej szkodliwa i znacznie tańsza. Kwalifikuje się przeto do użycia na twarz i części płciowe, Z dobrym skutkiem stosowano przeciw:

Herpes tonsurans, *Pityriasis*, *Erythema*, *Eczema marg.* i t. d.

Rp. Anthrarobin 10·00,
Ol. olivar. 30·00,
Lanolin 60.

W roztworze wyskok. 10:80, lub 10% roztworze glyceryny, wreszcie z Collodium 1:10.

Aristol.

Różowo-żółty, prawie bezwonny proszek. Nie rozpuszcza się ani we wodzie, ani wyskoku, natomiast w eterze i chloroformie. Zawiera 45% jodu. Używa się w chorobach skóry, owrzodzeniach i wszędzie może zastąpić Jodoform. Zapisuje się w postaci zasypki, maści, pręcików, czopków.

Rp. Aristol 0·30,
Sapo Kalin. 30·00,
Aether 5·00,
Alkohol 5·00.
Mf. ungu. S. Maść na wole.

Wetrzeć na wieczór i okład wysychający.

Rp. Aristoli 3·00,
Ol. oliv. 20·00,
Lanolin 80·00.
Mf. ungu. S. Na oparzeliny.
(100 grm. 11 złr.).

Benzanilid.

Proszek biały krysztaliczny, w wodzie nierozpuszczalny. Środek przeciwgorączkowy, polecony w praktyce dziecięcej. Ciepłota spada jak przy antifebrynie, a jej podwyższenie się powolniejsze. Dla dzieci w proszkach z cukrem pro dosi 0·10 do 0·40, dorosłym 0·60 do 1·00.

Benzolgaujacol czyli Benzosol. (Acidum benzoic. i Guajacol).

Proszek bezbarwny, używany w miejsce kreozotu przy grużlicy płuc. Zapisuje się w proszkach z eleosacch. menth. po 0·25—0·80 trzy razy dziennie po jedzeniu.
(100 grm. 6 złr. 75 ct.).

Betolum. Betol. Naphthosalol.

(Połączenie kwasu Salicylow. z Naphtolem). Proszek bez smaku i zapachu. Środek antiseptyczny i przeciwgorączkowy. Kobert poleca B. przeciw reumatyzmowi stawów i nieżytowi pęcherza. Dawka: 0·30—0·40 cztery razy dziennie w pigułkach lub opłatku. Zewnętrznie przeciw rzerzączce w postaci pręcików 1 cz. Betolu. 4 części Butyr. Cacao.
100 grm. 2 złr. 40 ct.

Bismut subbenzoic. v. benzoicum.

Biały delikatny proszek, używany zamiast jodoformu, zwłaszcza jako zasypka na wrzód miękki. Finger poleca zasypywanie wrzodu 2 razy dziennie przez 3—6 dni. Pierwsze posypanie sprawia nieco pieczenia.

Bromoform.

Płyn przeźroczysty, słodkawy, w wyskoku łatwo rozpuszczalny, w wodzie opada w perełkach na dno i nierozpuszcza się. Specyfik na koklusz. (Jak i inne specyfiki zawodny) zob. Pertussis.
(100 grm. 1 złr. 60 ct.)

Bromol = Tribromphenol.

Jeszcze przez Rademackera używany środek, obecnie polecony przeciw dyfteryi do pędzlowań 1:25 glyceryny. Jako maść na owrzodzenia 1:10 maści. Przy cholera infantum 0·005—0·015.

Butylchloralum.

(Fałszywie Crotonchloral hydratem zwany). Krystaliczne blaszki, aromatycznego smaku i zapachu. Rozpuszcza się we wodzie dość trudno (1:20), łatwo w wyskoku.

Środek nasenny i kojący, zwłaszcza w newralgiach n. trigemini (co 2 godz. po 0·20—0·40). Jako nasenny (0·50—2·00). Zewnętrznie: przeciw bólom zębów wraz z równą ilością kw. karbolowego.

Bryonia alba.

Polecona w ostatnich czasach przeciw krwotokom. Extractum w pigułkach po 1—2—3·00 pro die. Tinctura 2—3·00 pro die.

Cantharidinum.

Istota składowa z kantaryd powodująca powstawanie pęcherzy. Dawniej używano jej jako środka pryszczącego zamiast kantaryd. Obecnie sole kantarydyny zaczęto stosować przeciw gruźlicy — zamiast Tuberculiny. — Rzecz wymaga jeszcze badań, zdarzały się bowiem już po paru injekcyach zapalenia pęcherza i nerek.

Chloramid zob. Chloralformamid.

Chloralformamid = Chloralamid = Chloralum formamidatum.

Bezbarwne kryształy smaku nieco gorzkiego, we wodzie łatwo rozpuszczalne. Łagodny lek nasenny. Używa się w bezsenności przy neurastenii, gruźlicy itp. chorobach, którym nie towarzyszą boleści. 4·00 pro dosi 8·00 pro die. Sen następuje w ½ godziny, trwa 7—9 godzin.

Rp. Chlor. amid. 10·00,
Aqu. dest. 120·00,
Syrup rub. 30·00.
DS. Przed spaniem 2—4 łyżek.

Przy dłuższem używaniu dużych dawek pojawia się wysypka z towarzyszącą gorączką.

Chloralurethanum = Uralium.

Powstaje przez rozpuszczanie urethanu w roczczynie chloralu. Środek nasenny, dobry, zwłaszcza dla suchotników, nerwowych i umysłowo chorych.

Dawka 2—3·00 pro dosi (w opł.).

Cornutin.

Według Koberta, najskuteczniejszy alkaloid sporyszu. Silnie trujący. Używa się przy krwotokach po poronieniu. — Metro Menorrhagii.

Dawka 0·005—0·01 w pigułkach.

Cytysinum.

Alkaloid z Cytisus Laburnum, silna trucizna, działa podobnie jak Curare i Strychnina. Środek dotąd niewypróbowany.

Dermatol.

Proszek barwy szafranowej, bezwonny, nierozpuszczalny, Jestto połączenie bismutu z kwasem gallusowym. Użyć go można w miejsce jodoformu, a mianowicie: na oparzeliny, owrzodzenia, na rany, w otoku usznym itp. jakoteż zdaniem Liebrechta zamiast bismutu w uporczywych biegunkach i owrzodzeniach kiszek. Dr Gläser wyraża takie zdanie o Dermatolu: 1. zupełnie nietrujący, 2. niedrażniący, 3

dobry antiseptyk, posiada własności osuszające i dobrze się daje zachować.

Dawka do wewnątrz do 2 grm. pro die.

Rp. Dermatol 20·00,
Talci veneti 70·00,
Amyli 10·00.
S. Do posypek (przeciw potowi nóg).

Rp. Dermatol 10·00,
Lanolin 80·00,
Vaselin 10·00.
Mf. ungu. Maść na wrzody.

(100 grm. 2 złr. 40 ct.).

Diuretin.

Środek moczopędny. Jestto połączenie Theobrom. (48%) z Natr. Salicyl. Proszek biały w wodzie rozpuszczalny. Działa moczopędnie, nie wpływa ani na serce, ani narząd oddechowy i nie drażni nerek. Stosuje się w przewłocznych chorobach nerek, mianowicie przeciw puchlinie.

Dawka 1—2 grm. pro dosi do 6 lub 7 grm. pro die.

Rp. Diuretin 5·00,
Aqu. dest. 90·00,
Aq. menth. pip. 100·00,
Syrup simpl. 10·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

(100 grm. kosztuje 7 złr.).

Euphorinum = Phenylurethanum.

Proszek rozpuszczalny w mięszaninie wody z wyskokiem (np. winie) Środek przeciwgorączkowy. Działanie trwa 5—7 godzin. Rozpoczynać dawkę od 0·10 i można postąpić do 1—1·50 pro die. W reumatyzmie dawki 1—2·0 usuwają ból, gorączkę i obrzmienia.

Dawka 0·50 do 1·00 pro dosi, 1—2·00 pro die.

(100 grm. 7 złr.).

Europhen. (Isobutylortocresoljodid).

Delikatny żółty proszek rozpuszczalny w wyskoku chloroformie, eterze i oliwie. Środek antiseptyczny, posiada zupełnie te same własności, co jodoform, przewyższa go jednak tem, że jest bezwonny.

Exalginum = Methylacetanilid.

Krystaliczne białe igiełki, bez smaku i zapachu, w zimnej wodzie trudno rozpuszczalne, łatwiej w ciepłej. Obniża cokolwiek ciepłotę ciała, działa jednak głównie kojąco. Nie wpływa na krążenie i oddychanie (jedynie powyżej 0·75 bywa lekka sinica). Używa się w nerwobólach zwłaszcza twarzy, u osób anaemicznych i dotkniętych kiłą. Przy migrenie bez skutku. Działa też dobrze w reumatyzmach, kolce nerkowej. Chorea itp.

Dawka 0·10—0·25 dwa lub więcej razy dziennie, do 1·50 pro die. Podaje się jako proszek w opłatku lub np.

Rp. Exalgin 2·50,
Alcohol menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup 30·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę (1 łyżka zawiera 0·20 exalg.).

(10 grm. 70 ct).

Guajacol.

Płyn barwy żółtawej, ostrego, aromatycznego zapachu. Zmniejsza podrażnienie do kaszlu, ułatwia wykrztuszanie. Używany zamiast kreozotu w gruźlicy płuc.

Rp. Guajacoli 7·50,
Tinct. Chinae 20·00,
Vini malacens 1000·00.
DS. Łyżkę lub 2 przy każdem jedzeniu do 1 gram pro die.

Rp. Guajacoli 3·00,
Ol. jecor. aselli 200·00.
S. 3 razy dz. łyżkę po jedzeniu, lub też w kapsułkach gelatynowych, albo, gdy po pewnym czasie chorzy znosić nie mogą, w lewatywie:

Rp. Guajacoli 2·00,
Ol. amygdal. 20·00,
Gum. ar. 10·00,
F. emul. adde
Aqu. dest. 950·00.
S. Na 4 lewatywy.

Gnajacolum benzoicum,

Można użyć w większej od poprzedniego dawce. Identyczny z Benzosozolem.
(100 grm. 4 złr.).

Hydracetinnm = Pyrodinum.

Białe, bez smaku kryształki, w wodzie trudno, w wyskoku łatwo rozpuszczalne, używa się przeciw reumatyzmowi i w chorobach gorączkowych, Ischias, po 0·02—0·05 dwa razy dzień. Również przeciw Psoriasis w maści 10%. Środek trujący, wywołuje czasem Haemoglobinurię, żółtaczkę, zapad.

Hydrargyrum benzoicum.

Proszek biały, krystaliczny, bez smaku i woni w wodzie nierozpuszczalny; łatwo natomiast w wyskoku i roztworze soli kuchennej. Używa się do okładów na wrzody syfilityczne w równej ilości ze solą (0·10:25·00—50·00).

Rp. Hydrarg. benz.
Vaselin āā. 1·00,
Ol. Paraffini 8·00.
S. Do inj. podskórn.
(10 grm. 30 ct.).

Hydrargyrum carbolicum.

Środek przeciwkiłowy podaje się w pigułkach po 0·02—0·03, 3 razy dziennie. Dzieciom po 0·004—0·005 dwa razy dziennie.

Rp. Hydrarg. carbolici 1·20,
Extr. liquir.
Pulv. liq. āā. 3·00,
Mfpil. 60. Obduc. Bals. tolut.
S. 2—4 pig. dziennie.

Hydrargyrum B. naphtholicum.

Polecony na rany zadawnione, wysypki skórne itp. Bliższych opisów dotąd nie ma.

Hydrargyrum salicylicum.

Podaje się do wewnątrz po 0·01 0·025 w pigułkach 2—3 razy dz. przy czem poleca się popić ciepłem mlekiem.

Do injekcyj podskórnych, oraz do okładów, zasypek, maści na wrzody syfilityczne, Condylom. lata. itd.

Rp. Hydrarg. Salicyl. 1·00,
Extr. et pulv. liquir. q. s.
f. pil. 60.
S. 3 razy dziennie po jedzeniu 1—2 pig. (Schadek).

Rp. Hydrarg. Salicyl. 0·20,
Mucilag. g. ar. 0·30,
Aqu. dest. 60·00.
S. Do wstrzyk. wśródmięśn.

Rp. Hydrarg. Salicyl.
Kali carbon. āā. 0·10,
Aqu. dest. 10·00.
S. Do podskórnej injekcyi.

Rp. Hydrarg. Salicyl. 1·00,
Vaselin 30·00.
Mf. ungu.

Rp. Hydrarg. Salicyl. 1·00,
Magnes carbon. 20·00.
S. Zasypka. (Plumert).
(100 grm. 2 złr. 80 ct.).

Hydrargyrum thymoloaceticum.

Środek przeciwkiłowy w dawkach 0·005—0·01. W ostatnim cza-

się używał Tranjen (w Bułgaryi) tego przetworu w celu leczenia gruźlicy. Brak dotąd doświadcz.

Rp. Hydrarg. thymol. acet. 1·00,
Glycerin 10·00,
Cocain. hydrochl. 0·10.
S. Do wstrzykiwań wśródmięśniowych, 1 strzykawka pro dos., raz na tydzień. (Według Loewenthala potrzeba do zupełnego wyleczenia Syfilis 8—10 zastrzyknięć).

Hydrastinimum.

Białe krystaliczne igiełki, rozpuszcza się trudno we wodzie, łatwo w wyskoku, eterze. Lepiej używać ol. hydrochloricum. Falk używał z dobrym skutkiem przy Endometritis, Dysmenorhoea, nieregularnej miesiączce co dzień po $^1/_2$ strzykawki, 10% rozczynu t. j. 0·05.

Rp. Hydrastinin. hydrochl. 1·00,
Aqu. dest. 10·00.
S. $^1/_2$—1 strzykawki dziennie w razie krwotoku.

(1 grm. 2 złr. 20 ct).

Hydroxylaminum. H. hydrochloratum.

Używa się w chorobach skórnych w miejsce chrysarobiny i kwasu pyrogallusowego, przeciw psoriasis, lupus, w rozczynie 1% wyskokowym. Środek trujący wymaga wielkiej ostrożności.

Rp. Hydroxylamin mur. 0·20—0·50,
Spir. vini 100·00,
Calcar. carb. q. s. ad neutr.
S. Do pędzlowań.

Hyoscin, H. muriaticum, H. hydrobromicum, H. hydrojodic.

Rozszerza źrenicę również, jak atropin, tylko prędzej, działanie jednak trwa krócej. Używa się do zakraplań 1:1000 do 1:400; z pierwszego rozczynu wkrapla się 10—15 kropli, z drugiego 4—6 kropli. Gdzie chodzi o uspokojenie podrażnienia umysłowo chorych, ma działać wybornie, piszą Rabów. Chorym takim dawał zazwyczaj w wodnym rozczynie (a nie podskórnie).

Rp. Hyoscin. hydrojod. 0·01,
Aqu. dest. 10·00.

Pierwsza dawka 8 kropli (= $^1/_3$ mlgr.) we wodzie, mleku lub winie, później można dojść do 12 kropli a nawet 16 pro die. H. działa silniej, niż Hyoscyamina.

(1 grm. 4 złr.).

Hyoscyaminum.

Alkaloid z hyoscyamus niger, w postaci błyszczących igiełek, bez woni, ostrego smaku. Zwyczajnie sprzedają go w proszku zanieczyszczonym Hyoscina. Używa się jako mydriaticum, zamiast atropiny.

Jako środek nasenny w chorobach umysłowych od 1—3 miligramów, jako anodynum i antispasmodicum, $^1/_2$—1 miligr. w pigułkach, przeciw astmie, kokluszowi, epilepsyi.

(1 grm. 6 złr.).

Hypnalum.

Połączenie antipyryny z chloralem. Kryształy bez smaku i zapachu, rozpuszczające się w 5—6 częściach wody. Środek nasenny, nie posiada złego smaku i żrących własności chloralu (1 gram = 0·45 chloralu i 0·55 antipyryny). Dawka 0·50 do 1·00. działa silniej, niż równa ilość chloralu. Szczególniej stosowny dla dzieci.

(10 grm. 1 złr. 20 ct.).

Bonnet podaje następujący przepis:

Rp. Hypnali 10·00,
Aqu. dest. 65·00,
Aq. flor. aurant. 5·00,
Spir. vini 40·00,
Tinct. cort. aur. 20·00,
Syrup simpl. 60·00,
Trae croci gtts. 2.
MDS. 1—2 łyżek użyć.

Rp. Chartreuse 4·00,
Aqu. dest. 15·00,
Hypnal 1·00.
S. Na raz użyć.

Bardet.

Jodolum.

Żółtawo biały proszek w wodzie trudno rozpuszczalny (1: 5000) zawiera 89% jodu, bez smaku, ze zapachu podobny do tymolu. Jako antiseptyk do zasypek. Do wewnątrz, jako środek przeciwkiłowy 1·00 pro die. Ma tę wyższość nad jodoformem, że jest bez woni i mniej trujący. Nie tworzy takiej skorupy, jaka bywa przy jodoformie. W okulistyce używa się w formie maści 2:10, przeciw Conj. chron. et granulosa.

(100 grm. 7 złr.)

Jodantipyrinum.

Działa raz jako antipyrin, to znowu jak sól jodowa. W durze i gruźlicy działa jak antipyryna. Dotąd niewyjaśniono, czy ma wyższość nad czystą antipyryną. Dawka 0:50—1·50.

Jodantifebrinum.

Środek zupełnie zbyteczny.

Jodophenin.

Witkowski przypisuje temu środkowi własności przeciwprątkowe, dotąd nie podano jednak w jakim kierunku.

Jurubeba.

Środek przeczyszczający, w chorobach wątroby i śledziony, okazał się według badań Koberta zupełnie bezskutecznym.

Lipaninum.

Składa się z oliwy i 6% wolnego kwasu tłuszczowego. Używa się zamiast tranu i posiada tę zaletę, że dzieci chętnie ją biorą, a skutkiem kwaśnego oddziaływania dobrze się trawi. (Tran jednak zawsze skuteczniejszy i nigdy Lipaniną zastąpić się nie da).

Lobelinum.

Z liści lub nasienia Lobel. infl. Płyn żółty, oleisty, ostrego smaku. Używa się częściej jako *Lobelinum sulphuricum* (proszek żółtawy) przeciw astmie i nieżytowi oskrzeli.

Dawka: 0·05—0·10 pro dosi 0·20 pro die, dzieciom 0·01—0·05. Środek niepewny.

Methacetinum = Para = Acetanisidin.

Proszek różowawy, bezwonny i bez smaku w wodzie rozpuszczalny. Środek przeciwgorączkowy, kojący bóle nerwowe silniej, niż phenacetyna. Działa poniekąd antiseptycznie. Używano ze skutkiem przy gruźlicy, tyfusie, reumatyzmie stawów. Dawka: dzieciom 0·20—0·30, dorosłym 0·30—0·40.

Methylalum.

Płyn bezbarwny, lotny, łatwo w wodzie rozpuszczalny, smaku aromatycznego, piekącego, zapach jakby eteru octowego zmięszanego z chloroformem.

Zewnętrznie w linimentach i maściach 5:30 jako środek łagodzący ból. Do wewnątrz: w stosunku 1:150; jakoteż do wstrzykiwań podskórnych, Ma być doskonałym środkiem nasennym. Używa się przeciw nerwicom

żołądka i kiszek, przy delirium tremens, i jako odtrutka przy otruciu strychniną.

Dawka: 1—5 grm. — podskórnie 0·10 (bez dodatku) co2 godziny. (Wstrzykiwania są bolesne).

Methylacetanilid zob. Exalgin.

Morrhuolum.

Produkt tranu, zawierający znaczne ilości jodu, siarki i fosforu. Gorzki, aromatyczny. Działa jak tran.

Dawka 0·20 (5·0 tranu) w kapsułkach, dla dzieci 4, dla dorosłych 6 sztuk dziennie.

(100 grm. 1 złr. 60 ct.).

Myrtholum.

Jest częścią składową olejku z liści myrtus communis. Ciecz jasna dość znośnej woni. Podaje się w zgorzeli płuc i cuchnącej wydzielinie z oskrzeli. Najlepiej używać w kapsułkach napełnionych po 0·15 myrtolem. Co 2 godziny 2 kapsułki. Skutek często zdumiewający.

(100 grm. 4 złr. 50 ct.).

Naphthalolum zob. Betol.

Natrium paracresotinicum.

Działanie podobne do kw. salicylowego. Demme podawał dzieciom przy gośćcu stawowym. pneum. catarrh; Typhus abd. z dobrym skutkiem, stosując małe dawki (0·10 co 2 godz.):

Mianowicie zaś:

od 2— 4 lat 0 1 —0·25 p. d. 0·50—1·0 p. die
„ 5—10 „ 0·25—1·00 „ 2 50—3·0 „
„ 11—16 „ 1·0 —1·50 „ 3·50—4·0 „

W razie zapadu: (wyjątkowo) Cognac z wodą.

Najlepszy skutek okazał się przy Catarrhus gastro intestinalis acut. u dzieci, podawano następującą mięszaninę:

Rp. Natri paracresotinici 0·10—0·20,
Tinct. Opii gtts. 2.
Cognac 1·00,
Syrup gummosi 5·00,
Aqu. dest. 25·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Oleum Hydrargyri vel cinereum.

Gęsty olej złożony z 3 części rtęci utartej z Lanoliną i dodatkiem 4 części ol. olivar. Używa się do podskórnych wstrzykiwań przy leczeniu kiły. Przed użyciem należy olej ogrzać. Wstrzykiwania uskutecznia się co 5 lub 8 dni po 0·10 do 0·15. Do wyleczenia wystarcza podobno 2—3 tygodni.

Oleum Gurjun.

Balsamum G. Murell poleca go w miejsce Bals. Copaive, gdyż nie sprawia pieczenia w przełyku, i biegunki, ani wysypki nie wywołuje. Służy też jako śr. wyksztuśny przy Bronchitis, w chorobach skóry, zwłaszcza Elephantiasis.

Dawka 2—4·0 dziennie 2 lub 3 razy. W celu poprawienia smaku zapisuje się na 2 części balsamu, 10 części extraktu słodow.

Orexinum v. O. hydrochloricum.

Bezbarwne błyszczące igiełki, rozpuszczają się we wodzie łatwo; smaku gorzkiego. Zostawiają uczucie pieczenia na języku i w przełyku. Polecona jako Stomachicum przy braku apetytu, błednicy, gruźlicy, osłabieniach i t. p. Wywołuje uczucie głodu.

Dawka 0·20—0·50 pro die, już to w opłatku, już w pigułkach.

Ze względu na drażniące własności, należy popić większą ilością rosołu, herbaty, mleka,

lub kawy. Najlepiej zażywać między 8—9 godz. rano, gdyż skutek pojawia się w 3—4 godzin.

Doświadczenia Dra Podgórskiego w Szpitalu św. Łazarza wykazały niejednostajność działania.

(O. hydrochlor 10 gr. 1 złr. 40 ct.).

Orthinum, O. hydrochloricum.

Środek przeciwgorączkowy. Ostrzegają jednak przed używaniem onegoż Prof. Kobert i Unverricht, gdyż sprawia dreszcze, nudności, wymioty.

Phenocollum hydrochloricum

czyli Amido-acet-para-Phenitidin, nowy środek przeciwgorączkowy i przeciwgośćcowy. Proszek biały, rozpuszcza się w 16 cz. wody. Prof. Mering spostrzegał po jedno-gramowej dawce (u chorych z zapal. płuc i tyfusem) spadek ciepłoty o 2° C. bez zapadu i sinicy. Działanie trwa 2 godziny, podwyższanie się ciepłoty występuje bez dreszczu i bez potów. W reumatyzmie po 5 grm. pro die, zmniejsza ból.

Dawka 0·50—1·00 pro dosi (co 2—4 godziny), do 5·00 pro die.

Phenylurethan zob. Euphorinum.

Photoxylinum.

Rodzaj Collodium z wełny drzewnej, pozostawia grubszą i mocniejszą warstwę.

Picrotoxinum.

Środek mocno trujący zalecony przeciw padaczce, eclampsyi. Odtrutka na morfinę.

Dawka w pigułkach po 0·001—0·005.

Piperazidinum (hydrochloricum).

Przedstawia się w postaci krystalicznych igiełek, łatwo w wodzie rozpuszczalnych. Posiada smak salmiaku — rozpuszcza znaczną ilość kwasu moczowego. Ma być głównie działającym składnikiem odmładzającej sperminy Brown-Sequarda.

Zob. Sperminum.

Podophyllotoxinum.

Głównie działający składnik Podophyllum peltatum. Bardzo silnie trujący.

Pyoctaninum.

(Z greckiego pyon: ropa, kteino zabijam). Są to barwiki anilinowe. (P. coeruleum: Methylviolet,, P. aureum: Auramin).

Środki antiseptycze, sprawiają rychłe powstawanie strupów i zabliźnienie. P. coeruleum używa się w substancyi w roztworze 1:1000—1:100, jako zasypka (2%), w maści (2%) na ropiejące rany, eczem i t. p.

P. aureum używa się w okulistyce.

Plamy z Pyoctaniny oczyszcza się spirytysem mydlanym.

(10 grm. 42 ct.),

Pyridinum.

Płyn bezbarwny, przenikliwej woni. Używa się przeciw astmie do inhalacyi. wąchając go od czasu do czasu z flaszki. Polecają też przeciw rzerzączce:

Rp. Pyridini 0·03,
Aqu. dest. 90·00.
DS, Raz na dzień wstrzyknąć.

Rademaker twierdzi, że do uleczenia potrzeba 3—4 injekcyj.

(100 grm. 70 ct.

Pyrodinum zob. Hydracetinum.

Salipyrinum vel Antipyrinum salicylicum.

Jestto biały i bezbarwny proszek krystal. trudno w wodzie rozpuszczalny.

Środek przeciwgorączkowy, zwłaszcza przy reumatyzmie stawowym zachwalany. Sprawia czasem wysypkę.

Dawka pierwsza 2·0 następnie co godzina po 1·0, do 6·0 pr. die.

(100 gr. 5 złr. 70 ct.).

Salolum = Phenolsalicylat.

Biały proszek krystaliczny, bez smaku i zapachu, w wodzie nierozpuszczalny, natomiast łatwo w wyskoku i eterze. Środek antiseptyczny i przeciwgorączkowy. Mocz po użyciu S. zabarwia się jak przy karbolu. Używa się przeciw cholerze, dysenteryi, w chorobach pęcherza, reumatyzmie. Jako antiseptyk w proszku, w maściach podobnie jak jodoform.

Dawka 0·50—1·0 pro dosi (w opłatku) do 5·0 dziennie.

(100 grm. 2 złr.).

Simulo.

Owoc z Capparis coreacea. Tinkturę z nasion polecają przeciw hysteryi i padaczce.

Solaninum.

Środek przeciwkurczowy zwłaszcza przeciw bólom u tabetyków w dawce 0·025—0·03 jako nasenny, w pigułkach, proszkach. Podskórnie w roztworze wodnym po 0·01.

Jestto środek mocno trujący.

Solvinum.

Środek mocno trujący, służy do rozpuszczenia Salolu, Naphtolu, kamfory, przy przyrządzaniu maści.

Somnal.

Środek nasenny. Według badań Lutze'go okazało się, że jest szczerym Chloralurethanem, rozpuszczonym w wyskoku. Dawka 2—4 grm. na noc, w wodzie ocukrzonej.

(100 grm. 2 złr. 10 ct.).

Sozojodolum.

Połączenie jodu z karbolem. Kryształki bez zapachu, łatwo rozpuszczalne we wodzie, wyskoku i glycerynie. Środek antiseptyczny, w miejsce jodoformu używany.

Przeważnie jednak polecone są następujące połączenia:

Hydrargyrum sozojodolicum, proszek pomarańczowej barwy (31% Hdrgr. i 38% Jodu). W maściach 1:50 do 1:10.

Lithium sozojodol. w reumatyzmie stawów.

Rp. Lithii sozojodol 0·50—1·00,
Sacchari 1·00,
Tal. dos. 20.
S. 3 pr. dz.

Kalium sozojod. przeważnie w maściach i proszkach.

Rp. Kali sozojodol 3·00,
Lanolin 30·00.
Mfu. S. Maść na rany i oparzenia.

Rp. Kali sozojodol 5·00,
Talci venet 50·00.
S. Puder. Przeciw potom nóg, eczema, do wdmuchiwania do nosa.

Natrium sozojod. Łatwo rozpuszcz. we wodzie.

Rp. Natri sozojodol 2·00,
Aqu. dest. 200·00,
Aqu. colon. 20·00.
S. Woda na włosy, do przemywań głowy.

Zincum sozojodol. do zasypek (10:100) lub n. p.

Rp. Zinci sozojod. 2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Glycerin 5·00.
S. Do przestrzyk. ucha.

Przetwory sozojodolu używają się głównie do opatrunku ran, w chorobach skóry, krtani, ucha: wewn. przeciw reum. stawów. (Sozojod. natr. 100 gm. 4 złr. 80 c.).

Spermin.

Brown. Séquard podał w r. 1889 wiadomość, że płyn wyciśnięty z jader młodych zwierząt (psów, królików, szczurów itd.) wstrzyknięty podskórnie człowiekowi, wywołuje podniecenie czynności nerwowych i mięśniowych, zwłaszcza zaś odmładza zwiędniałych starców, podnieca czynności płciowe itp. Znaleźli się gorliwi zwolennicy, lecz również i przeciwnicy. Kobert mniema, że wspomniane działanie wymaga jeszcze dowodów. a z literatury wiadomy mu jeden przypadek, w którym podniecenie czynności płciowych się uwydatniło, był to jednak chory na priapismus.

Parke i Davis puścili w handel sperminum hydrochloricum, która używa się w ten sposób:

Rp. Spermini hydrochlor 0·10,
Aqu. dest. 8·00,
Glycerin 2·00.
S. Dziennie 1—2 wstrzykawki.

Głównie działającym czynnikiem sperminy ma być piperazidinum (zob.).

Strophantin.

Główny składnik z nasienia Strophantusa. Jestto środek bardzo trujący i z powodu braku pewnych doświadczeń, niepowinien być jeszcze używanym.

Sulfonalum.

Środek nasenny. Biały, krystaliczny proszek, bez smaku i zapachu, rozpuszcza się w 500 cz. wody zimnej a w 15 gorącej. Środek nieszkodliwy. Działa nie tak szybko, jak chloral, lecz za to dłużej, lepszy od Amylenhydratu lub Paraldechydu. Używany w chorobach umysłowych, nerwowych (Trismus neonator. (po 0·20 w lewatywie). Przy Diabetes zmniejsza ilość cukru w moczu. Przeciw potom u suchotników. Dawka 0·25—0·30 w opłatku co ½ godziny 3—5 razy. Chorym umysłowo 2—3·00. Diabetykom 1—2 grm. Najwyższa dawka 4·00 pro dosi 8·00 pro die.

Rp. Sulphonali 4·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup aurant 20·00.
DS. Połowę na raz użyć.
(100 grm. 1 złr. 80 ct.).

Terpinhydrat.

Środek wykrztuśny. Kryształki trudno w wodzie rozpuszczalne (1:200 zimnej, 1:22 ciepłej) smak i zapach nieco korzenny. Używa się w nieżytach oskrzeli, zwłaszcza przy rozedmie płuc i w suchotach. Dawka 0·10—0·30 w pigułkach i proszkach do 2·00 pro die.

(100 grm. 1 złr,).

Rp. Terpini hydrati 2·00,
Spir. vin.
Aqu. dest.
Syrup Sacch. āā. 50·00.
DS. Co 3 godz. łyżkę.

Polecają też w mieszaninie z antipyriną jako specyfik przeciw kokluszowi, z niepewnym jednak skutkiem.

Terpinolum.

Płyn bezbarwny, lotny, w wodzie nierozpuszczalny. Środek wykrztuśny w nieżytach dróg oddechowych w celu zwiększenia wydzieliny. Dawka 0·10 pro dosi.

Rp. Terpinoli
Natri benzoici āā. 1·00,
Sacch. q. s. f. pil. 10.
S. 5—6 pigułek dziennie.
(100 grm. 1 złr. 80 ct.)

Thiol = Ichtyolum germanic.

Używa się w chorobach skóry podobnie, jak Ichtyol, jednak temu ostatniemu w dobroci niedorównywa.

Thioresorcinum.

Proszek bez zapachu i smaku, ma służyć, jako środek antiseptyczny w miejsce jodoformu. Działa czasem trująco.

Tribromphenol zob. **Bromol.**

Trionalum et **Tetronalum.**

Kryształy bez smaku i woni w ciepłej wodzie, wyskoku rozpuszczalne. Środek nasenny. Dawka 1—3·00 pro dosi 4·00 pro die.
(10 grm. 2 złr.).

Uralium zob. **Chloralurethanum.**

Urethan.

Białe kryształy bez woni, rozpuszczają się łatwo we wodzie, wyskoku i eterze. Łagodny środek nasenny, zwłaszcza dla starców i dzieci.

Dawka 1—2—5·00 dla dorosłych, 0·50 dla dzieci (w wodzie ocukrzonej) lub:

Rp. Urethani 0·50,
Aq. flor. tiliae
Aq. flor. aur.
Syr. Sacch. āā. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.
(10 grm. 30 ct.).

Ważniejsze krajowe i zagraniczne Zakłady:
zdrojowo-kąpielowe,
wodolecznicze, galaktoterapeutyczne, klimatyczne,
kąpieliska morskie i sanatoryja.

Skrócenia: C. = Celsius.
L. Zkł. = lekarz zakładu.
L. L. = lekarze.
m. = miasto.
mtr. = metrów.
n. p. m. = nad powierzchnią morza.
St. k. ż. = stacya kolei żelaznej.
St. klim. = stacya klimatyczna.
w. = wieś.
Zkł. = zakład.

Abbazia przy morzu Adryatyckiem, obecnie modna St. klim. zimowa. Lek. Dr. Bulikowski.

Abano górne Włochy, 10 kilm. od Padwy, 31 mtr. n. p. m. cieplice słono jodobromowe, 36—82° C.

Aachen = **Akwizgran** Prusy nadreńskie, 176 mtr. n. p. m. najsilniejsze cieplice alkaliczno muryjatyczno siarczane, 45—50° C. urządzenia kąpielne i na porę zimową.

Acqui Pijemont, 140 mtr. n. p. m. liczne słono siarczane cieplicze zdroje, 36—82° C.

Adelheidsquelle = **Heilbrunnen** Bawaryja, 774 mtr. n. p. m. szczawa jodobromowo słona, przeważnie do rozsyłki używana.

Aix-les-Bains Sabaudyja, 288 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 45° C. znakomite balneotechniczne urządzenia kąpielne, przez cały rok do użycia.

Ajaccio Korsyka, St. klim. zimowa.

Akwizgran zob. Aachen.

Algier północ. Afryka St. klim. zimowa.

Amélie-les-Bains Francyja, 222 mtr. n. p. m. słynne z balneotechnicznych swych urządzeń i z łagodnego klimatu cieplice siarczane, 64° C. przez cały rok do użycia.

Arco Tyrol południowy, 93 mtr. n. p. m. St. klim. zimowa, niedawno zaprowadzona.

Arnstadt Turyngija, 300 mtr. n. p. m. silna jodobromowa solanka, 24% soli kuchen. zawierająca.

Aussee Styryja (Salzkammergut), 650 mtr. n. p. m. silna solanka, 24.5% soli kuchennej zawierająca.

Baden pod Wiedniem 218 mtr. n. p. m. cieplice ziemno siarczane, 26—33. 7° C.

Baden w Szwajcaryi 382 mtr. n. p. m. cieplice ziemno słono siarczane, 48° C.

Baden-Baden w W. Ks. Badeńskiem, 200 mtr. n. p. m. cieplice solankowe, 65—68° C. najwytworniejsze i najliczniej uczęszczane niemieckie zdrojowisko, klimat bardzo łagodny, licznie używane jako St. klim. przejściowa.

Badenweiler w W. ks. Badeńskiem, 422 mtr. n. p. m. Cieplice obojętne, 26.6° C. klimat łagodny.

Bagnéres de Louchon Francyja (depart. górn. Garonny), 628 mtr. n. p. m. pyrenejskie cieplice siarczane, 16—68° C. znakomite balneotechniczne urządzenia.

Bardyjów = **Bartfeld** półn. Węgry, na pograniczu Galicyi, 310 mtr. n. p. m. szczawy wapniowo żelaziste, urządzenia balneotechniczne przestarzałe.

Baréges Francyja, Pyreneje, 1232 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 18—42° C.

Bex Szwajcaryja, 440 mtr. n. p. m. silna solanka 17%, tudzież St. klim. przejściowa.

Birsztany Litwa (gubern. wileńska), solanka O do 3%,, wysokość nad p. m.?

Biaritz Francyja, w zatoce Biskajskiej, kąpielisko morskie.

Bocklet Bawaryja, 1 godz. od Kissingen, 195 mtr. n. p. m. silne żelaziste źródło, bardzo zamożne w kwas węglowy.

Bojarka wieś, pół godz. od Kijowa, zakład kumysowy.

Bordighera półn. Włochy, nad zatoką genueńską, St. klim. zimowa, rywalizująca ze sąsiednią San-Remo.

Bormio = **Worms** górne Włochy, 1375 mtr. n. p. m. cieplice obojętne, 35—40° C. Pora kąpielowa tylko w Lipcu i Sierpniu.

Botzen połud. Tyrol, 260 mtr. n. p. m. St. klim. i winogradowe uzdrowisko.

Buda = **Ofen** = **Budapest** stolica Węgier, cieplice słabo siarczane, 45—63° C. wspaniałe urządzenie t. z. Kaiserbad, pensyonat w zimowym sezonie od osoby 2 zlr dziennie. W pobliżu Budy są bardzo liczne źródła wód gorzkich, najważniejsze: Hunyady, Attila, Deak, Rakoczy i Wiktorya.

Bourbonne les Bains Francyja, (Wogezy), 272 mtr. n. p. m. silne słone cieplice, 58—66° C.

Burkut Galicyja (obwód Kolomyjski), szczawa alkaliczno-żelazista, dojazd arcy trudny.

Busko Król. polskie (powiat Stopnicki), Zakład zdrojowo-kąpielowy wód solno alkaliczno siarczanych, Dr. Dobrzański dzierżawca zakładu, LL. Dr. Dymnicki, Grabowski, Majkowski, L. zakł. i Szpitala, tudzież Dr. Sulimirski.

Burtscheid Prusy nadreńskie, niedaleko Akwizgranu, cieplice z akwizgrańskiemi identyczne, 59—74° C.

Cairo = **Kair** (Afryka Egipt), St. klim. zimowa, powietrze gorące, umiarkowano wilgotne, rano i wieczór gwałtowny spadek ciepłoty.

Cannes Francyja, tuż nad morzem Śródziemnem, St. klim. zimowa znakomita.

Canstadt Król. wirtemberskie, 218 mtr. n. p. m. solanka 0 do 2%, 8—20° C. niemiecka St. klim. przejściowa.

Carlsbad = **Karlsbad** Czechy, 386 mtr. n. p. m. najsłynniejsze cieplice alkaliczno glauberskie, 42—73° C. Dr. Dr. polacy: Hasewicz, Prof. Jaworski, Kretowicz, Rosenberg, Stiche i Tugendhat.

Catania Sycylia, najcieplejsza miejscowość w Europie, St. klim. zimowa.

Charlottenbrunn Szląsk pruski, 440 mtr. n. p. m. szczawa ziemno żelazista.

Churwalden Szwajcaryja, 1217 mtr. n. p. m. St. klim. górska.

Cauterets Francyja, (dep. wysok. Pyrenejów), 992 mtr n. p. m. słynne cieplice siarczane, 15—55° C.

Ciechocinek Król. polskie, st. k. ż. warszaws. bydgoskiej, solanka 0½—4%, Dr. Dr. Certowicz, Lewenstein, Lubowski, L. Zkl. Pajewski, Ruppert, Stockmann, Tannenbaum i Wolberg.

Cieplice czeskie = **Teplitz - Schönau** Czechy, 220 mtr. n. p. m. słynne cieplice obojętne, 32—48° C.

Cieplice trenczyńskie = **Trenczyn-Trencsin-Teplitz** Król. węgierskie, 259 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 38—40° C. L. Dr. Filipkiewicz.

Cieplice warażdyńskie = **Töplitz-Warasdin** = **Warażdyn** Kroacyja, 274 mtr. n. p. m. cieplice ziemno siarczane, 57° C.

Colberg = **Kołobrzeg** Prusy pomorskie, kąpielisko morskie i solankowe 4—5% soli kuchennej zawierające, wzajemnego połączenia obu rodzajów kąpiel nastręczające.

Contrexeville Francyja (Wogezy), 342 mtr. n. p. m. wybitnie ziemne źródła.

Cranz = **Kranzkuhren** po polsku **Koło** Prusy zachodnie, 4 mile od Królewca, morskie kąpiele, bardzo uczęszczane przez Polaków.

Cudowa = **Kudowa** Szląsk pruski, 412 mtr. n. p. m. szczawy alkaliczne. ziemno żelaziste.

Davos dwie obok siebie miejscowości: Davos-Dörfli i Davos am Platz, Szwajcaryja, 1570 mtr. n. p. m. najznakomitsza klimatyczna alpejska zimowa St. przez cały rok do używania. Pensyonat od osoby 10—15 frank. dziennie. Od dwóch lat jest tu dobrze urządzone Sanatorium Dr. Turbanna.

Dieppe Francyja (Normandyja), wyborne morskie kąpielisko.

Driburg Westfalia, 200 mtr. n. p. m. szczawy alkaliczno ziemno żelaziste.

Dorna = **Watra** zwykle **Dorna**, Bukowina w Karpatach, wysokość n. p. m.? silne szczawy alkaliczno żelaziste.

Druskieniki Litwa (guber. grodzieńska), 17 kilm. od St. k. ż. warszawsko petersburskiej, 200 mtr. n. p. m. solanka 1%. L. L. Bujakowski i Szepietowski.

Drużbaki, niemiec. **Rauschenbach**, węgiers. **Felsö-Ruszbach**, dwie wsie: Drużbaki niźnie i wyźnie, Węgry (Spiż), wysokość n. p. m.? cieplica wapniowa, 24. 2° C. już w r. 1541 opisana przez Wernhnera, a po polsku w r. 1640 przez Petricego, w 17 wieku przez magnatów polskich licznie odwiedzane.

Eaux-Bonnes Francyja (depart. doln. Pyrenejów), 748 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 32.-° C.

Eaux-chaudes Francya (depart. doln. Pyrenejów), 675 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 11—36° C. o 6 klm. od poprzednich odległe.

Elster Saksonija, 457 mtr. n. p. m. alkaliczno słono żelaziste wody, identyczne z Franzensbadem, wyborne balneotechniczne urządzenia, L. Zakl. Dr. Flechsig, znany balneolog, tudzież polak Dr. Błociszewski.

Ems Ks. Nassauskie. 91 mtr. n. p. m. słynne cieplice słono alkaliczne, 28—46° C. nader wielki export ich wód.

Ernsdorf zobacz **Jaworze**.

Euganejskie zdroje Włochy w zachodniej stronie Padwy, dawniejsze podmorskie wulkaniczne wzgórza, ujawniły tu liczne i silne cieplice ziemno słone, 60—70° C. w miejscowościach: Abato, Bataglii i St. Pietro Montagnone.

Fachingen Prusy (okrąg rządowy Wiesbaden), 112 mtr. n. p. m. wyborna czysta alkaliczna szczawa, zamożna w kwas węglowy, mnogo rozsyłana do dyetetycz. i leczniczego użycia.

Falkenstein Prusy (prowincyja Hessen-Nassau), 440 mtr. n. p. m. Sanatorium dla chorych piersiowych, wzorowo urządzone, kierownik Dr. Dettweiler, pensyonat od osoby 7 -11 marek dziennie.

Fellathalquellen Karyntyja, 598 mtr. n. p. m. proste alkalicz. szczawy, z niemieckich najzamożniejsze w dwuwęglan sodowy.

Flinsberg Szlask pruski, 528 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. żelaziste, tudzież St. klim. górska leśna.

Frankenhausen Turyngija, 115 mtr. n. p. m. solanka 2%, Sanatorium dla skrofulicz. dzieci od 2 do 4 lat, za czterotygodniowy pobyt 60 mrk. od chorego.

Franzensbad Czechy, 3½ klm. od m. Eger, zkad dawna nazwa Eger-Franzensbad, 423 mtr. n. p. m. alkaliczno słono żelaziste szczawy, zamożne w kw. węglowy, wzorowe balneotechniczne urządzenia kapielne. LL. polacy: Dembicki, Kittel i Rosner Jan.

Fürstenhof Styryja, prywatny folwark przy m. Kapfenbergu, 533 mtr. n. p. m. Zkł. hydropatyczny Dra Czerwińskiego, przeważnie przez Polaków uczęszczany, pensyonat 30 do 40 Zlr. tygodniowo od osoby.

Gainfahrn przy m. Vöslau pod Wiedniem, 200 mtr. n. p. m. Zakł. hydropatyczny Dra Friedmanna, pensyonat 50 Zlr. tygodniowo od osoby.

Gais Szwajcaryja (kant. Appenzell), 935 mtr. n. p. m. najdawniejszy zkł. galaktoterapeutyczny, pensyonat 4—6½ frank. dziennie od osoby.

Gastein = **Wildbad-Gastein** i **Hof-Gastein** po pols. Gastuń Austryja (X. Salzburgskie), 960 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 24—48° C. klimat czysto alpejski.

Giesshübl-Puchstein pod Karlsbadem, Czechy, 340 mtr. n. p. m. prosta szczawa alkaliczna, export roczny do dyetetyczn. użytku około 4 milionów flaszek. Jest tu Zkł. hydropatyczny.

Gleichenberg Styryja, 284 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. muryatyczne, klimat łagodny, urządzenia balneotechniczne wzorowe, LL. polacy: Brühl i Bulıkowski.

Gmunden Austryja górna, 415 mtr. n. p. m. St. klim. powietrzna letnia, kąpiele solankowe z wody słonej Ebensee, 24% soli kuchen. zawierającej.

Goczałkowice Szląsk pruski, ¼ godz. od St. k. ż. Pszczyny (Pless), 266 mtr. n. p. m. solanka jodobromowa, 3% soli kuchennej, znaczny export stężonej solanki i soli zdrojowej.

Görbersdorf Szląsk pruski, 540 mtr. n. p. m. Sanatorium dla chorych piersiowych, ś. p. Dra Brehmera, obecnie pod kierunkiem Dra Wolffa, cały rok otwarte. Pensyonat czterotygodniowy 300 marek. Obok poprzedniego zakładu jest drugi Dra Römplera nieco tańszy.

Gräfenberg Szląsk austryacki, 580 mtr. n. p. m. przez swego założyciela Priessnitza najdawniejszy i powszechnie znany Zkł. hydropatyczny.

Griess południ. Tyrol, 670 mtr. n. p. m. ¼ g. od Botzen, St. klim. zimowa i uzdrowisko winogradowe.

Griesbach W. ks. Badeńskie, 496 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. żelaziste.

Grodzisko Król. pols., St. k. ż. warszaw. wiedeńskiej, wysokość n p. m.? Zkł. kąpielowo leczniczy, dom zdrowia z wygodami, żywienie dyetetyczne z kuchni zakładu, L. i właściciel Zkł. Dr. Bojasiński, konsultant Dr. Rzeczniowski.

Hall Górna Austryja, 376 mtr. n. p. m. jodobromowa solanka 1%.

Hall austr. Tyrol, 537 mtr. n. p. m. solanka 26%, urządzenia kąpielne liche.

Hall = **Schwäbisch Hall** król. Wirtembergs., 190 mtr. n. p. m. solanka 2.4%.

Hallstadt Austryja (Salzkammergut przy Ischlu), solanka 27%, wysokość n. p. m.?

Harkany połud. Węgry, wysokość n. p. m.? cieplice siarczane, 62° C. Szczególną własnością tutejszej cieplicy jest wydobywający się z niej tleno siarczek węgla (Kohlenoxydsulfid), który zapalony pali się niebieskawą barwą.

Helgoland wyspa m. północnego, znakomite kąpielisko morskie.

Herkulesbad zobacz **Mehadia**.

Homburg Ks. Nassauskie (okrąg rządowy Wiesbaden), 189 mtr. n. p. m. zdroje żelazisto glaubers. i żelazisto słone, klimat dobry a urządzenia wspaniałe.

Hyeres Francyja, 1 godz. od Toulonu, 100 mtr. n. p. m. St. klm., dzienne wahania ciepłoty gwałtowne, przeto dla chorych piersiowych miejscowość nieodpowiednia.

Inowrocław po niemiecku **Inowrazlaw** Ks. Poznańskie, m. powiatowe, od r. 1876 urządzony Zkł. silnych kąpiel solankowych 25%, własność Towarzystwa akcyjnego, zawiązanego staraniem Dr. Dr. Wilkońskiego, Grabowskiego i Rakowskiego.

Interlaken Szwajcaryja (kánt. Bern), 568 mtr. n. p. m. St. klim. podalpejska i uzdrowisko galaktoterapeutyczne.

Ischl Austryja (Salzkammergut), 484 mtr. n. p. m. solanka 24%, klimat łagodny, wilgotno ciepły.

Iwonicz Galicyja, St. k. ż. transwersalnej, 410 mtr. n. p. m. szczawy jodobromowo słone, opisywane od r. 1630, około 400 pokojów gościnnych, 3 gmachy łazienkowe z 114 wannami do kąpieli, zdrój Bełkotki słynny gazem bagiennym łatwo zapalnym, L. Zkl. Dr. Dembicki, tudzież Dr. Kaden.

Jastrzębie niemiec. **Königsdorf-Jastrzemb** Szląsk pruski, 250 mtr. n. p. m. wody słone brom zawierające.

Jaszczurówka Galicyja w Tatrach przy Zakopanem, adtynencya wsi Poronina, 908 mtr. n p. m. jedyna polska cieplica obojętna 21° C. kąpiele w zbiorniku, hotel wygodnie urządzony. W b. r. miał tu powstać Zkł. hydropatyczny pod kierunkiem Dra Chwistka.

Jaworze niemiec. **Ernsdorf** Szląsk austryjacki u stóp Beskidu, 1 mila od Bielska, 360 mtr. n. p. m. Zkł. wodoleczniczy i żętyczny, kierownik Dr. Kowalski.

Johanisbad Czechy, 600 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 29° C. St. klim. powietrzna letnia.

Juliushall Brunświk, 317 mtr. n. p. m. solanka 6%, St. klimatycz. powietrzna na lato.

Karlsbad zobacz **Carlsbad**.

Kaltenleutgeben Austryja, 2 godz. od Wiednia, pierwszorzędny w Austryi Zkł. hydropatyczny, własność Prof. Dra Winternitza, mogący współcześnie pomieścić około 900 chorych, racyonalnie i wzorowo prowadzony, pensyonat od osoby 50 Złr. tygodniowo.

Kamionka Podole rosyjs. miasteczko nad Dniestrem, jedyne polskje uzdrowisko winogradowe.

Kissingen Bawaryja, 190 mtr. n. p. m. pierwszorzędne zdrojowisko pod względem balneotechn. urządzeń i komfortu, znakomite szczawy żelazisto słone, 10—20° C. L. Dr. Chłapowski.

Kołobrzeg zobacz **Colberg**.

Königswart Czechy, 1 godz. od Maryenbadu, 632 mtr. n. p. m. szczawy alkalicz. żelaziste w kw. węglowy zamożne.

Kösen Prusy (prow. saska), 110 mtr. n. p. m. solanka 5%, zamożna w siarkany alkaliczne i wapniowe, uznana za północno niemiecki ogródek dziecięcy.

Köstritz Saksonija, 170 mtr. n. p. m. 22% solankowe kąpiele, tudzież gorące piaskowe, tak urządzone, iż chory leżąc, na świeżem powietrzu może przebywać.

Korytnica Węgry, komilat liptowski, w Karpatach, 796 mtr. n. p. m. zdroje ziemno żelaziste, klimat iście karpacki.

Krankenheil przy Tölz (górna Bawaryja), 666 mtr. n. p. m. jodosodowo siarczane zdroje, z których przyrządzane kąpiele wzmacniają solą zdrojową i takimże mydłem, bywają zazwyczaj zastósowane zbyt gorąco i długo.

Krapina-Töplitz Kroacyja, 160 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 41—43° C.

Krasnobród w. Król. polskie, gub. lubelska, pow. zamojski, St. k. ż. nadwiślańskiej Rejowiec. od r. 1888 Zkł. kumysowy i uzdrowisko klimatyczne z pensyonatem dla chorych piersiowych, utrzymanie miesięczne z kumysowem leczeniem od 75 do 100 r. s. L. L. Zkl. Dr. Dr. A. Rose i Skłodowski.

Kranz zobacz **Cranz**.

Kreuth Bawaryja, 812 mtr. n. p. m. pierwszorzędny zakład galaktoterapeutyczny niemiecki, idyliczne położenie, pyszne lasy, najstaranniejsze promenady wolne od kurzu, klimat ostry, wahania dziennej ciepłoty gwałtowne, wyborna żętyca.

Kreuznach Bawaryja, 106 mtr. n. p. m. słaba solanka, odrobinę jodku i bromku sodu zawierająca, o ciepłocie 8—30° C. zasilana 6 źródłami słonemi, pochodzącemi z miejscowości Münster am Stein, o 25 minut od Kreuznach odległej, ogromny export wyrabianego ługu i soli zdrojowej.

Krondorf Czechy, 1 mila od Karlsbadu, prosta szczawa alkaliczna, corocznie około 1 miliona flaszek do dyetetycznego użycia rozsyłana.

Krynica Galicyja, St. k. ż Muszyna-Krynica, 589 mtr. n. p. m. z filialnym zdrojem w Słotwinach, nadto zakład hydropatyczny pod kierunkiem Dra Ebersa, z pensyonatem od osoby dziennie 5—7 Zlr. tudzież zakład dyetetyczny własność Dra Skórczewskiego, za opłatą tygodniową od osoby 24—42 Zlr., 18 zdrojów szczawy alkaliczno ziemno żelazistej, bardzo zamożnej w kw. węglowy, wzorowe urządzenia balneotechniczne kąpieli: mineralnych, borowinowych i suchych gazowych, L. Zkł. Dr. Kopff, nadto Dr. Dr. Askenazy, Blatteis, Lorentski i Mars, 1200 pokojów gościnnych, 2 gmachy łazienne o 100 wannach, klimat podalpejski, na miejscu wyrób pastylek krynickich i wyciągu z igliwia świerkowego na kąpiele balsamiczne. Zakład kąpielny od r. 1793 istniejący.

Krzeszowice w ks. Krakowskiem, St. k. ż. 24 kilm. od Krakowa, zakład kąpielny wód siarczanych, L. Zkł. Dr. Dura.

Kudowa zobacz **Cudowa**.

Kulaszne Galicyja, 3 mile od m. Sanoka, Zkł. żętyczny mało uczęszczany, wysokość n. p. m.?

Landeck Szląsk pruski, 452 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 22—29° C. nieco siarkowodu i siarczku sodu zawierające, L. Zkł. Dr. Ostrowicz.

Langenbrücken W. ks. Badeńskie, 138 mtr. n. p. m. zimne wody siarczane.

Levico Tyrol południowy, 533 mtr. n p. m. zdroje z siarkanem żelaza, zawierające niedokwas miedzi i arsen, używane przeważnie do rozsyłki.

Libawa kąpielisko morskie w Bałtyku.

Lipik Slawonija, 158 mtr. n. p. m. alkal. muriat. jodowa cieplica, 46—63° C.

Lippspringe Prusy (Westwalija), 126 mtr. n. p. m. wody ziemno żelaziste, tutejsze gazy źródlane: z tlenu, azotu i kw. węglowego złożone, używane są do wziewań.

Lubień Galicyja, 3 mile od Lwowa, 275 mtr. n. p. m. bardzo obfite zimne źródła siarczane. Zakład kąpielny od r. 1794 istniejący.

Lubownia nowa Węgry (Spiż), 556 mtr. n. p. m. w pięknym i rozległym parku, szczawy alkalicz. ziemno żelaziste. Tutejszy zamek pamiętny przytułkiem Jana Kazimierza i wytchnieniem J. Sobieskiego w powrocie z pod Wiednia.

Madeira północ. Afryka z m. Funchal, słynna St. klim. południowa wilgotno gorąca, pobyt tu zwykle wymagany do 2 lat, pensyonat najtańszy tygodniowo 12—15 funt. szterl. od osoby.

Maryenbad Czechy, 640 mtr. n. p. m. położenie zakładu idyliczne, klimat wilgotny, ranki i wieczory chłodne, alkaliczno glauberskie zimne zdroje w g. węglowy zamożne, wzorowe urządzenia balneotechniczne, L. Zkl. Prof. Kisch, znany balneolog, L. L. polacy: Dobieszewski, Jaroszyński i Kaufmann.

Mehadia = **Herkulasbad** przy **Mehadyi** Węgry (Banat), 174 mtr. n. p. m. Słynne cieplice siarczane 39—44° C.

Meinberg w ks. Lippe-Detmold, 210 mtr. n. p. m. ziemno i słono siarczane zdroje, kąpiele: siarczano mułowe i gazowe.

Mentona = **Mentone** połud. Francyja, 1 godz. k. ż. od Nizzy, w zatoce genueńskiej, St. klim. nader korzystnie położona, umiarkowano wilgotna a bardzo ciepła, pensyonat dziennie od osoby 10 franków.

Meran wraz ze sąsiedniemi gminami: Ober- i Untermais tudzież Gratsch, połud. Tyrol, 319 mtr. n. p. m. Uznana i znakomita St. klim. zimowa, w pensyonatach wyborna kuchnia, 4—5 Zlr. dziennie od osoby, wiosną leczenia galaktoterapeutyczne, jesienią winogradowe. Lekarz polak Dr Brühl.

Mergentheim król. Wirtembergskie 191 mtr. n. p. m. Zakład od miasta 1000 kroków odległy, od swego zdroju Carlsquelle, nazwany Carlsbadem, ma wodę słono gorzką, którą w podparowanym stanie na handel rozsyłają.

Misdroy Pomeranija, dobre i ulubione kąpielisko morskie, lecznica prywatna dla zołzowych dzieci.

Mondorf W. ks. Luxemburgskie, 198 mtr. n. p. m. 1—5%, cieplica bromowo solankowa, 24° C. przeważnie na kąpiele używana.

Monsummano Włochy (prowincyja Lucca), oprócz cieplic siarczanych 40—50° C., posiada grotę z naturalną parą, służącą na kąpiele gazowo parowe.

Mont-Dore Francyja (depart. Puyde Dome), 1046 mtr. n. p. m. klimat zmienny i ostry, cieplice solankowe 42—45° C. ze śladem arsenu.

Montreux Szwajcaryja (nad jeziorem Genewskiem kant. Waadt), wspólna miejscowość z 20 sąsiednich gmin złożona, 979 mtr. n. p. m. St. klim. zimowa, o wiele chłodniejsza jak Meran. Zętyczne tudzież winogradowe leczenia.

Morszyn Galicyja (obwód Stryjski), 316 mtr. n. p. m. oprócz słonych zdrojów, znakomite słono gorzkie źródło, wyrób

odnośnej soli zdrojowej do picia i na kąpiele, zakład zdrojowy jest własnością „Towarzystwa lekarzy galicyjs“ stanowiąc fundusz wdów i sierót pozostałych po lekarzach. L. Zkł. Dr. Medwey.

Nałęczów Król. polskie, o 10 kilm. od Lublina, zdroje ziemno żelaziste, skąpe w kwas węglowy, zakłady: kąpielny, hydropatyczny (przeważnie) i kumysowy. pensyonat dziennie $3^1/_2$ do 5 r. s. od osoby, Dr. Chmielewski Dyrektor Zkł. tudzież Dr. Dr Chełchowski, Doliński i Nussbaum jako specyaliści.

Nauheim X. Hessen-Darmstadt, 140 mtr. n. p. m. najsilniejsza niemiecka cieplica solankowa, nader zamożna w kw. węglowy, 35° C położenie rozkoszne, urządzenia balneotechniczne wyborne.

Nenndorf Prusy (prowincyja Hessen-Nassau), 71 mtr. n. p. m. zimne wody siarczane, z niemieckich najsilniejsze, tudzież solanka 6% wzorowe urządzenia balneotechniczne.

Nervi Włochy przy Genui, St. klim. południowa, pensyonat 10—12 frank. dziennie od osoby.

Neuenahr Prusy nadreńskie, 87 mtr. n p. m. cieplice alkaliczne 20—40° C. analogiczne z Ems i Vichy, klimat łagodny.

Niekłań Król. polskie, St. k. ż. iwanogrodzko-dąbrowskiej tegoż nazwiska, świeżo otwarty Zkł. hydropatyczny w willach hr. Platera, okolica leśna, kierownik Dr. Misiewicz.

Niemirów Galicyja (obwód żółkiewski), zimne siarczane źródło, zakład kąpielny opuszczony.

Niederlangenau Szląsk pruski, 359 mtr. n. p. m. szczawa alkaliczno żelazista.

Niederselters zobacz **Selters**.

Nizza = **Nice** Francyja (depart. Alp morskich), tuż przy morzu Śródziemnem, ulubiona St. klimat. południowa, umiarkowano wilgotno ciepła, pensyonat od 10 do 20 frank. dziennie, L. polak Dr. Tymowski.

Norderney Prusy (Hanowers.), wyspa m. północnego, najznakomitsze niemieckie kąpielisko morskie, lecznica dla zołzowych chorych, pensyonat w hotelach 50 marek tygodniowo od osoby.

Nowe Miasto nad Pilicą Król. pols. gubernija Piotrowska, Zakład wodoleczniczy Dra Bilińskiego, pensyonat od 2 r. 20 k. do 3 r. s. dziennie od osoby, L L. Dr. Dr. Niedzielski i Pawiński.

Obersalzbrunn Szląsk pruski, 380 mtr. n. p. m. szczawy słono-alkaliczne, galaktoterapija, klimat przyostry i wilgotny, pobyt tani.

Oynhausen = **Rehme-Oynhausen** Prusy (Westfalija), 134 mtr. n. p. m. cieplice słone w kw. węglowy zamożne, 26—31° C. 3% do 9% soli kuchennej zawierające.

Ostenda = **Ostende** Belgija, najwięcej uczęszczane kąpielisko morskie, wspaniałe i zbytkowne urządzenia, pobyt drogi, Zakład zbyt ruchliwy i bez spokoju.

Palermo stolica Sycylii, krajobraz pyszny, bogatą roślinnością umajony, klimat ogółem wilgotno ciepły, St. klimat. południowa, pensyonat w hotelu 15 lir. dziennie.

Pau Francyja (depart. niższych Pyrenejów), 207 mtr. n. p. m. St. klimatycz. zimowa, cieplejsza o 2° C. od Meranu, pensyonat 10 frank. od osoby dziennie.

Petersthal W. ks. Badeńskie, 421 mtr. n. p. m. jedna z t. z. Kniebisbäder, najznakomitsze szczawy alkalicz. ziemno żelaziste.

Pfäfers zobacz **Ragatz-Pfäfers**.

Plombiérs Francyja (Wogezy), 421 mtr. n. p. m. liczne źródła cieplic obojętnych od 19 do 69° C. kąpiele wybornie urządzone.

Pontresina Szwajcaryja (kant. Graubinden), 1828 mtr. n. p. m. Schronisko letnie, mimo wielkiego wyniesienia, klimat łagodny, liczne hotele i pensyonaty. od 6 do 10 frank. dziennie od osoby.

Pustomyty Galicyja, 1 mila ode Lwowa, wody siarczane zimne, od r. 1879 skromny zakładzik zdrojowo kąpielny.

Pyrmont ks. Waldeck, 130 mtr. n. p. m. liczne źródła trzech rodzajów: proste szczawy, wody słone 4%, a najważniejsze silne żelaziste zdroje, bardzo zamożne w kwas węglowy, pobyt drogi.

Piszczany = **Pystjan** Węgry (komitat Neutra), 135 mtr. n. p. m. Cieplice siarczane 57—73° C. Tutejszy muł zdrojowy terapeutycznie ważny i bardzo używany na kąpiele.

Rabka Galicyja, St. k. ż transwersalnej, 500 mtr. n. p. m. najsilniejsze z europejskich zdroje słono jodobromowe, w tutejszym zakładzie jest od r. 1887 filia Szpitala św. Ludwika dla chorych dzieci, na miejscu wyrób soli zdrojowej i ługu, klimat podgórski, powietrze czyste, L. Zkł. Dr. Głuchowski, Dr. Dr. Piątkiewicz i Porembowicz.

Ragatz-Pfäfers Szwajcaryja (kant. St. Gallen), dwa zdrojowiska: Pfäfers 685 mtr. a Ragatz 521 mtr. n. p. m których cieplice obojętne 38° C. służą wspólnie do użycia, pensyonat od 7 do 10 frank. dziennie. Ragatz zajmują osoby zamożne; zaś Pfäfers stanu średniego, spokoju szukające.

Rehme zobacz **Oeynhausen**.

Reichenhall Bawaryja, 457 mtr. n. p. m. podalpejskie zdrojowisko, stosunki klimatyczne pomyślne, dobra solanka 24% do kąpiel, tudzież zdrój pitny solankowy (Trinksoole) i woda gorzka przyrządzana z żoły reichenhalskiej, g. kw. węglowym wysyconej, nadto wyborna żętyca i soki ze świeżych ziół wyciśnione, jakoteż znakomity zakład aeropneumatyczny i inhalacyjny do wziewań solankowych i balsamicznych (własność Macka) pod kierunkiem znakomitego pneumoterapeuty Dr. G. Liebiega będący, a drugi zakład inhalacyjny (własność Lehmanna) urządzony według systemu Jahra, służą za środki kuracyjne. Ogółem urządzenia balneotechniczne wzorowe, między lekarzami zdrojowemi polak Dr. Zygm. Goldschmidt.

Reinerz Szląsk pruski, 558 mtr. n. p. m. zdroje ziemno alkal. żelaziste, wyborna żętyca, klimat górski, kąpiele: mineralne, wodne i borowinowe znakomicie urządzone.

Roncegno polud. Tyrol, 535 mtr. n. p. m. zdrój arsenowo żelazisty, do picia i do kąpiel na miejscu używany.

Römerbad połud. Styryja, 237 mtr. n. z. m. obojętne cieplice 36—38° C. klimat łagodny.

Royat Francyja (depart. Puy de Dome), 450 mtr. n. p. m. cieplice alkaliczno muryatyczne, 20—35° C. klimat dosyć ostry, częste deszcze i burze, pobyt bardzo drogi, zdrojowisko od arystokracyi wielce uczęszczane, urządzenia balneotechniczne znakomite.

Rożnów = **Rożnau** Morawija, 400 mtr. n. p. m. zakład żętyczny, dosyć uczęszczany, liche urządzenia.

Rymanów Galicyja, (obwód sanocki), St. k. ż. transwersalnej, 3 zdroje szczawy alkaliczno słono jodobromowej, od r. 1881 zakład kąpielny, wyrób soli zdrojowej, podczas lata kolonija wakacyjna dla ubogich dzieci ze Lwowa, L. Zkł. Dr. Dukiet, nadto Dr. Krzyżkowski.

Saidschütz Czechy, zdrój wody gorzkiej mnogo rozsyłanej.

St. Honore Francyja, 272 mtr. n. p. m. cieplice siarczane, 26—31° C. Wspaniałe balneotechniczne urządzenia.

St. Sauver Francyja, 770 mtr. n p. m. cieplice siarczane, 20—34° C. Najliczniej uczęszczane francuskie zdrojowisko.

St. Moritz Szwajcaryja (kant. Graubünden), 1856 mtr. n. p. m. St. klim. alpejska i zakład silnych zdrojów żelazistych, bardzo zamożnych w kw. węglowy.

Salzbrunn = **Obersalzbrunn** Szląsk pruski, 380 mtr. n. p. m. szczawy słono alkalicz. i żelaziste, nadto środki galaktoterapeutyczne, znaczna rozsyłka tutejszych wód, urządzenia znakomite, tani pobyt.

Salzschlirf Prusy (prow. Hessen-Nassau), 240 mtr. n. p. m. jodobromowa solanka 1%, w kw. węglowy zamożna, tudzież zdrój gorzki sodowo siarczany.

Salzungen ks. Sasko-Meiningen, 250 mtr. n. p. m. silne solanki 26%, korzystne klimatyczne położenie uczyniło to zdrojowisko niezmiernie ulubionem letniem schroniskiem dla osób zołzowych i nieżytom podlegających.

San-Remo Włochy (Riviera di Ponente) w zatoce genueńskiej, St. klim. południowa, która co do ochrony od wiatrów i jednostajności ciepłoty powietrznej przewyższa: Nizzę, Cannes i Hyeres. Uzdrowisko klim. zbyt świeże, stąd wiele do życzenia pozostawia, pensyonat w hotelach 10—12 frk. dziennie od osoby.

Saxon = **Saxon les Bains** Szwajcaryja (kant. Wallis), 620 mtr. n. p. m. klimat niezdrowy, cieplice jodowe 25° C. pensyonat od 5 do 12 fr. dziennie od osoby.

Schinznach Szwajcaryja (kant. Aargau), 343 mtr. n. p. m. klimat łagodny, cieplice ziemno siarczane 28—34° C. nadto zdrój jodowy z Wildegg, ulubiony zakład od zamożnych, wyborne urządzenia balneotechniczne, L. Zkł. Dr. Tymowski.

Schlangenbad Prusy (prow. Hessen-Nassau), 313 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 32° C.

Schwalbach = **Langenschwalbach**, 282 mtr. n. p. m. silne szczawy alkal. żelaziste, wyborne urządzenia balneotechniczne, mnoga rozsyłka wód tutejszych.

Szmeks = **Schmecks** i **Neu Schmecks** po węgiers. Tatra-Füred, Węgry, 1011 mtr. n. p. m. ulubiona węgierska St.

klim.-górska, Zkł. hydropatyczny, lecznica dla chorych piersiowych na wzór w Davos niedawno tu zaprowadzona, pobyt drogi.

Selters = **Niederselters** Prusy (prow. Hessen-Nassau), wieś, szczawa alkaliczna, export roczny około 4 miliony flaszek, Zkł. zdrojowego tutaj niema.

Sławinek Król. polsk. pod Lublinem, wody alkaliczno ziemno żelaziste słabe, pozbawione gazu kwasu węglowego, skromny zakładzik zdrojowo kąpielowy, L. Zkł. Dr. Olechowicz.

Sławuta Wołyń, St. k. ż. brzesko-kijowskiej, St. klimat. leśna i zakł. kumysowy, lecznica dla chorób piersiowych pod światłym kierunkiem Dra Dobrzyckiego, Dr. Przesmycki konsultant, pensyonat 6-cio tygodniowy 130 r. s. od osoby.

Słotwiny zobacz **Krynica**.

Soden Prusy (prow. Hessen-Nassau), 142 mtr. n. p. m. klimat łagodny, liczne źródła wód słonych w kw. węglowy zamożnych, 15—30° C. wyborne balneotechniczne urządzenia, pensyonat 36—45 mrk. tygodniowo od osoby.

Solec Król. polskie (powiat Stopnicki), wieś, zdrój zimny alkal słono siarczany, z krajowych najsilniejszy co do siarkowodu i połączek siarki, niesłusznie opuszczony, L. L Dr. Dr. Daniewski i Siarczyński.

Spaa = **Spa** Belgija, 250 mtr. n. p. m wytworny zakład kąpielny silnych wód alkalicz. żelazistych, w kwas węglowy zamożnych, dawniej od arystokracyi licznie odwiedzany, obecnie po zniesieniu banku gry mało uczęszczany, opłata czyli taxa zdrojowa na sezon od 50 do 100 frk. w miarę ilości osób.

Steben = **Untersteben** Bawaryja (okrąg rządowy Oberfranken), 750 mtr. n. p m. najwyżej położone niemieckie zdrojowisko wód żelazistych, w kw. węglowy zamożnych, pobyt tani.

Swoszowice Galicyja, 10 kilom. od Krakowa, St. k. ż. transwersalnej, dawniej słynne kopalnie siarki, zimne wapniowo siarczane zdroje ze zakładem kąpielnym, od niedawna restytuowanym, L. Zkł. Dr. Skrzyński.

Szczawnica Galicyja (obwód Nowo-Sandecki), 332 mtr. n. p. m. wieś, 42 kilm. od St. k. ż. transwersalnej Stary Sącz, składa się ze Szczawnicy niżnej i wyżnej tudzież ze środkowej adtynencyi zwanej Miodziuś, klimat podgórski, zdrojowisko jest obecnie własnością Akademii Umiejętności, szczawy słono alkaliczne, bogate w kwas węglowy a z europejskich najzamożniejsze w dwuwęglan sodowy, ma: filialny zakład zdrojowo kąpielny na Miodziusiu, Zkł. hydropatyczny własność Dra Kołączkowskiego i Zkł. inhalacyjny spadkobierców Dra Janochy, coroczny export wód około stotysięcy flaszek, L. Zkł. Dr. Ściborowski, nadto Dr. Dr. Doskowski, Głuziński, Hammerschlag, Kołączkowski, Kruszyński, Nieszkowski i Zaremba.

Szkleno Węgry, 1 godz. od Schemnitz, ziemne cieplice 30—56° C.

Szliacs Węgry (komitat Sohl), 300 mtr. n. p. m. proste cieple wody żelaziste 11—31° C. w kw. węglowy zamożne.

Szkło Galicyja, 35 kilom. ode Lwowa, zimne wody siarczane, wysokość n. p. m.? ma 2 Zkł. kąpielne: wojskowy i cywilny,

urządzenia nędzne. Najpierwsza jego monografija Dra Erazma Syxta: „O cieplicach we Szkle wydana w r. 1527."

Tarasp-Schuls Szwajcaryja (kanton Graubünden), 1300 mtr. n. p. m. klimat alpejski, bogaty zasób źródeł mineralnych: glauberskich i szczaw żelazistych, zamożnych w kw. węglowy, dojazd utrudniony, pensyonat 6—10 frk. dziennie od osoby.

Töplitz-Schönau zobacz **Cieplice czeskie.**

Trenczyn zobacz **Cieplice trenczyńskie**

Truskawiec Galicyja, wieś 8 kilom. od m. Drohobycza, St. k. ż. transwersalnej, 400 mtr. n. p. m. Zkł. własność Spółki obywatelskiej jest obecnie w toku rzetelnych ulepszeń balneotechnicznych, rozmaite zdroje mineralne: solanka 25%, 3 źródła słonoglauberskie i szczawa magnowo alkaliczna, borowina o cennych własnościach, L. Zkł. Dr. Plech nadto Dr. Dekański.

Tüffer Styryja, 215 mtr. n. p. m. cieplice obojętne 35—39° C.

Vals Francyja (depart. Ardèche), 10 zdrojów alkalicznych, do wód Vichy składem chemicznym bardzo zbliżonych, lubo zimniejszych, 13—16° C. mających, export tych wód wielki, pobyt tańszy jak w Vichy.

Vevey Szwajcaryja nad jeziorem genewskim, 380 mtr. n. p. m. St. klim. podalpejska, dobra na wiosnę i jesień, nieodpowiednia na zimę dla chorych piersiowych, leczenia winogradowe, pensyonat 7—15 frank. dziennie od osoby.

Vichy Francyja (depart. Allier), 230 mtr. n. p. m. najznakomitsze zdrojowisko francuskie, cieplice alkaliczne, 12—44° C. wspaniałe balneotechniczne urządzenia, ogromny wyrób soli zdrojowej i pastylek, pobyt drogi, rozsyłka wód corocznie do 3 milionów flaszek.

Vöslau pod Wiedniem. cieplice obojętne, 24° C. wielce uczęszczane przez zamożnych, przedewszystkiem płeć żeńską, tudzież leczenia winogradowe.

Warmbrunn Szląsk pruski, 325 mtr. n. p. m. cieplice obojętne, 35—38° C. Urządzenia balneotechniczne dobre.

Warażdyn zobacz **Cieplice warażdyńskie.**

Wenecyja morskie miasto nad Adryatykiem, zaledwo bardzo mało ponad poziomem morza na wyspach i piaszczystych ławicach zbudowane, St. klim. zimowa, średnio ciepła, wilgotna, wolna od kurzu i wichrów, słoneczna. Średnia zimowa ciepłota o 1½ do 2° C. wyższa jak w Meranie lub w Montreux. Styczeń i Luty są na pobyt najodpowiedniejsze. Ujemną stronę stanowi niedobre woda do picia, jesienią są tu dobre morskie kąpiele na Lido, pensyonat 7 frk. dziennie od osoby.

Weilbach Prusy (prow. Hessen-Nassau), 137 mtr. n. p. m. zimne wody alkaliczno siarczane, tudzież zdrój sodowolitowy.

Wiesbaden Prusy, stolica ks. Nassauskiego, 117 mtr. n. p. m. cieplice solankowe, 50—68° C. nietylko na kąpiele ale i do picia zastósowane, 900 gabinetów łaziebnych, zdrojowisko używane za stacyę klim. wiosną, jesienią nawet i przez zimę, najliczniej uczęszczane niemieckie uzdrojowisko, urządzenia kąpielne i na zimę, pensyonat od osoby miesięcznie od 100 mrk. i wyżej, są tu i leczenia winogradowe.

Wildbad król. Wirtembergskie, 400 mtr. n. p. m. obojętne cieplice, 33—37° C. używane na kąpiele i do picia, urządzenia balneotechniczne wyborne, pensyonat 5 do 8 marek dziennie od osoby.

Wysowa Galicyja (obwód jasielski), od r. 1882 zakład zdrojowo kąpielny, szczawy słono alkalicz. żelaziste, urządzenia zbyt skromne, L. Zkl. Dr. Natter.

Zakopane Galicyja, wieś w Tatrach, 942 mtr. n. p. m. od st. k. ż. transwersalnej Chabówka o 43 kilom. odległe, z inicyatywy i staraniem nieodżałowanej pamięci Dra Chałubińskiego St. leczniczo klimatyczna, klimat górski, korzystne na pobyt dla dotkniętych malaryą lub usposobionych do suchot płucnych, ale do przezimowania chorych są tu zbyt prymitywne urządzenia, 2 Zkł. hydropatyczne: Dra Chramca i Dra Piaseckiego L. Stacyi Dr. Chwistek. Najwłaściwsze ocenienie Zakopanego jest w broszurce Dra Ponikły „Zakopane, Kraków 1890."

Zaizon Siedmiogród, 2 mile od Kronstadtu, 548 mtr. n. p. m. zdroje alkal. muryatyczno jodowe.

Zoppot = Sobótka Prusy. 12 kilom. od Gdańska, kąpielisko morskie od polaków licznie uczęszczane.

Żegiestów Galicyja (obwód sandecki), St. k. ż. transwersalnej, wysokość n. p. m.? Szczawy alkal. ziemno żelaziste, tudzież rzeczne kąpiele w Popradzie, L. Zkł. Dr. Zgórski, nadto Dr. Szczepański.

Dr. Zieleniewski.

Kąpiele z dodatkiem środków lekarskich.

Na kąpiel pełną (po szyję) dla osoby dorosłej, liczy się 200—300 litrów płynu. 50—200 litrów na kąpiel dla dzieci. Na kąpiel sięgającą tylko do dołka podsercowego 100—150 litrów; kąpiel nasiadową 20—30 litrów, na kąpiel na nogi 10 litrów.

Za zimną	uważa	się kąpiel do	+ 15° R.
„ chłodną	„	„	+ 15 do 22° R.
„ letnią	„	„	+ 22 „ 27° R.
„ ciepłą	„	„	+ 27 „ 32° R.
„ gorącą	„	„	+ 32° R.

Kąpiele gorczyczne. Na kąpiel pełną daje się 100—250·0 grubo potłuczonej gorczycy. Do kąpieli miejscowej np. na nogi 50—120·00.

K. igliwiowe. Ponieważ przez wygotowanie igliwia niemożna otrzymać eterycznych a właśnie głównie działających pierwiastków, stósowniej przeto dawać extraktu. (Extr. turionum pini sylv. ad balnea, Nitribitta w Krynicy) 150—500 gram.

K. jodowe. (Wanna drewniana) Kali jodati 50—100·0 na kąpiel pełną; 5·0—10·0 na litr wody. — Jodi 10·0 kali jodati 20·0 rozpuścić w kilogr. wody i dodać do kąpieli, przyczem należy tak osłonić wannę, aby pacyent nie wdychał parującego jodu.

K. klejowe. 1—2 funtów Colla animalis rozpuszczonego we wrzącej wodzie.

K. z kory dębowej lub **z kory wierzby, kasztana** itp. odwar z 1 funta w 2 litrach wody, lub też (ponieważ tutaj chodzi o środek ściągający), można użyć Taniny (acid. tannicum) 20—100 grm. rozpuszczonej w szklance wody.

K. z liści orzecha włoskiego. (Fol. Iuglandis) Dekokt z 1—2 fnt.

K. ługowe. Dwa do ośmiu funtów popiołu bukowego lub dębowego gotuje się z kilkoma litrami wody, lub też potażu (1/4—1 funta, na kąpiel pełną, dla dzieci połowę tej ilości).

K. mrówczane. Napar (Infusum) z 300·0—700·0 formica rufa.

K. mydlane. 1/4—1/2 funta pokrajanego mydła na pełną kąpiel (Sapo domesticus, Sapo aromatic. lub Sapo kalinus).

K. z otrąb. 1—3 funtów otrąb pszenicznych odgotowanych w woreczku w 4—6 litrach wody.

K. siarczane. 50·0—200·0 Kalium sulphuratum ad balneum, w celu wzmocnienia działania dodaje się 15—20·0 Acidum sulphur. crud.; aby jednak złagodzić, dodać można Colla animalis 1/2 funta.

Bogatszym można zapisać:

Rp. Calcii sulphurati crudi 25·00,
Natri chlorati 7·50,
Extr. Saponar. 5·00,
F. c. Aq. font. q. s. Globulus. Dtur. tal. dos. 5.

S. Jednę kulę do kąpieli.
(Wanna drewniana, nie metalowa).

K. słodowe. Słodu jęczmiennego 4—6 funtów gotuje się z kilkoma litrami wody przez 1/2 godziny, odcedza i wlewa do kąpieli.

K. słone. 3—5—15 funtów soli kuchennej lub morskiej.

K. sodowe. Natri carbon. crudi 200—500·0 na kąpiel pełną, 100—200·0 na kąpiel miejscową.

K. sublimatowe. (Tylko w wannie drewnianej) 2·50—10·0 Hydrarg. bichlor. corros. rozpuszczonego w 50—200·0 Aq. Na kąpiel miejscową tj. ręce lub nogi 0·05—0·25.

K. ziołowo-aromatyczne. Napar rumianku lub mięty, korzenia tataraku, lub spec. aromatic z 200—500·0 na 2000·0 wody, wlewa się do kąpieli, albo też dodać można: Aq. coloniens., Spir. Calami., Spir. Angelicae, Spir. Serpyl. (60·0—100·0 na dawkę). Dla dzieci połowę tych ilości.

K. żeleziste. Ferrum sulphur. siccum (50·0—200·0), Liquor ferri sesquichlorati (15·0—60·0), Tart ferratus s. globuli martiales pulv. (50—200·0), lub też do przyrządzenia kąpieli żelezistej z kwasem węglowym; 1 część Ferr. sulph. sicc. (30·0), 2 części Natr. chloratum (60·0), i 3 części (90·0) Natr. bicarbon. nasypuje się warstwami do szklanki i razem wrzuca do wody (pro balneo 150·0—200·0 tej mieszaniny).

Rp. Ferri sulphur. sicci
Argillae āā. 100·00,
Mf. pulv. d. tal. dos. 10.

S. Jeden proszek do kąpieli.
Dla dzieci wszystkich przetworów po 1/4 części.

Najwyższe dawki środków leczniczych, których lekarz przekraczać nie powinien, nie oznaczywszy wykrzyknikiem (!)

	pro dosi	pro die
Acidum arsenicosum	0·005	0·02
„ carbolicum	0·10	0·50
Apomorphinum hydrochloricum	0·01	0·05
Aqua Amygdalarum amarum concentrata . .	1·50	5·00
„ Laurocerasi	1·50	5·00
Argentum nitricum	0·03	0·20
Atropinum sulfuricum	0·001	0·003
Cantharides	0·05	0·20
Chloralum hydratum	3·00	6·00
Cocainum hydrochloricum	0·10	0·30
Coffeinum	0·20	0·60
Cuprum sulfuricum qua emeticum	0·40	—
Extractum Aconiti radicis	0·03	0·12
„ Belladonnae foliorum	0·05	0·20
„ Cannabis Indicae	0·10	0·30
„ Colocynthidis	0·05	0·20
„ Conii herbae	0·20	0·60
„ Hyosciami foliorum	0·10	0·50
„ Opii	0·10	0·40
„ Scillae	0·20	1·00
„ Secalis cornuti	0·50	1·50
„ Strychni	0·05	0·15
Folia Belladonnae	0·20	0·60
„ Digitalis	0·20	0·60
„ Hyoscyami	0·30	1·00
„ Stramonii	0·30	1·00
Fructus Colocynthidis	0·30	1·00
Herba Conii	0·30	2·00
Hydrargyrum bichloratum corrosivum . . .	0·03	0·10
„ bijodatum rubrum	0·03	0·10
„ jodatum flavum	0·05	0·20
„ oxydatum flavum	0·03	0·10
Jodoformium	0·20	1·00
Jodum	0·03	0·10
Kreosotum	0·10	0·50
Lactucarium	0·30	1·00
Morphinum hydrochloricum	0·03	0·12
Oleum Crotonis	0·05	0·10

	pro dosi	pro die
Opium	0·15	0·50
Physostigminum salicylicum	0·001	0·003
Pilocarpinum hydrochloricum	0·03	0·06
Plumbum aceticum	0·10	0·50
Radix Aconiti	0·10	0·50
„ Belladonnae	0·07	0·30
Santoninum	0·10	0·30
Secale cornutum	1·00	5·00
Semen Strychni	0·12	0·50
Solutio arsenicalis Fovleri	0·5	2·00
Stibium Kalio-tartaricum	0·2	0·50
Strychninum nitricum	0·007	0·02
Tinctura Aconiti radicis	0·50	1·50
„ Belladonnae foliorum	1·00	4·00
„ Cantharidum	0·50	1·00
„ Colchici seminis	1·50	5·00
„ Digitalis	1·50	5·00
„ Jodi	0·30	1·00
„ Lobeliae	1·00	5·00
„ Opii crocata / „ „ simplex	1·50	5·00
„ Strophanthi	1·00	3·00
„ Strychni	1·00	3·00
Veratrinum	0·005	0·02
Vinum Colchici seminis	1·50	5·00
Zincum sulfuricum qua emeticum	0·80	—

Waga różnych dawek.

Łyżeczka cieczy waży mniej więcej 3—5 grm. Łyżeczka cukru, soli, siarki 2·5—5 gram., proszków różnych 2·50. Łyżka wody 15 grm. Łyżka syropu 20·0. Garść nasion 70—80 grm. Garść liści 20—30 grm. Szczypta kwiatu 2 grm. Litr wody dest. 1000·0; litr spirytusu 850; litr chloroformu 1480; litr oliwy 920·0; szklanka 200—250·0; kieliszek 70—80 grm.

Porównanie wag aptekarskich.

28·5 unc. = 1 kilogr.	1 gran = 0·07
1 unc. = 35 grm.	2 „ = 0·15
6 „ = 210 „	3 „ = 0·22
1 drachma = 4·3 grm.	1/2 „ = 0·04
1/2 „ = 2·15 „	1/4 „ = 0·02
1 skrupuł = 1·5	1/8 „ = 0·008

Dawki przeciętne dla dzieci (pro dosi).

Leki	Do 1 roku	od 1—5 lat	od 5—10 lat
Acetanilidum	0·02	0·05	0·1
Acetum Digitalis	—	5 gtt.	10 gtt.
Acetum Scillae	—	5 gtt.	15 gtt.
Acidum benzoicum	—	0·03	0·05
Acidum hydrobromicum	—	—	30 gtt.
Acidum tannicum	—	0·005	0·01
Aether	—	3 gtt.	5 gtt.
Aether aceticus	2 gtt.	5 gtt.	10 gtt.
Alumen	0·01	0·05	0·1
Ammonium bromatum	0·15	0·25	0·3
Ammonium chloratum ferratum	—	0·03	0·05
Antipyrinum	0·2	0·3	0·5
Apomorphinum hydrochlor. emet.	0·0007	0·0025	0·0045
Apomorphinum hydrochlor. expect.	0·0004	0·0015	0·0025
Aqua Amygdalarum amararum	—	1—5 gtt.	5—10 gtt.
Argentum nitricum	0·001	0·003	0·005
Atropinum sulfuricum	—	0·0001	0·0002
Bismutum subnitricum	0·05	0·1	0·3
Bromoformium	2-3 gtt.	3-4 gtt.	4-6 gtt.
Camphora trita	0·0075	0·01	0·02
Chininum ferro-citricum	—	0·05	0·1
Chininum hydrochlor. antipir.	0·1	0·3	0·5
Chininum hydrochlor. antispasm.	0·05	0·15	0·2
Chloralum hydratum	0·1	0·25	0·45
Codeinum phosphoricum	0·0002	0·002	0·005
Coffeinum	—	0·02	0·04
Coniinum hydrobromicum	0·0005	—	—
Cuprum sulfuricum	—	0·1	0·15
Curare	0·0001	—	—
Extractum Belladonnae	—	0·001	0·003
Extractum Filicis	1·0	2·0	5·0
Extractum Opii	—	0·005	0·02
Extractum Secalis cornuti	—	0·03	0·05
Extractum Strychni	—	0·002	0·005
Ferrum reductum	—	0·005	0·01
Flores Koso	—	2·0	5·0
Folia Digitalis	—	0·02	0·03
Hydrargyrum bichloratum	0·0001	0·0002	0·0003
Hydrargyr. chloratum antisyf.	0·002	0·005	0·01
Hydrargyr. chloratum laxans	0·01	0·02	0·03

Leki	Do 1 roku	od 1—5 lat	od 5—10 lat
Hydrargyrum tannicum oxydulat.	0·005	0·02	0·03
Hydrochinon	0·05	0·2	0·3
Kalium bromatum	0·1	0·3	0·5
Kalium chloricum \ pro die . .	1·0	2·0	3·0
Kalium jodatum / pro die . .	0·1	0·5	1·0
Kreosotum	0·005	0·01	0·02
Liquor Ferri sesquichlorati pro die	0·3	0·5	0·5
Liquor Kalii arsenicosi	—	0·05	0·1
Morphinum hydrochloricum . . .	—	0·001	0·003
Naphthalinum	0·05	0·2	0·2
Natrium paracresotinicum . . .	—	0·25	0·5
Natrium salicylicum pro die . .	1·0	2·0	3·0
Phenacetinum antipyr.	—	0·1	0·3
Phenacetinum antispasm. . . .	0·001	0·05	0·1
Pilocarpinum hydrochloricum (inj.)	0·001	0·002	0·004
Plumbum aceticum	0·003	0·005	0·01
Phosphorus	—	0·0001	0·0002
Podophyllinum	—	0·005	0·015
Pulvis Ipecacuanhae opiatus . .	—	0·005	0·02
Radix Ipecacuanhae emetic. . .	0·05	0·1	0·2
Resorcinum	0·2	0·4	0·5
Santoninum	—	0·01	0·02
Sirupus Ferri jodati	1 gtt.	5 gtt.	10 gtt.
Strychninum nitricum (inj.) . .	—	0·0005	0·001
Tartarus stibiatus	—	0·0075	0·01
Thallinum sulfuricum	0·01	0·02	0·03
Tinctura Opii simplex	0·025	0·05	0·2
Tinctura Strophanthi	—	—	3 gtt.
Urethanum	0·05	0·1	0·2

Porównanie dawki leków

według rozmaitego wieku chorych.

Dawki zmieniają się mniej więcej, jak następuje:

aż do ukończonego 1 roku $^1/_{10}$
od 2 do 4 „ $^1/_8$
„ 5 „ 7 „ $^1/_5$
„ 8 „ 10 „ $^1/_4$
„ 11 „ 14 „ $^1/_2$

Począwszy od roku 50 należy dawki znowu zmniejszać tak, iż u starców między rokiem 60 a 70 należy znów dawać tylko $^1/_3$ dawki dla osób dorosłych.

Kobietom zadają się wogóle mniejsze dawki, mniej więcej $^2/_3$ tej, jaką się przepisuje mężczyznom odpowiedniego wieku.

Ile kropli leków płynnych liczy się na gramm.

Acet. concentrat . . .	16	carvi, chamomil. aeth., citri, crotonis, foeniculi, juniperi, lavandulae, menthae, origani, rosmarini, rosae, sabinae, tanaceti, terebinthinae, eucalipti .	25
Acid. acetic.	16	Ol. caryophyl., cinnam.	20
„ hydrochlor. . . .	13	„ pinguae	20
„ „ dilut. .	16	Petrol. rectificat . . .	25
„ hydrocyanic. Aqu.	16	Plumb. acet. solut. . .	20
„ „ spirit.	32	„ basic. solut. . .	16
„ nitricum	12	Solutio arsen. Fowleri.	16
„ phosphor. . . .	16	„ extr. narcot. (1:2)	37
„ sulphur. conc. . .	12	Spir. aethereus	25
„ „ dilut. . .	16	„ alcoholis 90½% .	40
Aether acetic.	25	„ ferr. chlor. aeth. .	25
„ sulphur. . . .	50	„ muriat. aeth. . .	30
Aq. amygdal. amar. . .	24	„ nitric. aeth. . . .	30
„ destilat. var. . . .	16	„ varii c. spir. vini dil. parat. . . .	25
„ spirit. var.	25	„ Vini concentr. . .	30
Bals. copaivae	25	„ „ dilut. . . .	25
„ peruv. nigr. . . .	16	Stibium chlor. solut. .	12
Carbon sulphur. . . .	25	Syrupi var.	12
Chloroformium	25	Tinct. spirituos. . . .	25
Ferrum sesq. sol. . . .	12	Vinum stibiat. et alia vina medicam. . . .	20
Kali carbon. sol. . . .	16		
Kreosotum	25		
Liq. acidi Halleri . . .	25		
„ hydrar. nitric. . .	12		
Mucilago gummi ar. . .	12		
Oleum amygd. aether. .	20		
„ anisi, auranti flor. bergamottae, cajeputi			

Leczenie zapomocą wziewań.

Wdychanie rozpylonych cieczy używa się w cierpieniach błony śluzowej ust i połyku (pharyngitis catarrhalis, granulosa, ulcerosa, crouposa, syphilitica)), a także w cierpieniach dróg oddechowych: bronchitis putrida, bronchiectasia, bronchorrhoea, po zapaleniu miąższu płucnego przyrody zapalnej czy gruźliczej. Używanie rozpylacza jest daleko przyjemniejsze, jak tuszowanie lub wdmuchiwanie suchych pyłów.

Oddychać należy głęboko, spokojnie, przycisnąwszy język ku dołowi, w ciągu ½—1 minuty, a następnie przerywać na parę minut, aby odpocząć. Jedno posiedzenie trwa 5—30 minut, 2—4 razy dziennie. Wziewania mleczanki ze środkami odurzającymi lub bez tychże usuwają w ostrych nieżytach tchawicy i oskrzeli przykre uczucie palenia i suchości; wziewanie płynów rozpuszczających błony chorobowe może znacznie zmniej-

szyć nasilenie choroby; nareszcie wziewanie środków lotnych, balsamicznych i przeciwgnilnych może wpłynąć na ograniczenie ilości chorobowej wydzieliny i na zniszczenie smrodliwych jej własności w chorobach dróg oddechowych. Do środków wysuszających zawartość jam zapalnego czy też gruźliczego pochodzenia należą: oczyszczona smoła drzewna, ol. terpetynowy, olejki żywiczne (ol. pini), kreosot, tymol. Używają się te środki zwykle wtedy, gdy gorączka jest słaba (do 38° C.), a plwocina obfita. Do środków ubezwaniających i niszczących obrzydliwy zapach należy przedewszystkiem kwas fenilowy; środka tego używa się tam, gdzie podniesienie ciepłoty jest wysokie (39—40° C.), w okresie jam, po zapaleniu przyrody gruźliczej.

Dawki środków używanych do wziewań.

Acid. benzoicum 0·5—1·0 na 10 spir, vini.
Acid. carbolicum 0·5—1·0 na 100 wody.
Acid. lacticum 1—2 : 100.
Acid. tannicum 1—2 : 100.
Alumen crud. 2—3 : 100.
Ammonium chloratum 1—2 : 100.
Amylnitrit 2—5 kropli nalać na chustkę i wdychać.
Aq. calcis szczera lub na połowę z wodą.
Aq. chlorata na pół z wodą.
Aq. hydrosulphurata na pół z wodą.
Aq. laurocerasi 3—5 : 100.
Aq. picis szczera lub na pół z wodą: chorzy ją znoszą chętnie, bo nie drażni.
Argent. nitr. 0·1—0·2 : 100.
Borax venet. 3—5 : 109.
Bromum, Kali brom. aa. 0·2:100 na gąbce, oddycha się przez rurkę.
Emuls. oleosa 5 : 100.
Extr. conii maculat. 0·05—0·15 : 100, albo Extr. stramonii 0·5—1·50 : 100.
Extr. hyoscyami 0·05—0·20 : 100.
Extr. opii aq. 0·1—0·2 : 100.
Ferri sesquichl. solut. 0·5—1 : 100.
Flores sambuci, flores tiliae, rad. Altheae 5—25 na 500·0.
Glicerini puri 10 : 100.
Hydr. bichlor. corros. 0·05—0·10 : 100.
Kali bromati 3 : 100.
Kali chlor. 3—5 : 100.
Kali hypermang. 0·1—0·2 : 100.
Kali jodati 1—2 : 100, albo z dodatkiem 0.02 jodu czystego.
Kreosot. gtt. 2 : 100.
Liq. kali caustici 2 : 100.
Lithium carbon. 0·2—2 : 100.
Morph. muriat. 0·1 : 100.
Natrium chlorat. 1—2 : 100.
Natr. benzoicum 1—2 : 100.
Natr. bicarbon. 3—5 : 100.
Natr. hydrochlor. 0·2—2·0 : 100.

Ol. pini 1—2:100, albo Ol. terebinthiae rect. 1—2:100.
Plumb. acet. bas. sol. 3—5:100. Pyridin 4—5·0;100.
Tannini puri 1—2:100.
Tinct. cannabis indicae 0·5—1:100.
Tinct. jodi 0·10 z Spir. vini 10:100.
Tinc. opii simpl. 0·2—0·5:100.
Zincum sulphur. 1:100.

Leki w cieple ulatniające się, jak Ol. pini, Ol. terebinth. można wziewać bez przyrządu, nalawszy do szklanki 10 do 20 kropli i wstawiwszy ją do gorącej wody.

Mineralne wody z Ems, Salzbrunn, Szczawnickie do wziewań używają się szczere lub wodą rozcieńczone.

Z kalend. Dr. J. St. Saw.

Leczenie zapomocą wstrzykiwań podskórnych.

Używane zwykle strzykawki zawierają 1 grm.. płynu i są zaopatrzone w przedziałkę dziesiętną. Przepisywać więc należy lekarstwo rozpuszczone w 10 grm. płynu, a wtedy każdy decigram (0·1) cieczy zawierać będzie setną część przepisanego leku.

Acidum carbolicum crystallisatum 0·10 na Aq. dest. 10·0; z tego $^1/_2$—1 strzykawki t. j. 0·005—0·01 kwasu karbolowego na raz. Działa przeciwgnilnie, miejscowo znieczula. Używa się w róży, reumatyzmie stawów, itd.

Acidum osmicum 1:100, 0·5—1·0 pro dosi (=0·005—0·01) jako antineuralgicum in loco; S. ad vitrum fuscum.

Acid. sclerotinicum 5:100 aq. dest. p. dosi 0·5—1·0 (0·025—0·05).

Aether 0·5—0·1 naraz.

Apomorphinum hydrochl. 0·10 na 10·0 aq. dest., z tego 3—7 podziałek,(0·003—0·007 apomorphinu) dorosłym, a 1—1$^1/_2$ dzieciom. S. Środek wymiotny.

Aspidospermimum alcaloid Quebracho 2:100 wody; pro dosi 1·0 (=0·02) i więcej.

Atropinum sulph. 0·01:10·0 wody: z tego 5—10 podziałek (0·001—0.002 Atropinu). W tężcu, nerwobólach, padaczce, drgawkach, wściekliźnie i otruciu morfiną. Zaleca się wielką ostrożność!

Camphorae 0·50 Ol. amygd. dulc. 10·0; $^1/_2$—1 strzykawki (0·005—0·01 kamfory), środek pobudzający.

Chininum bisulphuricum (lepsze, niż chininum sulphur.). 1·0 rozpuszcza się wśród ogrzania w 5.0 gliceryny czystej i 5·0 wody; z tego używa się 8—10 podziałek (0·03 do 0·10 chininy). W zimnicy, nerwobólu, gośćcu stawowym.

Chloralum hydratum cryst. 4·0 na 10 wody; 1—4 strzykawek wstrzyknąć w różne części ciała (Łatwo sprawia ropnie). Środek nasenny i kojący ból.

Chloroformium purum 1·0 i więcej.

Cocaini murat. 0·5 na 10 wody $^1/_2$ strz. =0·01 kokainy w zapaleniu tęczówko-rzęskowem dla uśmierzenia bolów.

Coffeinum purum citricum, hydrobromicum 0·5 Aq. dest. Spir. vini dil. aa. 5·0; $^1/_2$ do całej strzykawki na raz (0·01—0·05 kofeiny); migrena, otrucie morfiną.

Curarinum sulph. 0·2 Aq. dest. 10·0 z tego wstrzykuje się ostrożnie 1—4 podziałek (0·002—0·01). Poraża końce nerwów. Używa się w tężcu i kurczach.

Daturinum jak atropinum sulphuricum.

Digitalinum 0·05 Aq. dest. Spir. vini dil. aa. 5·0; z tego 1—5 podziałek (0·005—0·01 Digitalinu). Obniżą czynność serca.

Duboisinum sulphuricum 1:500 aq. dest; p. dosi 0·1—0·2 = (0·0002—0·000·4).

Eserinum 0·1—0·5 Aq. destil. 10·0; $^1/_5$—1 strz. (0·01—0·05).

Extr. secalis cornut. aq. 1·0 Aq. dest. Glycerini puri aa· 5·0; $^1/_4$—$^1/_2$—1 strzyk. (0·025—0·05—0·10 Sec. corn.). W krwotokach, w długotrwałem zapaleniu macicy, włókniakach macicy, wypadaniu kiszki stolcowej. Najlepiej używać extract bis purificat.

Ferrum phyrophosphoricum c. natro *citrico* 2 na 10 wody. z tego 1·0 in Anaemia perniciosa i w wypadkach, gdy wewnętrzne użycie żelaza jest niemożebne z powodu nieżytu żołądka i kiszek, wrzodu żołądka itp.

Gelseminінum hydrohl. 1:200 wody; 0·1—0·2 pro dosi (0·0005—0·001) przeciw nerwobólom.

Hydrargyrum bichloratum corrosivum 0·1 w 10 wody; z tego $^1/_2$—1 strzykawki (0·005—0·01 sublimatu). *Hydrarg. cyanat.* 0·5 na 10 wody 1 strzykawkę na raz.

Hydrarg. formamydatum solutum 1:100; 0·5—1·0 p. dosi.

Kalium jodatum 3·0 na 10 wody, $^1/_2$—1 strzyk. (0·15—0·3 Jodu).

Liq. Hydrargyri albuminati 1:100; 0·5—1·0 pro dosi.

Morphium acet. (hydrochlor., sulph.), 0·20 na 5 gliceryny i 5 wody, 3, 5, 7 podziałek do całej (0·003, 0·005, 0·007—0·01 Morph.); do 0·02 pro dosi.

Narceini hydrochlor. 0·20 na 10 wody, 3, 5, 7 podziałek do całej strzykawki, t. j. do 0·006—0·02 Narceiny.

Physostigminum salicylicum lub *muriaticum* 1:500 aq. dest.; pro dosi 0·2—0·5 (0·0004—0·001) zamiast Eserinum muriat.

Pilocarpinum mur. 0·20 aq. dest. 10·0; $^1/_2$ strz. = 0·01.

Solut. arsen. Fovler 1·0:5·0 aq. dost. z tego 0·3—0·6 pro dosi w drżeniu, psoriasis, chorea.

Strichninum nitr. i *sulph.* 0·10 na 10·0 wody; z tego 3—6 podziałek, t. j. 0·003—0·006 strychniny na raz. Wywołuje kurcze. Zadaje się w porażeniach po otruciu ołowiem, w porażeniu pęcherza, w porażeniach obwodowych od nóg i mięśni kiszki stolcowej, w porażeniu poprzecznem (paraplegia), Ataxia med. spin., Atrophia musc. progres. i paralysis infantum essent.

Tinct. opii 5—15 kropli na jedno wstrzyknięcie.

Aconitinum, Coniinum, Emetinum, Hyoscyaminum nie zalecają się, bo działają niepewnie.

Strzykawka, której igła ma otwór zapchany, oczyszcza się przeciągnięciem jej na chwilę przez płomień. Jeżeli otwór zardzewiał, to należy wprzód oliwy do igły wciągnąć, następnie ogrzać, a po tem jeszcze wyskokiem przepłukać. Taksamo postąpić, jeżeli drut w igle zardzewiał.

Z kalend. Dr. J. St. Saw.

Tablica brzemienności.

Ostatnia regularność	Dzień porodu	Ostatnia regularność	Dzień porodu
Styczeń 1	Październ. 8	Lipiec 5	Kwiecień 12
” 5	” 12	” 10	” 16
” 10	” 17	” 15	” 21
” 15	” 22	” 20	” 26
” 20	” 27	” 25	Maj 1
” 25	Listopad 1	” 28	” 4
Luty 1	” 4	Sierpień 1	” 8
” 5	” 8	” 5	” 12
” 10	” 12	” 10	” 17
” 15	” 22	” 15	” 22
” 20	” 27	” 20	” 27
” 25	Grudzień 1	” 25	Czerwiec 1
Marzec 1	” 6	” 28	” 4
” 5	” 10	Wrzesień 1	” 8
” 10	” 15	” 5	” 12
” 15	” 20	” 10	” 17
” 20	” 25	” 15	” 22
” 25	” 30	” 20	” 27
” 28	Styczeń 2	” 25	Lipiec 2
Kwiecień 1	” 6	” 28	” 5
” 5	” 10	Październ. 1	” 8
” 10	” 15	” 5	” 12
” 15	” 20	” 10	” 17
” 20	” 25	” 15	” 22
” 25	” 30	” 20	” 27
” 28	Luty 2	” 25	Sierpień 1
Maj 1	” 5	” 28	” 4
” 5	” 9	Listopad 1	” 8
” 10	” 14	” 5	” 12
” 15	” 19	” 10	” 17
” 20	” 24	” 15	” 22
” 25	Marzec 1	” 20	” 27
” 28	” 4	” 25	Wrzesień 1
Czerwiec 1	” 8	” 28	” 4
” 5	” 12	Grudzień 1	” 7
” 10	” 17	” 5	” 11
” 15	” 22	” 10	” 16
” 20	” 27	” 15	” 21
” 25	Kwiecień . 1	” 20	” 26
” 28	” 4	” 25	Październ. 1
Lipiec 1	” 8	” 28	” 4

Otrucia ostre i sposób ratowania w tychże.

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Aconitinum. Tojad mordownik folia, flores, radix, Tinct.	Pieczenie języka, ból przy połykaniu, ślinotok, wymioty, tętno słabe, obniżenie ciepł. c., zimne poty, niepokój, rozszerzenie źrenic. Trująca dawka 0·06.	Leki wymiotne, pompa żołądkowa, kawa, her, bata, wino, kamfora Acid. tannic. 4·0. Aq. d. 200·0. Syr. 20·0. S. Co 5 min. łyżkę.
Acidum carbolicum.	Wymioty, ból w epigastrium, zapad, śpiączka. Trująca dawka od 15·00.	Emetica, pompa żołąd. Calcaria saccharata, mleko, kleiki, lód. Rp. Magnes. ust. in Aqua 200·0. S. Połowę na raz później co $^1/_4$ g. łyżkę.
Acidum citric. **„ hydrochl.** **„ nitricum.** **„ sulphur.**	Obrzmienie bł. śl. ust, palenie i pieczenie przew. od ust do żołądka, boleści, wymioty kwaśne fusowate, upadek sił.	Lód, magnezya, kreda, soda we wodzie, dużo płynów, woda mydlana, kleiki.
Acidum hydrocyanic. kwas sinowodowy kw. pruski Aq. lauroc.	Wdech krótki, wydech znacznie dłuższy, drgawki, porażenie serca, czuć woń kwasu pruskiego. Mdłości, nieprzytomność.	Środki wymiotne, sztuczne oddychanie, oblewania zimną wodą, środki drażniące skórę, Atropin.
Aether	Śpiączka, znieczulenie ustanie tętna i oddechu. Przy wydechu czuć eter.	Sztuczne oddychanie, (faradyzacya n. phrenic.), zbryzganie wodą, inject. Strychniny (0·001), gorczycznik na okolicę serca.
Alkalia Ług potas. i sodowy, amoniak żrący, salmijak.	Nadżarcia ust, ból silny palący w przełyku, wymiociny składają się z rozłożonej krwi i oddział. alkalicznie, kolka, krwawe stolce.	Mleko, rozcieńczony kwas cytrynowy, pigułki lodowe, gdy stolce krwawe, lewatywy z wody, z lodu.
Alkohol	Odurzenie, utrata przytomności, wymioty, zwężenie źrenic, zapad, lepka zimna skóra, piana z ust, woń wyskoku z ust, tętno małe, powolne.	Zlewania zimną wodą, lód na głowę, ręce i nogi zanurzyć w gorącej wodzie, synapism na kark, lewatywy z zimnej wody.

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Antimonium Tart. emetic.	Gwałtowne wymioty, ból palący w żołądku i kiszkach, zimny pot, pragnienie, drgawki.	Pompa żołąd., pigułki lodowe, mleko, Tanina, Opium.
Anilinum	Nudności, ból głowy, trudne oddychanie, senność, utrata przytomności, zniebieszczenie skóry. Sina barwa bł. śluz. i skóry, ciepłota nizka, tętno wolne.	Pompa żoł., środki wymiotne, białko, sztuczne oddychanie, leki podniecające, magnez.
Argentum nitricum	Wymioty białawe, czernieją na powietrzu, przypady mózgowe, oznaki zapalenia żoł. i jelit.	Sól kuchenna, białko, mleko.
Arszenik i jego przetwory	Ból w okolicy żołądka, nudności, wymioty, biegunka, skóra zimna, przy uczuciu pałania, pragnienie. Tętno małe, szybkie, oddech przyspieszony mozolny. Czasami drgawki. Po arseno wodorze mocz krwawy. Dawka trująca 0·015 „ zabójcza 0·12	Środki wymiot., (zinc. sulph.) ferr. hydric. in Aqua. Magnezya, Antidot. arsenici. Unikać alkalii.
Atropinum Radix, folia, baccae bellad. Szalej	Suchość i drapanie w gardle, chrypka, nudności, trudność mówienia i połykania, pragnienie, ból i zawrót głowy, złudzenia i omamy, rozszerz. źrenic, parcie na mocz, osłabienie serca, szał, drgawki, tężec, podwójne widz., ślepota.	Pompa żołąd., środki wym., tanina, kali jodat., morfina, opium, węgiel zwierzęcy, wyskok. Rp. Pilocarp. mur. 0·05, Aqu. dest. 5·00 do inj. Zimne okłady na głowę,
Baryum zob. Plumbum		
Bromum zob. Jodum		
Camphora	Popęd do ruchów, gonitwa myśli, drżenie, drgawki.	Środki wym., oblewanie zimną wodą.
Cantharides	Ból w ustach, przełyku, żołądku, pęcherze w jamie ust, pragnienie, nudności, mocz krwawy, podrażnienie części płciowych, ból głowy, odurzenie, drgawki.	Pompa żoł., klejkie napoje z lodem, kamfora, Opium. Unikać tłuszczów!
Chloral hydratum	Porażenie serca.	Środki drażniące skórę inj. Strychn., Cocainy.

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Chloroform	Porażenie serca, ustanie oddechu.	Sztuczne oddychanie, inj. Strychniny, zlewanie zimną wodą, środki drażniące skórę.
Chlorum	Skurcz głośni, krwioplucie.	Świeże powietrze, wdychanie amoniaku i ciepłej pary.
Cocainum	Chłodnięcie ciała, tętno zmienne, powolne to szybkie, duszność, odurzenie, drgawki.	Wdychanie amylnitritu, excitantia, ciepłe kąpiele.
Codeinum z. Morfine		
Coffeinum	Niepokój, odurzenie, zawrót głowy, drżączka, kołatanie serca.	Pompa żoł., środki wymiotne, kali jodat,, sztuczne oddychanie, Morphium.
Colchicin Semen. Colch. Zimowit	Silne bóle brzucha, wymioty, biegunka, pragnienie, tętno zwolnione, majaczenie, drgawki.	Środki wym., Tanina, Opium, eter, kamfora, wino,
Cuprum grynszpan	Wymioty zieloną treścią, kolka, stolce krwawe, drgawki, oddech utrudniony, nieregularne tętno.	Węgiel drzewny, Limatura ferri, białko z wodą, mleko, lewatywy ze skrobi, purgantia. Unikać tłuszczów!
Digitalis	Wymioty, biegunka, tętno nieregularne, rozszerzenie źrenic, osłabienie, zapad, drgawki.	Środki wymiotne, wino, kamfora, Liquor ammon. anis, synapism.
Ergotinum secal. corn. sporysz	Ślinotok, nudności, wymioty, biegunka, ból głowy, śpiączka, zatrzymanie moczu, zapad.	Emetica, opium, amylnitrit, chloralhydrat, eter, wino, kawa.
Hydrargyr. Sublimat	Smak metaliczny, ból w ustach, przełyku i żołądku, wymioty, biegunka, czasem krwawa, zatrzymanie moczu, zapad.	Pompa żołąd., mleko, białko, przetwory żelaza, (ferrum sulphurat hydrat.).
Hyoscyamus z. Atropin		
Jodum	Ból w gardle, przełyku i brzuchu, wymioty, zatrzymanie moczu, osłabienie, ruchy serca wzmocnione, a tętno słabnie.	kleiki z mąki pszennej, białko, magnezya, lód, środki drażniące skórę.

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Kalium chloricum	Objawy ze strony żołądka i jelit, upadek sił, zatrzymanie moczu, sinica, żółtaczka.	Pompa żołąd., środki wym., środki podniecające, moczopędne, pilocarpin, transfuzya krwi lub wlewanie śródżylne soli kuchen.
Kreosotum	Zob. kw. karbol.	Pompa żołąd., białko.
Morphium Opium	Zapad, upośledzenie czucia, *silne zwężenie źrenic*, skóra blada, głowa gorąca, u dzieci czasami tężec.	Pompa żołąd., środki wym., sztuczne oddychanie, tanina, lód na głowę, ręce i nogi do gorącej wody, synapismy, lewatywy z octem, mocna kawa, Coffeina, Atropina (0·01:5·0 Aq., do inj.).
Nicotinum	Uczucie drapania i palenia w ustach i przełyku, biegunka, wymioty, bladość skóry, tętno wolniejsze, kurcz mięśni oddechow., z początku zwężenie, później rozszeżenie źrenic, tężec, zapad.	Pompa żołąd., kali jodat., Tanina, lewatywy z octu, sztucz. oddych.
Opium vide Morphium		
Petroleum	Zaburzenia żołądkowo kiszkowe, zadrażnienie nerek, ból głowy, senność, zapad.	Pompa żołąd., Emetica, sztuczne oddychanie. Excitantia.
Phosphorus	Ból w dołku podsercowym i wymioty miazgą, świecącą w ciemności, mającą woń fosforu. Gastroenteritis, żółtaczka, bolesność w okolicy wątroby i powiększ. tejże. Lekka gorączka, później wymioty krwawe, osłabienie serca, krwotoki z nosa, jelit, macicy, śpiączka, drgawki, mocz krwawy.	Pompa żołąd., purgantia, środki wymiotne: Cupr. sulphur. 1·0:40·0 Aq. dest. S. na raz połowę, po 5 minut. jeżeli trzeba, resztę. Ol. terebinth. co $^1/_2$ godz. po 10 kropli w kleiku. Unikać tłuszczów!
Plumbum octan oł. źle pobie-	Palenie w gardle i żołądku, wymioty, morzysko, zaparcie stolca, zawrót gło-	Emetica, Purgantia, kwas siarkowy rozcieńczony, siarkan po-

Trucizna	Objawy	Odtrutki
lane naczynia, farby ołowiowe	wy, mdłości, porażenia, śpiączka.	tasowy. W braku odtrutek: mleko, białko. Po odtrutkach znowu emetica i purgant. później opium i ciepłe kąpiele.
Santoninum	Wymioty, odurzen., drgawki, brak oddechu, żółtowidzenie.	Pompa żołąd., emetica, Purgantia, sztuczne oddychanie, przy drgawkach Chloral.
Strychninum wronie oko	Kurcze tężcowe, tężec, szczękościsk, opisthotonus. Rozszerzenie źrenic, sinica, oddech przerywany, tętno małe. Przytomność zachowana. Dawka trująca 0·015—0·03.	Pompa żołąd., Emetica, Tanina, kali jodat. kali brom., Chloral, wziewanie chlorofor., morfina (inj.), czarna kawa.
Sublimat v. hydrgr.		
Trucizna kiszkowa zepsute kiszki kiełbasy, wędliny	W kilkanaście godzin po spożyciu mdłości, ból w okolicy żołądka, morzysko, Gastroenteritis, upośledzenie wzroku, podwójne widzenie. Później suchość w ustach, trudność w połykaniu, tętno zwolnione.	Emetica, Purgantia, Calomel, lewatywy, później Rp. Aether depur. 2·0 Aq. dest. 150·0, Trae laud. gtts. 10. Syr. 20·0. S. Co $^1/_2$ g. łyżkę.
Ukąszenie jadowitych węży	Rozwijające się obrzmienie w okolicy rany, skóra sina, ziębnienie i ociężałość, osłabienie, drżenie, mdłości, tętno ledwie wyczuwalne, śpiączka, drgawki, krwotoki z nosa, ust, żołądka.	Wypalenie rany rozp. żelazem, c. kali caustic., wyssanie rany. Przewiązanie powyżej rany wymycie octem, amoniakiem. Na wewnątrz excitantia: Liquor ammon. anis; kamfora, wino, cognac.
Gaz świetlny		Usunięcie chorego z atmosfery zatrutej. Sztuczne oddychanie, upust krwi. Transfusia.

Ratowanie pozornie zmarłych.

Pierwszem zadaniem lekarza wezwanego do pozornie zmarłego powinno być poznanie powodu pozornej śmierci. Rozpytać więc należy obecnych, następnie zbadać ciało, czy nie ma gdzie obrażeń, czy nie nastąpiło udławienie się, czy nie ma plam lub woni, charakteryzujących truciznę, ale jednocześnie, nie tracąc czasu, należy przystąpić do ratowania, a mianowicie:

1. Rozpiąć odzież, obnażyć piersi i szyję, rozpuścić pas lub gorset i obrócić twarzą ku drzwiom lub oknu, które należy otworzyć chociażby w czasie mrozu.

Najważniejszą rzeczą jest przywrócenie oddechu, które można uskutecznić w rozmaity sposób: 1. nadając choremu położenie boczne; podtrzymując głowę, drażniąc błonę śluzową nosa piórkiem, słomką lub tabaką, skrapiając mocno twarz i piersi zimną wodą raz po raz, i obcierając po każdem skrapianiu; 2. albo kładąc pozornie zmarłego twarzą ku dołowi, podkładając pod pierś zwiniętą odzież jego, następnie obracając go na bok, a nawet prawie na plecy, żeby nastąpił wdech, a potem szybkiem poruszeniem obracając go napowrót twarzą na dół, żeby nastąpił wydech. Powtarza się to 15 razy na minutę i za każdym razem, gdy twarz jest ku dołowi obrócona, należy naciskać plecy żeby pomódz wyciśnieniu z piersi powietrza; albo 3. wyciągnąwszy język chorego, położyć pacyenta plecami na pochyłą płaszczyznę na wznak, potem stanąwszy przy głowie chorego, uchwycić za ręce wyżej łokci i podnieść je do skroni, a następnie napowrót do klatki piersiowej, przyciskając do niej łokcie mocno, żeby wycisnąć powietrze, znajdujące się w płucach. Powtarza się to około 15 razy na minutę. Jednocześnie można ułatwić wydech pociskaniem brzucha i przyciskaniem doń zgiętych kolan, wdech zaś wyciąganiem nóg, aby napiąć mięśnie brzuszne.

3. Jak tylko oddech naturalny nastąpi, starać się wzbudzić krążenie krwi, pocierając rękami całe ciało, dając środki pobudzające: krople Hofmana, Aether acetic., Liq. amon. anisat. itp.

4. Ratunek winien być dzielny i czynny, ale bez pośpiechu i w należytym porządku wykonany, przy czem nigdy nie tracić nadziei przywrócenia do życia, chociażby po godzinie bezowocnej pracy, gdyż są przykłady wskrzeszenia po usiłowaniach trwających sześć godzin i więcej.

Omdlenie. Poziome położenie, usunięcie z pokoju osób zbytecznych; świeże powietrze, rozpiąć odzież i skrapiać twarz zimną wodą; skronie nacierać eterem lub octem z wodą; dać wąchać mocny ocet, salmiak, krople Hofmana (Liq. anodynus Hofmani); ostatnie i do wewnątrz (20—30 kropli). Po przejściu omdlenia Amilnitrit. najwięcej 3 kr. na chustce do wąchania.

Apopleksya. Ułożyć głowę wysoko i zastosować zimne okłady często zmieniane, lub pęcherz z lodem; na wewnątrz — leki przeczyszczające, szczególnie, jeżeli kał albo gazy są nagromadzone; na zimne kończyny dolne, kamionkę ogrzaną. Jeżeli twarz mocno czerwona, a żyły szyjne obrzmiałe — upust krwi.

Wstrząśnienie mózgu. Jak przy omdleniu, a zresztą stosownie do przypadków.

Padaczka. Ułożyć chorego tak, żeby nie mógł sobie zrobić nic złego; rozpiąć odzież, między zęby włożyć łyżkę drewnianą owiniętą w płótno, aby uchronić język od obrażenia. Jeżeli twarz jest mocno zaczerwieniona i żyły szyjne nabrzmiałe — zimne okłady, albo niewielki upust krwi.

Rażenie piorunem. Położyć poziomo, oblewać zimną wodą, obwijać zmoczonemi prześcieradłami, środki trzeźwiące. Prosty lud, okłada ciało świeżą ziemią. Przedewszystkiem zaś wzbudzić oddychanie. Rany spieczone okłada się zimną wodą.

Uduszenie gazami. Położyć chorego na czystem powietrzu poziomo z nieco podniesioną głową i cucić, jak przy omdleniu; lać wodę w twarz, a jeżeli zbiera się na wymioty — ułatwić to, łechcząc gardło chorągiewką pióra.

Powieszenie. Zdjąć ostrożnie, potem przeciąć pętlę, ułożyć z nieco podniesioną głową na świeżem powietrzu i zastosować oddech sztuczny, skrapianie, nacieranie podeszew i dłoni; jeżeli przypływ krwi do głowy jest zbyt wielki, to wenesekcya. Drażniące enemy z solą i z mydłem.

Zaduszenie ciałem obcem. Wydalić obce ciało przedewszystkiem, albo za pomocą narzędzi odpowiednich, albo wciskając do żołądka, jeżeli to są pokarmy, albo uciec do przecięcia połyku. Jeżeli obce ciało jest połknięte, to dać do zjedzenia znaczną ilość chleba razowego, aby z nim ciało obce się wydaliło.

Utopienie. Wydalić piasek lub błoto z nosa i ust palcem, nachylić nieco na bok, aby woda znajdująca się w ustach i w tchawicy mogła się wylać, zdjąć odzież i zastosować oddech sztuczny, nacierając i ogrzewając ciało; ciepłe okłady na brzuch, na nogi i pod pachami; excitantia.

Utrata krwi. Przedewszystkiem należy zatamować krwotok czy to przez podwiązanie naczynia krwawiącego, czy to za pomocą ucisku, użycia gąbki, waty namoczonej w półtorachlorku żelaza, lodu itd. Przy krwotokach po przystawieniu pijawek — kamień piekielny, półtora-chlorek żelaza na wacie; jeżeli połknięto pijawkę, to roztwór łyżki stołowej soli w wodzie do wewnątrz. W krwotoku po wyjęciu zęba — zatkać zębodół watą namoczoną w półtora-chlorku żelaza. Jednocześnie jeżeli jest omdlenie, to środki trzeźwiące.

Zamarznięcie. Najważniejszą rzeczą jest aby ogrzewanie nie było raptownem, a odbywało się stopniowo, przyczem należy być bardzo ostrożnym, aby nie złamać zesztywniałych członków. Najlepiej zdjąwszy suknie pozornie zmarłemu, ułożyć na śniegu w jakiej stodole lub innem nieogrzanem miejscu i całe ciało obłożyć warstwą śniegu, na parę piędzi grubo, zostawiając tylko usta i nos wolny. Tak pozornie umarły zostaje dopóty, aż zupełnie odtaje i gibkość członków wróci. Jeżeli śniegu niema, włożyć do wanny wody z lodem. Gdy zmarznięty odtaje, należy go obetrzeć suchem, nieogrzanem prześcieradłem, ułożyć do łóżka, nakryć chłodną kołdrą, zacząć nacieranie i zastosowywanie sztucznego oddechu. Po ukazaniu się pierwszych znaków życia przenieść pacyenta do umiarkowanie ciepłego po-

koju, rozcierać ciało, okryć cieplej, dać choremu nieco herbaty z winem, lewatywę z ciepłą wodą z solą i trochę rosołu. Jeżeli który z odtajałych członków boli, to natrzeć go śniegiem lub wodą z lodem.

Insolatio. Zimne okłady na głowę, gorczyczniki na łydki, zimne lewatywy; jeżeli środków tych użyć nie można, naprzykład w marszu — wenesekcya.

Asphyxiā neonatorum. Oczyścić usta ze śluzu, rozetrzeć skórę flanelą, skrapiać zimną wodą piers, twarz i brzuch, drażnić piórkiem nos, gardziel i krtań, dla wywołania odruchów, gorąca wanna, wdmuchiwanie powietrza.

Z kalend. Dr. J. St. Saw.

Warunki przyjmowania chorych obłąkanych do zakładów publicznych lub prywatnych.

Według §. 273 ust. cyw. za obłąkanego lub głupkowatego ten tylko uznany być może, który za takiego sądownie, po dokładnem zbadaniu zachowania się jego przez wyznaczonych do tego przez sąd lekarzy, uznanym zostanie. W przypadku takim postanowienie sądu do publicznej wiadomości podane być powinno. Sąd w tym razie ustanawia kuratora (§. 269).

Zakłady dla obłąkanych są prywatne albo publiczne. Do prywatnych, zakładanych jedynie za pozwoleniem politycznej władzy krajowej, przyjmowani być mogą chorzy, tylko na podstawie świadectwa lekarskiego, potwierdzającego istniejącą chorobę umysłową. Świadectwo to musi być wystawione przez lekarza powiatowego lub gminnego miejsca pobytu chorego, lub gdyby przez innego lekarza było wystawione, musi być potwierdzone przez lekarza powiatowego lub gminnego i wygotowane najpóźniej w 14 dniu przed wniesieniem prośby o przyjęcie. Jeżeli chory był poprzednio w kuracyi lekarskiej, dodaną być musi historya choroby, skreślona przez lekarza ordynującego. Chorzy, których władza bezpieczeństwa z powodu zagrażającego ogółowi niebezpieczeństwa do zakładu prywatnego oddać jest zniewoloną, mają być przyjęci na podstawie świadectwa wystawionego przez lekarza, którym ta władza rozporządza. Lekarz kierujący zakładem ma o przyjęciu chorego w przeciągu 24 godzin donieść trybunałowi pierwszej instancyi, w którego okręgu zakład się znajduje, z prośbą o potwierdzenie odbioru doniesienia. Doniesienie to wtedy tylko ma być zaniechane, jeżeli niema wątpliwości, że chory jeszcze pozostaje pod władzą ojcowską. Jeżeli taki chory podczas pobytu swego w zakładzie dojdzie do 24 roku życia, należy o tem, wyszczególniając stosunki jego osobiste, donieść trybunałowi pierwszej instancyi. To samo ma nastąpić, jeżeli zajdą okoliczności, które pociągają za sobą zmianę osoby prawnego zastępcy, a sąd opiekuńczy lub kuratelarny zkądinąd o tych okolicznościach nie wie. Osoby umieszczone w prywatnych zakładach dla obłąkanych, które uważać należy za wyleczone, mają być z zakładu wypuszczone, po porozumieniu z temi osobami, które prosiły

o przyjęcie chorego do zakładu, albo w miejsce tychże pieczę o chorym przyjęły. Także chorzy nieuleczalni nie mogą być w zakładzie dłużej zatrzymywani, jeżeli ich wypuszczenia żądają krewni, lub ich prawni zastępcy. Chorzy niewyleczalni mogą być oddani tylko swym prawnym zastępcom, lub osobom przez tychże wskazanym. Jeżeli z zakładu będą wypuszczone osoby, które władza bezpieczeństwa oddała z powodu grożącego ogółowi niebezpieczeństwa, poprzednio o wypuszczeniu tę władzę należy zawiadomić. Tak samo należy postąpić w razie uwolnienia osób takich na próbę. O wypuszczeniu chorych wyleczonych zostających pod kuratelą należy odnośny sąd zawiadomić. Zakłady publiczne dla obłąkanych rządzą się własnemi statutami, które muszą być potwierdzone przez ministra spraw wewnętrznych. Zakłady publiczne dla obłąkanych mają czynić doniesienia wyżej wymienione do tychże władz sądowych. Gminy a w szczególności ich organa lekarskie są obowiązane utrzymywać w naoczności tych obłąkanych, którzy nie są umieszczeni w domach obłąkanych i czuwać nad pielęgnowaniem tychże. Chorych na umyśle, którzy nie pozostają pod władzą ojcowską lub opiekuńczą, mają gminy w celu dalszego zarządzenia wskazać temu trybunałowi, do któregc okręgu są wcielone. Władze sądowe są obowiązane o ustanowieniu opiekuna i kuratorów dla umysłowo chorych, znajdujących się w zakładach dla obłąkanych zawiadomić te zakłady. (Dz. p. p. z r. 1874. L. 71).

Przyjmowanie do Kulparkowa i wydalanie. (Toż samo stosuje się i do Szpitala św. Łazarza w Krakowie). Chorych przyjmuje do zakładu dyrektor na żądanie stron lub władzy bezpieczeństwa. Aby chory mógł być przyjęty, należy dyrektorowi przedłożyć: Swiadectwo władzy miejscowej z wymienieniem stosunków rodzinnych i majątkowych chorego, a także historyą choroby, sporządzoną przez lekarza i poświadczoną przez fizyka powiatowego. Jeżeli oddaje władza bezpieczeństwa, to winna wymienić fakty. Jeżeli chory ma leczyć się własnym kosztem, to należy jeszcze dołączyć pisemne zobowiązanie się tej osoby, która ma spłatę uiszczać. Chorzy winni być oddani do zakładu należycie odziani.

Dyrektor zakładu do 24 godzin powinien donieść o przyjęciu chorego trybunałowi pierwszej instancyi.

O zamierzonem wydaleniu chorych wyleczonych, lub nieuleczalnych nie zagrażających publicznemu bezpieczeństwu lub obyczajności i o terminie wydalenia, powinien dyrektor zakładu zawiadomić rodzinę lub prawnego zastępcę, urząd gminy do której chory jest przynależny, władzę opiekuńczą, jeżeli pod tą władzą zostaje i władzę bezpieczeństwa, jeżeli ona oddała chorego do zakładu ze względów policyjnych.

Przy odbieraniu chorego niewyleczonego, odbierający powinien złożyć dyrektorowi: przyzwolenie władzy opiekuńczej, przyzwolenie gminy w której chory ma mieszkać i pisemne zobowiązanie się do dalszego pielęgnowania chorego. D. u. k. 1876. 15 Lutego. Nr. 6. *Z Kalend. Dr. J. St. Sawickiego.*

ROZBIÓR CHEMICZNY MOCZU.

A. Badanie fizycznych własności.

Własność	Zmiany jakim ulega	Przyczyna
Barwa	winowo-żółta; zmienia się na: { jasno-słomkową cisawo-win.-żółtą krwawo-czerwoną pomarańcz.-żółtą cisawo-czerwonawą brunatną	nadmierna ilość wody Urobilina barwik krwi barwiki żółci kwas chryzofanowy kwas karbolowy
Oddziaływanie	kwaśne; może być alkaliczne (obojętne): przy odparowaniu staje się: { kwaśne silniej alkaliczne	węglan amonowy węglan sodowy
Ciężar gatunkowy	od 1,015—1,023; zwiększa się skutkiem	większ. ilości: mocznika cukru
Osad	skąpy obłoczkowaty złożony z: { przybłonków śluzu w małej ilości	(patrz C.)

B. Badanie chemicznych własności.

	Składniki	Sposób badania	Oddziaływanie
a. prawidłowe	Urochrom.	Do $^1/_4$ kieliszka kwasu siarkowego zgęszczonego nalewa się moczu odrazu	zabarwienie: różowo-brunatne brunatne brunatno-czarne
	Indoxyl (Uroxantyna, Indykan	Do $^1/_2$ kieliszka kwasu chlorowodowego zgęszczonego nalewa się moczu kroplami	zabarwienie: żółtawo-różowe niebiesko-fioletowe ciemno-niebieskie
	Mocznik	Oznaczenie ilościowe: w moczu zagęszcz. po dolaniu kw. azotow. zgęszczon.	osad krystaliczny: azotanu mocznika
	Kwas moczowy	Oznaczenie ilościowe: w moczu zawierającym więcej kw. moczowego, kw. azotowy zgęszczony	daje smugę: białawą, rozlaną i wysoko umieszczoną
	Chlorki	Zakwasza się kw. azotowym i dodaje kroplę Azotanu srebrowego (1 : 8)	osad: biały serowaty kaszkowaty obłoczkowaty
	Fosforany ziem.	Do $^1/_2$ kieliszka moczu dodaje się kilka kropli Amoniaku zgęszczonego	osad: krystaliczny ± obfity
	Fosforany potasowców	Do $^1/_2$ kieliszka moczu dodaje się: Siarkanu magnowo-amonowego póki tworzy się	osad: żółtawy ± obfity
	Siarkany	Do $^1/_2$ kieliszka moczu dodaje się: Chlorku baru z kw. chlorowodowym póki tworzy się	osad: biały ciężki ± obfity

	Składniki	Sposób badania	Oddziaływanie
b. nieprawidłowe	Białko	1) Do ²/₃ kieliszka moczu nalewa się po ścianie kwasu azotowego zgęszczonego 2) Po zagotowaniu i dodaniu kw. octow. rozcieńcz.	1) smuga biała ± gruba na granicy warstw. 2) osad w kw. octowym nierozpuszczalny
	Cukier	1) Po zagotowaniu z równą objętością zgęszcz. ługu potasow. 2) „ „ z ługiem potas. i siarkan. miedzi	1) zabarwienie: żółto-brunatne brunatne brunatno-czarne 2) osad czerwony
	Barwiki żółci	Do ¹/₂ kieliszka kwasu chlorowod. zgęszcz. nalewa się moczu a następnie kw. azotowego kilka kropli na dno	pierścienie barwne zwłaszcza zielony
	Urobilina	Po dodaniu Amoniaku i Chlorku cynku (uwzględnia się zabarw. moczu a niekiedy ubarwienie moczanów)	zabarwienie: żółte z zieloną fluorescencyą
	Barwik krwi (Haemo-oxy-Methaemo globino	Po zagotowaniu z ług potasowym (oddziaływ dla białka, badan. mikroskop. próba spektral.)	osad fosforanów czerwono zabarwiony
	Fosforan. wapn. zasad.	Po zagotowaniu	osad w kw. węglowym rozpuszczalny, po powtórn. zagotowaniu się wydzielający
	Węglan ammonu	Przy zagotowaniu uchodzi Amoniak i	barwi zwilżony papier lakm. czerwony na niebiesko

	Składniki	Sposób badania	Oddziaływanie
c. obce	Kw. chryzofanowy (Senna, Rheum)	Po dodaniu Amoniaku	zabarwienie: ognisto-czerwone
	Kwas karbolowy	Obok braku lub zmniejszonej ilości siarkanów Obok barwy moczu ciemno-brunatnej	badanie przekropu zapomocą: chlorku żelazow. odczynnika Miilona
	Naftalina	Do paru kropli moczu dodaje się kilka kropli kwasu siarkowego zgęszczonego	zabarwienie: zielone
	Balsam kopaiwowy	1) Po zagotowaniu z kwasem chlorowodowym 2) Po dodaniu kw. azotowego (jak przy białku)	1) zabarw. czerwone 2) smuga różowawa nieco wyżej umieszczona
	Jodek potasu	1) Po dodaniu kwasu azotowego 2) Z kleikiem skrobi i kwasem azotowym	1) zabarwienie brunatne i woń jodu 2) zabarw. niebieskie

C. Badanie osadu drobnowidowe i chemiczne.

Składniki	Kształt	Własności chemiczne
Ciałka ropy	o charakterystycznych konturach	z ług. potas lub Amoniakiem zmieniaią się w masę galaretowatą
Ciałka krwi	o charakterystycznych konturach	z kw. octow. lodowatym i chlor. sodu dają: Haeminę (kryształki Teichmanna)
Ciałka śluzu	małe ziarniste komórki o wyraźnych konturach	
Przybłonki	komórki przybł.: okrągłe i owalne drobne (kanaliki nerek) kształtu gruszkowatego (miedniczki nerk) okrągłe wieloboczne, podłużne (pęcherz i moczowody) kuliste, ziarniste (cewka mocz. i dno pęch.)	
Wałeczki	z kanalików nerek kształtu walcowatego: ziarniste przeźroczyste krwawe przybłonkowe woskowe	

Składniki	Kształt	Własności chemiczne
Kwas moczowy	kryształy pozrastane lub oddzielne ± żółtawo zabarwione kształtu osełek, rombów lub maczugowate	w ługu potasowym lub Amoniaku rozpuszczalne
Moczan sodow.-potas.	massa ziarnista bezpostaciowa	
Moczan amonowy	kryształy kuliste opatrzone czasem kolcami	
Szczawian wapniowy	kryształki drobne kształtu kopert listowych	w kw. octowym nierozpuszczalne
Fosforan magn.-amonowy	kryształy duże kształtu trumienkowatego	w kwasie octowym rozpuszczalne; w ługu potas. lub amoniaku nie zmieniają się
Fosforan wapniowy zasadowy	massa drobno-ziarnista	
Kulki tłuszczu	ciałka okrągłe silnie światło łamiące	w eterze rozpuszczalne
Mikroorganizmy	laseczniki, kokki, drożdże, sarcina	
Plemniki	nitki dość proste na jednym końcu zagięte, na drugim opatrzone główką	

Dr. Opieński.

Kilka uwag o świadectwach lekarskich.

Niema zapewne dokumentu, któregoby tak nadużywano jak świadectw lekarskich. Nadużyciom ze strony publiczności stara się zapobiedz okólnik c. k. Namiestnictwa we Lwowie z dnia 14-go Marca 1877 r. L. 8431, w myśl którego mają lekarze na każdem świadectwie podawać wyraźnie cel, w jakim takowe wydają. Przykro wyznać, że i ze strony lekarzy musiały się zdarzać nadużycia z wydawaniem świadectw, skoro c. k. Namiestnictwo we Lwowie (w okólniku z dnia 31go Sierpnia 1889 L. 57489) uznało za stósowne wezwać wszystkich lekarzy i chirurgów „aby przy wydawaniu świadectw w ogóle a dla celów wojskowości w szczególności postępowali nader ostrożnie i aby w tych świadectwach jedynie to poświadczali, co jest zgodne z prawdą.“ Jak wynika z omowy tego okólnika dał jeden zwłaszcza przypadek powód do wydania rozporządzenia téj treści, która musi tak przykro dotykać wszystkich lekarzy, zwracając im uwagę na sumienne pełnienie obowiązków. Lepiéj nieraz uchylić się od wydania świadectwa, pamiętając że *„scripta manent“* aniżeli czynić zadość żądaniom publiczności, zwłaszcza że jéj wymagania są niejednokrotnie tego rodzaju, iż im lekarz nie może zadość uczynić bez widocznego wykroczenia poza obręb ściśléj nauki lekarskiéj.

Świadectwa lekarskie wydawane osobom prywatnym (t. j. nie na żądanie władz) należy zaopatrywać w markę stemplową (50 centów). Wyjątki pod tym względem stanowią świadectwa szczepienia (względnie przebytéj ospy) i świadectwa wydawane uczniom dla udowodnienia przeszkody w uczęszczaniu do szkoły lub kościoła tudzież w złożeniu egzaminów w należytym czasie (rozp. gubern. z dnia 29 Czerwca 1834 L. gub. 39736 i obwieszczenie gubern. z dnia 4 Grudnia 1844 L. gub. 75852)

Swiadectwa stwierdzające istnienie choroby umysłowej i potrzebę umieszczenia w jednym z krajowych zakładów dla umysłowo chorych, mogą wydawać jedynie c. k. lekarze powiatowi i fizycy miast Lwowa i Krakowa. (§ 14 statutu co do przyjmowania chorych do zakładów dla umysłowo chorych).

Co do świadectw sądowolekarskich *(t. z. visa et reperta)* istnieją wprawdzie przepisy objęte uwiadomieniem gubernijalnem z dnia 27 marca 1827 L. gub. 14611; te jednak uchyla po największej części ustawa o postępowaniu karnem obecnie obowiązująca. — Ustawodawstwo austryackie późniejsze nie zawiera szczegółowych przepisów co do formy tych świadectw, lecz mając na oku ich cel, uwzględniając zwyczaj pod tym względem istniejący a zwłaszcza czyniąc zadość wymaganiom tak ustawy karnéj jakoteż ustawy o postępowaniu w sprawach karnych, spisuje się je powszechnie podobnie jak protokoły oględzin sądowolekarskich. — Według tego składa się świadectwo sądowolekarskie z trzech części. Pierwsza obejmuje imię i nazwisko, wiek, stan i miejsce zamieszkania osoby badanej;

wzmianka o miejscu gdzie się badanie odbywa jest również nieraz pożądaną. W części téj zestawia się w miarę potrzeby w streszczeniu lub wyczerpująco podania saméj osoby badać się mającéj, względnie osób otaczających (które wymienić należy), co miewa miejsce przy badaniach osób nieletnich, nieprzytomnych lub dotkniętych chorobą umysłową. W ostatnim razie ta część świadectwa może mieć największe znaczenie zwłaszcza, że niejednokrotnie pisze się świadectwo na podstawie jednorazowéj obserwacyi, tak że dopiero podania osób otaczających dają podstawę do orzeczenia. W téj części wyszczególnić należy objawy p o d m i o t o w e.

Druga część świadectwa, którą rozpoczyna się zazwyczaj wyrazami: „Badanie dokonane w dniu dzisiejszym wykazuje“: dzieli się w miarę potrzeby na ustępy, oznaczone liczbami porządkowemi lub literami tak, aby się na nie w orzeczeniu powołać można.

W téj części świadectwa mieści się o ile możności wyczerpujący a zwięzły wynik badania p r z e d m i o t o w e g o, w którym w przypadkach uszkodzeń ciała nie należy się ograniczać do dokładnego opisu śladów obrażeń z osobna, lecz odpowiedniem jest uczynić uwagę co do budowy ciała, stanu odżywienia, wrodzonych lub nabytych nieprawidłowości tudzież przemijających stanów fizyologicznych, zwłaszcza ciąży i jéj okresu. Odpowiedniem jest również zaznaczyć w tem miejscu i wynik badania ujemnego pewnych narządów, zwłaszcza gdy podania osoby badanéj wskazują na istnienie objawów podmiotowych; w końcu należy uczynić uwagę co do stanu ogólnego osoby badanéj. Jeżeli świadectwo jest wynikiem kilkakrotnéj obserwacyi, jest odpowiedniem zestawić wynik poszczególnych badań z osobna aby czytającemu dać o ile możności dokładny obraz przebiegu, unikając przytem wyrażeń, które stanowią r o z p o z n a n i e.

Trzecią część świadectwa stanowi o r z e c z e n i e, którego treść zależy od celu, w jakim się świadectwo wydaje. Tutaj mieści się przedewszystkiem rozpoznanie a nadto w przypadkach uszkodzeń ciała ocenienie sądowolekarskie jak tego wymaga § 129 p. k. „.... lekarze orzec mają w szczególności, które ze znalezionych obrażeń ciała lub nadwyrężeń zdrowia same przez się lub w połączeniu z innemi, bezwzględnie lub ze względu na szczególne okoliczności prrzypadku, uważać należy za lekkie, ciężkie lub dla życia niebezpieczne; jakie skutki uszkodzenia takie zwykle za sobą pociągają i jakie w danym przypadku ztąd nastąpiły, tudzież jakiemi środkami albo narzędziami i w jaki sposób zadane były“. Zbyteczna nadmieniać, że do odpowiedniego ocenienia uszkodzeń ciała trzeba gruntownéj znajomości §§ ustawy karnéj, odnoszących się do obrażeń ciała, orzeczenia te bowiem nie są tylko l e k a r s k i e m i lecz s ą d o w o l e k a r s k i e m i: mają uwzględniać pojęcia prawnicze dla nauki lekarskiéj obce i tylko w takim razie mogą zadowolnić sędziego.

Dr. Schaitter.

Świadectwo sądowo-lekarskie. *) **)

Stempel 50 ct.

Kazimierz Mazur lat 38 liczący rolnik z Łobzowa żonaty podaje, że dnia 14go Września r. b. doznał w Łobzowie pobicia przez Piotra Mosala i Jana Prusaka obu z Czarnéj Wsi, z których pierwszy ugodził go grubym kijem w głowę, drugi obuchem kopaczki w przedramię lewe, poczem obaj obaliwszy go na ziemię, kopali nogami obutemi po bokach klatki piersiowej tak, że wskutek odniesionych obrażeń jest niezdolnym do pracy.

Badanie dokonane w dniu dzisiejszym wykazuje:

1. U mężczyzny dobrze zbudowanego i miernie odżywionego (z wyraźną linijową bladą blizną na licu prawem), na czole po stronie lewéj od guza czołowego ku granicy porostu włosów w pionie guza czołowego ranę długości 3 cm. rozwartą na 6 mm., prostopadle przebiegającą. Brzegi rany równe, dno strzępiaste, badanie zgłębnikiem okazuje, że rana przenika skórę lecz nie obnaża kości, okolica rany miernie obrzmiała. (Ranę oczyszczono i opatrzono).

2. Powieka górna oka lewego okazuje mierny obrzęk i zasinienie, dolna nieznacznie zasiniała.

3) Na klatce piersiowej po stronie prawej w linii pachowej przedniej widać wysokości 6go i 9go żebra po jednym sińcu rozmiarów talara; badanie nie wykazuje w tych miejscach nieprawidłowej ruchomości żeber ani chrupotania, wypuk i przysłuch prawidłowy.

4. Mniejszy siniec widać na klatce piersiowej po stronie lewej w wysokości 8go żebra i tutaj nie wykazuje badanie nieprawidłowej ruchomości żebra, ani zboczeń w wypuku lub przysłuchu.

5. W dolnej trzeciej części przedramienia lewego, które badany prawą ręką podtrzymuje, widać po stronie zewnętrznej zasinienie rozmiarów 4 centów, okolica tegóż miernie obrzmiała. Badanie wykazuje w tem miejscu nieprawidłową ruchomość w przebiegu kości łokciowej i wyraźne chrupotanie odłamków, przyczem badany doznaje znacznego bólu. Tak przy ruchach biernych jak zwłaszcza czynnych, uskarża się na ból.

6. Zresztą badanie nie wykazuje innych śladów obrażeń, ciepłota ciała prawidłowa (37·3° C.), tętno 78.

---

*) Powyższy napis czyni już zbytecznem wymienianie celu świadectwa jak tego żąda okólnik c. k. Namiestnictwa.

**) W przypadkach zbrodni (ciężkich uszkodzeń, zgwałceń i t. p.) jest lekarz obowiązany uczynić doniesienie w myśl § 359 u. k. Doniesienia takie (bez stempla) pisane przez lekarzy mogą być poparte świadectwem lekarskiem w takim razie również bez stempla. (Orzeczenie c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu z dnia 9go Lipca 1887, L. 40492).

ORZECZENIE.

Rana opisana pod 1) tak samo jak i zmiana pod 2) mogą pochodzić od uderzenia kijem w głowę, sińce na klatce piersiowej od kopnięć, obrażenie zaś przedramienia lewego a mianowicie złamanie kości łokciowej lewej od silnego uderzenia obuchem kopaczki tak, jak to badany twierdzi. Obrażenia pod 1 i 2 jakoteż pod 3 i 4 opisane stanowią tak z osobna, jakoteż razem lekkie uszkodzenia ciała i sprowadzają upośledzenie zdrowia przez dni 6 do 8 niezdolność do pracy zawodowej o kilka dni krócej trwającą. Obrażenie pod 5 opisane t. j. złamanie kości łokciowej lewej, stanowi samo przez się obrażenie ciała ciężkie, sprowadza bowiem upośledzenie zdrowia i niezdolność do pracy zawodowej przez więcej niż 20 dni. Czy niezdolność do pracy zawodowej i upośledzenie zdrowia wskutek odniesionego złamania kości nie potrwają w tym przypadku przez więcej niż 30 dni. ocenić będzie można dopiero po zdjęciu opatrunku ustalającego, który badanemu właśnie założono, t. j. po upływie trzech tygodni.

Co niniejszem jako zgodne z zasadami nauki lekarskiej ....

Kraków, dnia 16go Września 189... Dr N. N.

O sądowych oględzinach i sekcyach zwłok

mieszczą się wszystkie przepisy w rozporządzeniu Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 28go Stycznia 1885. Dz. u. p. Nr. 26; większe lub mniejsze wyjątki z tego rozporządzenia znajdują się w zwykle używanych podręcznikach o postępowaniu w sprawach karnych. Ponieważ rozporządzenie to jest tak obszernem, że go tutaj w całej rozciągłości podawać nie możemy przeto odsyłamy ciekawych do Zbioru ustaw i rozporządzeń zdrowotnych dra Olpińskiego (Tom I str. 284 do 351) tutaj zaś nadmieniamy tylko. że rozporządzenie to wyczerpuje wszystko, co tylko lekarzy obchodzić może tak co do formy, jakoteż co do poszczególnych czynności i porządku sekcyj. Poznanie treści tego rozporządzenia jest bardzo pożytecznem, zwłaszcza że często zdarzają się przy sekcyach niedokładności, które udaremniają wyniki dochodzeń.*)

Szemat protokołu sekcyjnego osoby dorosłej przedstawia się mniej więcej jak następuje: (opisanie odzieży następuje przed oględzinami zwłok § 31 rozp. ministeryalne).

*) Pomimo wyraźnego przepisu ustawy co do sposobu zaopatrywania wnętrzności, które się przesyła do rozbioru chemicznego, otrzymują chemicy takowe prawie zawsze w słojach zawiązanych pęcherzami. Rzecz naturalna, że gdy pęcherz zgnije, a dzieje się to nader rychło, wylewa się wszystko ze słoja do opakowania n. p. trocin, siana, tak, że badanie jest przezto utrudnionem a wynik jego może być nawet wątpliwym.

A. *Oględziny zewnętrzne.* 1. Zwłoki mężczyzny lat .... zbudowanego .... odżywionego .... 2. Długość zwłok .... zabarwienie skóry .... 3. Stężenie trupie ....; plamy trupie znajdują się na .... barwy .... przez nacięcie stwierdzone. 4. Włosy na głowie .... na brodzie. 5. Twarz zwłok .... oczy .... gałki oczne .... źrenice .... tęczówki ....; otwory i małżowiny uszne .... z ust i nosa wydobywa się ....; jama ust zawiera .... zęby .... język .... 6. Szyja ....; klatka piersiowa ....; brzuch ....; odnogi .... palce .... grzbiet .... części płciowe .... (tu należy opisać dokładnie ślady obrażeń znalezione na poszczególnych częściach, z których każdy można oznaczać literami alfabetu).

7. Zresztą po dokładnem obejrzeniu zwłok nie zauważono innych śladów.

B. *Oględziny wewnętrzne.* (Sekcyje wykonywa się w porządku anatomicznym, jedynie regulamin pruski (z d. $^{13}/_{2}$ 1875) zaleca w przypadkach podejrzenia o otrucie badać najprzód trzewa brzuszne). 8. Powłoki czaszkowe miękkie .... 9. Sklepienie czaszki .... grubość kości .... 10. Opona twarda .... zatoka podłużna .... 11. Opony miękkie .... zwoje mózgowe .... 12. Zbitość mózgu .... istota korowa .... biała na rozkroju .... komórki mózgowe .... zwoje wielkie .... sploty żylne .... móżdżek .... rdzeń przedłużony ...... komórka 4 ta ...... naczynia na podstawie mózgu .... 13. Opona na podstawie .... zatoki podstawowe .... podstawa czaszki po odjęciu opony twardej .... 14. Jamy bębenkowe .... 15. Krtań i tchawica (otwarte in situ) .... mięśnie szyji .... język .... nagłośnia .... przełyk .... gardziel .... 16. Powłoki klatki piersiowej .... brzucha .... mięśnie .... 17. Przepona sięga po stronie prawéj .... lewéj .... (W przypadkach sekcyj noworodków). 18. Śródpiersie przodkowe .... ułożenie trzew .... 19. Osierdzie .... serce .... komórki .... przedsionki .... zastawki żylne .... naczynia wieńcowe .... mięsień sercowy... 20. Krew barwy .... 21. Tętnice główne .... naczynia na szyji.... 22. Płuca .... opłucne .... pod opłucnemi .... miąższ płuc .... na rozkroju płuco lewe .... oskrzela .... płuco prawe .... jamy opłucnowe zawierają .... opłucna ścienna .... 23. Dolna część gardziela .... tętnica główna część (zstępująca i piersiowa) .... 24. Tkanka śródpiersia tylnego .... 25. Jama brzuszna zawiera .... otrzewna trzewiowa .... ścienna .... krezka .... gruczoły krezkowe .... 26. Żołądek .... (w przypadkach podejrzenia o otrucie należy podwiązać u wpustu i odźwiernika) powierzchnia zewnętrzna żołądka .... po otwarciu .... treść .... w ilości .... barwy .... zawiera .... wydaje woń .... błona śluzowa .... 27. Wątroba rozmiarów .... torebka .... na rozkroju miąższ .... 28. Pęcherzyk żółciowy .... żółć .... 29. Śledziona rozmiarów .... torebka .... miąższ .... 30. Trzustka .... 31. Dwunastnica zawiera ..... błona śluzowa .... 32. Jelita cienkie .... powierzchnia otrzewnowa .... treść .... błona śluzowa .... 33. Jelito grube .... 34. Tkanka zaotrzewnowa .... 35. Nerki rozmiarów .... torebki .... istota korowa .... piramidy .... miedniczki .... moczowody .... 36. Pęcherz moczowy zawiera .... mocz barwy .... (w przypadkach otruć bywa wskazanem odprowadzić mocz czystym cewnikiem do osobnego naczynia); błona śluzowa .... 37. Gruczoł krokowy .... pęcherzyki

nasienne .... 38. Odbytnica .... 39. Po wyjęciu wszystkich trzew okazują żebra .... uszkodzone .... kręgosłup .... kości miednicy .... 40. Kości odnóg .... 41. Nacięcia tkanek na nogach wykazują .... 42. (Tylko w razie potrzeby) Po otwarciu przewodu rdzeniowego okazuje opona twarda rdzenia w wysokości kręgu .... opony miękkie .... rdzeń ....

W przypadkach sekcyj zwłok noworodków należy nadto uwzględniać, cechy donoszenia: długość zwłok (wyrażona w centymetrach podzielona przez 5 wskazuje miesiąc życia płodowego w drugiej połowie ciąży. Płody donoszone męzkie 49—53 cm. żeńskie 47—51 cm.) wymiary główki, barków, stan i rozmiary ciemion, chrząstki nosa i uszu, stan paznogci, włosy na główce, stan jąder (u płodów męzkich donoszonych oba jądra w mosznach); rozmiary jąder kostnych w dolnych nasadach kości udowych, lub rozmiary ich w kościach skokowych, wreszcie stan pępowiny. W tych przypadkach nadto wykonywa się t. z. próby życiowe (płucową, żołądkową, jelitową, uszną itd.)

Orzeczenie wydaje się najczęściej bezpośrednio po sekcyi, wolno jednak a nieraz nawet okazuje się koniecznem wstrzymać się z orzeczeniem aż do przesłuchania świadków. Co do orzeczeń sądowolekarskich w przypadkach śmierci obowiązuje § 129.: u. k. „Zdanie wypowiadać powinno, co było w danym przypadku najbliższą przyczyną śmierci i co tę przyczynę wywołało. Jeżeli spostrzega się obrażenia orzec należy w szczególności: 1. czy takowe zadane były zmarłemu czynem osoby drugiej, a w razie potwierdzenia tego pytania, 2. czy czyn ten sprowadził śmierć *a)* już ze swéj natury w ogólności; *b)* lub z powodu właściwego ustroju osobistego albo z powodu szczególnego stanu obrażonego; *c)* z powodu okoliczności przypadkowych, wśród których został spełniony; albo *d)* z powodu przyczyn pośrednich, które przypadkiem nastąpiły lecz czynem samym były wywołane lub z niego wynikły i czy wreszcie *e)* śmierci mogła była zapobiedz wczesna i odpowiednia pomoc lekarska “

W przypadkach dochodzeń z powodu podejrzenia o dzieciobójstwo mają lekarze orzec nadto, czy dziecko urodziło się żywe (§ ustawy o post. karn.). Pytanie co do zdolności do życia noworodka, które mieściło się w dawnej ustawie o p. k. wykreślono słusznie w ustawie obecnie obowiązującej, pomimo tego pojawia się ono dosyć często w ustach sędziów śledczych, lekarze jednak mogą się uchylić od dania odpowiedzi w tym kierunku.

SŁUŻBA ZDROWIA w GALICYI.

Kraków.

Dr Adamkiewicz Albert.
Beck Adolf, Dietla 68 (2—4).
Blatteis Jakób, Krupnicza Nr 16; w lecie w Krynicy.
Blatteis Stefan, Zwierzyniecka, Nr. 24.
Blumenstok Leon, ul. Podwale Nr 10 (3—4).
Bobkiewicz Henryk, Mały Rynek Nr 3 (3—4).
Borelowski Walenty, Plac Matejki Nr 6.
Bossowski Aleksander, Floryańska Nr 35 (3—4).
Braun Stanisław, ul. Długa 5.
Braunstein Fryderyk, ul. Krakowska Nr 25.
Browicz Tadeusz, Podwale Nr 10 (3—4).
Buszek Jan, Fizyk miasta Krakowa, Rynek główny linia A—B Nr 39 (2—4).
Buzdygan Mikołaj, Klinika.
Cercha Maksymilian, ul. Jagiellońska Nr 11.
Cholewicz Franciszek, ul. św. Jana Nr 4 (3—4).
Choróbski Stanisław, Szpital św. Łazarza (3—4).
Czapliński Stanisław, Szpital św. Łazarza.
Cybulski Napoleon, ul. Szczepańska Nr 11.
Domański Stanisław, ul. Szczepańska Nr 9 (3—4).
Doskowski Józef, ul. Bracka Nr 4 (9—10); w lecie w Szczawnicy.
Dr Drobner Jakób, Stradom Nr 25 (1—3).
Drożdż Bolesław, ul. św. Jana Nr 11 (3—4).
Eichhorn Ferdynand, ul. Krakowska Nr 35.
Filipkiewicz Stefan, ul. Grodzka Nr 7.
Filimowski Antoni, ul. Grodzka Nr 42 (2—4).
Fraenkel Henryk, ul. Grodzka Nr 32 (3—5).
Gabryszewski Antoni, Klinika chirurgiczna.
Gawlikowski Stanisław, ulica Mikołajska Nr 24.
Gluziński Władysław Antoni, ul. Floryańska Nr 53.
Gold Józef, Zielona Nr 1 (3—4).
Grabowski Kazim., ul. Bracka Nr 11.
Gwiazdomorski Jan, ul. Łobzowska Nr 32 (Dom zdrowia).
Harajewicz Jan, Szpital św. Łazarza.
Harajewicz Władysław, Podwale Nr 14 (2—4).
Hirsch Herman, ul. Jasna 4.
Hyżycki Stanisł., ul. Szewska.
Idziński Wiktor, ul. Lubicz.
Jakubowski Maciej Leon, Podwale Nr 10 (3—4).
Jaworski Walery, ul. Sławkowska Nr 12 (4—6).
Jordan Henryk, ul. Wiślna Nr 5 (3—4).
Junger Jakób, ul. Krakowska Nr 7 (2—4).
Jurowicz Izydor, Stradom N. 17.

Dr Kaden Kazimierz, ul. Kolejowa Nr 1 (3—4).
Kaufmann Michał, ul. Grodzka Nr 32.
Kirschner Aron, Mostowa 10.
Kohn Maksymilian, ul. Floryańska Nr 19 (3—4).
Komorowski, Szp. św. Ludw.
Kopff Leon, Szczepańska Nr 1 (3—4); w lecie w Krynicy.
Korczyński Edward, ul. św. Krzyża Nr 5 (3—5).
Korczyński Ludomił, Klinika.
Koźmiński Franciszek, Szpital św. Łazarza (3—4).
Koy Stanisław, ul. Floryańska Nr 3 (3—4).
Kozierowski Eugeniusz, ul. św. Tomasza 28.
Kozłowski Sykstus.
Kramarzyński Karol, Mały Rynek Nr 6 (3—4).
Króo Józef, Starowiślna Nr 23.
Krongold Wilhelm, ul. Krakowska Nr 17.
Kryński Leon, Klinika chir.
Kulczycki Maryan, Krowoderska 130.
Kwaśnicki August, ul. Basztowa Nr 4 (3—4).
Lachowicz Eugen., ul. Szewska Nr 4 (3—4).
Langie Adam, ul. Garbarska Nr 5 (3—4).
Lustgarten Ludwik, ul. Grodzka Nr 62.
Lustig Samuel, Krakowska 17.
Łazarski Józef, Grodzka 62.
Łepkowski Wincenty.
Łowczowski Wiktor, ul. Kanonicza Nr 10, I p. (2—4).
Madurowicz Maurycy, ul. Bracka Nr 6 (3—4).
Majer Józef, ul. Wiślna Nr. 8.
Malinowski Gustaw, Starowiślna Nr 15.
Marcisiewicz Feliks, ul. Wiślna Nr 10.
Mars Antoni, ul. Szpitalna 19 (2—4); w lecie w Krynicy.
Mączka Tomasz, ul. Floryańska Nr 24 (2—4).
Dr Mayzel Tadeusz, ul. św. Gertrudy Nr 8 (3—4).
Mendelsburg H., Grodzka 27.
Momidłowski Stanisław. Szpital św. Ludwika (2—4).
Momidłowski Waleryan, ul. Szpitalna Nr. 17.
Murdzieński Franciszek, ul. Floryańska Nr 51 (3—4).
Nycz H., Szp. Braci Miłos.
Obaliński Alfred, ul. Kolejowa Nr 7 (3—4).
Oettinger Józef, Rynek główny Nr 10 (3—5).
Olszewski Bronisław, ul. Szpitalna Nr 20 (3—4).
Opieński Jan, ul. Straszewskiego Nr 22 (2—4).
Orski Jan, ulica Kolejowa 5.
Orzechowski L., Mikołajska 7.
Ożarowski Stanisław, ul. Batorego Nr. 1.
Paleczny Bronisław, ul. Szewska Nr 7 (3—4).
Pareński Stanisław, ul. św. Jana Nr 1 (3—4).
Paszkowski Stanisław, ul. św. Anny Nr 7 (3—4).
Pelczar Zenon, Mikołajs. 11.
Piasecki Wenanty, ul. Sławkowska.
Piątkowski M. ul. Zwierzyn. 29.
Pieniążek Przemysław, ul. Bracka Nr 10 (3—5).
Pohorecki Władysław, Szpital św. Łazarza.
Ponikło Stanisław, ul. Bracka Nr 5 (3—4).
Porębowicz Ignacy, ul. Grodzka Nr 2 (2—4).
Puchacki Edmund, Sławkowska 27.
Raczyński Jan, ul. Floryańska Nr 30.
Radecki Paweł, ulica św. Jana Nr 12 (2—4).
Regiec Jan, Długa 58.
Rościszewski Erazm, ul. Kolejowa Nr. 47.
Rosenzweig Józef, Klinika.
Rosenberg Antoni, ul. Kanonicza (2—3).

Dr Rosenblatt Emanuel, ulica Grodzka Nr 11 (3—4).
Rosner Aleksander, Rynek gł. Nr 21.
Rosner Antoni, Rynek gł. Nr 21 (3—5).
Rozłucki Michał, ul. Straszewskiego Nr 22.
Rydel Lucyan, ul. Sławkowska Nr. 22 (11—12).
Rydygier Ludwik, ul. Karmelicka Nr 31 (3—5).
Schaitter Ignacy, ul. Grodzka Nr 62.
Schuman Franciszek, Klinika chirurgiczna.
Schneider Ludwik, Rynek Kleparski Nr 9 (2—4).
Schwarz Albin, ul. Sławkowska Nr 8 (3—5).
Ściborowski Władysław, ul. Franciszkańska (pałac biskupi) Nr 3 (3—4); w lecie w Szczawnicy.
Siedlecki Jan, Karmelicka 54.
Skobel Stanisław, Rynek gł. Nr 23 (3—5).
Skórczewski Bol., ul. Batorego Nr 24; w lecie w Krynicy.
Skrzyński Stef., Pijarska 2.
Śliwiński Michał, Mały Rynek Nr 4 (3—4).
Smorągiewicz Kazim., Szpital św. Łazarza.
Sokołowski Henryk, ul. Floryańska Nr 5 (3—4).
Spira Rafał, Dietla 62.
Sroczyński Klinika okulist.
Stopczański Aleksander, ul. Kopernika, zakład chemiczn.
Surzycki Józef, ul. Floryańska Nr 13 (3—4).
Switalski Ludwik, ul. Mikołajska Nr 7 (3—4).
Szewczyk Józef, ul. Bracka Nr 17.
Szymkiewicz Kazim., Rynek gł. Nr 26.
Teichman Ludwik, ul. Floryańska Nr 53.
Torczyński Teofil, ul. Batorego Nr 22.
Dr Trzebicky Rudolf, ul. św. Anny Nr 4.
Tuszyński Ferdynand, plac Szczepański Nr 9 (9—10, 3—4).
Wachholz Leon, ul. Kolejowa Nr 15 (3—4).
Wilkosz Aleksander, Mały Rynek Nr 4.
Windakiewicz Władysł., Szpital św. Łazarza (3—4).
Wiszniewski Ludw., ul. Krupnicza Nr 5 (3—4).
Wojtaszek Jan, ul. Wiślna Nr 9.
Zarewicz Aleksander, ul. Floryańska Nr 40 (2—4).
Zaremba Tomasz, ul. Szewska Nr 7 (2—4); w lecie w Szczawnicy.
Zieleniewski Michał, ul. Szpitalna Nr 32.
Żuławski Karol, ul. Długa N. 82.
Docent dr Walentowicz Andrzej, weterynarz, Plac Dominikański Nr 1.
Dr Bandrowski Juliusz, lekarz-dentysta, Rynek główny Nr 7 (10—1, 3—6).
Jan Dłużyński, dentysta, ulica Floryańska Nr 12 (9—1, 3—5).
Drd Hrebenda Władysł., lekarz-dentysta, ul. Szpitalna Nr 17 (9—1, 2—5).
Drd Łukasiewicz Karol, ul. Sławkowska Nr 16, (9—1, 3—5).
H. Matuszewski, dentysta-technik, plac Dominikański Nr 3.
Dr Szymkiewicz Kazimierz, Rynek gł. Nr 26, (9—1, 3—5).
Dr, Starachowicz Jan, plac WW. Św. Nr 10, lekarz-dentysta.

Lwów.

Dr Aschkenazy Zygm., Kaźmierzowska 41.
Auerbach Emanuel, Skarbk. 2.
Barański Antoni, prof. szk. weter. Chorążcz. 24.
Barącz Roman, ul. Teatral. 11.
Berezowski Kazimierz, sek. w zakł. w. ul. Kaźm. 37.

Dr Berthlef Karol, plac świętego Ducha 3.
Bett Maks, Kaźmier. 26.
Błotnicki Teod., pl. Smolki 3.
Bohin Salam., ul. Boimów 19.
Bogdański Wład., Blachars. 1.
Bylicki Wł., Kościuszki 7.
Chomin Antoni, ul. Zimorowicza 3.
Chądzyński Jan, pr. sz. p. Chorążcz. 11.
Czerkawski Juljan, Franciszkańska 9.
Czerkawski Stanisł., Piekar. 8.
Czyżewicz Ad., pr. sz. r. z. Cłowa 2.
Dębicki Kl., plac Bernard. 13.
Dekański Stanisław.
Dobiński Włodz., Puławs. 1.
Dubanowicz Paweł, Ormiańska 33.
Durst Adolf, Kaźmierz. 23.
Ebers Henryk, w lecie w Krynicy, Mickiewicza 3.
Ehrlich David, Krakowska 36.
Elektorowicz Emil, Lwów l. m., Łyczakowska 6.
Feigel Longin, pros. sz. p. pl. Bernardyński 11.
Festenburg Edward, Dominikańska 11.
Fiałkowski Lud., Syxtuska 13.
Fuchs Franc., dentysta plac Marjacki 9.
Gesang Bernard, ul. 3 maja 7.
Gluziński Lesław, Wałowa 14.
Głowacki Bol., dyr. sz. p. Batorego 24.
Godlewski Kazimierz, Karola Ludw. 5.
Gońka Andrzej, dentysta ul. Kopernika 4.
Gostyński Józef, lek. sądowy ul. Kościuszki 2.
Gussmann Izaak, em. lekarz wojsk. Żółkiewska 38.
Gross Karol, lek. szpitala WeksIarska 9.
Hellmann, ul. Jagiellońska 6.
Hoszard Franc., czł. W. kraj. Ossolińskich 4.
Jana Stan., Łyczak. 5.
Dr Janda Franc., Pańska 21.
Jaroszyński Witold, Rynek 41.
Jasiński Wł., c. k. radca rz. l. z. kar. Rynek 9.
Jendl Teodor, sekr. szp. Trybunalska 1.
Kadyj Henryk, prof. sz. w. ul. Zielona 15.
Kicki Tytus, Kopernika 1.
Kilarski Józef, pry. szp. Rynek 35.
Kniaziołucki, Kopern. 15.
Kosiński Franc., em. fiz. m. ul. Skarbkowska 37.
Kossak Leon, Wałowa 29.
Krobicki Tadeusz, l. m. Skarbkowska 2.
Krokiewicz Ant., Kopernika 8.
Krówczyński Ign., rad. zdr. Lindego 7.
Krygowski Tadeusz, ulica 3ci maja 10.
Krzyżanowski Franciszek, ul. Kaźmierzowska 39.
Kucharski Piotr, sek. szpitala dziec. Pańska 2.
Kuhn Adolf, Sobieskiego 9.
Lachowicz Zdzisław, pl. Halicki 14.
Landau Salamon, Karola Ludwika 29.
Lateiner Em., sek. szp. plac Marjacki 10.
Lickendorf Ignacy, ulica Batorego 6.
Lukas Ad., l. sąd. Blachar. 8.
Łopacki Ludw., l. m. Chorążczyzna 18.
Machek Em., Wałowa 7.
Mahl Jakób, Jagiell. 24.
Majewski Ad., l. z. hydr. Kąpielna 4.
Mehrer Henr., Jagiell. 13.
Meller Dawid, Jagiell. 6.
Merczyński Em., pr. s. d. Ossolińskich 10.
Merunowicz Józef, c. k. Protomedyk, ul. Wałowa 31.
Mosing Kaz., Wałowa 13.
Mukowicz Edward, Szpital.
Nowiński Seweryn, Sykstuska 48.

Dr Opolski Wiktor, pr. sz. p. rad. zdr. Wałowa 13.
Pawlikowski Ant., fiz. m. Chorążczyzna 2.
Piotrowski Gustaw, Akademicka 5.
Pisek Wilh., Jagiell. 12.
Prus Jan, Kościuszki 7.
Rapaport Józef, Karola Ludwika 31.
Reitzes D., Skarbkowska 27.
Rieger Zygmunt, rad. zdr. pl. Halicki 10.
Roicki Ant., Karola L. 7.
Rosenbusch L., Kopernika 32.
Rosenzweig Leo, Sykst. 6.
Rosner Jan, Wałowa 11.
Rosner Ig., l. m. Sykstuska 24.
Rożański Józef, prym. sz. Sykstuska 36.
Sawicki Edward, prym. szp. Batorego 9.
Schaff Sische, Krakowska 20.
Schmidt Edm., l. m. Akademicka 11.
Schmidt Filip, Łyczakows. 3.
Schram Hilary, Halicka 20.
Seifmann Piotr, dyr. sz. w.
Sielski Szczęsny, Akademicka 8.
Sieradzki Antoni, Akademicka 15.
Singer Menele, Krasickich 20.
Skałkowski Władysł., Teatralna 16.
Smitowski Miecz., Sobieskiego 7.
Smutny K., Chorązczyzna 14.
Sobolewski Kaźm., s. sz.
Sochański J., Hetmańska 10.
Stachiewicz Teofil, Plac Maryacki 8.
Stahlberger Teodor, Szpital.
Stark J., Karola Ludw. 37.
Steinhaus Józef, em. lek. pow. Kamińskiego 6.
Stella-Sawicki Jan, ins. szp. Długosza 15.
Strojnowski Edw., Plac Maryacki 67.
Szuszkiewicz Piotr, Ossolińskich 12. lek. polic.

Dr Świątkiewicz Mich., Ormiańska 29.
Szpilman Józef, doc. szk. wet.
Sztembarth Celestyn, sek. szp. Batorego 26.
Taschmann Albert, Sykstuska 24.
Tatarczuch Władysław. l. m. Kołątaja 3.
Tomanek Józef, Teatralna 21.
Urech Marek, Żółkiewska 1.
Urich Teofil, Jagiell. 2.
Uhma Czesław, Wałowa.
Wachtel Ant., Wałowa 11.
Wagner Arnold, l. k. Kopernika 10.
Wechsler Emil, Bernardyński plac 11.
Wehr Wiktor, Sykstuska 9.
Weigel Józef, Akademicka 20.
Wiernicki Józef, Mickiew. 3.
Wiczkowski Józef, chem. szp. p. Skarbkowska 4.
Widman Oskar, pr. szp. Grodzickich 2.
Wiktor Jan, l. m. Żółkiewska 8.
Willer Abr., Janowska 12.
Zakreys Franc., Grodecka 50.
Ziembicki Grzeg, ojciec, Wałowa 15.
Ziembicki Grzeg. syn, pr. szp. 3 Maj. 5.
C. Aderschlager Adolf, Kościelna 1.
Beschloss Manisch v. Maksym, Żółkiewska 29.
Caliga Karol, dentysta, Skarbkowska 9.
Chilf Sam., Wekslarska 12.
Gabel Hil., Sobieskiego 26.
Gallasch Józef, Janowska 32.
Gąsiorowski Juljusz, l. k. Dworzec.
Gotlieb Leo, Rejtana 2.
Grabscheid Max, pl. Krakowski 19.
Haynrich Józef, Czackiego 6.
Knopf Salom., d. inwalid,
Krainer Emanuel, Krakowska 7.
Lateiner Jak., Grodecka 57.

C. Lateiner Nathan, plac Maryjacki 10.
Letz Samuel, pl. Gołuchowskich 15.
Lisowski Maryan, dent. plac Halicki.
Madeyski Edw., ortoped. Piekarska 21.
Mark Sal., Halicka 1.
Szymonowicz Jan, Teatr. 23.
Weis Ign., Jagiellońska 6.
Zawirski Konst., Bator, 34.
Zrogowski Jan, Halicka 26
W. Kubicki Leon, w. m. Bat. 7.
Borkowski Jan.
Kretowicz Paweł, n. szk. w.
Markowski Tomasz.
Serwacki Mich., as. szk. w.
Sikorski Narcyz, wet. p. w biurze san. Namiestn.
Thur Dawid.

1. Pow. Bialski.

D. Bogdanik Józef, Biała.
Długołęcki Kar., Kęty l. m.
Dworzański Karol „
Kaczorowski Bronisław, Biała.
Kapelusz Eisig, Biała.
Kwieciński Maciej, Biała.
Łucki Sas Juljan. Oświęcim.
Plessner Jakób, Oświęcim.
Schlank Maur. „ l. k.
Slosarczyk Antoni „
Nycz Wincenty, Biała l. p.
C. Kupka Józef, Biała l. m.
Spelda Aleks. „
Kunz J., Wilamowice l. g.
W. Smoluchowski Jan, Biała w. pow.
Łucki Teofil, Oświęcim.
Lubliner Leon, Biała w. m.
Sochaniewicz Teofil, Kobierniec wet. szk. roln.

2. Pow. Bobrecki.

D. Hirschler Miecz., Bóbrka as. san.
Żukotyński Fr., Bóbrka.
C. Sochacki Fel., Chodorów.
Handt Izydor „ l. m.
Roth Wolf, Bóbrka.
Sternberg Bern., Strzeliska.
Urich Salamon, Bóbrka.
W. Herasymowicz Stanisław, Bóbrka w. p.

3. Pow. Bocheński.

D. Roth Al., Bochnia l. p.
Bartmański Ferd., Niepołomice l. m.
Górski Czesław, Bochnia.
Oświęcimski Sz., Bochnia sek. szp.
Nodzyński Bolesław, Bochnia.
Piórko Ad., Niepołomice.
Słapa Teofil, Bochnia em. l. sal.
Dobruchowski Adam, Wiśnicz l. domu kar.
C. Wieselman Mor., Wiśnicz l. m.
W. Fertig Zygm., Bochnia w. p.

4. Pow. Bohorodczański.

D. Coghen Antoni, Bohorodczany as. san.
Feuerstein N., Sołotwina.
Głowiński Winc., Sołotwina l. sk.
C. Tumin Ad., Bohor. l. m.
W. Schwetter Feliks, Bohor.

5. Pow. Borszczowski.

D. Dorożyński Jak., Borsz. l. p.
Dawidowicz Emil, Mielnica.
Jodłowski Jan, w Bilczu.
Kalinowicz Mikołaj, Korolówka l. m.
Mosler Maks., Borszczów.
C. Czauderna Kar., Skała l. sk.
Minczeles Lazar, Uście b.
Pasławski Wiktor, Skała.
Poeller Herm., Skała l. m.
W. Fedorowicz Włodz., Borszczów w. p.

6. Pow. Brodzki.

D. Borysiewicz Wiktor, Załozce.
Bujalski Maryan, Załośce.
Goldhaber Paweł, Brody l. m.
Jendl Ignacy, Brody.
Kalach Feliks, Brody.
Leiblinger Fel., Brody.
Madejski Wł., Pieniaki l. p.
Schorstein Lud., Brody.
Silbermann Edw. „

Sołtysik St., Brody pr. sz.
Strumiński Adam, Brody.
Zaorski Bronisł., Podkamień.
C. Bardasch D., Załozce l. m.
Grünfeld Iz., Brody l. m.
Nussbaum Melchior, Podkamień l. m.
Rager Izydor, Założce.
Rosenbaum Leon, Łopatyn l. m.
Weiss Pink., Brody s. sz.
W. Harasymowicz Dyonizy, Brody w. p.
Szczerba Jan, Brody weter. pogr.

7. Pow. Brzeski.

D. Kisielewski Franc., Zakliczyn l. m.
Bernadzikowski Sz., Brzesko.
Bernacki Franc., Brzesko.
Michalik Józef, Szczurowa.
Pałka Konrad, Radłów.
Pietrzycki Antoni, Brzesko.
C. Czernek Hen., Wojn. l. m.
W. Grodecki Miecz., Brzesko.

8. Pow. Brzeżański.

D. Milerowicz Józ., Kozłow l. m.
Skibicki Adam, lek. pow.
Teitelbaum Melech, Brzeżany.
Uranowicz Tadeusz, l. m.
Zauderer Albert, pr. szp.
C. Schenker E., Brzeż. sek. szp.
Stern Rachmiel, Kozowa.

9. Pow. Brzozowski.

D. Lic Henr., Brzozów l. p.
Slączka Ant. „ l. m.
Gąska Jan, Dynów.
Baraniecki Artur, Dynów.

10. Pow. Buczacki.

D. Bobek Jan, Potok Złoty.
Koerner Ed., Monast. l. m.
Krzyżanowski Edw., Buczacz l. m.
Nacht Fabiusz, Buczacz.
Obtułowicz Ferd. „ l. p.
Stokłosiński Franc., Jazłowiec.
Witoszyński Teofil, Uście zielone.
C. Mosler Mojżesz, Buczacz.
Adler Szymon, Monasterzyska l. m.
Feder Jak., Jazłowiec l. m.
W. Majkowski Bazyli, Buczacz wet. pow.

11. Pow. Chrzanowski.

D. Dura Józ., Krzeszowice l. s.
Damski, Jaworzno l. górn.
Klein Leon, Chrzan. l. m.
Pawlas Teod. „ l. p.
Schneck Karol, Szczakowa.
Steinkeller Hen., Trzebinia.
C. Kowarzik An., Siersza l. g.
W. Ochnicz Michał, Szczakowa w. pogr.

12. Pow. Cieszanowski.

D. Jabłoński Jac., Cieszanów as. san.
Mildner Józef, Lubaczów l. m.
Szymański Ludw. „
C. Rotter As., Cieszanów l. m.

13. Pow. Czortkowski.

D. Bubeniczek Franc., em. lek. pułk. Czortków.
Wągrowski Karol, Czortków l. p.
Stoekl Adolf, Czortków.
Lutyński Lud., Jagielnica l. fabr.
C. Oestersetzer Ad., Czortków l. m.
W. Marko Dymitr, Czortków.

14. Pow. Dąbrowski

D. Cymbler Walery, l. m. Żabno.
Kramarzyński Mieczysł., Dąbrowa.
Ozimek Stan., Dąbrowa.
Zaremba Ant., l. m. sąd.
Rudnicki Karol, Szczucin l. m.
C. Kluczycki Wit., Mendrzechów.

15. Pow. Dobromilski.

D. Bieńczowski Aleks., Dobromil l. p.
Cwiklicer Lud., Dobr. l. sal.
Nycz Henryk, Bircza.
C. Brauner Leon, Dobr. l. m.
W. Bardach Zach.

16. Pow. Doliniański.

D. Krzyształowicz Ad., Dolina l. p.
Kotłowski Stanisław, Dolina l. m.
Podłuski Mikołaj, Bolechów l. m. i kol.
C. Kujłowski Leon, Wołoska wieś l. sal.
Baumöhl Naf., Rożniatów.
W. Piskorski Jan „

17. Pow. Drohobycki.

D. Janowski Ig., Droh. l. p.
Lechowski Wik. „ pr. sz.
Jurkiewicz Kaźm., Drohobycz l. sal.
Bermann Dawid, Borysł.
Antoniewicz Włodzimierz, Drohobycz.
Löw Bernh., Borysław l. kop.
Rudorfer Jonas, Borysław.
C. Reich Baruch, Droh. l. m.
Rosenöhl Joach. „ l. kol.
Kelhofer Sam., Borysł. l. m.
W. Fischer Joach., Drohob.

18. Pow. Gorlicki.

D. Wroński Bartł., Gorlice l. p.
Januszkiewicz Ign., Biecz.
Kukulski Antoni „
Neumann Eugen., Gorlice.
Przesmycki Jan „
Grzybczyk Stan. „
C. Koller Józ., Gorlice l. m.
W. Lipiński Ludwik, Gorlice.

19. Pow. Grodecki.

D. Danielski Jan, Gródek as. san. l. pow.
Freudenthal Izaak, Gródek.
Gawroński Aleks., Gródek l. m. i kol.
C. Landau Ad., Gródek.
Schöps Ignacy, Janów.
W. Langhaus Józef, Gródek wet. pow.

20. Pow. Grybowski.

D. Jakubowski Adam, Grybów l. m.
Kronenberg Karol, Grybów l. p.
Mikołajski Stefan, Ciężkowice l. m. i kol.

21. Pow. Horodeński.

D. Przetocki Kaźm., Horod. as. sanit.
Jastrzębski Julian, Horodenka.
Roszko Antoni, Horod.
C. Burnatowicz Rom., Obertyn l. m.
Kurzer Gustaw, Horod. l. m.
Landes Leon „
Piotrowicz Mar. „ l. m.
W. Gnatewicz Piotr, Horod.

22. Pow. Husiatyński.

D. Frydmann Zeno, Husiatyn l. p.
Auerhahn Wilch., Chorostków.
Wilson Rysz., Kopeczyńce.
C. Hladij Sz., Chorostk. l. m.
Margules Elias, Husiatyn.
Pomeranz Filip „
Rares Izydor, Husiat. l. m.
Siebner Nath., Kopyczyńce l. m.
Sobelsohn Dawid, Probużna l. m.
W. Dorożyński Teofil, Husiatyn w. p.
Sigal Herm., Husiatyn ogl.

23. Pow. Jarosławski.

D. Plech Aur., Jarosł. em. l. p.
Dietzius Adolf, Jarosław lek. m. i kol.
Friedwald Abr., Jarosław.
Jastrzębski Walery, Sieniawa.
Meissels Zygm., Jarosław.
Marynowski Miecz., Jarosław l. pow.
Richter Fryder., Jarosław.
Trzaskowski Bron., Jarosław.
Turzański Grzeg., Jarosław.
Warzycki Bron., Radymno.
C. Thalheim Joachim, Pruchnik l. m.
Morecki Pink., Sieniawa l. m.
Reiss Abr., Radymno l. m.
W. Waśniewski Fr., Jarosław w. p.

24. Pow. Jasielski.

D. Biesiadecki Jan, Jasło l. p.
Cięglewicz Stan. „
Hiener Aleks. „ l. m.
Kadyj Józef „ s. sz.
Macudziński Wal. „ pr. sz.
Natter Wiktor, Frysztak.
Pawlicki Teod., Żmigród.
C. Spiegel Em., Frysztak l. m.
W. Urich Leopold, Jasło w. m.

25. Pow. Jaworowski.

D. Hordyński Andrzej, Jaworów l. pow.
Gracka Józef, Krakowiec.
C. Bendel Zygm., Jaworów.
Gabel Rubin „ l. m.
Piotrowski Ign., Wielkie Oczy.

26. Pow. Kałuski.

D. Wurst Adolf, Kałusz l. p.
Kurowiec Jan „
C. Kiczales Herm., „ l. kol.
Finkelstein Moritz, Kałusz l. m.
Hand Leop., Wojniłów.
W. Atlass Hermann, Kałusz.

27. Pow. Kolbuszowski.

D. Filewicz Jan, l. p.
Drzewiecki Stefan, Sokołów l. m.

28. Pow. Kamionecki.

D. Kołychanowski Józef, Kamionka l. p.
Ciuk Aleks., Radziechów.
Prochaska Teofil, Busk.
Stupnicki Wł., Kamionka.
C. Brand Jul., Radziech. l. m.
Raps Maks., Kamionka.
Siegelbaum Jakób, Busk.
W. Kwieciński Stanisław, Kamionka wet. pow.

29. Pow. Kołomyjski.

D. Głaczyński Wł., Kołomyja pr. sz.
Jakubowski Mich. „ l. m.
Mayzel Władysław „
Piaskiewicz Wł. „
Romaszkan Józef „
Rosner Maksym., Kołom. l. p.
Sysak Gabryel „
Kirschen Osyas „
Schmidt Józef „ o. l. p.
Wojda Marc., Peczen. l. m.
Lic Feliks, Gwoździec.
C. Mazacz Jan, Peczen l. m.
Pistol Don., Gwoździec l. m.
Reder Eman., Kołomyja.
Stauber Adolf „
Terner Hersch „
Zaleski Antoni „
W. Janowicz Stefan „
Timoftiewicz Ludwik, Kołomyja wet. pow.

30. Pow. Kosowski.

D. Tarnawski Apol., Kosów as. sanit.
Bażant Wacł., Kosów l. sal.
Skomorowski Jan, Kuty l. m.
C. Rudich Leon, Kosów.
W. Wolf Geller, Kosów.

31. Pow. Krakowski.

32. Prow. Krośnieński.

D. Najedło Feliks, l. p.
Wain Jan, Krosno.
Humiecki Mod., Krosno.
Mazurkiewicz Dyon., Krosno l. m.
Reiss Karol, Dukla l. m.
Kocay Aleks., Krosno.
Przysłopski Jakób, Korczyn l. gm.
C. Horak Karol, Dukla.
W. Pawlikiewicz Piotr, Krosno wet. pow.

33. Pow. Łańcucki.

D. Bielański G., Łańcut l. p.
Fleszar Jan, Łańcut l. m.
Iłowiecki Mateusz, Przeworsk.
Koncewicz Jan „ l. m.
Mach Seb., Kańczuga.
Nidecki Apolin., Leżajsk.
C. Arzt Ignacy, Łańcut l. sk.
Peszkowski Ad., Leżajsk.
Dobiasz Teod., Przew. l. m.
Malina Filip „ l. k.
W. Sołtykiewicz Jan, Przew.

34. Pow. Limanowski.

D. Ściborowski Kazim., l. p.
Kruk Kazim., Limanowa.
Odrobina Jerzy, Mszana l. k.

35. Pow. Liski.

D. Dembowski M., Lisko l. p.
Zadurowicz Emil, Ustrzyki.
Zduń Józef, Procisne.
C. Freysinger Józ., Lisko l. m.
Propst Jakób, Lutowisko l. m.

36. Pow. Lwowski.

D. Kolberger, Kulpark. s. sz.
Maliszewski H. „ „ „
Wisłocki „ „ „
Neusser Gust. „ dyr.
Pluciński Mich., „ p. sz.
Bernolak Jan, Winniki l. f.
C. Markel Ig., Szczerzec l. m.
Raps Maur., Jaryczów „

37. Pow. Mielecki.

D. Kijas Błażej, Mielec l. p.
Lorentski And., Radomyśl.
Schaffer Wład., Mielec
Iwański Kar., Radom. l. m.
C. Schabus Em., Mielec l. m.
W. Nestajko Euzeb., w. p.

38. Pow. Mościski.

D. Lebedowicz Em., Mościs. l. p.
Perdes Major, Sądowa W.
C. Raab Hen., Sąd. W. l. m.
Korner Wilh., Mośc. l. m.
W. Kruczkowski Sylw., Mośc.

39. Pow. Myślenicki.

D. Dereniowski Bol., Jordanów l. m.
Knihyniecki Klem., Myślenice l. p.
Łodziński Wikt., Myśl. l. m.
Uchacz Bl., Maków l. sk.
Spitzel Jakób, Rabka.

40. Pow. Nadworniański.

D. Głowiński Winc., Nadwórna l. p.
Bogdański Bron., Delatyn l. m. i sal.
Bibring Szym., Nadwórna.
C. Feuerstein Maur., Nadwórna l. m.

41. Pow. Niski.

D. Loewy Alojz., Nisko l. p.
Ciechanowicz Antoni, Nisko.
Hernich Franc., Rudnik.
C. Hand Saul, Ulanów l. m.
W. Zoerner Ferd., Nisko w. p.

42. Pow. Nowosądecki.

D. Przybylski Wacł., N. Sącz l. p.
Dziembowski Józef, Muszyna l. m.
Fiorich Tytus, N. Sącz.
Gawałkiewicz Leop., S. Sącz.
Głuchowski Miecz., N. Sącz.
Kijas Tadeusz „
Kosterkiewicz Franc. „
Kołączkowski Józ. „
Mohr Dawid „
Richter Józef, N. Sącz l. m.
Sławik Karol „
Trembecki On. „
Zengteller Luc. „ pr. sz.
Kozubski Ludwik, N. Sącz.
Chilewski Aleks., S. Sącz l. m.
C. Zauderer Maur., N. Sącz.
W. Stuber Krystyn „

43. Pow. Nowotarski.

D. Goldhaber Adolf, Nowytarg as. san.
Schein Her., N. Targ l. m.
Chramiec And., Zakopane.
Chwistek Bronisł. „ l. st. klimat.
Nieszkowski Zdz., Szczawnica (tylko w lecie).
Hammerschlag Rudolf, Krościenko.
W. Sochacki Ed., Nowy Targ w. p.

44. Pow. Pilzneński.

D. Januszkiewicz Ig., Pilzno l. p.
Gumowski Franc, Brzostek l. m.
Mydlarski Wład., Pilzno.

45. Pow. Podhajecki.

D. Dzikowski Zyg., Podhajce as. san.
Feuerstein Leon, Podhajce.
Galusiński Antoni, Podhajce pr. szp.
Lidechower Maur., Podhajce.
C. Sternschuss Henryk, Podhajce sek. szp.
Bardach Teod., Wiśniowczyk l. m.

46. Pow. Przemyski.

D. Cassina Ferd., Przemyśl l. p. rad. zdr.
Szyszkowski Mich., Przemyśl.
Kiebuziński Baz. „
Keller Maurycy „
Smolarski Zygm. „
Lityński Luc., Przem. l. k.
Trybulec Franc. „
Ziemiański Leon „
Rosenbluth Efr. „
Ruczka Stan., Niżankowice.
Salay, Przem. em. l. szp.
Gąsiorek Fran., Lubiecko.
C. Chilf Joachim, Przemyśl.
Biber Maur., Przem. sek. szp. i więz.
Salwer Joach., Przemyśl.
W. Horodyski Stefan, Przemyśl wet. pow.
Łukaszewski Andr., Przemyśl wet. m.

47. Pow. Przemyślański.

D. Waligórski Alb., Przemyślany l. p.
Dolnicki Cyryl, Przemyślany.
C. Eliasiewicz Mar., Gliniany l. m.
Kostmann Ig., Przemyślany l. m.
Sternberg Józef, Przemyślany.

48. Pow. Rawski.

D. Lisiński Lud., Rawa l. p.
Dadlez Juljan, Rawa.
Szajnowski Wład., Uhnów.
C. Elner Mark., Niemir. l. m.
Herold Izydor, Rawa.
Hirsch Henryk, Lubycza.
Kibitz Bernard, Uhnów.
Kibitz Natan, Rawa.
W. Rożankowski Jan, Rawa w. p.

49. Pow. Rohatyński.

D. Wasylewski Tyt., Rohatyn as. san.
Węgrzynowski, Rohat. l. m.
Płochocki Tadeusz, Bursztyn.
C. Friedmann Maur., Rohatyn.
Chamaides Bern., Bołszów.
Goldscheider Jak., Bukaczowce l. k.
W. Fried Fryd., Rohat. w. p.

50. Pow. Ropczycki.

D. Wyszatycki Fr., Ropczyce l. p.
Bentkowski Zygm., Dębica.
Sędzielowski Fr., Sędzisz.
Roller Fryd., Ropcz. l. m.
C. Sztolzenberg Kar., Sędzisz.
Benda Ant., Dębica l. m. i k.
Reiss Eliasz, Dębica.
W. Dr. Rasp. Kar., Ropczyce wet. pow.

51. Pow. Rudecki.

D. Żelazowski Wiktor, l. p.
Maciulski Józef, Kołbajów.
Jakliński Leon, Komarno l. sk.
C. Bardasch M., Komarno l. m.
Gizelt Józef, Rudki l. m.

52. Pow. Rzeszowski.

D. Barzycki Józ., Rzeszów l. p.
Drobner Edw. „ s. sz.
Jabłoński Stan. „ pr. sz.
Kohn Ignacy „
Niesiołowski Wł. „
Segel Edward „
Szczepański Tyt., Strzyż.
Kolasiński Alf., Błażowa.
Szczepański Włodz., Rzeszów.
Zagórski Ad., Rzeszów l. m.
Patryn Józ., Strzyżów l. m.
Fiałkowski Wojc., Rzeszów.
Kraus Herman, Rzeszów.
Bujniewicz Jakób „
C. Kopeczny Jan, Błażów.
Bernfeld Leon, Tycz. l. m.

Herzum Józ., Głogów l. m.
Rotter Herm., Rzeszów.
W. Vergesslich Józ. „ wet.

53. Pow. Samborski.

D. Skalski Wł., Sambor l. p.
Biegelmayer Alf., Sambor prym. szp.
Kopaczyński Wład., Sambor.
Markiewicz Hen. „
Pulman Ad. „
C. Luster Herm., Sambor.
Reis Leon „
W. Machalski Wł., Samb. w. p.

54. Pow. Sanocki.

D. Bielecki Ignacy, Rymanów.
Dukiet Józ., Ryman. l. zdr.
Galant Józef, Zagórz l. k.
Zaleski Karol, Sanok.
Lemer Tytus „
Krzyszkowski Er., Rymanów.
Szajna Józ., Ryman. l. m.
Drewiński M., Sanok l. szp.
C. Stangenhaus Józef, Sanok sek. szp.
Atlas Sal., Bukowsko l. m.
W. Olbrycht Piotr, San. w. p.

55. Pow. Skałacki.

D. Męciński Konstanty, Skałat l. p.
Świderski Miecz., Podwołoczyska l. p.
Wojtkowski Jan, Grzym.
C. Bügeleisen Wilh., Touste.
Kümmermann Sal., Skałat.
Starwer Maurycy „
Metal Izaak, Podwołoczyska l. m.
W. Tychowski Wikt. „ w. p.
Rohr Henr., Podw.

56. Pow. Śniatyński.

D. Werner Kar., Śniatyn l. p.
Lic Feliks, Zabłotów.
Mehrer Izaak, Śniatyn l. m.
C. Pomeranz Izaak, Śniatyn.
Berger Aron, Śniatyn.
W. Gotlieb Aleks., „ w. p.
Faulent Karol „
Prager Sam., Zabłot. w. m.

57. Pow. Sokalski.

D. Broniewski Ant., Sokal l. p.
Wyspiański Gwido „ p. s.
Musiałowicz Kaźm., Bełz.
Jajus Miron, Sokal.
Łuszczkiewicz J., Sokal.
Feuerstein El., Krystynop.
C. Markl Józef, Waręż l. m.
Pordes Sal., Krystynopol.
Blum Zygm., Bełz.
W. Eitelberg Br., Sokal w. p.
Orzechowski, Bełz.

58. Pow. Stanisławowski.

D. Wolański St. l. p.
Frankfurter Józ., l. m.
Sztenzel Bernard „
Csessnak Julian „
Gąsiorowski Leodgard, l. domu karnego.
Żukowski Aleks., Stanisł.
Machnowski Wacł. „ l. k.
Ochsenhorn Mojż. „
Konkolniak Grzeg. „ p. s.
Ostafiński Maryan „
Konarzewski J., Halicz l. m.
Mołczkowski Dyon. „ l. k.
Lachawiec Apol., Stanisławów.
C. Kurzer Leon, Stanisławów.
Grader Maur. „
Blausztein Eliasz „
Klaar Szymon „ l. k.
Hoffman Jan „ l. sz.
Szczepkowski Tyt., Stanisławów l. kar.
Rosenbaum Max., Stanisł.
W. Dulęba Maryan „ w. p.
Frucht Maurycy „ w. m.

59. Pow. Staromiejski.

D. Balicki Stan., l. p.
Laskiewicz Alfred, Stara Sól.
Mężyk Jan, Chyrów lek. zakł. wych. OO. Jezuitów.
C. Obuszkiewicz Stanisł., Staro miasto l. i wet. m.
Berko Hersz, Staremiasto.
Schubert Mikołaj, Chyrów l. k.

60. Pow. Stryjski.

D. Serkowski Bol., Stryj l. p.
Jakobi Lucyan, Stryj.

Michalski Wiktor, Skole.
Papieski Antoni, Stryj l. k.
Mironowicz Kor., Skole l. s.
Medwey Aleks., Morszyn.
Jeż Andrzej, Stryj.
C. Temple Dym., Stryj l. m. i pr. sz.
Kräterblüth Jak., Skole.
Rosenberg Nach., Stryj l. k.
König Iz., Stryj sek. szp.
W. Mglej Jan, Stryj w. p.
Horodnicki Mikołaj, Stryj.

61. Pow. Tarnobrzeski.

D. Machalski Leon, Tarnobrzeg l. p.
Pawlas Walerian, Tarnobrzeg l. szp.
Reifer Ad., Tarnobrzeg l. m.
Dumaire Wł., Rozwad. „
Bąkowski Teofil, Baranów.
Szostkiewicz St., Radom.
C. Hellmann Tob., Tarnobrzeg.

62. Pow. Tarnopolski.

D. Gładyszowski Emil, Tarnopol l. p.
Eckhardt Józ. Tarnop. p. s.
Karmin Józef „
Korngrün Joach. „
Leiblinger Izyd. „
Moszkowicz „
Rosenfeld Ad. „ p. s. ż.
Weissberg Zyg. „
Brudziński Lud., Mikulin.
Koller Bolesław, Mikulin.
Swistun Atan., Tarnopol.
Münzer Max. „
Zgórski Kazim. „
C. Brauner Izydor „ s. sz.
Planer Jakób „
Stein Ad., Tarnop. dent.
W. Weissberg Adolf, Tarnop.

63. Pow. Tarnowski.

D. Stanko Wojc., Tarnów. l. p.
Metzger Jan „ l. m.
Białkowski Wład. „
Kowalski Henr. „
Skowroński Wł. „ p. s.
Bromberg Leon „ l. k.
Glaser Leopold „
Lerner Wilhelm Tarnów.
Pilzer Herman „
Walczyński Józ. „
Wolfram Adolf „
Józefczyk Tad. „
Kaczkowski Wit. „
Pochron Józef „ l. sk.
Midowicz Kaz. „ s. sz.
Portik Józef „ .
Kalisz Al., Tuchów l. m.
W. Wójcik Wł., Tarnów w. p.
Bernstein Józ. „ w. m.

64. Pow. Tłumacki.

D. Litwinowicz Orest, Tłumacz l. p.
Ebersohn M., Tysmienico.
C. Nussbaum Al., Tyśm. l. m.
Philip Herman, Ottynia l. m. i kol.
W. König Pinkas, Tłumacz.

65. Pow. Trembowelski.

D. Grünhaut Bern. l. p.
Olpiński Jul., Trembowla.
Stoklassa Józ., Budz. l. m.
Glücksmann Natan, Budzanów.
Kummer Leon, Strussów.
C. Neustein Joach., Trembowla l. m.
Fischer Leon, Trembowla.
Rosenstock Ign., Budzanów.
Rosenstock Ad., Janów.
Hrazdilek Ed., Strusów.

66. Pow. Turecki.

D. Ciepielowski K. Turka l. p.
Kowalski Karol „
C. Kelhofer Sal. „ l. m.
W. Kisiel Daniel „ w. p.

67. Pow. Wadowicki.

D. Zawadziński Stanisł., Wadowice l. p.
Bukowski August, Wadowice.
Żędzianowski Sta., „
Opydo Franc., „
Gedl Władysł. „
Lewandowski An., Tłucz.
Gęślak Jan., Zebrzydowice l. szp.
Tarchalski Józ., Zator, l. m.

Zborowski J., Andrychów l. m.
C. Frychleb Jan, Kalwarya.
Weczorka August, Wadowice.
W. Hryniewiecki Em. „ w. p.
Bogdan Grzeg., Wadowice.

68. Pow. Wielicki.

D. Malinowski Kaz., Dobczyce.
Aronsohn Sam., Podgórze.
Kownacki Józ., Wieliczka.
Morawiecki Jan, Gdów.
Podobiński Ant., Wiel. l. m.
Scheuring Ed., „ l. s.
Skakalski Eu., Podg. l. m.
Swiątek Winc., Podg. l. k.
Nawrat Stanisł., Skawina.
Pancewicz, Podgórze.
Steiner Stanisław, Wieliczka.

69. Pow. Zaleszczycki.

D. Sobolewski Franc., l. p.
Omeis Jerzy, Zaleszczyki.
Jaworski Bol. „
Kretz Ber., Tłuste.
Morawski, „ l. m.
Sołowski Jan, Zalesz. p. sz.
Pawlikiewicz J., Uścieczko.
C. Reischer Izaak, Zaleszczyki. sek. sz. i l. m.
W. Raff Chaskiel., Zaleszczyki.

70. Pow. Zbarażski.

D. Berger Michał, Zbaraż. l. m.
Bieler Max. „
Celewicz Al., „
C. Mantel Maur., „ l. sz.
Reisner Wilh., „ l. m
W. Pawlikiewicz Jan „ w. p.

71. Pow. Złoczów.

D. Heyne Bol., Złoczów.
Wysocki Aleks., Złoczów p. s.
Stein Eliasz, „
Zaleski Eustachy „ l. p.
Skórski Em., Zborów l. m.
C. Aderschläger Izaak, Biały Kamień l. m.
Bienenwald S., Sasów j. m.
Deutsch Hen., Złocz. l. m.
Eskreis Markus, „ s. sz.
Hassman Ludwik, Nowosiołki l. sz.
Hischhorn F., Jeziern. l. m.
Nagler Maur., Zborów.
Raps Mayer, Pomorz. l. m.
Tischner Dion., Złoczów sek. sz. i sąd.
Tokayer Jak., Pomorzany.
Fuchs Mojż., Olesko l. m.
W. Tłomak Henryk, Złoczów.

72. Pow. Żółkiewski.

D. Berggrün Alf., Żółkiew l. p.
Drzymalik Sylw. „
Muszkiet Karol „ p. sz.
Radlmesser Karol „
C. Bardon Em., Kulików l. m.
Elner Sal., Żółkiew s. sz.
Sakler Eliasz, Mosty w.
W. Tantos Jan, Żółk. w. p.

73. Pow. Żydaczowski.

D. Lachowicz Zdzisław, Żydaczów a. s.
Gozdecki Józ., Żurawno l. m.
Kraetschmar Fel., Drohow.
Kurasiewicz Józef, Rozdół.
C. Petersil Józ., Rozdół l. m.

74. Pow Żywiecki.

D. Gawlik Jan, Sucha l. hut.
Janota Rud., Węg. górka.
Podgorski Czesław.
Witowski Edw., l. p.
Seidler Ant., Żywiec l. sk.
Blumenfeld Joa., Zabłocie.
C. Klein Ad., Rajcza l. sk.
W. Nowak Jan, Żywiec w. m.

OGÓLNE PRZEPISY POCZTOWE.

Należytość za listy zwyczajne w całem państwie austr. do wagi 20 gr. ($^{0}/_{10}$ ł. cł.) jest 5 ct., nad 20 do 250 gr. (15 ł. cł.) 10 ct., listy takie mogą być przy oddaniu opłacone lub nie, a wtenczas za listy niefrankowane do 20 gr. 10 ct., od 20 do 250 gr. 15 ct., listy za mało frankowane podlegają tej samej opłacie, z tą różnicą, że wartość przylepionych marek odlicza się.

Za listy, które w miejscu doręczane bywają, opłaca się: do 20 gr. 3 ct., od 20 do 250 gr. 6 ct. Za nieopłacone opłaca odbiorca 6 ct. do 20 gr.; 9 ct. do 250 gr.

Listy kartkowe po 3 ct. dla doręczenia adresatom w miejscu nadania zamieszkałym, jakoteż listy kartkowe po 5 ct., które do wszystkich krajów monarchii austryackiej, Prus i Niemiec przesyłane być mogą.

Karty korespondencyjne po 2 ct. mogą być przesyłane do wszystkich krajów monarchii austryackiej, Prus i Niemiec — karty te można wysyłać zagranicę z dolepieniem odpowiedniej należytości. Karty korespondencyjne mogą być rekomendowane jak listy za opłatą 10 ct. za rekomendacyę, lub przylepieniem marki 10 ct.

Na listy rekomendowane otrzymuje się recepis. Należytość rekomendacyjna do wszystkich krajów europejskich wynosi 10 ct.

Jeżeli nadawca po upływie pewnego czasu nie otrzymał odpowiedzi, natenczas ma prawo przy urzędzie nadawczym zrobić zapytanie (reklamacyę) za opłatą 10 ct. Jeżeli zaś był dołączony recepis zwrotny, natenczas reklamacya nie podlega żadnej opłacie; jeżeli pokaże się, że list zaginął, wtenczas ma prawo żądać wynagrodzenia 20 złr., gdy list był do miejsca w obrębie monarchii położonego adresowany, zaś 21 złr., gdy był za granicę wysłany.

Za granicę muszą być pieczętowane jedną lub dwiema pieczątkami, w kraju zaś mogą być tylko zalepiane. Listy rekomendowane do Prus i Niemiec mogą być posyłane na koszt adresata.

Druki. Do państwa Austryackiego oraz Niemiec wynosi opłata: do 50 gr. 2 ct., do 250 gr. 5 ct., do 500 gr. 10 ct.; do 1 kilogr. 15 ct. Waga nie może przenosić kilogr. (2 fnt. cł.). Niedostatecznie opłaconych druków nie wysoła się, lecz zwrócone są oddawcom.

Listy pilne. Jeżeli oddawca życzy sobie, ażeby list natychmiast po odejściu do miejsca przeznaczenia był doręczonym, winien dopisać na kopercie po lewej stronie u dołu *„doręczyć zaraz przez umyślnego posłańca“* (expres). Za to dopłaca się 15 ct., jeśli adresat mieszka w miejscu, gdzie się znajduje urząd

pocztowy. Za każde $7\frac{1}{2}$ kilometra (milę) odległości od urzędu pocztowego płaci się posłańcowi 50 cnt., zawsze jednak adresat jest odpowiedzialny za uiszczenie przypadającej kwoty. Na kopercie można i godzinę oznaczyć, o której iist musi być koniecznie wręczony. — Należytość uiszcza się przylepianiem marek odpowiedniej wartości, zaś przy pieniężnych, gotówką. Za doręczenie awiza razem z przesyłką opłata wynosi 30 ct.

Taryfa opłaty listów.

Do	Należytość za opłatę				
	Listy		kor. kart.	Druki	
	za każde gr.	cnt.	cnt.	za każde gr.	cnt.
Belgii, Bułgaryi, Chin (p. Rossyę)	15	10	5	50	3
Danii i Islandyi	„	10	5	50	3
Egiptu	„	„	„	„	„
Niemiec z Alzacyą i Lotaryngią,	do 15	5		do 50	2
Helgoland i Luxenburg . . .				„ 250	5
	nad 15	10	2	„ 500	10
	— 250			„ 1000	15
Francyi z Algierem	15	10	5	50	3
Gibraltar przez Niemcy	15	10	5	50	3
Grecyi i wysp Jońskich, Korfu, Cefalonia, Zante	15	10	5	50	3
Wielkiej Brytanii i Irlandyi . . .	15	10	5	50	3
Włoch	15	10	5	50	3
Czarnogóry	15	7	4	50	2
Niederlandów	15	10	5	50	3
Norwegii	15	10	5	50	3
Persyi przez Rossyę	„	„	„	„	„
Portugalii z Maderą i w. Azorskich	15	10	5	50	3
Rumunii (Mołdawii i Wołoszczyzny)	15	10	5	50	3
Rosyi z Polską	15	10	5	50	3
Stany Zjednocz. Północ. Ameryki .	„	„	„	„	„
Szwajcaryi	15	10	5	50	3
Serbii (z Węgier)	15	5	4	50	2
Serbii (z Austryi)	15	7	3	50	2
Hisszpanii	15	10	5	50	3
Turcyi europ. i azyatyckiej przez Tryest, Belgrad Orsowę . , .	15	10	5	50	3

Listy z pieniądzmi winny być zaopatrzone w kopercie trwałej pięcioma pieczęciami, w urzędowej zaś kopercie dwiema, lub też jeżeli wartość przenosi 500 złr., a waga 250 gramów, przynieść je można na pocztę, ale nie zapieczętowane, aby urzędnik mógł sprawdzić kwotę znajdującą się w nich, wten-

czas jednak portoryum musi być zaraz uiszczone i wynosi więcej, niż zwyczajne.

Gotówkę brzęczącą posyłając, należy obwinąć w papier i przypieczętować wewnątrz koperty, aby się nie poruszała.

Opakowanie. Przedmioty małej wartości, którym przyciśnięcie nie szkodzi, nie przepuszczające tłuszczu lub wilgoci, nie przenoszące ciężaru 3—3 kilogr., na nie wielką odległość pakować można w papier mocny i obwiązać sznurkiem.

Powziątki pocztowe w kraju (Nachnahme). Wolno wysyłać przesyłki do wszystkich w kraju poczt monarchii austr., jakoteż węgierskiej za pobraniem do wysokości 500 złr.

Przekazy pieniężne (Postanweisungen). Za pośrednictwem urzędów pocztowyc można przekazywać wypłaty w kraju do wysokości 500 złr. w. a.

Przesyłający opłaca porto przylepieniem marki do 5 złr. 5 cnt., od 5 do 50 złr. 10 cnt., do 150 złr. 20 ct., od 150 do 300 złr. 30 ct., od 300 do 500 złr. 50 ct.

Drogą zaś telegraficzną przyjmują i wypłacają przekazy pieniężne i znaczki pocztowe (Postanweisungen) do wysokości 500 złr. w. a. Przy posyłkach przekazów drogą telegraficzną opłata pocztowa jest ta sama, co przy przekazach zwykłych, z dodatkiem opłaty depeszy zawisłej od ilości słów.

Przekazy za granicę mogą być przesyłane do całych Niemiec, Szwajcaryi, Bawaryi i Wirtembergu, Bułgaryi, Rumunii, Turcyi i Egiptu, jako też do Stanów zjednoczonych Ameryki, jak również ze wszystkich tych krajów do Monarchii austr. i węgierskiej. Blankiety są inne jak w kraju, opatrzone 10 ct. marką. Kwoty mogą być przesyłane do wysokości 200 złr. albo 400 *marek* czyli 500 franków.

Zlecenia pocztowe. Za pośrednictwem urzędów pocztowych można ściągać od innych osób drobne wierzytelności do wysokości 500 złr. Blankietów nabywa się w urzędach pocztowych po cenie $1/_2$ centa; a dołączywszy dokument (n. p. weksel, rachunek lub kwit itp., przesyła się w kopercie zapieczętowanej, jako opłacony list polecony pod adresem urzędu pocztowego, gdzie debent mieszka.

W razie uiszczenia kwoty na blankiecie wyrażonej, wydaje poczta adresatowi załączone dokumenta, a pieniądze przesyła wierzycielowi za przekazem, po strąceniu zwykłej należytości przekazowej.

Zlecenia pocztowe są i do Niemiec dozwolone; w takim razie wierzytelności obliczają się na austryacką monetę wedle kursu wiedeńskiego.

Pod jedną kopertą można więcej zleceń naraz wysełać, ale nie trzeba zapomnieć o dołączeniu dokumentu każdego zlecenia, gdyż w takim razie zlecenie musiałoby być zwrócone bez skutku po upływie dni 14.

PORADNIK TELEGRAFICZNY.

W depeszach europejskich 15, w poza europ. 10 liter stanowi jedno słowo, wyraz więcej liter liczący, liczy się za dwa. Pięć cyfer w europ., 3 cyfry w poza europ. depeszach, stanowią słowo.

Bliższe oznaczenie w jaki sposób chce oddawca przesłać depeszę, można w sposób skrócony oznaczać, dwie takie zgłoski liczą się za słowo.

Mp. Depesza do rąk własnych adresata.

D. Pilno. Depesza taka ma pierwszeństwo przed innemi; (taksa potrójna).

Rp. Odpowiedź zapłacona. Należytość zależy od ilości żądanej odpowiedzi.

Rpd. Odpowiedź zapłacona pilna. Należytość jak przy depeszy pilnej.

XP. Posłaniec zapłacony.

Na żądanie nadawcy, można otrzymać recepis za opłatą 5 ct.

Nadawca może zażądać wstrzymania depeszy, lub jeżeli już wysłana, wstrzymać doręczenie tejże, w pierwszym przypadku otrzymuje zwrot opłaty po strąceniu 25 ct., w drugim przypadku musi nadać nową depeszę.

Opłata składa się:

I. Z ogólnej taksy, wynoszącej w Monarchii Austro-Węgierskiej . . . . 24 ct.

II. Do Bośnii-Hercogowiny i innych państw . . . . 30 „

Od każdego pojedynczego słowa, podług taryfy np. za depeszę złożoną z 10 słów, w obrębie Austryi zapłaci się taksę zasadniczą . . . . 24 ct.
a 10 słów po 2 ct. czyli 20 ct. = razem . . . . 44 „

Za pojedyncze słowo płaci się, oprócz taksy zasadniczej:

Algier i Norwegia	16 ct.
Ameryka północna	57 „
„ południowa . . . . 4 Złr.	45 „
Anglia	20 „
Belgia, Dania i Niderlandy	11 „
Czarnogóra, Niemcy, Szwajcarya i Serbia . . .	4 „
Bułgarya	9 „
Egipt	84 „
Francya	10 „
Grecya	21 „
Hiszpania, Rosya i Turcya eur.	14 „
Holandya	13 „
Portugalia	17 „
Rumunia	6 „
Szwecya	12 „
Włochy	8 „

C. K. KOLEJE PAŃSTWOWE.

Wyciąg z rozkładu jazdy, ważny od 1 października 1891 r.

Czas środkowo-europ.

Odjazd z Krakowa (Podgórza):

5·00 rano poc. osob. z Podg.-Płaszowa 5·14 " " " z Podg.-Bonarki 2·05 pop. poc. mięsz. z Krakowa (k. Półn.) 2·27 " " osob. z Podg.-Płaszowa 2·46 " " " z Podg.-Borki	do Oświęcima, do Wiednia.
9·00 rano poc. mięsz. z Krakowa (k. Półn.) 9·19 " " osob. z Podg.-Płaszowa 9·40 " " " z Podg.-Bonarki	do Biels., Żywca, Zwardon., Wied., Pesztu, N. Sącza, Orłow., Chyrow., Stryja.
3·59 pop. poc. osob. z Krakowa (k. K. Lud.) 4·44 " " " z Podg.-Płaszowa 4·56 " " " z Podg.-Bonarki	do Żywca, Mszany dolnej.
6.55 wiecz. poc. mięsz. z Krakowa (k. Półn.) 7·16 " " osob. z Podg.-Płaszowa 7·37 " " " z Podg.-Bonarki	do N. Sącza, Chyrow., Stryja.

Przyjazd do Krakowa (Podgórza):

5·26 rano poc. osob. do Podg.-Bonarki 5·41 " " " do Podg.-Płaszowa 6·02 " " mięsz. do Krakowa (k. Półn.) 6·14 " " osob. do Krakowa (k. K. Lud.)	ze Stryja, Chyrowa, N. Sącza.
9·06 przedp. poc. osob. do Podg.-Bonarki 9·18 " " " do Podg.-Płaszowa	z Żywca, Mszany dolnej.
10·02 przedp. poc. osob. do Podg.-Bonarki 10·18 " " " do Podg.-Płaszowa 10·37 " " mięsz. do Krakowa (k. Półn.) 10·58 " " osob. do Krakowa (k. K. Lud.)	z Wiednia, z Oświęcima.
3·38 pop. poc. osob. do Podg.-Bonarki 3·53 " " " do Podg.-Płaszowa 4·12 " " mięsz. do Krakowa (k. Półn.)	z Pesztu, Wied., Zward., Żywca, Bielska, Stryja, Chyrow., Orłow., N. Sącza.
8·12 wiecz. poc. osob. do Podg.-Bonarki 8·28 " " " do Podg.-Płaszowa 9·20 " " posp. do Krakowa (k. K. Lud.)	z Oświęcima.

Odjazd z Tarnowa:

4·30 rano pociąg mięszany do Orłowa, Koszyc, Suchy, Żywca.
9·41 „ „ osobowy do Chyrowa, Stryja.
1·27 po poł. pociąg osobowy do Orłowa, Nowego Sącza, Dobry, Chyrowa, Stryja.

Przyjazd do Tarnowa:

10·56 przed poł. pociąg osobowy z Orłowa, Dobry, Now. Sącza, Stryja, Chyrowa.
7·24 wiecz. poc. osob. z Koszyc, Orłowa, Żywca, Stryja, Chyrowa.
11·59 w nocy pociąg mięszany ze Stryja, Chyrowa.

Czas środkowo-europejski jest wcześniejszy od czasu pragskiego o 2 minuty, zaś późniejszy od czasu krakowskiego o 20 m., od czasu lwowskiego o 36 m., od czasu wiedeńskiego o 6 m., od czasu budapeszteńskiego o 16 m. i od czasu cieszyńskiego o 14 minut.

Pociągi na kolei Karola Ludwika.

Według czasu średnio-europ. (który w porównaniu z lwowskim *spaźnia się* o 36 minut, w porówn. z krakowskim o 20 minut.

Odchodzą z Krakowa:		Przychodzą do Lwowa:
6·02 rano poc. mięsz.		6·39 wieczór.
7·43 „ „ posp.		3·27 popoł.
10·30 „ „ osob.		8·52 wieczór.
3·59 pop. „ „	tylko do Tarnowa	6·28 „
10·27 wiecz. „ „		8·14 rano.
Odchodzą ze Lwowa:		**Przychodzą do Krakowa:**
1·52 popoł. poc. posp.		9·20 wieczór.
7·54 wiecz. „ osob.		6·14 rano.
3·39 w nocy „ „		2·17 popoł.
6·44 rano „ „		5·44 „
8·20 „ „ „	z Tarnowa	10·58 przedpoł.

Pociagi kolei północnej

w kierunku do Wiednia lub od Wiednia. Czas średnio-europ.

Odchodzą z Krakowa:	Przychodzą do Krakowa:
3·05 popoł. osob.	† * 5·00 popoł.
9·37 wiecz. posp.	* 8·42 wiecz.
† 6·35 „ osob.	* 9·42 „
† * 6·55 rano posp.	† 7·25 rano
† * 5·37 „ osob.	7·05 „
† * 9·25 „ „	† 9·46 „

† w kierunku do Warszawy lub z Warszawy.
* „ „ „ Prus „ z Prus.

SKALA STEMPLOWA.

SKALA I.

na weksle.

						zł. ct.
			Do	75	zł.	—·05
nad	75	zł.	„	150	„	—·10
„	150	„	„	300	„	—·20
„	300	„	„	450	„	—·30
„	450	„	„	600	„	—·40
„	600	„	„	750	„	—·50
„	750	„	„	900	„	—·60
„	900	„	„	1050	„	—·70
„	1050	„	„	1200	„	—·80
„	1200	„	„	1350	„	—·90
„	1350	„	„	1500	„	1·—
„	1500	„	„	3000	„	2·—
„	3000	„	„	4500	„	3·—
„	4500	„	„	6000	„	4·—
„	6000	„	„	7500	„	5·—
„	7500	„	„	9000	„	6·—
„	9000	„	„	10500	„	7·—
„	10500	„	„	12000	„	8·—
„	12000	„	„	13500	„	9·—

Od każdych zaś następnych 1500 zł. o 1 zł. więcej, przyczem jednak kwoty poniżej 1500 zł. uważane będą za pełne.

SKALA II.

kwity i dokumenta w sprawach prawnych.

						zł. ct.
			Do	20	zł.	—·07
nad	20	zł.	„	40	„	—·13
„	40	„	„	60	„	—·19
„	60	„	„	100	„	—·32
„	100	„	„	200	„	—·63
„	200	„	„	300	„	—·94
„	300	„	„	400	„	1·25
„	400	„	„	800	„	2·50
„	800	„	„	1200	„	3·75
„	1200	„	„	1600	„	5·—
„	1600	„	„	2000	„	6·25
„	2000	„	„	2400	„	7·50
„	2400	„	„	3200	„	10·—
„	3200	„	„	4000	„	12·50
„	4000	„	„	4800	„	15·—
„	4800	„	„	5600	„	17·50
„	5600	„	„	6400	„	20·—
„	6400	„	„	7200	„	22·50
„	7200	„	„	8000	„	25·—

Nad 8000 zł. od każdych 400 zł. opłacaną być ma należytość wraz z nadzwyczajnym dodatkiem po zł. 1 ct. 25, przyczem sumy niżej 400 zł. uważają się jako pełne.

SKALA III.

ugody pożyczkowe, kontrakty służbowe, kwity na wygrane loteryjne.

						zł. ct.
			Do	10	zł.	—·07
nad	10	zł.	„	20	„	—·13
„	20	„	„	30	„	—·19
„	30	„	„	50	„	—·32
„	50	„	„	100	„	—·63
„	100	„	„	150	„	—·94
„	150	„	„	200	„	1·25
„	200	„	„	400	„	2·50
„	400	„	„	600	„	3·75
„	600	„	„	800	„	5·—
nad	800	zł.	Do	1000	zł.	6·25
„	1000	„	„	1200	„	7·50
„	1200	„	„	1600	„	10·—
„	1600	„	„	2000	„	12·50
„	2000	„	„	2400	„	15·—
„	2400	„	„	2800	„	17·50
„	2800	„	„	3200	„	20·—
„	3200	„	„	3300	„	22·50
„	3600	„	„	4000	„	25·—

Nad 4000 zł. od każdych 200 zł. opłacaną być ma należytość wraz z nadzwyczajnym dodatkiem po 1 zł. 25 ct., przyczem sumy niżej 200 zł. uważają się jako pełne.

NOTATKI.

1. Piątek. **Nowy Rok.**

2. Sobota.

3. Niedziela.

4. Poniedziałek.

5. Wtorek.

6. Środa. **Trzech Króli.**

7. Czwartek.

8. Piątek.

9. Sobota.

10. Niedziela.

11. Poniedziałek.

12. Wtorek.

13. Środa.

14. Czwartek.

15. Piątek.

16. Sobota.

17. Niedziela.

18. Poniedziałek.

19. Wtorek.

20. Środa.

21. Czwartek.

22. Piątek.

23. Sobota.

24. **Niedziela.**

25. Poniedziałek.

26. Wtorek.

27. Środa.

28. Czwartek.

29. Piątek.

30. Sobota.

31. Niedziela.

1. Poniedziałek.

2. Wtorek. **Oczyszcz. N. M. P.**

3. Środa.

4. Czwartek.

5. Piątek.	6. Sobota.

7. Niedziela.

8. Poniedziałek.

9. Wtorek.

10. Środa.

11. Czwartek.

12. Piątek.

13 Sobota.

14. Niedziela.

15. Poniedziałek.

16. Wtorek.

17. Środa.

18. Czwartek.

19. Piątek.

20. Sobota.

21. Niedziela.

22. Poniedziałek.

23. Wtorek.

24. Środa.

25. Czwartek.

26. Piątek.

27. Sobota.

28. Niedziela.

29. Poniedziałek.

1. Wtorek.

2. Środa.

3. Czwartek.

4. Piątek.

5. Sobota.

6. **Niedziela.**

7. Poniedziałek.

8. Wtorek.

9. Środa.

10. Czwartek.

11. Piątek.

12. Sobota.

13. Niedziela.

14. Poniedziałek.

15. Wtorek.

16. Środa.

17. Czwartek.

18. Piątek.

19. Sobota.

20. **Niedziela.**

21. Poniedziałek.

22. Wtorek.

23. Środa.

24. Czwartek.

2

25. Piątek. **Zwiast. N. M. P.**

26. Sobota.

27. Niedziela.

28. Poniedziałek.

29. Wtorek.

30. Środa.

31. Czwartek.

KWIECIEŃ.

1. Piątek.

2. Sobota.

3. Niedziela.

4. Poniedziałek.

5. Wtorek.

6. Środa.

7. Czwartek.

8. Piątek.

9. Sobota.

10. Niedziela.

11. Poniedziałek.

12. Wtorek.

13. Środa.

14. Czwartek. *Wielk.*

15. Piątek. *Wielk.*

16. Sobota. *Wielk.*

17. Niedziela. Zmartw. P.	**18.** Poniedziałek. **Wielk.**

19. Wtorek.

20. Środa.

21. Czwartek.

22. Piątek.

23. Sobota.

24. **Niedziela.**

25. Poniedziałek.

26. Wtorek.

27. Środa.

28. Czwartek.

29. Piątek.

30. Sobota.

1. Niedziela.

2. Poniedziałek.

ek.

3. Wtorek.

4. Środa.

5. Czwartek.

6. Piątek.

7. Sobota.

8. Niedziela.

9. Poniedziałek.

10. Wtorek.

11. Środa.

12. Czwartek.

13. Piątek.

14. Sobota.

15. Niedziela.

16. Poniedziałek.

17. Wtorek.	**18.** Środa.

19. Czwartek.

20. Piątek.

21. Sobota.

22. **Niedziela.**

23. Poniedziałek.

24. Wtorek.

25. Środa.

26. Czwartek.

27. Piątek.

28. Sobota.

29. Niedziela.

30. Poniedziałek.

ek.

31. Wtorek.

1. Środa.

2. Czwartek.

3. Piątek.

4. Sobota.

5. Niedziela. Zesł. Ducha. ś.

6. Poniedziałek. **Świąt**

viąt

7. Wtorek.

8. Środa.

9. Czwartek.

10. Piątek.

11. Sobota.

12. **Niedziela.**

13. Poniedziałek.

14. Wtorek.

15. Środa.

16. Czwartek. **Boże Ciało.**

17. Piątek.

18. Sobota.

19. Niedziela.

20. Poniedziałek.

21. Wtorek.

22. Środa.

23. Czwartek.

24. Piątek.

25. Sobota.

26. Niedziela.

27. Poniedziałek.

28. Wtorek.

29. Środa. **Piotra i Pawła.**

30. Czwartek.

1. Piątek.

2. Sobota.

3. Niedziela.

4. Poniedziałek.

5. Wtorek.

6. Środa.

7. Czwartek.	8. Piątek.

9. Sobota.

10. Niedziela.

11. Poniedziałek.

12. Wtorek.

13. Środa.

14. Czwartek.

15. Piątek.

16. Sobota.

17. Niedziela.

18. Poniedziałek.

19. Wtorek.

20. Środa.

21. Czwartek.

22. Piątek.

23. Sobota.

24. Niedziela.

25. Poniedziałek.

26. Wtorek.

27. Środa.

28. Czwartek.

29. Piątek.

30. Sobota.

31. Niedziela.

1. Poniedziałek.

2. Wtorek.

3. Środa.

4. Czwartek.

5. Piątek.

6. Sobota.

7. **Niedziela.**

8. Poniedziałek.

k.

9. Wtorek.

10. Środa.

11. Czwartek.

12. Piątek.

13. Sobota.

14. **Niedziela.**

15. Poniedział. **Wnieb. NP.**

16. Wtorek.

17. Środa.

18. Czwartek.

19. Piątek.

20. Sobota.

21. Niedziela.

22. Poniedziałek.

23. Wtorek.

24. Środa.

25. Czwartek.

26. Piątek.

27. Sobota.

28. **Niedziela.**

29. Poniedziałek.

30. Wtorek.

31. Środa.

1. Czwartek.

2. Piątek.

3. Sobota.

4. **Niedziela.**

5. Poniedziałek.

6. Wtorek.

7. Środa.

8. Czwartek. **Narodz. NMP**

9. Piątek.

10. Sobota.

11. Niedziela.

12. Poniedziałek.

13. Wtorek.

14. Środa.

15. Czwartek.

16. Piątek.

17. Sobota.

18. **Niedziela**.

19. Poniedziałek.

20. Wtorek.

21. Środa.

22. Czwartek.

23. Piątek.

24. Sobota.

25. Niedziela.

26. Poniedziałek.

27. Wtorek.

28. Środa.

29. Czwartek.

30. Piątek.

1. Sobota.

2. Niedziela.

3

3. Poniedziałek.

4. Wtorek.

5. Środa.

6. Czwartek.

7. Piątek.

8. Sobota.

9. Niedziela.

10. Poniedziałek.

11

11. Wtorek.

12. Środa.

13. Czwartek.

14. Piątek.

15. Sobota.	**16.** Niedziela.

17. Poniedziałek.

18. Wtorek.

19. Środa.

20. Czwartek.

21. Piątek.

22. Sobota.

23. Niedziela.

24. Poniedziałek.

25. Wtorek.

26. .Środa.

27. Czwartek.

28. Piątek.

29. Sobota.

30. Niedziela.

31. Poniedziałek.

1. Wtorek. **Wszystkich ŚŚ.**

2. Środa.

3. Czwartek.

4. Piątek.

5. Sobota.	6. Niedziela.

a.

7. Poniedziałek.

8. Wtorek.

9. Środa.

10. Czwartek.

11. Piątek.

12. Sobota.

13. Niedziela.	**14.** Poniedziałek.

15. Wtorek.

16. Środa.

17. Czwartek.

18. Piątek.

19. Sobota.	**20.** Niedziela.

21. Poniedziałek.

22. Wtorek.

23. Środa.

24. Czwartek.

25. Piątek.

26. Sobota.

27. Niedziela.

28. Poniedziałek.

29. Wtorek.

30. Środa.

1. Czwartek.

2. Piątek.

3. Sobota.

4. **Niedziela.**

5. Poniedziałek.

6. Wtorek.

7. Środa.

8. Czwartek. **Niep. Pocz. N**

9. Piątek.

10. Sobota.

11. Niedziela.

12. Poniedziałek.

13

iałek.

13. Wtorek.

14. Środa.

15. Czwartek.

16. Piątek.

17. Sobota.

18. **Niedziela.**

19. Poniedziałek.

20. Wtorek.

21. Środa.

22. Czwartek.

23. Piątek.

24. Sobota.

25. **Niedziela. Boże Nar.**

26. Poniedział. **Szczep. m.**

27. Wtorek.

28. Środa.

29. Czwartek.

30. Piątek.

31. Sobota.